मॉडर्न

२०००-२००१

मराठी विभाग आयोजित 'पुनर्रचित अभ्यासक्रम' चर्चासत्राच्या प्रसंगी - प्राचार्य गोसावी,
डॉ. निगवेकर (माजी कुलगुरू, पुणे विद्यापीठ), प्रा. कुलकर्णी (माजी अधिष्ठाता, कलाशाखा), डॉ. तावरे

'शैक्षणिक गुणवत्ता दिन' समारंभाच्या प्रसंगी डॉ. अनुराधा सोवनींचा सत्कार करताना प्राचार्य गोसावी

॥ ज्ञानमयो भव ॥

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे

मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे - ४११ ००५

'मॉडर्न' नियतकालिक

२०००-२००१

संपादन समिती

अध्यक्ष

प्राचार्य अ. गो. गोसावी

संपादिका

डॉ. कांचनगंगा गंधे

नियतकालिक समिती सदस्य

डॉ. वायू. आर. वाघमारे

प्रा. सुरेखा परब

प्रा. डब्ल्यू. आर. अहिरराव

प्रा. संजीवनी राहणे

डॉ. के. एस्. काळे

डॉ. स्वाती कर्वे

प्रा. व्ही. एम्. शेरीकर

प्रा. आर. व्ही. कुलकर्णी

प्रा. एस्. बी. डोईफोडे

डॉ. मधुरा कोरान्ने

श्री. व्ही. एस्. खोले (कार्यालयीन कर्मचारी)

Form IV

Statement about ownership and other particulars about
'MODERN' - COLLEGE MAGAZINE
PROGRESSIVE EDUCATION SOCIETY'S
MODERN COLLEGE OF ARTS, SCIENCE AND COMMERCE
PUNE - 411005.

1.	Place of Publication	:	Pune
2.	Periodicity of its publication	:	Annual
3.	Printer's Name	:	Pratibha Offset, S.No. 8/6, Karvenager, Pune - 411 052.
4.	Publisher's name (whether Citizen of India) if foreigner State Country of Origin :	:	Prin. A. G. Gosavi, Modern College of Arts, Science and Commerce, Pune - 5. (India)
5.	Editor's Name (Whether Citizen of India) if foreigner state country of origin	:	Prin. A. G. Gosavi, Modern College of Arts, Science and Commerce,Pune-5. (India)
6.	Name and address of individuals, who own the paper and partners or shareholders holding more than one percent of the total capital :	:	Not applicable

I. A.G. Gosavi, hereby declare that the particulars given above are true to the best of my knowledge and belief.

Prin. A.G. Gosavi
Signature of Publisher

प्रकाशक	:	प्राचार्य अ. गो. गोसावी, मॉडर्न महाविद्यालय, शिवाजीनगर, पुणे - ४११००५
मुद्रक	:	प्रतिभा ऑफसेट, कर्वेनगर, पुणे - ५२
मुखपृष्ठ पारदर्शिका	:	रवींद्र [illegible]

या नियतकालिकातील लेखांमध्ये व्यक्त झालेल्या मतांशी महाविद्यालयाचे प्राचार्य, संपादिका, नियतकालिक समितीचे सदस्य हे सहमत असतीलच असे नाही

संपादकीय

मॉडर्न महाविद्यालयाने या वर्षी (२०००-२००१) एकतिसाव्या वर्षात पदार्पण केले. या तीन दशकांत आपल्या महाविद्यालयाने केलेली सर्वांगीण प्रगती ही महाराष्ट्राबरोबर भारतातही शिक्षणक्षेत्रात अतिशय कौतुकाची गोष्ट ठरली आहे, सर्वमान्य झालेली आहे. महाविद्यालयाच्या विविध क्षेत्रांतील यशाचा हा संक्षिप्त आढावा आपल्या समोर ठेवताना आम्हाला अतिशय आनंद होत आहे.

महाविद्यालयाच्या पलीकडे जाऊन एका व्यापक परिप्रेक्ष्यात (Perspective) गतवर्षाचे अवलोकन करताना वैश्विक, भारतीय आणि मराठी संस्कृतीच्या संदर्भात अनेक चांगल्या-वाईट, आनंददायक-दु:खदायक घटना घडलेल्या दिसतात. विज्ञान तंत्रज्ञानाने घेतलेली विलक्षण झेप मानवी जीवन आणि मानवी संस्कृती यांत अभूतपूर्व क्रांती घडवून आणणार आहे याची खात्री पटते.

पन्नास-साठ वर्षांपूर्वी संगणकाचे जनक मानल्या जाणाऱ्या संशोधकांना आणि संगणक निर्मितीच्या क्षेत्रात असलेल्या उद्योजकांना संगणकाचे कितपत उपयोजन विविध क्षेत्रात करता येईल याबद्दल आशंका होती. आज आकाराने लहान असलेले संगणक अतिशक्तिमान झाले आहेत. त्यांच्या अभूतपूर्व शक्तिसामर्थ्यांचा वापर अक्षरश: सर्व मानवी व्यवहारांना स्पर्श करतो आहे. महानगरांपासून, खेडी-तालुकापातळीपर्यंत सर्वत्र संगणकाचे लोण पसरले आहे. 'संगणक साक्षरता' ह्या नवीन शक्तिस्रोताच्या मोहिमेला प्रारंभ झाला आहे. संगणकशास्त्राच्या प्रगतीमुळे एक दालन आता उघडले जात आहे – गेले आहे. त्या क्षेत्राचे नाव आहे 'माहिती तंत्रज्ञान.' विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाने पृथ्वीचा चेहरा-मोहराच बदलून टाकलाय ! भारताच्या दृष्टीने अभिमानाची गोष्ट अशी की, या दोन्ही क्षेत्रांत आपल्या संशोधकांनी जे काम केले आहे त्याचा स्वीकार जागतिक पातळीवर केले गेला आहे. सॉफ्टवेअरच्या क्षेत्रात काम करणाऱ्या आपल्या तरुण-तरुणींना देशातच नव्हे तर आंतरराष्ट्रीय पातळीवर मागणी आहे. यावरूनच आपली या क्षेत्रातली कामगिरी किती उच्च दर्जाची आहे याचे प्रत्यंतर येते. आपल्या महाविद्यालयापुरते बोलायचे झाले तर संगणकशास्त्रातील अभ्यासक्रम सुरू करणाऱ्या अगदी मोजक्या महाविद्यालयांमध्ये आपण होतो. सुरुवातीपासूनच अतिशय नियोजनबद्ध, भविष्यवेधी उपक्रमांद्वारे आपण या विभागाची वाढ केली. ती करताना पैशाची कमतरता पडू दिली नाही, अत्युत्कृष्टतेचा ध्यास (Pursuit of excellence) हे आपले ब्रीद राहिले. प्राध्यापकांच्या अथक प्रयत्नांमुळे आणि मार्गदर्शनामुळे आपल्या महाविद्यालयाने या नव्या विद्याशाखेत गेल्या दहा वर्षांत नेत्रदीपक प्रगती केली आहे.

सुमारे पन्नास वर्षांपूर्वी डॉ. क्रीक आणि डॉ. वॉटसन या दोन संशोधकांनी DNA (Model) ची रचना उलगडून दाखवणारे प्रारूप सिद्ध केले. अणूच्या अंतरंगातले प्रारूप जेवढे क्रांतिकारक होते तितकेच, कदाचित त्यापेक्षा काकणभर जास्तच क्रांतिकारक असे हे प्रारूप होते. गेल्या पन्नास वर्षांतील जनुकशास्त्रातील आणि संगणक शास्त्रातील प्रगती थक्क करणारी आहे. नव्या सहस्रकाची सुरुवात म्हणजे 'जनुकयुगाची' सुरुवात म्हणावी लागेल. नव्या सहस्रकाच्या सुरुवातीलाच मानवी जनुकांचा पहिला आराखडा मांडण्यात आला, प्रसिद्ध करण्यात आला. अडीच हजारहून अधिक शास्त्रज्ञ वीसपेक्षा अधिक प्रयोगशाळांमध्ये डॉ. एरिक लॅन्डर यांच्या नेतृत्वाखाली अथक प्रयत्न करीत होते. या त्यांच्या प्रयत्नांमुळे विविध रोगांचे स्वरूप समजून घेणे शक्य होईल. तसे झाले तर वैद्यकीय क्षेत्रात क्रांतिकारी घटनाच घडेल. माणसाचे जीवन 'रोगमुक्त' होईल. त्याच्या आयुष्याची 'कालमर्यादा' वाढेल. आपल्या जीवनाचं 'पुस्तक' तयार करण्यासाठी तीस हजार जनुकांच्या आराखड्यांचा 'मजकूर' आपल्या हाती पडला आहे. जनुक क्षेत्रातील हा विकास माणसाला विनाशाकडे तर घेऊन जाणार नाही ना, अशी शंका मनात डोकावल्याशिवाय राहत नाही. जे नैसर्गिक असते

ते शेवटपर्यंत टिकते, आपल्याला साथ देते ! तुम्ही तंदुरुस्त असाल तर 'रोगमुक्त' होण्याचा प्रश्नच उद्भवणार नाही. पण यासाठी व्यायाम, शुद्ध हवा आणि निर्भेळ अन्नाची जरुरी लागते. हे जर असेल तर तुम्ही कोणत्याही क्षेत्रात प्रगतिपथावर राहू शकता, त्यात नेत्रदीपक यश मिळवू शकता.

विज्ञान तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात प्रगती करून, निसर्गाला काबूत आणू पाहणाऱ्या माणसाने स्वतःच्या सुखासाठी खूप काही मिळवले ! निसर्गावर मात करून आपणच लढाई जिंकली, अशी शेखी माणूस मिरवत असतानाच २६ जानेवारी २००१ रोजी गुजरातमध्ये निसर्गाने स्वतःच्या सामर्थ्याची थोडीशी चुणूक दाखवली. क्षणार्धात होत्याचे नव्हते झाले ! जमीन फाटली, आभाळच कोसळले ! मोठमोठ्या इमारतींखाली लाखो निष्पाप जीव जिवंत गाडले गेले. आधुनिक शहरी संस्कृतीचे हे अपयशच म्हणावे लागेल. गुजरातमधील भूकंप आणि तेव्हा घडलेले मृत्यूचे थैमान काळजाला घरे पाडणारे आहे. भारतवासीयांच्या समोर अभूतपूर्व आव्हान आहे. शून्यातून गुजरात उभा करायचा आहे. त्यासाठी किमान शिस्त, सुसंस्कृतपणा आणि जागरुकता मात्र नक्कीच असायला हवी. अति-वेगवान जगात, संस्कृती नष्ट होत चाललेल्या जगात माणुसकीची किनार अजूनही शिल्लक आहे, हे जगातून सर्व प्रकारच्या येणाऱ्या मदतीवरून दिसून येते आहे. गुजरात-मधील बांधव फिनिक्स पक्ष्याप्रमाणे राखेतूनही आपले विश्व पुन्हा एकदा उभारण्याचा प्रयत्न करीत आहेत. पैशाप्रमाणे त्यांची मानसिकताही हळुवारपणे आपण जपली पाहिजे. आपल्या महाविद्यालयानेही या कामात खारीचा वाटा उचललेला आहे. भूकंपाच्या आपत्तीत प्राण गमावणाऱ्या लाखो देशबांधवांना आमच्या सर्वांतर्फे श्रद्धांजली. संकटे कितीही आली तरी त्यांच्याशी लढा देणे हे आपले कर्तव्यच आहे. संकटांशी मुकाबला करतच आपले रोजचे व्यवहार सुरळीत पाडले पाहिजेत, हीच प्रार्थना. विनोबा भावे म्हणत की नुसती प्रार्थना करून भागणार नाही. त्याला प्रयत्नांची जोड असायला पाहिजे. ते प्रयत्नही शुभ घडवण्याच्या दिशेने झाले तरच त्या शुभ प्रार्थनेला अर्थ येईल.

यंदा आपल्या महाविद्यालयाने मैदानी स्पर्धेची 'जनरल चॅम्पियनशिप मिळवली; बॅडमिंटन स्पर्धेत मुलांच्या गटाला सांघिक विजेतेपद मिळाले. जलतरण, हॉकी, बास्केटबॉल, बुद्धिबळ, मुष्टियुद्ध, वजन उचलणे अशा अनेक खेळांमध्ये वैयक्तिक आणि सांघिक यश मिळविले आहे. एवढेच नव्हे तर अनेक खेळांत आपल्या महाविद्यालयाचे विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनी 'राष्ट्रीय खेळाडू' म्हणून चमकले. प्रत्येकाचा स्वतंत्रपणे इथे उल्लेख करणे शक्य नसले तरी या नियतकालिकात त्यांचा गौरव केलेला आहेच. या सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन !

प्रजासत्ताक दिनी दिल्लीत संचलनासाठी निवड होणे हा छात्र सैनिकांचा गौरव समजला जातो. आणि राज्याच्या कर्तृत्वाबद्दल पंतप्रधानांतर्फे विशेष बहुमानही दिला जातो. यंदाच्या वर्षी महाराष्ट्र राज्यातील छात्रसेनेला राष्ट्रीय सेनेचा 'प्राईम मिनिस्टर बॅनर' हा सर्वोच्च बहुमान प्राप्त झाला. या छात्रसेनेत आपल्या महाविद्यालयाच्या सार्जंट खापणेचा समावेश होता. या शूर छात्रसैनिकाचा आम्हाला अभिमान आहे. त्याचे अभिनंदन.

भारत विकास परिषदेतर्फे घेण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयाच्या कलाकारांनी प्रथम क्रमांक मिळवून कलाक्षेत्रातही आम्ही आघाडीवर आहोत हे सिद्ध केले. आंतरमहाविद्यालयीन एकांकिका स्पर्धेत 'रसवंती करंडक' जिंकून आमचे यश निर्विवाद आहे याची खात्री पटवली. या सर्व यशस्वी कलाकारांचे आम्ही अभिनंदन करतो.

राष्ट्रीय सेवा योजना आणि राष्ट्रीय छात्रसेना यांनी दरवर्षीप्रमाणे या वर्षीही रक्तदान शिबिर आयोजित केले होते. रक्तदानाचे महत्त्व आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना आहे याचा आम्हाला आनंद होतो. सर्व रक्तदात्यांचे मनःपूर्वक आभार. अभ्यास, खेळ, कला, अशा कितीतरी गोष्टींवर 'व्यक्तिमत्त्व विकास' अवलंबून असतो. तो वृद्धिंगत करून बदलत्या जगात निर्भीडपणे कसे वागावे यासाठी आपल्या महाविद्यालयातील मानसशास्त्र विभागाने 'व्यक्तिमत्त्व विकास कार्यशाळा' आयोजित केली होती. पुणे जिल्ह्यातल्या विविध महाविद्यालयांतले १५०हून अधिक विद्यार्थ्यांनी आणि

५०पेक्षा जास्त प्राध्यापकांनी याचा लाभ घेतला. तज्ज्ञ व्यक्तींच्या अनुभवी भाषणांमुळे नवीन पिढीला व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी नक्कीच योग्य दिशा मिळाली ह्यात शंकाच नाही. कार्यशाळेचे आयोजन करणाऱ्या, मानसशास्त्र विभागाच्या प्रमुख सौ. अमृता ओक आणि त्यांचे सहकारी यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

महाविद्यालयाच्या प्रत्येक टप्प्यासाठी /वर्गासाठी विद्यापीठाने एक अभ्यासक्रम नेमून दिलेला असतो. हा अभ्यासक्रम बदलत्या काळानुसार असेल तरच आपल्या पुणे विद्यापीठातील विद्यार्थी स्पर्धा परीक्षेत यश मिळवेल याची जाण आपल्या महाविद्यालयातील प्राध्यापकांना आहे, आणि म्हणूनच त्यात योग्य बदल करणे अगदी आवश्यक आहे. याची प्रचीती आपल्या महाविद्यालयातील मराठी विभागाने आयोजिलेल्या 'पुनर्रचित अभ्यासक्रम' ह्या एक दिवसाच्या चर्चासत्रात आली. या चर्चासत्राच्या संयोजिका, विभागप्रमुख डॉ. स्नेहल तावरे आणि सहकारी यांचे अभिनंदन.

ग्रंथ हेच गुरू. ग्रंथच आपल्या जीवनाला योग्य दिशा दाखवतात, आपल्याला सुसंस्कृत बनवतात. सरस्वतीचा आदर राखणे, तिची पूजा करणे यावर आपले यश अवलंबून असते. दरवर्षी ग्रंथालयात 'दसरा' सणाच्या दिवशी सर्व ग्रंथांचे पूजन करून त्यांच्याविषयी आदर व्यक्त केला जायचा. बदलत्या काळाबरोबर राहणे, ही आपल्या महाविद्यालयाची परंपरा असल्यामुळे यंदा खंडेनवमीला सरस्वतीपूजनाचा सोहळा वेगळ्या पद्धतीने साजरा करण्यात आला. नवीन घेण्यात आलेल्या आणि गाजलेल्या पुस्तकांचे प्रदर्शन भरवून खऱ्या अर्थाने सरस्वतीचे पूजन केले गेले. याचा लाभ महाविद्यालयातील प्राध्यापकांनी आणि विद्यार्थ्यांनीही घेतला. या सोहळ्याचे आयोजन करणाऱ्या ग्रंथालय विभागाच्या प्रमुख सौ. माधुरी दातरे आणि त्यांचे सहकारी यांचे विशेष अभिनंदन!

आपल्या महाविद्यालयाची आणखी एक गौरवशाली परंपरा आहे. आतापर्यंत आपल्या महाविद्यालयातील अनेक प्राध्यापकांना पुणे महानगरपालिकेतर्फे 'आदर्श शिक्षक पुरस्कार' मिळाले आहेत. या वर्षीही प्रा. जगदीश चिंचोरे, प्रा. प्रकाश दीक्षित आणि प्रा. कांचन राजाध्यक्ष यांनी ही परंपरा चालू ठेवली. त्यांचे मनापासून अभिनंदन. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या मार्गदर्शनाखाली अनेक शाळा, महाविद्यालये आणि उपक्रम कार्यरत आहेत. यांतले सर्वच शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचारी, कार्यालयीन कर्मचारी काम करण्यास सदैव तत्पर असतात, सर्वजण आपले काम चोख बजावीत असतात; पण त्यातही अनेकांचे कार्य विशेष उल्लेखनीय असते. यंदाच्या वर्षापासून सोसायटीच्या मान्यवरांनी अशा उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या शिक्षकांना आणि सेवकांना पुरस्कार देऊन त्यांचा यथोचित गौरव करणे उचित मानले. आपल्या महाविद्यालयातील प्रा. श्रीराम आढाव, प्रा. मानसिंग साळुंके आणि सेवक बाळासाहेब भादेकर गौरवास पात्र ठरले आहेत. त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन. आपल्याच महाविद्यालयातील श्री. शशीकांत कामठे या सेवकाची महाराष्ट्र राज्य शिक्षकेतर महासंघात 'सदस्य' म्हणून निवड झाली आहे. सेवकांची बाजू ते नेहमीच सर्वच ठिकाणी प्रभावीपणे, निर्भीडपणे आणि निःस्वार्थीपणे मांडतात त्यामुळेच त्यांना यश मिळाले. त्यांचे मनापासून अभिनंदन. सुजाता पात्रेकर चॅरिटी ट्रस्टतर्फे १० + २ स्तरीय अभ्यासक्रमाविषयी शिक्षकांसाठी राज्यस्तरीय निबंध स्पर्धा आयोजित केली होती. आपल्या महाविद्यालयातील प्रा. लीना पाटणकर यांना द्वितीय पुरस्कार मिळाला. त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या चिटणीस पदाचा कार्यभार आपल्या महाविद्यालयातील प्रा. सीताराम रायकर आणि डॉ. अरविंद पांडे यांनी काही वर्षे सांभाळला. त्यांच्या निवृत्तीनंतर प्रा. गीताराम गायकवाड यांनी गेल्या वर्षीपासून या पदाची धुरा यशस्वीपणे सांभाळली आहे. वक्तृत्व, सखोल अभ्यासवृत्ती, दीर्घ अनुभव आणि कार्यक्षमता या गुणांमुळे चिटणीस प्रा. गायकवाड यांना यंदाच्या वर्षी ॲकेडेमिक फॅसिलिटेटर, डिपार्टमेंट ऑफ एज्युकेशन हा राष्ट्रीय पुरस्कार मिळाला आहे. प्रा. गायकवाड यांचे आम्ही मनःपूर्वक अभिनंदन करतो. त्यांनी त्यांची यशाची परंपरा अशीच कायम राखावी यासाठी आम्ही सुयश चिंतितो.

पुणे विद्यापीठ हे भारतातील एक अग्रगण्य विद्यापीठ मानले जाते. आतापर्यंत पुणे विद्यापीठाचे कुलगुरुपद बॅरिस्टर मुकुंदराव जयकर, रँग्लर परांजपे, महामहोपाध्याय, दत्तो वामन पोतदार, रँग्लर महाजनी, डॉ. देवदत्त दाभोलकर, डॉ. वसंतराव गोवारीकर, डॉ. राम ताकवले, यासारख्या विद्वत्तेच्या आणि संशोधनाच्या क्षेत्रातील दिग्गजांनी भूषवले आहे. यंदाच्या वर्षी, आंतरराष्ट्रीय कीर्तीचे, प्राणिशास्त्रातील संशोधक डॉ. अशोक कोळस्कर यांची कुलगुरुपदी नियुक्ती झालेली आहे. संशोधकवृत्तीला प्रोत्साहन देणे, प्राध्यापकांच्या समस्या जाणून घेणे, कोणत्याही कामासाठी मनापासून प्रयत्न करणे, शिस्तबद्ध आणि नियोजनपूर्वक गोष्टीचे आयोजन करणे आणि सर्वांना आपल्या बरोबर घेऊन जाणे असे अनेक विविध पैलू कुलगुरू डॉ. अशोक कोळस्करांमध्ये असल्यामुळे पुणे विद्यापीठाच्या गौरवाची परंपरा आंतरराष्ट्रीय पातळीवर नक्कीच पुढे चालू राहील यात शंकाच नाही.

विविध विषयांतील प्रगत गोष्टींचा अभ्यासक्रमात समावेश केल्यास पुणे विद्यापीठ नक्कीच अग्रगण्य मानले जाईल. यासाठी सखोल अभ्यासवृत्ती तसेच वर्तमान आणि भविष्यातील गोष्टींचा वेध घेणाऱ्या संशोधक वृत्तीच्या प्राध्यापकांच्या नेतृत्वाची गरज आहे. आपल्या महाविद्यालयातील प्राचार्य अनंत गोसावी (कॉमर्स विभागप्रमुख), डॉ. सुलभा देऊस्कर (इलेक्ट्रॉनिक्स विभागप्रमुख), प्रा. प्रमिला चिकटे (गणित विभागप्रमुख), प्रा. अमृता ओक (मानसशास्त्र विभागप्रमुख), आणि प्रा. प्रकाश दीक्षित (संख्याशास्त्र विभागप्रमुख), यांच्यावर ह्या नेतृत्वाचा भार पुणे विद्यापीठांतर्गत येणाऱ्या महाविद्यालयाने सोपविला आहे. ह्या सर्वांचा त्यांच्या क्षेत्रातील दीर्घ अनुभव आणि कार्यक्षमतेचा फायदा पुणे विद्यापीठाप्रमाणे आपल्याही महाविद्यालयाला मिळेल यात शंकाच नाही. बोर्ड ऑफ स्टडीजच्या (अभ्यासमंडळाच्या) ह्या सर्व सभासदांचे मनःपूर्वक अभिनंदन! त्यांच्या अंगीकृत कार्यात आम्ही सुयश चिंतितो. संशोधन क्षेत्रातही प्राध्यापकांची कामगिरी उल्लेखनीय आहे. त्यांनी आपले संशोधन शोध निबंधाद्वारे आणि राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये (Seminar) शोधनिबंध सादर करून महाविद्यालयाचे नाव संशोधन क्षेत्रातही ठळकपणे नोंदवले आहे. या संशोधनासाठी त्यांना विविध संशोधन आयोगांनी अर्थसहाय्य केले. या सर्वच संशोधकांचे मनापासून अभिनंदन.

यंदाच्या वर्षी महाविद्यालयाच्या सेवेतून डॉ. एम्. ए. कुलकर्णी (इतिहास विभागप्रमुख) हे सहकारी सेवानिवृत्त झाले. त्यांची उणीव आपल्याला नक्कीच जाणवत राहील. त्यांनी दाखवून दिलेल्या मार्गावरून पुढची पिढी मार्गक्रमण करेल अशी आशा आम्ही व्यक्त करतो. त्यांचे उर्वरित आयुष्य आरोग्यपूर्व व भरभराटीचे, संपन्नतेचे जावो अशी हार्दिक शुभेच्छा आम्ही व्यक्त करतो.

राष्ट्राच्या जडणघडणीमध्ये अनेकांचा वाटा असतो. जे संस्कृतीचा वारसा सर्वांपर्यंत पोहोचवतात, जे अनेकांना सांभाळून घेऊन दीर्घ तपश्चर्येच्या जोरावर नेतेपदी पोहोचतात, ज्यांना देशाच्या संरक्षणासाठी सीमेवर जाण्याचे वेध लागलेले असतात आणि ते लक्ष्य साधण्यासाठी जिवाची बाजी लावतात आणि ज्यांना आपला देश संशोधनात, विज्ञान तंत्रज्ञानातही अग्रगण्य असावा असे वाटते ते विशेष लक्षात राहतात. आपल्याही जीवनात त्यांचे एक वेगळेच स्थान, नकळत एक अतूट बंधन तयार होते. एक विशिष्ट नातेसंबंध जोडला जातो. त्यांचा आपल्याशी प्रत्यक्ष संबंध नसला तरी त्यांचे ह्या जगात 'नसणे' आपल्या चांगलेच जिव्हारी बोचत राहते.

२०००-२००१ या शैक्षणिक वर्षाच्या सुरुवातीलाच महाराष्ट्राचे लाडके दैवत असलेले पु. ल. देशपांडे कालवश झाले. मराठी साहित्य लोप पावलं. महाराष्ट्राशी, संस्कृतीशी मैत्र करणारा, प्रत्येक मराठी माणसाच्या मनात घर करणारा, त्यांच्यात रमणारा, त्यांच्याशी भावनिक नाते जोडणारा दुसरा साहित्यिक या शतकात तरी मराठी माणसाने पाहिला नसेल. 'भाई' नुसते लेखकच नव्हते तर त्यांच्या नसानसात साहित्य, काव्य, संगीत, नाट्य पूर्णपणे भिनले होते आणि म्हणूनच त्यांच्या साहित्याने मराठी माणसावर लहानमोठे सुसंस्कार केले. महाराष्ट्राचे भूषण असलेल्या ह्या साहित्यिक तपस्व्याला आम्हा सर्वांचे विनम्र अभिवादन !

आपल्या महाविद्यालयाच्या दृष्टीने तीन घटना अतिशय दुःखकारक आहेत. महाविद्यालयातील नेव्हल युनिटचे कॅडेट मनोज कदम आणि कॅडेट रोहन शिंदे रत्नागिरीला नौसैनिक कॅम्पला पुढील शिक्षण घेण्यासाठी गेले होते. देशाच्या संरक्षणाची ओढ त्यांना लागली होती. त्यांच्यावर काळाने अवेळीच झडप घातली. ह्या दोघांचाही समुद्रात बुडून दुर्दैवी अंत झाला. नेव्हल युनिटची आणि महाविद्यालयाची ही अपरिमित हानी आता कधीच भरून निघणार नाही. या दोन्ही जवानांना आमची श्रद्धांतली ! त्यांच्या कुटुंबियांच्या आणि मित्रपरिवाराच्या दुःखात आम्हीही सहभागी आहोत.

आपल्या संस्थेचे अध्यक्ष बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ यांचे ६ फेब्रुवारी २००१ रोजी निधन झाले. हा आपल्या संस्थेवर झालेला मोठा आघातच आहे. अभ्यासू, संसदपटू, उत्कृष्ट वक्ते आणि कुशल पक्षप्रवक्ते म्हणून त्यांचा लौकिक होता. दीर्घ तपश्चर्येच्या जोरावर त्यांनी राजकारणात मानाचे स्थान मिळवले. जुन्या-नव्या पिढीचा दुवा ठेवणारा मार्गदर्शक हरपला. संस्थेच्या विस्ताराला त्यांचा नेहमीच हातभार असे. त्यांच्या मार्गदर्शनाचा संस्थेला आधार होता. आता तो आधार नाही, हे दुःख फार मोठे आहे. सर्वांतर्फे बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ यांना श्रद्धांजली.

प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या नियामक मंडळाचे भूतपूर्व कार्याध्यक्ष, गुरुवर्य श्री. मो. गो. चाफेकर यांचे १८ एप्रिल २००१ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांच्या निधनामुळे संस्थेचा मार्गदर्शन आणि एक आदर्श शिक्षक काळाच्या पडद्याआड गेला आहे. आम्ही चाफेकर सरांना श्रद्धांजली वाहतो.

संगणकाच्या क्षेत्रात ज्याने भारताला जगात मानाचे स्थान प्राप्त करून दिले असे देवांग मेहता यांच्या आकस्मित निधनाने सर्व भारतीयांनाच काय पण सर्व जगालाच धक्का बसला आहे. त्यांच्या निधनाने आपल्या संगणकाच्या क्षेत्रात प्रचंड प्रमाणात पोकळी निर्माण झाली आहे. ती भरून येणे येत्या काही वर्षांत तरी शक्य होईल असे वाटत नाही. देवांग मेहतांनी प्राप्त करून दिलेले भारताला मानाचे स्थान नव्या पिढीने टिकवून धरले, तरच त्यांना वाहिलेली श्रद्धांजली खरी ठरेल.

हे नियतकालिक प्रसिद्ध करताना अनेकांचा हातभार लागलेला आहे हे मुद्दाम सांगण्याची आवश्यकता नाही. नियतकालिक नेहमीच सामूहिक प्रयत्नांचे फळ असते. संपादकीय समितीतील सदस्यांनी मला वेळोवेळी अतिशय मोलाचे सहकार्य केले आणि म्हणूनच हे नियतकालिक वेळेत विद्यार्थी मित्रांच्या हातात पडत आहे. या सहकाऱ्यांचे मी व्यक्तीशः आभार मानते. नियुक्त केलेल्या संपादन समितीला मदत करण्यासाठी प्रा. डोईफोडे, प्रा. कुलकर्णी आणि डॉ. कोरात्रे यांना आम्ही समितीचे स्वीकृत सभासद करून घेतले. या सर्वांनी, इतर प्राध्यापक सहकाऱ्यांनी या समितीला मोलाचे सहकार्य केले. प्रा. वंदना जोशी यांचे विशेष आभार मानले पाहिजेत. त्यांनी मुद्रित तपासणे, मराठी लेखांची, कवितांची निवड करणे अशी किचकट व जोखमीची काम स्वतःहून आनंदाने करून दिली. त्यांचे सहकार्य असेच आम्हाला लाभत राहो. महाविद्यालयाच्या कार्यातील सेवक वर्ग, ऑफीस सुपरिंटेंडंट आणि इतर कार्यालयीन सहकाऱ्यांचेही मनःपूर्वक आभार. महाविद्यालयाचे प्राचार्य नियतकालिकाचे प्रमुख संपादक असतात. या नात्याने त्यांचे मार्गदर्शन, सल्ला, साहाय्य अतिशय मोलाचे असते. प्राचार्य गोसावी यांनी संपादन समितीला वेळोवेळी मार्गदर्शन केले. समितीच्या सूचनांना आनंदाने होकार दिला आणि त्यांच्या पूर्ततेसाठी आवश्यक तो पाठपुरावा केला, याबद्दल त्यांचेही मी कृतज्ञतापूर्वक आभार मानते. ह्या अंकाचे मुद्रण अतिशय सुबकपणे आणि वेळेत करून दिल्याबद्दल प्रतिभा ऑफसेटचे श्री. प्रभू आणि श्री. माळवदे यांचे संपादक मंडळ अत्यंत आभारी आहे.

नियतकालिक पूर्ण करण्यासाठी कितीही कष्ट केले तरी 'त्रुटी' राहतातच. या त्रुटींबाबत उदार दृष्टीकोन ठेवून आपण या नियतकालिकाचे स्वागत कराल अशी आशा व्यक्त करते.

डॉ. कांचनगंगा गंधे

प्राचार्यांचे मनोगत

शैक्षणिक वर्ष २०००-२००१ हे विविध स्वरूपाच्या भरगच्च कार्यक्रमांनी फुललेले आणि 'मॉडर्न'च्या विद्यार्थी व प्राध्यापकांच्या कर्तृत्त्वाचा सर्वत्र ठसा उमटविणारे वर्ष होते असे म्हटले तर अतिशयोक्ती ठरू नये.

यावर्षी महाविद्यालयाने एकतिसाव्या वर्षात पदार्पण केले आहे. गेल्या तीस वर्षांचा महाविद्यालयाचा कालखंड पाहिला तर महाविद्यालयाच्या शैक्षणिक क्षेत्रातला आलेख तर उंचावला आहेच पण त्याबरोबरच विद्यार्थी आणि प्राध्यापकांच्या कलागुणांचाही आलेख बराच प्रगतीपथावर आहे. एखाद्या गोष्टीत यश मिळविणे एक वेळ सोपे आहे, पण सातत्याने ते टिकवून धरणे हे जास्त अवघड आहे आणि त्यासाठी अथक प्रयत्नांना चिकाटीची जोड असावी लागते. आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थी आणि प्राध्यापक या गोष्टींसाठी सतत झटत असतात. त्यामुळे आपले महाविद्यालय फक्त राज्य स्तरावरच नव्हे तर राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावरही जाऊन पोहोचले आहे. योग्य गुणवत्ता, चिकाटी, संशोधन वृत्ती, काळानुरूप राहण्याची आणि नवे असेल ते आत्मसात करण्याची धडपड या सगळ्यांचा मिलाफ आपल्या महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांमध्ये आणि प्राध्यापकांमध्ये असल्यामुळे आज हे यश आपल्याला लाभले आहे.

वनस्पतीशास्त्र, मानसशास्त्र, कॉमर्स, इंग्रजी, इकॉनॉमिक्स, इलेक्ट्रॉनिक्स, कॉम्प्युटर, मराठी विभागांनी जिल्हा, राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरांवर सेमिनार्स भरवून महाविद्यालयात एक नवा पायंडा घातला आहे. हे सर्वच सेमिनार्स गुणवत्तेच्या कसोटीला उतरल्यामुळे U.G.C., C.S.I.R. सारख्या शैक्षणिक आयोगांनी भरघोस अर्थसहाय्य केले. ही गोष्ट महाविद्यालयाच्या दृष्टीने नक्कीच भूषणावह आहे.

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक आणि इतर कलागुणांमध्ये वाढ करण्यासाठी आपल्या महाविद्यालयातले प्राध्यापक नेहमीच तत्पर असतात. त्यासाठी विद्यार्थ्यांकडून सतत प्रयत्न करून घेत असतात, पण त्याचबरोबर आपल्या शैक्षणिक क्षेत्रातल्या सद्य विषयांमध्ये प्रगती करणे, संशोधन करणे त्यासाठी अनुदान मिळविणे, सेमिनार्स भरविणे, राज्य राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरांवर शोधनिबंध सादर करणे, आपले ज्ञान संकलित करून पुस्तकरूपाने विद्यार्थ्यांपुढे आणि जनतेपुढे आपले विचार मांडणे, विद्यापीठीय अभ्यास मंडळावर निवडून येऊन अभ्यासक्रम कसा असावा, त्यात नवनवीन सुधारणा कशा कराव्यात यासाठी आपल्या महाविद्यालयातील प्राध्यापक सतत प्रयत्नशील असतात. सर्वांची दखल पुणे महानगरपालिका, महाराष्ट्र राज्य, राष्ट्रीय पातळीवरही घेतली गेली आहे आणि म्हणूनच यंदाच्या वर्षी आपल्या महाविद्यालयातील अनेक प्राध्यापकांना पुरस्कार मिळाले आहेत. त्या सर्वांचा मनोगतात उल्लेख करणे जागे अभावी इथे शक्य नसले तरी नियतकालिकात त्यांचा गौरव करण्यात आला आहेच. सर्वच प्राध्यापकांच्या यशाबद्दल त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन ! त्यांनी ही यशोगाथा अशीच चालू ठेवून महाविद्यालयाच्या लौकिकात भर टाकावी ही सदिच्छा !

यंदाच्या वर्षी क्रीडा क्षेत्रात आपल्या महाविद्यालयाने भरघोस यश मिळविले. अमित नरगुंद याने जलतरण स्पर्धेत राज्य स्तरापर्यंत जाऊन यशाचा पाया घालून दिला. त्यानंतर इतर जलतरण पटूंनीही त्याचा गित्ता गिरवला. विद्यार्थ्यांचे विविध क्रीडास्पर्धेतली यशाची कमान उंचावतच गेली आणि मैदानी स्पर्धेची जनरल चॅम्पियनशिप मिळवून आपल्या खेळाडूंनी क्रीडाक्षेत्रात उत्तुंग शिखर गाठलं. अनेक खेळात आपल्या महाविद्यालयातील क्रीडापटूंची राज्यस्तरीय आणि राष्ट्रीयस्तरीय खेळांमध्ये निवड होणे हे महाविद्यालयाला नक्कीच गौरवास्पद आहे. तायकोंदोसारख्या परकीय खेळांमध्येही निवड होणे हे महाविद्यालयाला नक्कीच भूषणावह आहे. कठोर परिश्रम आणि एखाद्या गोष्टीचा ध्यास, जिद्द या गुणांमुळेच आपल्या विद्यार्थ्यांना हे यश मिळाले. यापुढेही आपले विद्यार्थी क्रीडाक्षेत्रात असेच यश टिकवून

आपल्या महाविद्यालयाचे नाव क्रीडाक्षेत्रात अग्रभागी राखतील यात शंकाच नाही. सर्वच क्रीडापटूंचे माझ्या तर्फे आणि माझ्या सर्वच सहकाऱ्यांतर्फे मनःपूर्वक अभिनंदन !

क्रीडाक्षेत्राप्रमाणे कलाक्षेत्रातही आपले विद्यार्थी आंतरमहाविद्यालयीन, राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरामधील स्पर्धेत चमकले. एकांकिका स्पर्धेचा रसवंती करंडक आणि राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळवून महाविद्यालयाच्या मुकुटात यशाचे पीस खोवले.

आपल्या महाविद्यालयातील छात्र सैनिकही नेहमीच आघाडीवर असतात. प्रजासत्ताक दिनी राजधानी दिल्लीत होणाऱ्या परेडमध्ये आपल्या एक किंवा त्यापेक्षा अधिक छात्र सैनिकांची निवड होते. यावर्षी तर महाराष्ट्राला मिळालेल्या 'प्राईम मिनिस्टर बॅनर' या बहुमानात महाविद्यालयातील सार्जंट खापणेचा समावेश होता, त्याचे विशेष अभिनंदन.

गेल्या काही वर्षात उच्च माध्यमिक परिक्षेत आणि विद्यापीठीय परिक्षेत आपल्या महाविद्यालयाने नेत्रदीपक यश मिळवले होते. या शैक्षणिक वर्षात थोडे परिश्रम, जिद्द कमी पडली, गुणवत्ता यादीत विद्यार्थी चमकले नसले तरी फिजिक्ससारख्या विषयात पैकीच्या पैकी गुण मिळवून आणि पासाच्या टक्केवारीत लक्षणीय वाढ करून आम्ही मागे पडणार नाही असेही विद्यार्थ्यांनी सूचित केले आहे. पुढील शैक्षणिक क्षेत्रात विद्यार्थी जास्त परिश्रम करून, जिद्दीने अभ्यास करून आपल्या महाविद्यालयाचे नाव परत एकदा झळकवतील याबद्दल मला खात्री आहे.

प्राध्यापकांबरोबरच शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचेही यश वाखाणण्यासारखे आहे. त्यांचाही नियतकालिकात गौरव करण्यात आलेला आहेच. त्यांचे माझ्या तर्फे आणि सर्व सहकारी प्राध्यापकांतर्फे मनःपूर्वक अभिनंदन !

मॉडर्नची सर्वांगीण प्रगतीची वाटचाल चालू असतानाच मॉडर्न परिवारातील विद्यार्थी प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना दुःखाच्या प्रसंगांना सामोरे जावे लागले.

महाविद्यालयाची ही यशोगाथा पहायला आज आपल्या महाविद्यालयातील मनोज कदम आणि रोहन शिंदे हे नेव्हल युनिटमधील कॉमर्सचे विद्यार्थी आपल्यात नाहीत ही मोठी दुर्दैवाची गोष्ट आहे. आज ते असते तर त्यांनीही महाविद्यालयाचे नाव उज्वल केले असते. त्यांच्या कुटुंबियांच्या दुःखात आम्ही सहभागी आहोत.

प्रो. ए. सोसायटीचे दीर्घ काळ अध्यक्ष असलेले, थोर संसदपटू, कायदे व घटना तज्ज्ञ व माजी केंद्रीय मंत्री बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ यांचे दुःखद निधन झाले. संस्थेला सर्व प्रकारच्या कार्यात, सर्व स्तरावर सतत मार्गदर्शन करणारे, मदतीचा हात सदैव पुढे करणारे एक उमदे, लोभस व्यक्तीमत्त्व काळाच्या पडद्याआड गेले. संस्थेने अलीकडे केलेल्या सर्वांगीण प्रगतीमध्ये कै. विठ्ठलरावांचे योगदान फार मोठे होते. त्यांना 'मॉडर्न' ची विनम्र श्रद्धांजली ! प्रो. ए. सोसायटीच्या अधिकारी मंडळाचे माजी कार्याध्यक्ष व मॉडर्न हायस्कूलचे माजी मुख्याध्यापक श्री. मो. गो. चाफेकर ह्यांचे दुःखद निधन म्हणजे संपूर्ण मॉडर्न परिवारावर एक फार मोठा आघात होता. शिक्षकापासून ते कार्याध्यक्ष पदापर्यंत विविध स्तरावर शेवटपर्यंत 'मॉडर्न' परिवारासाठी अहोरात्र झटणाऱ्या संस्थेसाठी वाहून घेणाऱ्या ह्या थोर, कणखर, आदर्श शिक्षकाच्या निधनाने झालेली संस्थेची अपरिमित हानी भरून येणे शक्य नाही. श्री. चाफेकर सरांना विनम्र श्रद्धांजली !

कुठल्याही प्रसंगांना सामोरे जाऊन जिद्दीने पुढे प्रयत्न करणे असा आपल्या महाविद्यालयाला गुरूवर्य कै. ताटके, गुरूवर्य कै. कानिटकर आणि गुरूवर्य कै. चाफेकर यांनी आदर्श घालून दिला आहेच आणि त्या बळावरच आपण आपल्या महाविद्यालयाच्या सर्वांगीण प्रगतीची वाटचाल करू या.

अ. गो. गोसावी
प्राचार्य

अनुक्रमणिका

मराठी

१) ज्ञानेश्वरीतील पसायदानाचे सौंदर्य - मधुरा पोटे, तृतीय वर्ष वाणिज्य १
२) सार्वजनिक स्वच्छतेबाबत तरुणवर्ग काय करू शकतो ? - मेघा दिघे, १२ वी वाणिज्य ३
३) वीज संपावर जाते तेव्हा... - शुभांगी आगवणे, बारावी, शास्त्र ५
४) सावधान! निसर्गाचा तोल ढासळतो आहे - कांचन कुलकर्णी, अकरावी ७
५) प्रदूषित पर्यावरण : एक सामाजिक समस्या - अनिल गायकवाड, द्वितीय वर्ष, शास्त्र १०
६) व्यक्तिमत्व आणि बुद्धिमत्ता - वनिता जगताप, तृतीय वर्ष कला १२
७) डॉ. स्टीफन हॉकिंग - हेमलता बलकवडे, १२ वी, कला १३
८) स्वदेशीचा मंत्र जपा - हेमलता बलकवडे, १२ वी, कला १५
९) रसिकराज पु. ल. देशपांडे - गजानन नेरकर, ११ वी, वाणिज्य १६
१०) आदर्श गाव राळेगणसिद्धी - एक शैक्षणिक सहल - रूपाली देशमुख, तृतीय वर्ष, वाणिज्य १७
११) शब्द - पल्लवी कुलकर्णी, द्वितीय वर्ष, कला १९
१२) सामाजिक विकृती व त्यावरील उपाय - तृप्ती नाईक, द्वितीय वर्ष, शास्त्र २०
१३) संगणकाचे फायदे-तोटे - रोहिणी जगताप, प्रथम वर्ष, वाणिज्य २२
१४) जनुकीय अभियांत्रिकी - डी. एन. रानडे, द्वितीय वर्ष, शास्त्र २४
१५) आत्मविश्वास - मृदुला सूर्यवंशी, कनिष्ठ महाविद्यालय २५
१६) प्रजासत्ताक दिन शिबीर (दिल्ली) - संदीप खोमणे, प्रथम वर्ष, शास्त्र २६
१७) हैदराबादच्या राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत पुण्याच्या मॉडर्न महाविद्यालयाचा प्रथम क्रमांक !
मधुवंती गोळे, मिलिंद देवस्थळी, तृतीय वर्ष, वाणिज्य २८
१८) वैमानिक व्हायचेय? मोकळे आकाश अन् खडतर प्रवास! - अनुप्रिता मगर, द्वितीय वर्ष, शास्त्र २९
१९) एन. सी. सी. आणि मी कॅडेट कार्पोरल सुदेश शेंडगे, तृतीय वर्ष, कला ३०
२०) स्व–दर्शन - कल्याणी नामजोशी, द्वितीय वर्ष, शास्त्र ३३

काव्य

१) तो म्हणजे... - अनुप्रिता आढाव २
२) आई - एस्. व्ही. संभाळे, द्वितीय वर्ष कला ५
३) भूकंप - अश्विनी जोशी ११ वी, वाणिज्य ६
४) हे वयच असं असतं - पल्लवी कुलकर्णी, द्वितीय वर्ष, कला ९
५) हरवले होते - शरद राऊत द्वितीय वर्ष, शास्त्र १३
६) खूपस काही - रूपाली धांडे, ११ वी. शास्त्र १४

७) चारोळ्या - रूपाली धांडे, ११ वी. शास्त्र १५
८) अर्थ - सुप्रिया साठे, ११ वी, वाणिज्य २१
९) अनुभवाचे बोल - स्मिता साळवी, प्रथम वर्ष साहित्य २३
१०) जीवन - संग्राम संभाळे, द्वितीय वर्ष, साहित्य २७
११) रहस्य - किरण पवार , द्वितीय वर्ष, शास्त्र २७
१२) प्रेम - महांतेश्वर भोसगे, प्रथम वर्ष, शास्त्र ३६
१३) मैत्री - हेमलता बनकवडे, बारावी, कला ३६
१४) उदास मी - योगिता पवार, द्वितीय वर्ष, साहित्य ३६

ENGLISH

1) **STRUGGLE** - Shubhangi Kulkarni S.Y. B.Com 37
2) **AIDS** - Deepak Sukre S.Y. B.Sc 38
3) **WAP** - Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A. 39
4) **UNSOLVED MYSTERY OF BERMUDA TRIANGLE** - Manshree Pawar, S.Y. B.Sc. 41
5) **EDUCATION ABROAD** - Archi Sarkar, XI Science 42
6) **LIFE BEFORE COMPUTERS** - Vishwas Babre, S.Y.B.C. 43
7) **FAILURE - A STEP TO SUCCESS,** Yogesh Gosavi, T.Y.B.Com. 43
8) **INFORMATION TECHNOLOGY BLUETOOTH - A REVOLUTION** Prem Khasbage, S.Y.B.A. 45
9) **CONVERSATION BETWEEN A SOFTWARE ENGINEER & HIS WIFE** Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A. 46
10) **TECHNOLOGY AND INDIA** - Pallavi Joshi, XI Com. 47
11) **SMILE** - Shrinath Jadhav, S.Y.B.Sc. 48
12) **ATALJI** - Dipti Dole, XI 49
13) **INDIA'S IMMATURE MEDIA** - Anup Chaudhary, T. Y. B.Sc. 51
14) **INTUITION** - Dhaval Kulkarni, S.Y.B.Com. 53
15) **ABOUT MARKETING** - Anuprita Adhav, XI Com. 54
16) **THE BEST THINGS EVER SAID** -Mayura Yadav, XII Com. 56

POEMS & LIMERICS ,

1) **DREAMING** - Vishal Mali - S.Y.B.Sc. 37
2) **HEALING WHISPERS** Sameer Kherade, T.Y. B.Com. 38
3) **POWER OF PERSISTENCE** - Sumeer Kherade, T.Y. B.Com. 40
4) **GOD** - Shraddha Pawar, S.Y. B.Sc. 41
5) **DEFINITION OF A FRIEND** - Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A. 42
6) **LIFE'S ACCOUNTANCY** - Yogini Navandar S.Y. Com. 44
7) **THE TEACHERS** - Shraddha Pawar, S.Y.B.Sc. 44
8) **RECIPE FOR LIFE CAKE** 44
9) **FRIENDSHIP**- Suvarna Vaidya, T.Y. B.Com. 46

10) **I'VE OFTEN THOUGHT LOVING** - Mahanteshwar Bhosage, F.Y. B.Sc. 48
11) **SMILE**, Sharad Raut, S.Y.B.Sc. 50
12) **ABOUT MONEY** 52
13) **THE SUN** - Archi Sarkar, XI Science 52
14) **HELP ME FLY** - Sameer Kherade, T.Y.Com. 53
15) **LONELINESS** - Dhaval Kulkarni, S.Y. B.Com 55
16) **MY SECRET IS YOUR FRIENDSHIP,** Savita Naik, XI 56
17) **I DON'T CALL MY SELF,** Sunalini Gahlot, 56
18) **JUST FOR KICKS** 58
19) **WHEN 'THEIR' EARTH MOVED** - Anup Chaudhary, T.Y. B.Sc. 57
20) **A SOLDIER'S LIFE** - Sabari Chattoraj, S.Y.B.Sc. 57
21) **SEARCH** - Archana Talpate , XI Science 58
22) **JUST FOR KICKS** 58

हिंदी

१) **मेरी पसंद की किताब** - शारदा जाधव, ग्यारहवीं, कला ५९
२) **कश्मीर : नंदनवन से ज्वालामुखी**, सरिता शर्मा, ग्यारहवीं वाणिज्य ६१
३) **गोस्वामी तुलसीदास**- अमोल कानडे, ग्यारहवीं, शास्त्र ६३
४) **कृत्रिमता** - सारिका मोरे, ग्यारहवीं, वाणिज्य ६४
५) **कश्मीर : नंदनवन से ज्वालामुखी** - शिल्पा जगताप, ग्यारहवीं, कला ६५
६) **सामाजिक विकृति और उसपर उपाय** - मधुबाला शर्मा, तृतीय वर्ष, वाणिज्य ६६
७) **सावधान! प्रकृति का समतोल ढल रहा हैं ।** - अश्विनी जाधव, ग्यारहवीं, कला ६८
८) **शहीद उधमसिंह** - प्रा. एस कुमार ६९

कविता

१) **मानवता धर्म** - प्रा. एस. कुमार ७०
२) **इंतजार** - सुदेश शेंडगे, तृतीय वर्ष, कला ७०
३) **हिंदुस्थान** - केतन सोनवणे, द्वितीय वर्ष शास्त्र ७०
४) **युवक और मानव बम** - सारिका मोरे, ग्यारहवीं , वाणिज्य ७१
५) **दोस्ती मेरी जान** - किशोर गायकवाड, द्वितीय वर्ष, शास्त्र ७१
६) **दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार** - निशा जे. पाळंदे, ग्यारहवीं, वाणिज्य ७२
७) **एक सॉवलीसी लडकी** - सुप्रिया साठे, ग्यारहवीं, वाणिज्य ७२
८) **शेर-शायरी** - सतीश ढोर, तृतीय वर्ष, कला ७३
९) **हे राम !** - कमलाकर गुंजाळ, द्वितीय वर्ष, शास्त्र ७४
१०) **जिंदगी** - दर्शनकुमार नेरकर, द्वितीय वर्ष, कला ७४
११) **काश** - सुप्रिया साठे, ग्यारहवीं वाणिज्य ७४
१२) **विश्वास** - सारिका मोरे, ग्यारहवीं , वाणिज्य ७४
वार्षिक अहवाल २००० - २००१ ७५

कलामंडळ पारितोषिक वितरण
समारंभ प्रसंगी
महाविद्यालयाचे प्राचार्य
श्री अ. गो. गोसावी
सुप्रसिद्ध अभिनेते श्री. प्रशांत
दामले यांचा सत्कार करताना,
समवेत प्रो. ए. सो.च्या नियामक
मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. गजानन
एकबोटे

गुणवंत विद्यार्थी सत्कार प्रसंगी
प्रमुख पाहुणे
डॉ. अरोरा, कार्यकारी संचालक
सी-डॅक यांच्या हस्ते
पारितोषिक प्रदान,
सोबत - प्राचार्य गोसावी

मॉम करंडक आंतरमहाविद्यालयीन
द्वंद्वगीत स्पर्धा
सुप्रसिद्ध गायक - संगीतकार
अरुण दाते यांच्या हस्ते
करंडक स्विकारताना
सोबत-पोलीस उपायुक्त
श्री अशोक धिवटे,
मोहनकुमार भंडारी, सौ. भंडारी,
प्राचार्य - गोसावी,
प्रा. जयंत जोर्वेकर

श्री प्रशांत दामले यांच्याकडून
पारितोषिक स्वीकारताना
उत्कृष्ट तबलावादक विद्यार्थी
मनोज चव्हाण

शैक्षणिक गुणवत्ता-दिन समारंभ
महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह
डॉ. अनुराधा सोवनींकडून
स्वीकारताना प्रथम क्रमांकाची
पदवीधर विद्यार्थिनी

शैक्षणिक गुणवत्ता - दिन समारंभ
फिरता करंडक स्वीकारताना
'सर्वोत्तम विद्यार्थिनी
सोबत - प्रा. गोसावी,
डॉ. सोवनी आणि डॉ. जोग

आंतरमहाविद्यालयीन - एकांकिका स्पर्धा 'सांघिक प्रथम क्रमांक' रसवंती करंडक विजेता संघ

भारत विकास परिषद आयोजित राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धा (हैदराबाद) राष्ट्रीय स्तरावर अजिंक्य ठरलेला महाविद्यालयाचा संघ

आंतरमहाविद्यालयीन बॅडमिंटन विजयी संघ - निनाद खाडे, अभिजीत आयरेकर, परेश चव्हाण, समीर भागवत, धनंजय तोडमल समवेत प्रा. किरण लागू

वरिष्ठ महाविद्यालय आंतर-महाविद्यालयीन मैदानी स्पर्धा
जनरल चॅम्पियनशीप विजेता संघ

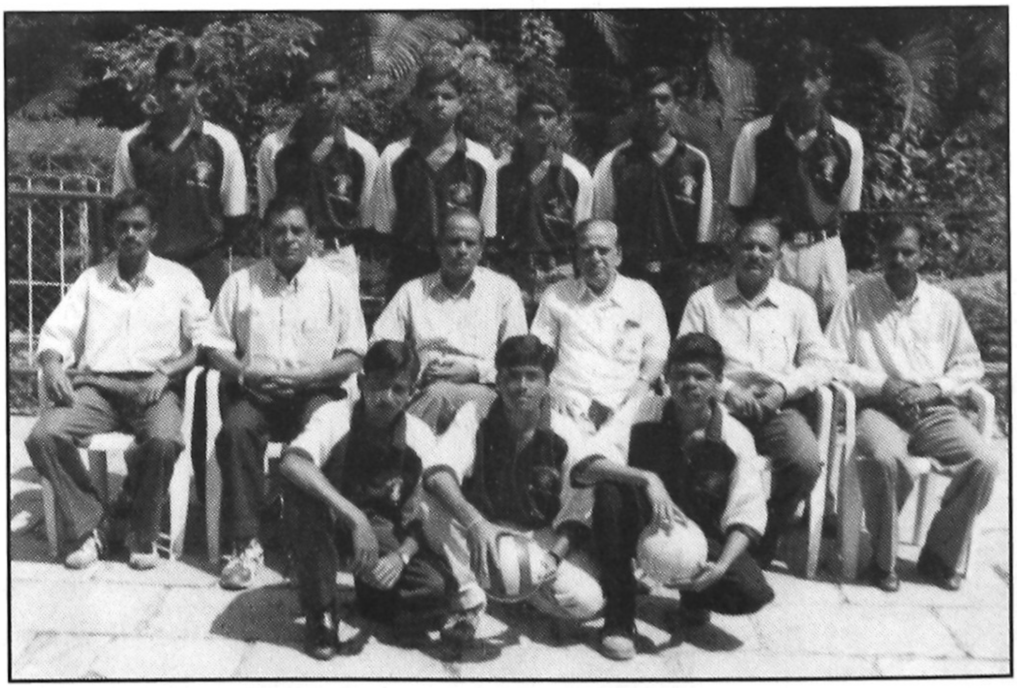

जिल्हा बहुविध क्रीडा मंडळातर्फे
पुणे जिल्हा शहर गट व पुणे जिल्हास्तरीय व्हॉलिबॉल स्पर्धेतील
विजयी व उपविजयी संघ समवेत क्रीडाशिक्षक, प्राचार्य व मार्गदर्शक

शास्त्र संघटना

नियोजन मंडळ

कलामंडळ

क्रीडा समिती

छात्रसेना

राष्ट्रीय सेवा योजना

अभिनंदनीय यशाचे मानकरी

प्राची काळे 'सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी' पारितोषिक
कनिष्ठ विभाग

स्मिता लोणकर 'सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी' पारितोषिक
वरिष्ठ विभाग

मृदुला सूर्यवंशी
धाडसी विद्यार्थिनी

मुग्धा लेले
राष्ट्रीय सेवा योजना Pre. R.D. Camp.

अमित नरगुंद
विभागीय जिल्हा आणि राज्यस्तरीय
जलतरण स्पर्धेत घवघवीत यश

विशाल पवार
सायकल स्पर्धा - राष्ट्रीय विजेता

क्रीडा विभाग - स्पृहणीय यशाचे मानकरी

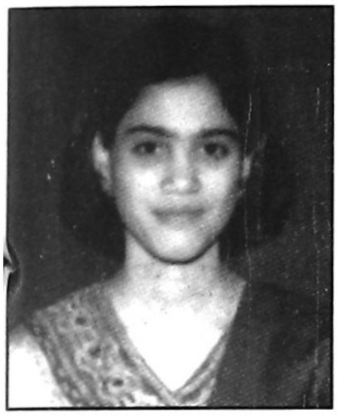

डायना डिसूझा उंच उडी,
८०० मी. धावणे -
द्वितीय आणि तृतीय क्रमांक

विद्या जाधव
थाळीफेक- प्रथम क्रमांक

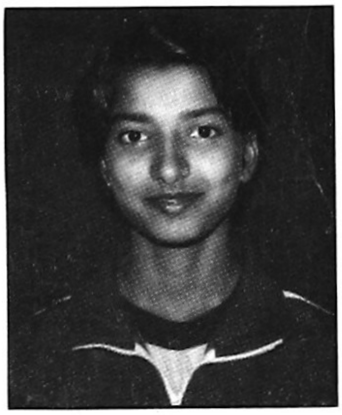

धनश्री मोरे
विद्यापीठीय मैदानी
स्पर्धेत यश

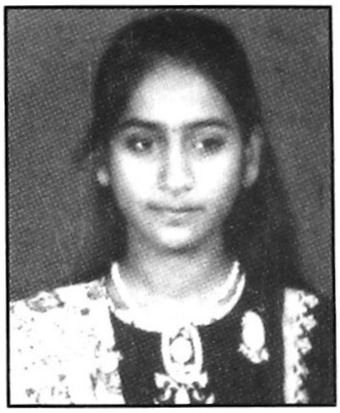

पूनम राठोड
लांब उडी प्रथम क्रमांक

मैदानी स्पर्धेतील यशस्वी विद्यार्थी

विठ्ठल राठोड

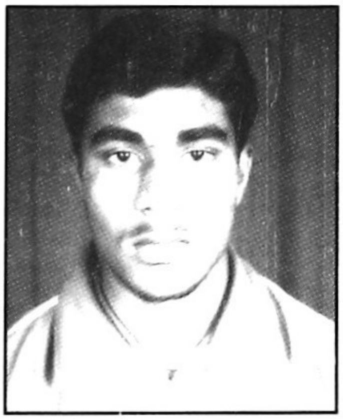

सचिन लवाटे

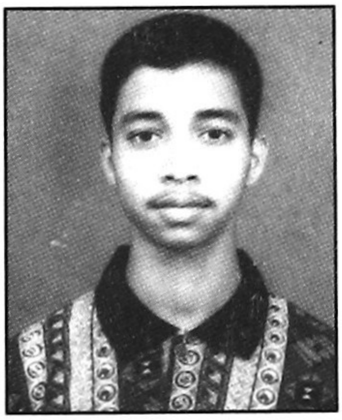

आनंद किबिले

विकास माळी

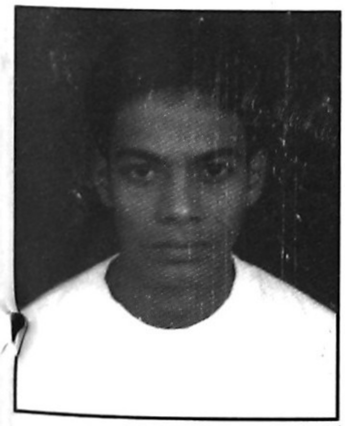

तुषार सुतार
मैदानी स्पर्धेत यश

फिरोझ पंडोल
मुष्टियुद्ध रौप्यपदक

हर्षद गायकवाड
आंतरमहाविद्यालयीन
शरीरसौष्ठव स्पर्धा रौप्यपदक

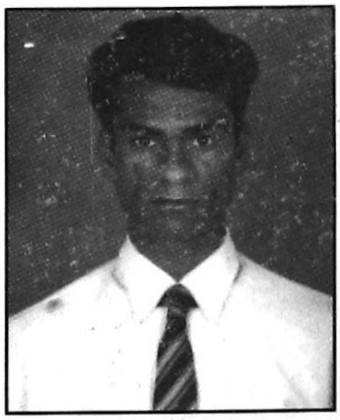

अतुल शिंदे
आंतरमहाविद्यालयीन
शरीरसौष्ठव स्पर्धा तृतीय क्रमांक

क्रीडा विभाग स्पृहणीय यशाचे मानकरी

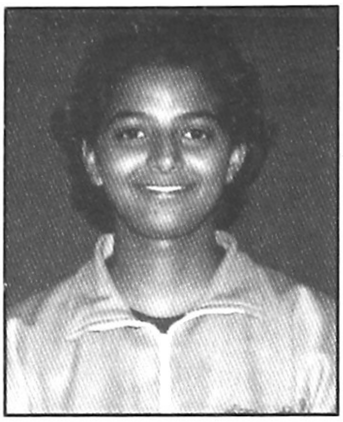

सुप्रिया चव्हाण
आंतरविद्यापीठ
हॉकी स्पर्धेत सहभाग

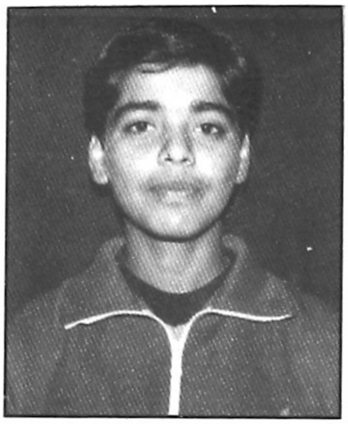

भाग्यश्री नाईक - निंबाळकर
राष्ट्रीय हॉकी स्पर्धेत सहभाग

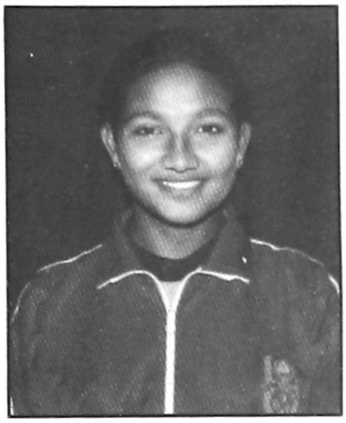

स्मिता कारीवाडेकर
राष्ट्रीय हॉकी स्पर्धेत सहभाग

मधुरा जोशी
व्हॉलिबॉल राष्ट्रीय स्पर्धेत
सहभाग

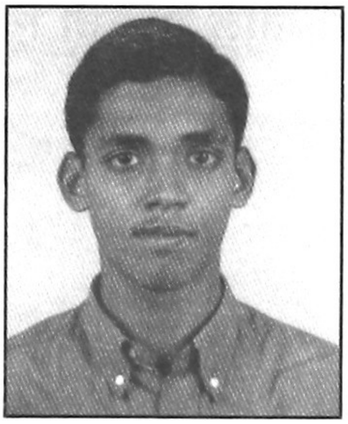

अविनाश गायकवाड
महाराष्ट्र राज्य व्हॉलिबॉल
संघात निवड

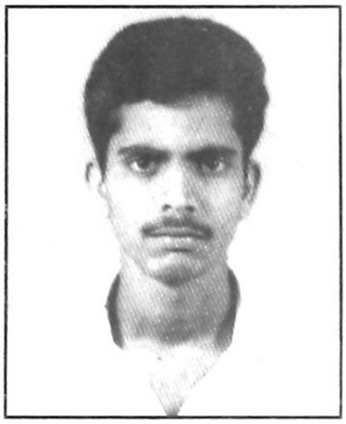

नारायण शिंदे
क्रीडा प्रतिनिधी

राष्ट्रीय रोड सायकलिंग स्पर्धेतील यशस्वी

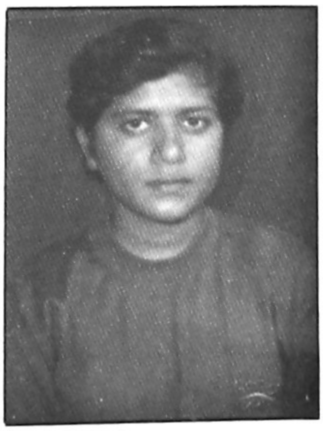

सोनाली पाटील

प्रितम साळकर

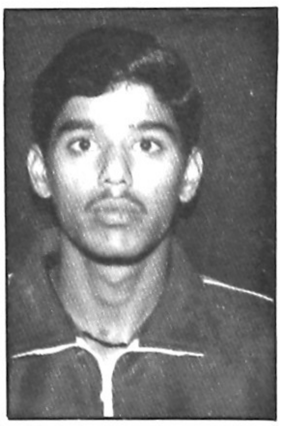

स्वप्नील जाधव

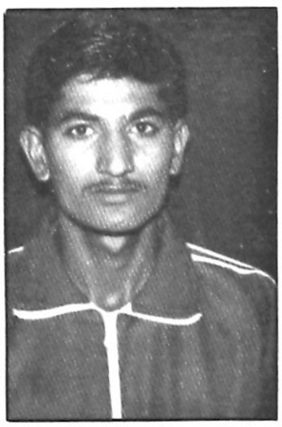

विलास राठोड

अभय वाघोलीकर

राष्ट्रीय छात्रसेना - स्पृहणीय कामगिरीचे मानकरी

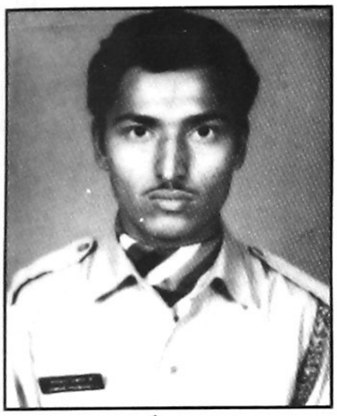

JUO प्रशांत जामदार
राज्य सरकार शिष्यवृत्ती

JUO गोपालसिंग पतियाल
राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर - सहभाग

Sgt. भीमराव माने
मुख्य मंत्री शिष्यवृत्ती

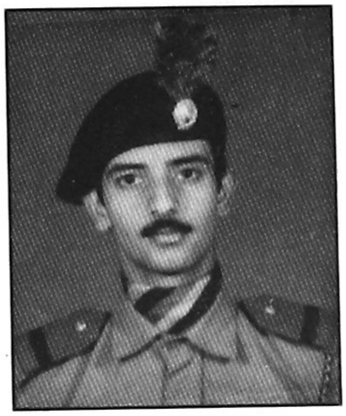

Sgt. समीर पानसे
स्कुबा ड्रायव्हिंग शिबिर निवड

राष्ट्रीय एकात्मता शिबीर सहभाग

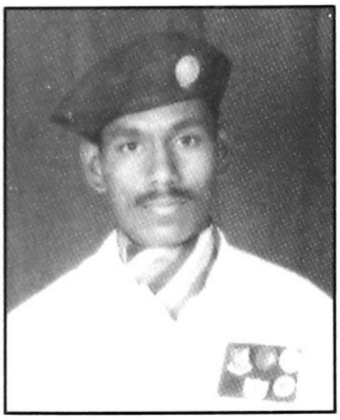

P.O. Cdt किशोर गायकवाड
नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ कल्चर पारितोषिक

Cp. Cdt प्रतिभा मोहिते

Cdt. Cpt मंदार आपटे
'सेलिंग एक्सपिडीशिन' सहभाग

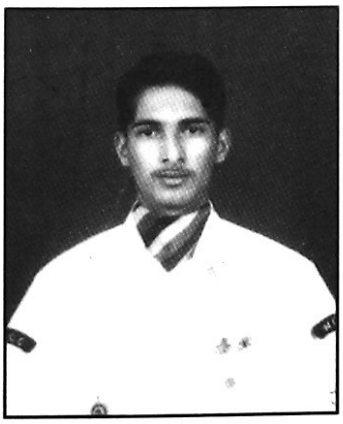

Ld. Cdt. श्रीनाथ जाधव
'सेलिंग एक्सपिडीशन' सहभाग

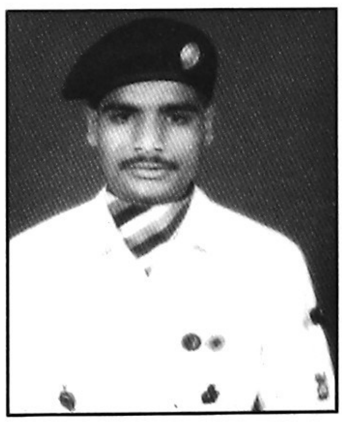

P.O. Cdt दीपक सुक्रे
'सेलिंग एक्सपिडीशन' सहभाग

Ld Cdt सम्राट जाधव
सेलिंग एक्सपिडीशिन बेस्ट
सेलर पारितोषिक

J.U.O. मारूती चिकने
ऑल इंडिया ओशन टू
स्काय ट्रेकिंग एक्सपिडीशन

Cpt निलेश जोरकर
राज्यस्तरीय आर. डी.
दुसऱ्या शिबिरासाठी निवड

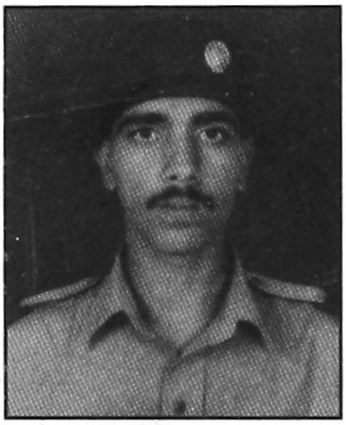

Cdt. कपिल धर्माधिकारी
राज्यस्तरीय आर.डी.
दुसऱ्या शिबिरासाठी निवड

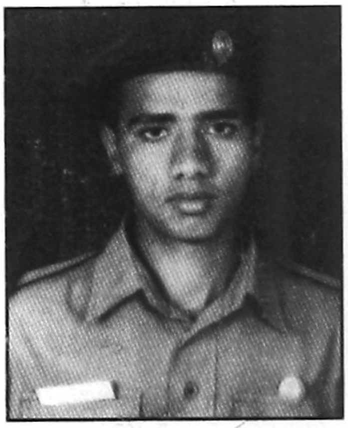

Cdt. दीपक फुलसुंदर
राज्यस्तरीय आर. डी.
दुसऱ्या शिबिरासाठी निवड

Cdt. संदीप दळवी
राज्यस्तरीय आर. डी.
दुसऱ्या शिबिरासाठी निवड

Cdt. संदीप खोमणे
प्रजासत्ताक दिन शिबिरासाठी
दिल्ली येथे निवड

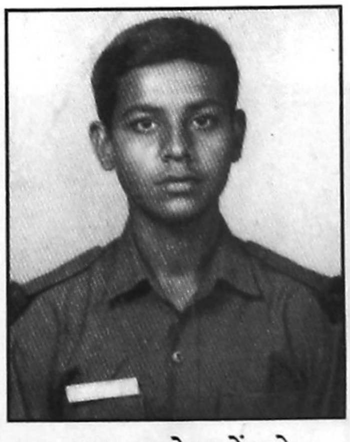

Cdt. गणेश केंजळे
महाराष्ट्राचा आदर्श
एन्.सी.सी. कॅडेट

प्राध्यापकांचे यश

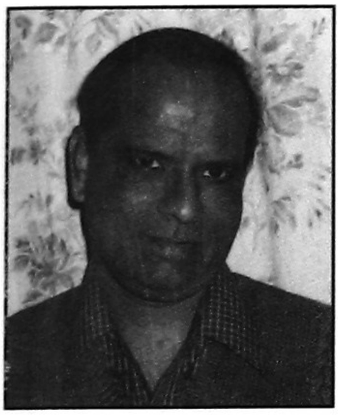

प्राचार्य अनंत गोसावी
कॉमर्स अभ्यास मंडळावर निवड,
विद्यासहकारी बँकेच्या
संचालक पदी निवड

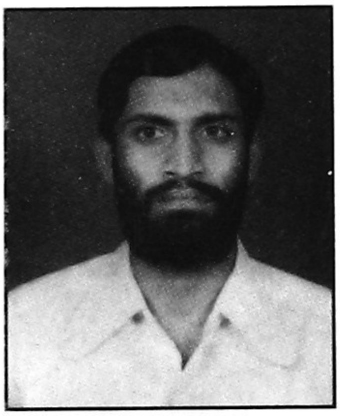

प्रा. गीताराम गायकवाड
संस्थेचे चिटणीस-ॲकॅडेमिक
फॅसिलिटेटर, डिपार्टमेंट ऑफ
एज्युकेशन, राष्ट्रीय पुरस्कार

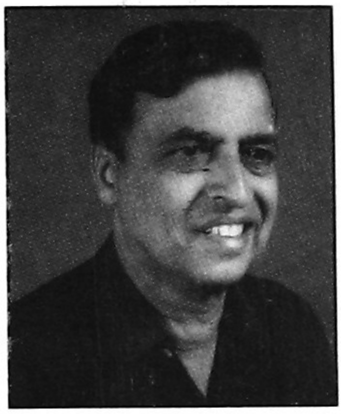

प्रा. दत्ता लिमये
एम्. सी. सी. जी.च्या
डायरेक्टरपदी नियुक्ती

पुणे महानगरपालिका - आदर्श शिक्षक पुरस्कार

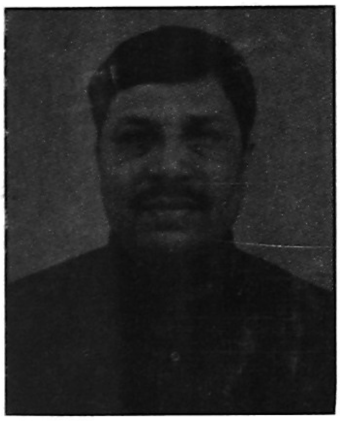

प्रा. जगदीश चिंचोरे

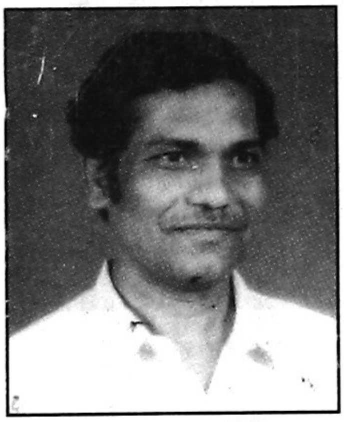

प्रा. प्रकाश दीक्षित
संख्याशास्त्र अभ्यास मंडळावर निवड

प्रा. कांचन राजाध्यक्ष

प्रोग्रसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी - आदर्श शिक्षक, सेवक परस्कार

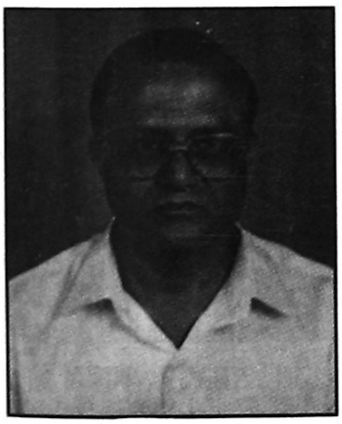

प्रा. श्रीराम आढाव
आदर्श शिक्षक

प्रा. मानसिंग साळुंके
आदर्श शिक्षक

श्री. बाळासाहेब भादेकर
आदर्श सेवक

विद्यापीठ अभ्यासमंडळ

प्रा. प्रमिला चिकटे
गणित विभाग

डॉ. सुलभा देउस्कर
इलेक्ट्रॉनिक्स विभाग

प्रा. अमृता ओक
मानसशास्त्र विभाग

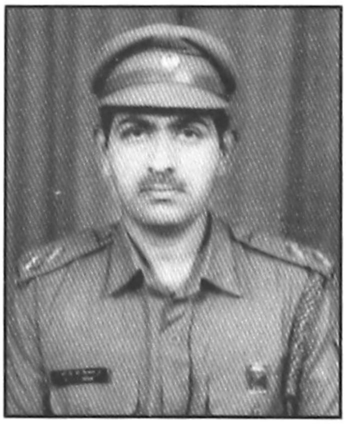

Lt. डॉ. तुकाराम निकम
हाय पॉवर्ड कमिटीवर
निवड

फ्लाईट लेफ्टनंट
प्रा. विलास आल्हाट
आदर्श N.C.C. ऑफीसर

प्रा. निशा भंडारे
एम्.फिल्. पदवी प्राप्त

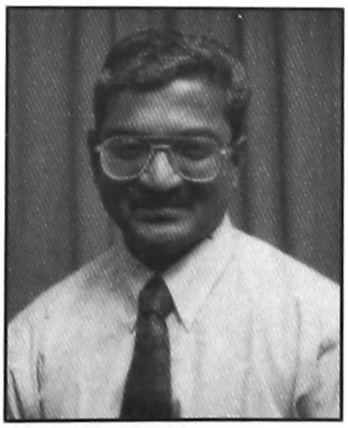

प्रा. जयंत जोर्वेकर
इन्फोटेक फीचर्स तर्फे
पत्रभूषण पुरस्कार

प्रा. लीना पाटणकर
पाब्रेक चॅरिटी ट्रस्ट,
निबंध स्पर्धा, द्वितीय पुरस्कार

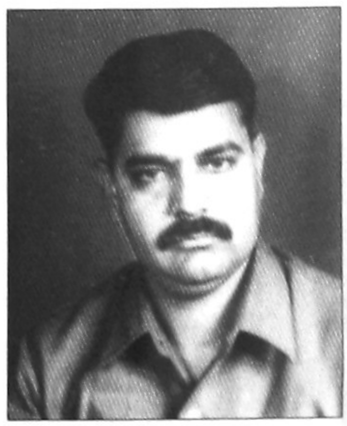

प्रा. पी. एम्. सांबारे
राष्ट्रीय सेवा योजना
कार्यक्रम अधिकारी प्रशिक्षण पूर्ण

श्रद्धांजली

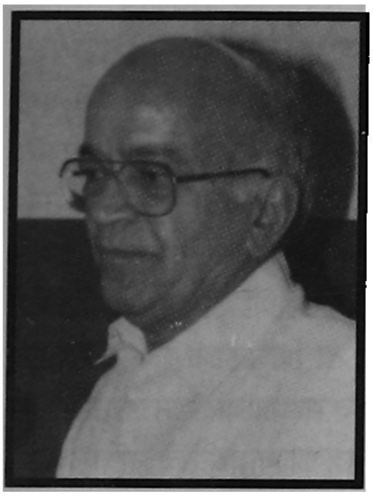

कै. बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ
अध्यक्ष
प्रो. ए. सोसायटी, पुणे ५.

आपल्या संस्थेचे अध्यक्ष बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ यांचे ६ फेब्रुवारी २००१ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांचे निधन हा आपल्या संस्थेवर झालेला मोठा आघात आहे. बॅ. गाडगीळ यांची प्रकृती अलीकडे त्यांना साथ देत नव्हती. अनेक वर्ष मधुमेहाशी ते झगडत होते, तरीही त्यांचा राजकारणातील व इतर सामाजिक, सांस्कृतिक घडामोडीत सक्रिय सहभाग असे. बॅ. गाडगीळ हे मॉडर्न हायस्कूलचे माजी विद्यार्थी होते. त्यांनी प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्षस्थान स्वीकारावे अशी विनंती संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांनी केली तेव्हा 'ज्या संस्थेच्या शाळेचा मी विद्यार्थी आहे, असा मला अभिमान आहे, त्या संस्थेच्या अध्यक्षस्थानी निवड होणे हा मी माझा मोठाच बहुमान समजतो' अशा शब्दात त्यांनी प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीवर असलेले प्रेम व्यक्त केले होते.

बॅ. विठ्ठलराव गाडगीळ यांचे शिक्षण मॉडर्न हायस्कूल, फर्ग्युसन महाविद्यालय येथे झाले. लंडन येथे त्यांनी कायद्याचा अभ्यास करून बॅरिस्टर ही पदवी संपादली. ते कै. न. वि. गाडगीळांचे चिरंजीव. त्यामुळे राजकारणाचे त्यांना बाळकडूच मिळाले होते. सुरूवातीला संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीद्वारा ते राजकारणात सक्रिय झाले. नंतर त्यांनी कॉँग्रेस पक्षाच्या राजकारणात महत्त्वाचे स्थान मिळविले. त्यांनी कै. इंदिरा गांधी आणि राजीव गांधी, नरसिंहराव यांच्या मंत्रीमंडळात महत्त्वाची खाती सांभाळली. ते एक खंदे संसदपटू म्हणून सुविख्यात होते. इंग्लंडमधील वास्तव्याने त्यांच्यावर इंग्रजी लोकशाही प्रारूपाचा खोल प्रभाव पडला होता. सखोल आणि सर्वांगीण वाचन करणारे जे मोजके सांसद आता आहेत त्यांच्यात विठ्ठलराव गाडगीळांचे स्थान फार वरचे होते. हजर जबाबीपणा, विनोद करण्याची शैली, उत्तर स्मरणशक्ती यामुळे ते सर्वप्रिय राजकारणी होते. पुण्याच्या राजकारणावर त्यांचे दीर्घकाळ प्रभुत्व होते.

संस्थेचे अध्यक्ष म्हणून त्यांचे संस्थेला सदैव सहाय्य होत असे. संस्थेच्या विस्ताराला त्यांचा मोठाच हातभार लागत असे. त्यांच्या अत्यंत समतोल, अनाग्रही मार्गदर्शनाचा संस्थेला आधार होता. आता तो आधार नाही हे दुःख फार मोठे आहे. ईश्वर त्यांच्या आत्म्याला सद्गती देवो !

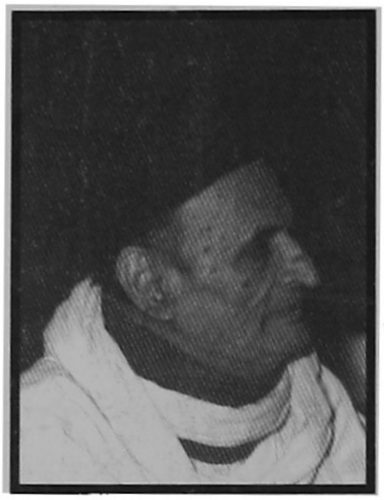

कै. मो. गो. चाफेकर
माजी कार्याध्यक्ष
प्रो. ए. सोसायटी, पुणे ५.

श्रद्धांजली

भूतपूर्व प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीच्या नियामक मंडळाचे भूतपूर्व कार्याध्यक्ष, आपल्या महाविद्यालयाच्या महाविद्यालय-समितीचे भूतपूर्व अध्यक्ष, मॉडर्न महाविद्यालय, गणेशखिंड, पुणे - ९ चे मुख्याध्यापक आणि गणिताचे एक नामवंत शिक्षक या विविध रुपांनी संस्थेशी एकरुप झालेल्या मो.गो-चाफेकर सरांचे दिनांक १८ एप्रिल २००१ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांच्या निधनामुळे प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी वर मोठाच आघात झालेला आहे. श्री. चाफेकर प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीत प्राथमिक शिक्षक म्हणून आले आणि अनेक अडचणींवर मात करुन अल्पावधितच ते माध्यमिक शाळेतील तज्ज्ञ शिक्षकांमध्ये गणले जाऊ लागले. सरांची करडी शिस्त, नियोजनावरील कटाक्ष व सहकाऱ्यांकडून उत्कृष्ट काम करुन घेण्याची हातोटी यामुळे गणेशखिंड येथील शाळा अल्पावधीतच नावारूपाला आली.

संस्थेच्या नियामक मंडळाचे बिझनेस कौन्सिल चे ते अनेक वर्षे सदस्य होते. संस्थेच्या महाविद्यालय स्थापनेत त्यांची महत्वाची भूमिका होती. १९८६ साली ते नियामक मंडळाचे कार्याध्यक्ष झाले. एखादी व्यक्ती केवळ व्यवसायनिष्ठ, समर्पित वृत्ती आणि मनस्वी निर्धारशक्ती यांच्या जोरावर संस्थेचे धुरणीत्व प्राप्त करुन घेते हे त्यांनी स्वतःच्या उदाहरणावरुन सिद्ध केले. १९८६ पासून संस्थेच्या प्रगतीमध्ये जी संख्यात्मक आणि गुणात्मक प्रगती झाली त्यामध्ये त्यांचा सिंहाचा वाटा होता. शेवटपर्यंत त्यांचा सल्ला आणि मार्गदर्शनाचा लाभ संस्थेला होत होता. त्यांची स्मरणशक्ती हेवा वाटावा अशी तल्लख आणि अचूक होती. त्यांना संस्थेचे 'ज्ञानकोश' म्हणत. त्यांच्या निधनामुळे जुन्यापिढीतला एक आदर्श शिक्षक आणि संस्थेच्या मार्गदर्शक काळाच्या पडद्या आड गेला आहे. आम्ही कै. चाफेकरांना श्रद्धांजली वाहतो आणि ईश्वर त्यांच्या आत्म्याला सद्‌गती देवो ही प्रार्थना करतो.

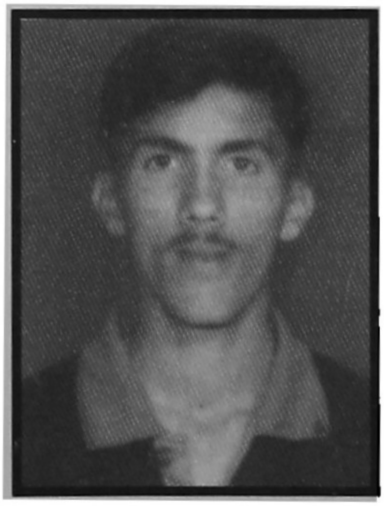

रोहन शिंदे
Leading Cadet
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

श्रद्धांजली

नौसैनिक नेव्हलविंगचे छात्र
कॅडेट कॅप्टन मनोज कदम
आणि
लिडींग कॅडेट रोहन शिंदे
यांना रत्नागिरी येथे शिबिर चालू
असताना देवाज्ञा झाली.
ईश्वर त्यांच्या आत्म्याला सद्‌गती देवो.

मनोज कदम
Cadet Capt.
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

ज्ञानेश्वरीतील पसायदानाचे सौंदर्य

मधुरा पोटे, तृतीय वर्ष वाणिज्य

(साहित्य संघटना निबंधस्पर्धा प्रथम क्रमांक)

आता विश्वात्मके देवे । येणे वाग्यज्ञे तोषावे ।
तोषोनि मज द्यावे । पसायदान हे ॥१॥

संत ज्ञानेश्वरांनी विश्वात्मक देवाला केलेली प्रार्थना म्हणजे 'पसायदान' होय. पसायदान हे ज्ञानेश्वरीच्या विवेचनाला आलेले मधुर फळ आहे. भगवद्गीतेतील अठरा अध्याय आणि सातशे श्लोक यावर नऊ हजार ओव्यांचे भाष्य ज्ञानेश्वरांनी लिहिले. पसायदानातील नऊ ओव्या म्हणजे नऊ हजार ओव्यांचा सारांश आहे. पसायदानाचा अर्थ आपण जाणून घ्यायचा प्रयत्न केला तर त्यातील अलौकिक सौंदर्य आपल्याला जाणवल्यावाचून राहत नाही.

'पसायदान' म्हणजेच 'प्रसादाचे दान'. 'पसा'चा अर्थ 'प्रसाद' - आपल्या अंतःकरणाची प्रसादता-प्रसन्नता असा याचा खरा अर्थ आहे आणि असा प्रसाद संत ज्ञानेश्वरांनी विश्वात्मक देवाजवळ मागितला आहे.

त्यांचे पहिले मागणे आहे - 'जे खळांची व्यंकटी सांडो' सुरुवातीला ज्ञानदेवांना आठवण झाली ती 'खल-पुरुषांची'- ज्यांच्या वाईट वृत्तामुळे ज्ञानेश्वरांचा छळ झाला अशा दुष्ट लोकांची. इथूनच आपल्याला पसायदानातील अलौकिक मागणीची जाण व्हायला सुरुवात होते. त्यांना सुरुवातीला दुष्टांचीच आठवण का व्हावी? आपण त्यांना 'माउली' म्हणतो त्याचेच हे प्रत्यंतर आहे. एखादी माता ज्याप्रमाणे आपल्या चांगल्या अपत्याला जवळ घेते त्याचप्रमाणे ती वाईट गुण असलेल्या दुसऱ्या अपत्यालाही जवळ घेऊन समज देते. ज्ञानेश्वरमाउलींचा देखील असाच प्रयत्न आहे. दुष्टांचा नाश होवो असे न म्हणता ते त्यांच्यातील फक्त वाईट प्रवृत्ती नष्ट व्हावी अशी प्रार्थना करतात. 'व्यंकटी' म्हणजे मनाचा वाईटपणा किंवा मनाचा वाकडेपणा. एकदा का हा मनाचा वाईटपणा सरला की ती व्यक्ती दुष्ट राहणारच नाही. पुढे ज्ञानदेव अशा व्यक्तींमध्ये सत्कार्याची आवड वाढीस लागो, असे मागणे मागतात. यावरून आपल्या असे लक्षात येते की ज्ञानेश्वरांचा माणसाच्या मूलभूत माणूसपणावर विलक्षण विश्वास होता. याच ओवीत ज्ञानेश्वर अशी मागणी करतात, की सर्व प्राणिमात्रांचे एकमेकांवर प्रेम जडो, मैत्र व सख्य उत्पन्न होवो.

पुढील ओव्यांमध्ये ज्ञानेश्वरांनी एक भव्य स्वप्न सत्यात उतरवण्यासाठी प्रार्थना केली असल्याचे लक्षात येईल. या विश्वातील सर्वांविषयीची त्यांना वाटणारी कळकळ पसायदानात सतत व्यक्त झाल्याचे जाणवते. त्यांनी अशी अपेक्षा व्यक्त केली आहे की सगळीकडचा अंधार दूर होवो. पाप करण्याची वृत्ती म्हणजे अंधार. अंधार नाहीसा होण्यासाठी सूर्योदय होणे गरजेचे आहे. ज्ञानेश्वरांना अभिप्रेत असलेला सूर्योदय हा 'स्वधर्माचा सूर्योदय' आहे. म्हणजेच सर्वांना कर्तव्याची जाणीव होवो आणि प्रत्येकजण दुराचरणापासून परावृत्त होवो.

ज्याला-ज्याला जे-जे हवे ते त्याला मिळावे अशी भव्य अपेक्षा ज्ञानदेव 'जो जे वांछील तो ते लाहो' असे म्हणून व्यक्त करतात. याचा अर्थ समजावून घेताना आधीचा संदर्भ मनात असणे आवश्यक आहे. ज्या वेळी सर्व प्राणिमात्रांचे एकमेकांवर प्रेम असेल, मित्रत्वाची भावना असेल त्याच वेळी प्रत्येकाची इच्छा पूर्ण होऊ शकेल. मैत्र जडल्यावर ज्या गोष्टी आपल्याला हव्या आहेत त्या इतरांना मिळाल्या तरी आनंद होण्याची वृत्ती निर्माण होईल. ही वृत्ती विशाल करणे हाच पसायदानाचा मुख्य हेतू आहे.

संत ज्ञानेश्वर असे म्हणतात की या पृथ्वीवर ईश्वरनिष्ठ माणसे निर्माण होऊन एकत्र येऊ देत-ज्यांच्या वाणीने, कृत्याने सगळ्यांवर मांगल्याचा अखंड वर्षाव होत राहील. 'ईश्वरनिष्ठांचे' वर्णनही त्यांनी केले आहे. सत्ता, संपत्ती, शस्त्र अशा बेभरवशी नश्वर गोष्टींच्या मागे लागणारे लोक हे 'ईश्वरनिष्ठ' नव्हते. ईश्वरनिष्ठ माणसे ही कल्पतरूंच्या बागा आहेत. गावातील प्रत्येक माणूस हा जणू चिंतामणी आहे (चिंता दूर करणारा मणी). माणसे अमृताचे समुद्र आहेत. ही माणसे कलंकविरहित चंद्राप्रमाणे आणि तापहीन सूर्यासारखी आहेत. असे हे सर्व संत एकमेकांचे सोयरे होऊ

देत. सर्वांना सुख लाभावे आणि सर्वजण सतत आनंदी होवोत.

असा आगळावेगळा प्रसाद मागताना आपल्या प्रतिभेने ज्ञानेश्वरांनी एक 'आदर्श समाजव्यवस्था' शब्दांनी साकारली. सर्वांत शेवटी त्यांनी हे दान मिळेल का, असे विचारल्यावर निवृत्तिनाथांनी विश्वात्मकाच्या वतीने 'हो' म्हटले आणि ज्ञानेश्वरांना आनंद झाला.

ग्रंथकर्तृत्वाबद्दल प्रसाद मागण्याच्या मिषाने ज्ञानेश्वरांनी सर्व विश्वाबद्दलची अलोट सदिच्छा प्रकट केली आहे. विद्वत्ता, कवित्व, साधुत्व यांचा अपूर्व त्रिवेणी संगम म्हणजे 'पसायदान' होय. ज्ञानदेवांनी 'मज द्यावे पसायदान' असे म्हटले आहे. म्हणजेच प्रसाद मागणारे ते स्वतः आहेत; पण पसायदानात प्रत्यक्ष 'मज' हा शब्द कुठेच आढळत नाही. कारण हे मागणे कोणा एकासाठी नसून विश्वातील प्रत्येकासाठी आहे. नेवासे या गावी जे लोक त्यांची प्रवचने ऐकत त्यांच्यासाठीच नव्हे, फक्त आळंदीकरांसाठीच नव्हे; तर आपल्यासारख्या सर्व सामान्य जनांसाठीचे हे मागणे आहे. ही विश्वकल्याणकारी प्रार्थना आहे. म्हणूनच या प्रार्थनेचा परकीय भाषांतूनही अनुवाद केला गेला आहे.

कुसुमाग्रजांनी पसायदानावर केलेल्या भाष्यात शेवटी म्हटले आहे - 'पसायदान हे ज्ञानेश्वरांचे सुंदर स्वप्न - हे स्वप्न प्रत्यक्षात साकारावे यासाठी देवाला त्यांनी प्रार्थना केली आहे. पण सर्वच स्वप्ने काही सफल होत नाहीत. अर्थात सर्वच विफलही ठरत नाहीत. विश्वात्मकाच्या ओंजळीतून प्रकाशाचे काही किरण खाली पडतात आणि पृथ्वी त्यावरच उदरनिर्वाह करीत राहते.

ज्या वयात आजचा तरुण टी.व्ही. पाहण्यात, पिक्चर बघण्यात, सतत मौज करत हुंदडण्यात निरर्थक वेळ घालवतो. त्याच वयात संत ज्ञानेश्वरांनी 'पसायदान' मागितले. विश्वकल्याणकारी प्रार्थना केली. आपण सर्व 'संत' होऊ शकत नाही हे जरी खरे असले तरी प्रत्येकाने 'पसायदान' अर्थासहित जाणून घ्यायचा प्रयत्न केला तर निश्चितच थोडासा का होईना, पण स्वभावात सकारात्मक बदल होण्यास मदत होईल. ०००

तो म्हणजे...

अहो हे माझे आनंदी हास्य,
ठाऊक आहे त्यामागचे रहस्य

माझ्या आयुष्याचे केले दर्पण
सारे सुख-दुःख त्याला केले अर्पण
करून पाहिले मीही समर्पण,
जणू मिळालेच मला अमरपण

आता तोच मला खुलवतो,
योग्य वेळी तोच मला फुलवतो,
वेगळ्याच नादात मला डुलवतो,
तर कधी मनापासून भुलवतो

थांबवून ठेवा मनाची उठाठेव
जगात प्यारा तोच मला एकमेव
ज्याच्याकडे माझ्या आयुष्याची ठेव,
तो म्हणजे...
तो म्हणजे वरच्या आसनावर विराजमान देव!

— अनुप्रिता आढाव

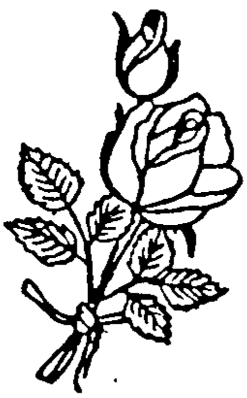

सार्वजनिक स्वच्छतेबाबत तरुणवर्ग काय करू शकतो

मेघा दिघे, १२ वी वाणिज्य

(साहित्य संघटना निबंध स्पर्धा - प्रथम क्रमांक)

आपणा सर्वांनाच हे माहीत आहे की भारत हा लोकशाहीप्रधान देश आहे. आणि आपल्या सर्वांनाच याचा अभिमान आहे. परंतु कधी नीट निरीक्षण करून पाहिल्यास आपल्या हे लक्षात येईल की, याच लोकशाहीने आज भयंकर रूप धारण केले आहे. अधिकार, हक्क, मर्जी यांसारख्या हाडळी कर्तव्यांच्या मानगुटीवर बसून माणसास वाईट कृत्ये करण्यास प्रवृत्त करीत आहेत आणि याचेच रूपांतर आज अन्याय, अनीती, जुलूम, भ्रष्टाचार, बेशिस्त यांत झाले आहे.

बेशिस्तीमुळे गल्लोगल्लीतील घाणीप्रमाणे माणसांच्या मनातही अविचारांची घाण साठली आहे. त्यामुळे इतर कीटकजंतूबरोबरच अन्याय, अनीती, जुलूम, भ्रष्टाचार, बेशिस्त यासारखे कीटकजंतू वातावरणात पसरून नैसर्गिक व वैचारिक वातावरण दूषित झाले आहे. आणि यामुळे हळूहळू सामान्य माणसास या वातावरणात श्वास घेणे देखील कठीण झाले आहे. अर्थात याला तो स्वतःच कारणीभूत आहे. स्वतःच्याच हाताने तो स्वतःचा गळा दाबत आहे. आपले प्राण जर या प्रदूषणापासून वाचवायचे असतील तर उपाय एकच आणि तो म्हणजे 'नैसर्गिक व वैचारिक वातावरणाची सार्वजनिक स्वच्छता'.

आता ही नैसर्गिक व वैचारिक स्वच्छता आहे तरी काय ते पाहू. मित्रहो, आपणा सर्वांनाच हे माहीत आहे की आपल्या भोवतीचे वातावरण या वातावरणातील सर्व सजीव-निर्जीव घटक मिळून हा सुंदर निसर्ग तयार झाला आहे. मानव हा सुद्धा निसर्गाचाच एक भाग आहे. उलट मानव हीच निसर्गाची एक सुंदर निर्मिती आहे. पण आपण इतके नालायक आहोत, की वाईट विचारांच्यामुळे स्वतःतर बिघडलोच आहोत; परंतु त्याचबरोबर ज्या निसर्गाने आपली निर्मिती केली त्यालाही बिघडवत आहोत. प्रत्येकाचा निसर्ग हा वेगळा असतो. आपल्यासाठी आपला आजूबाजूचा परिसर हाच निसर्ग आहे. आता तो कितपत सुंदर असतो याचे वर्णन करायलाच नको. चालता-चालता अंगावर कधी कचऱ्याचा वर्षाव होईल सांगता येत नाही. आणि याचे मूळ आहे बेशिस्त आणि या बेशिस्तीचे मूळ आहे अविचार. अर्थात विचार अथवा वैचारिक प्रदूषण. आता गमतीची गोष्ट अशी की, हे सत्य सर्व मानवजातीला माहीत असूनही 'कळतंय पण वळत नाही' यातील ही बाब होऊन बसली आहे.

मानव ही निसर्गाची एक सुंदर निर्मिती आहे; तर आयुष्य किंवा जीवन ही माणसाला निसर्गाकडून मिळालेली देणगी आहे. आणि या आयुष्यातील सर्वात सुंदर, महत्त्वाचा आणि घातक टप्पा म्हणजे तारुण्य. आजच्या भाषेत सांगायचे झाले तर आजची तरुण पिढी.

तरुण पिढी हा एक असा सागर आहे की ज्याच्यात नेहमीच नवविचारांचे प्रचंड प्रवाह सामावून घेण्याची क्षमता असते. परंतु कधी कधी हाच समुद्र बेभान होऊन समोरच्याला आपल्या वागणुकीच्या लाटांनी कधी बुडवेल सांगता येत नाही. पण बरे का, याच समुद्राच्या तळाशी माता-पितारूपी परमेश्वराने सद्गुणरूपी रत्नांचा साठा केलेला असतो. तरुण पिढीच्या या सागरातून आपल्याला याच रत्नांना वर काढून त्यांचा समाजकल्याणासाठी उपयोग करायचा आहे.

आजची ही तरुण पिढी सुधारली तर संपूर्ण मानवजात सुधारेल आणि ही मानवजात सुधारली तर हा निसर्ग मोहरून उठेल. म्हणूनच ही 'नैसर्गिक व वैचारिक स्वच्छतेची' जबाबदारी आजच्या या तरुण वर्गानेच घेतली पाहिजे.

आता सार्वजनिक स्वच्छता करायची म्हणजे लगेच सगळ्या तरुणवर्गाने झाडू-खराटे हातात घेऊन स्वच्छतेला लागायचे असे नाही. आपल्याला दुसऱ्यांनाही स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून द्यायचे आहे. त्यासाठी प्रथम आपल्याला आपण स्वच्छ आहोत की नाही हे पाहिले पाहिजे. अर्थात विनोबा भाव्यांचा 'स्व-रूप पाहा, विश्वरूप पाहू नका' हा विचार अमलात आणायला हवा. तरुणवर्गाने प्रथमतः स्वतःची अंतर्बाह्य स्वच्छता करायला हवी. अर्थात प्रथम स्वतःच्या वाईट सवयी, संगती, व्यसने सोडायला हवीत. जेणेकरून आपल्याबद्दल लोकांना विश्वास वाटेल, चांगला दृष्टिकोन बनेल. स्वतःला सुधारल्यानंतर आपल्याला आता एकत्र येऊन ही जबाबदारी उचलायची आहे. त्यासाठी तरुणवर्गाने एकत्र येऊन एक छोटेसे मंडळ स्थापन केले तर ही जबाबदारी अधिक सहजतेने पार पाडली जाऊ शकेल. असे हे छोटेसे मंडळ स्थापन केल्यानंतर प्रथम काही काळ या मंडळालाच थोडे कष्ट पडतील, परंतु याचा परिणाम असा होईल की आजूबाजूची माणसे हळूहळू तुम्हाला सहकार्य करतील. मग लोकांच्याच मदतीने आठवड्याला परिसरस्वच्छता करणे, वृक्षारोपण करणे असे कार्यक्रम राबवता येतील.

या समाजाची आपल्याला मुळापासून स्वच्छता करायची आहे. त्यासाठी सुरुवातही सखोल हवी. अर्थात देशाचे भविष्य ज्यांच्या चेहऱ्यावर झळकत आहे व या सामाजिक स्वच्छतेच्या कामी उत्साहाने जे खारीचा वाटा उचलतात अशा बच्चे कंपनीचा शिबिरांच्या माध्यमातून व्यक्तिमत्त्व विकास घडवता येऊ शकतो व आपल्या समाजाचे भविष्य उज्ज्वल करण्यास मदत होईल. भविष्य झाले, पण वर्तमानाचे काय? समाजाचा वर्तमान म्हणजेच हे सांसारिक लोक. हा वर्तमानात आपल्याला कशी सुधारता येईल? आपणही वर्तमानचे आहोत. आपण आधी सुधारलेलो आहोत की नाही हे दुसऱ्याच्या तोंडून आपल्याला कळेलच. परंतु या सांसारिक लोकांसाठी आपल्याला लोकगीते व नाटके ठेवून त्याच्या माध्यमातून त्यांना दारूचे तोटे, घरातील भांडणतंट्याचा लहान मुलांवर होणारा परिणाम तसेच त्यांच्याकडून होणारा वृद्ध व्यक्तींचा रागराग, मग त्याचे वाईट परिणाम आणि या सर्वांवर उपाय सुचवता येतील व वातावरण अधिकाधिक मंगलमय होण्यासही मदत होईल.

आता भविष्यासाठी तरतूद केली, वर्तमान सुधरवला पण भूतकाळाचे काय? तर भूतकाळाला जपले पाहिजे. आपली संस्कृती, भोळ्याभाबड्या श्रद्धा जपून जगणारी ही वृद्ध माणसे म्हणजेच आपला भूतकाळ आहेत. त्यांना आपल्याला जपले पाहिजे. उर्वरित आयुष्य हे अधिकाधिक सुखात, आनंदात घालवण्यात आपल्याला त्यांना मदत करता येईल. कीर्तने अथवा त्यांच्या आवडीच्या विषयावरील व्याख्याने, स्पर्धा वगैरे ठेवून त्यांचे मन वेदनांपासून दूर नेता येईल.

अशाप्रकारे आपल्याला भूतकाळाला जपून, वर्तमान सुधारून आणि भविष्याची तरतूद करून सामाजिक स्वच्छता करता येईल आणि हीच खरी सामाजिक स्वच्छता अर्थात सार्वजनिक स्वच्छता होय. यामुळे लोकांच्या विचारात हळूहळू बदल, सुधारणा घडून येऊ शकते. अधिकार व हक्काऐवजी कर्तव्यांची जाणीव लोकांना होईल. साहजिकच याचे रूपांतर हळूहळू शिस्त, एकमेकांबद्दल विश्वास, प्रेमभावना यांत होऊन खऱ्या अर्थाने परिसरस्वच्छता होईल.

परंतु यासाठी तरुण वर्गानेच पुढाकार घ्यायला हवा. 'आचार हेच प्रचाराचे एकमात्र साधन आहे' हे लक्षात ठेवायला हवे.

ooo

आई

सर्वांच्याच हाकेला धावून जाणे
परमेश्वरालाही शक्य नसते.
म्हणूनच त्याच्या रुपाने सर्वत्र
प्रत्येकाला आई असते ॥१॥

आई शब्द उच्चारताच
ममतेचा भास होतो.
तिच्या फक्त नजरेने
साऱ्या दुःखाचा ऱ्हास होतो ॥२॥

कित्येक चुका करुनही वाटतं
आपली मनं साफ असतात
तरीही तिच्यापाशी सर्व गुन्हे
सर्वांनाच माफ असतात ॥३॥

आईचं वात्सल्य तिचं औदार्य
जो समजू शकत नाही.
मला असं वाटतं
त्याला हृदय असूच शकत नाही ॥३॥

एस्. व्ही. संभाळे
द्वितिय वर्ष, कला

वीज संपावर जाते तेव्हा...

शुभांगी आगवणे, बारावी, शास्त्र
साहित्य संघटना निबंधस्पर्धा, द्वितीय क्रमांक-विभागून

जरा आजचे वर्तमानपत्र उघडून पाहा, पहिल्याच पानावर एखाद्या संपाची, बंदची बातमी आली असेल. आज ऑफिसे बंद, तर उद्या पुणे बंद, भारत बंद, कारखाने बंद, बसचालकांचा संप... बापरे! या संप आणि बंदच्या बंदुका आपली समाज व्यवस्था अगदी खिळखिळी करत आहेत.

दूरदर्शनवर एखादा छान सिनेमा आपण पाहत आहोत, शेवट जवळ आला आहे आणि वीज गेली ! झालं! काय कटकट आहे या विजेची! असे म्हणून आपण मोकळे होतो. आपल्याला जी गोष्ट अगदी क्षुल्लक वाटते तिचे महत्त्व ती गेल्यावरच कळते. विजेचा साठा कमी असेल तर वीजकपात करावी लागते; पण पुरेशी वीज न मिळाल्याने आपली किती धांदल उडते! मग कारखाने, उद्योगधंदे यांचे काय हाल! सध्या अनेक लघुउद्योग हे विजेवर चालतात, गिरण्या विजेवर चालतात, तीच संपावर गेली तर लाखो रुपयांचे नुकसान होईल. गिरणीकामगार, इतर कारागीर बेकार होऊ लागतील. त्यांना पगार मिळणार नाहीत, अन्नासाठी वणवण भटकावे लागेल. एवढ्या लांबचे कशाला, साधे उदाहरण घ्या, आपल्याला रोज उठल्यावर आंघोळीला गिझरचे गरम गरम पाणी लागते, बाबांना ऑफिसमधून आल्यावर पंखा लागतो, आईला काही वाटण वाटायचे असेल तर मिक्सर हवा. बाहेरुन खेळून आल्यावर आपल्याला फ्रीजमधले गार पाणी हवे असते, कंटाळा आला तर आपण दूरदर्शन लावतो, रेडिओ ऐकतो. पण या सर्व गोष्टी विजेवर चालतात. जर वीजच संपावर गेली तर या सोई आपल्याला मिळणारच नाहीत. कारखाने व उद्योग

बंद पडले तर आर्थिकदृष्ट्या महत्त्वाची उत्पादने होणार नाहीत. त्यामुळे परकीय चलन मिळणार नाही. त्यामुळे देशात महागाई वाढेल, देश दरिद्री होत जाईल. परकीय देशांकडे आपल्याला कर्ज मागावे लागेल. देश अविकसित राहील. शेती हा आपला प्रमुख व्यवसाय. विजेवरील पंपाने शेतीला पाणी पुरवले जाते, विजेशिवाय तेही चालणार नाही. पिकांना पुरेसे पाणी न मिळाल्याने उत्पन्न कमी येईल व उपासमारीची समस्या उद्भवेल. 'हरित क्रांती' वगैरे शब्द फक्त ऐकायला येतील.

आज खेडोपाडी वीज पोहोचली आहे. कूलर, विजेच्या शेगड्या, उन्हाळा व हिवाळा सुसह्य व सुखावह करतात. आपल्या देशाने अनेक प्रकल्प हाती घेतले आहेत. त्यांत विद्युत प्रकल्पही आहेत, त्याचे सर्व नियोजन, सरकारने गुंतवलेला पैसा... सर्व काही फुकट जाईल. आपले शास्त्रज्ञ अनेक प्रयोग करत आहेत, संशोधन करत आहेत. हे सर्व बंद होईल. दूरदर्शन, रेडिओ जर बंद असतील तर आपले मनोरंजन कोण करणार? वर्तमानपत्रे छापायचे यंत्रदेखील विजेवरच चालते. जर तीही मिळाली नाहीत तर जगाच्या पाठीवर होणाऱ्या उलाढाली, बातम्या घरबसल्या आपल्याला कोण सांगणार? जगात काय चालले आहे हे आपल्याला कसे कळणार? अशाप्रकारे सर्वच क्षेत्रात विजेचे प्रभुत्व आहे. ती नसेल तर मात्र चांगलाच आर्थिक फटका बसेल.

'विजेचा खांब कोसळून जीवितहानी' अशा बातम्या मात्र ऐकायला मिळणार नाहीत. पंखे बंद असल्याने ऑफिसमधील बऱ्या लोकांना झोप येणार नाही व सरकारी कामे वेळेवर होतील. तसेच गणेशोत्सवाचा अर्थ समजेल, गणपतीची भक्ती भावाने पूजा करावी हा हेतू असतो, सर्व लोकांनी एकत्र यावे व सामाजिक बांधिलकी समाजात टिकून राहावी ही त्यामागील धारणा आहे. परंतु हे सोडून मंडळाचे सर्व कार्यकर्ते लोकांकडून वर्गणी घेऊन भरपूर खर्च करून विद्युत रोषणाईकडे लक्ष देतात. मोठमोठ्याने गाणी, लाउडस्पीकर लावतात, हे मात्र टळेल. हे असले तरीही विजेशिवाय आपला देश प्रगती करू शकणार नाही. प्रत्येक क्षेत्रात तिचा उपयोग होतो म्हणूनच,

"न हि अबला परि प्रबला
उजळे जी या सकला !"

विजेचे हे माहात्म्य व ती संपावर गेल्यावर होणारे परिणाम ऐकून तुम्हाला नक्कीच घाम आला असेल. पण पंखा लावताना किंवा फ्रीज उघडताना हे आधी पाहा, वीज आहे ना?

ooo

भूकंप

जेव्हा होतो भूमीला कंप,
तेव्हा संपतं तिंच सारं सत्त्व,
बेघर होतात लेकरं तिची,
हतबद्ध होतात पाखरं तिची
अनेक जीवांना सामावून घेते आपल्यात,
पण ते गणले जातात मेलेल्यांत
ओसाड होतं सगळं रूपच तिचं,
उजाड होतं सारं अस्तित्व तिचं
आधार सगळ्यांना देणारी ती,
निराधार होते काहीच क्षण,
पण उभी राहते लगेच ती,
पुनरुज्जीवनाचा घेऊन पण
अशा वेळी माणसातली,
माणुसकी पण संपत असते,
पण ती मात्र स्वत:जवळचं,
मातृत्व जपत असते.

- अश्विनी जोशी ११ वी, वाणिज्य

सावधान!
निसर्गाचा तोल ढासळतो आहे

कांचन कुलकर्णी, अकरावी
साहित्य संघटना निबंधस्पर्धा, द्वितीय क्रमांक-विभागून

गोदामाईच्या कुशीत वसले माझे गाव,
माणुसकीच्या ओलाव्यात भिजले माझे गाव.

कुण्या एका कवीने 'डोंगरावरची' अशी महती गोदेच्या संथ पात्रात अर्पित केली. गोदावरी नदीच्या पात्राने खुलवलेले, साखरी गोडवा ल्यालेले हिरवे मळे जिथे स्वतःचे प्रतिबिंब आरसपानी पाण्यात पाहावे, असा निसर्ग ज्यांना लाभला आहे, त्यांना नशिबवानच म्हटले पाहिजे. निसर्ग आणि मानव यांच्यातील स्नेहबंध पुरातन काळापासून आहे. अगदी अनादिकालापासून निसर्ग हा माणसाचा जिवलग सोबती आहे. माणसाचा एकाकीपणा हा निसर्गमित्राच्या सान्निध्यात सुसह्य होतो.

निसर्गात वावरताना आपल्याला 'वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी, वनचरी' या तुकारामांच्या वचनाचा अनेकदा प्रत्यय येतो. आपल्याला निसर्गाकडून अनमोल देणगी मिळाली आहे. या निसर्गाच्या कुशीत वावरणाऱ्या ऋषीमुनींनाच दिव्य, अमर असे काव्य स्फुरले. आकाशातील बदलणारे रंग पाहून कवीच्या प्रतिभेला बहर आला. निसर्गाच्या पवित्र वातावरणात विचारवंतांनी तत्त्वचिंतन केले. त्यातूनच उपनिषदे, श्रुती, स्मृती यांचा जन्म झाला. या निसर्गाचे मानवावर केवढे उपकार आहेत. हे शब्दात उतरवणे शक्यच नाही. हा निसर्ग मानवाची तहान, भूक शमवतो. मधुर वायुलहरींनी त्याचा श्रमपरिहार करतो. सुगंधित फुलांनी त्याचे जीवन सुगंधित व उल्हसित करतो. थकल्या, भागलेल्यांना सावली देतो. त्याचप्रमाणे अन्न शिजवण्यासाठी सरपण देतो. या निसर्गाच्या मदतीशिवाय मानवाला जीवन जगता येणे शक्यच नाही.

स्वतः उन्हात उभे राहून दुसऱ्याला सावली देणारी झाडे जणू माणसाला सांगतात, की 'दुसऱ्यासाठी जगलास तर जगलास, स्वतःसाठी जगलास तर मेलास' खळखळ वाहणाऱ्या नद्या सर्वांचे जीवन फुलवीत मार्गक्रमण करीत असतात. सागराच्या आचरणातून सहिष्णुतेचा, क्षमाशीलतेचा, व औदार्याचा संदेश मिळतो. उत्तुंग पर्वत गगनाला गवसणी घालण्याची आकांक्षा मानवी मनात फुलवतात. आपण नेहमी क्षमाशील असावे, अशी ही धरणीमाता आपल्याला शिकवण देते. म्हणूनच निसर्ग हा केवळ आपला सोबतीच नाही तर महान गुरूही आहे आणि आपण सर्व या निसर्गाची लेकरे आहोत.

परंतु एकाच नाण्याच्या दोन बाजू असतात. जरी निसर्गाने मानवाला अपूर्व ठेवा दिला असला तरी मानवाच्या हातून कळत-नकळत ह्या निसर्गाचा तोल ढासळतो आहे. निसर्गाने दिलेल्या अनमोल देणगीला लोक वंचित होत आहेत. आजच्या या विज्ञानयुगात तो यंत्राच्या जंजाळात जितका अधिकाधिक अडकतो तितका तो निर्सगापासून दूर जात आहे. संगणकाच्या साह्याने तो इंटरनेटच्या जाळ्यात अडकला आहे. कृत्रिम सुख मिळवण्यासाठी मानव नैसर्गिक सुखांपासून वंचित होत आहे. वाढत्या लोकसंख्येमुळे प्रदूषणाची अतिबिकट समस्या निर्माण झाली आहे. मानवाच्या दररोजच्या वापरातील पाणी ही अत्यंत गरजेची गोष्ट आहे. परंतु कारखान्यांतून, घरांतून सांडपाणी निर्माण होऊन नदी, कालव्यात मिसळले जात आहे. त्यामुळे जलप्रदूषण होत आहे. मानव निसर्गात प्रत्येक ठिकाणी समस्या निर्माण करत आहे. नदी-नाल्यांच्या ठिकाणी कपडे, भांडी धुतल्याने तेथील पाणी अस्वच्छ होत आहे. या अस्वच्छ पाण्याच्या वापरामुळे रोगराई पसरत आहे. अत्यंत पवित्र मानल्या जाणाऱ्या गंगा

नदीचे उगमस्थानच आता सुरक्षित राहिलेले नाही. काही दिवसांनी जंगलतोडीमुळे गंगा नदी ही मोसमी पावसाचीच बनेल की काय, असा प्रश्न निर्माण होऊ लागला आहे. पाणी स्वच्छ ठेवणाऱ्या माशांची संख्या कमी होत चालली आहे. याउलट जलप्रदूषणही वाढत चालले आहे.

कारखाने, त्यांतून निघणारे अतिविषारी घटक, विविध विषारी वायू वातावरणात पसरत आहेत. ऑक्सिजनपेक्षा कार्बन मोनॉक्साइड, सल्फर डायऑक्साइड, नायट्रोजन डायऑक्साइड आदी विषारी वायू हवेत पसरत आहेत. सूर्यापासून निघणाऱ्या अतिनील किरणांना थोपवणाऱ्या ओझोन वायूचा थर या विषारी घटकांमुळे विरळ होतच चालला आहे. शीतकपाट, मशीन यांसारख्या घरगुती उपकरणांमुळे देखील वातावरणात प्रदूषण वाढत आहे. प्लॅस्टिक सारख्या घटकांचे विघटन होत नसल्याने त्यांच्या नाशाचा प्रश्न निर्माण झाला आहे. वाढत्या रहदारीमुळे ध्वनिप्रदूषण होत आहे. त्याचप्रमाणे उत्सवांमध्ये ध्वनिक्षेपकाचा वापर मोठ्या प्रमाणावर केला जात आहे. वन्य प्राण्यांपासून मिळणाऱ्या उपयोगी वस्तूंसाठी त्यांची हत्या केली जात आहे. त्यामुळेही निसर्गाच्या महत्त्वाच्या घटकांचा नाश होत आहे. सुंदर धरणीमातेवर वृक्षवेलींच्या अभावामुळे मानवाला अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. आंध्र प्रदेश, गुजरात, ओरिसा येथे दुष्काळ, भूकंप व पूर या महाविध्वंसक समस्यांमुळे अत्यंत हानी झाली आहे.

लोकसंख्यावाढीमुळे वृक्षतोड करून मोठमोठ्या इमारती बांधल्या जात आहेत. वृक्षतोडीमुळे पाण्याची भूजल पातळी कमी होत आहे. जमिनीतील पाण्याचासाठा कमी झाल्यामुळे उत्पादन कमी होत आहे. त्यामुळे दारिद्र्याची समस्या निर्माण झाली आहे. खूप वर्षांपूर्वी जपानच्या नागासाकी, हिरोशिमा येथे झालेल्या अणुबॉम्बच्या स्फोटाचे परिणाम आजही तेथे जाणवत आहेत. जपान हा देश प्रगत मानला जात असला तरी तेथे पसरलेल्या किरणोत्सर्गी वायूंमुळे तेथील लोक कॅन्सरसारख्या रोगांपासून स्वतःच्या रक्षणासाठी लढत आहेत. या प्रदूषणापासून स्वतःला वाचवण्यासाठी त्याला पहाटे फिरायला जाण्याची गरज पडत आहे. त्याचप्रमाणे प्रदूषणमुक्त निसर्गाचा आस्वाद घेण्यासाठी त्याला फार्महाउस, पर्यटन स्थळांना भेट द्यावी लागत आहे. आजच्या धकाधकीच्या जीवनात मानव गुदमरून गेला आहे. त्यासाठी त्याला स्वच्छ, सुंदर निसर्गाची गरज आहे. परंतु त्याला कृत्रिम सुख इतके आकर्षित करत आहे की त्याला या निसर्गाच्या कुशीत राहण्याच्या सुखद जाणिवेची कल्पनाच नाही.

पशु-पक्षी, विविध प्रकारचे प्राणी हे निसर्गाचेच घटक आहेत. या सर्वांकडून माणूस काही तरी शिकत असतो. भिंतीवर जाळे विणणारा कोळी अनेकदा अयशस्वी होतो. तरी पण तो आपला प्रयत्न सोडत नाही, तसेच एका मुंगीला नेण्यास अवघड असलेला दाणा अनेक मुंग्या सहकार्याने उचलतात. त्याचप्रमाणे आपण सर्वांनी एकमेकांच्या सहकार्याने वाढत्या प्रदूषणाला आळा घातला पाहिजे. विकासाच्या पाश्चिमात्य कल्पनांना न कवटाळता प्रदूषणातून निर्माण होणाऱ्या गंभीर समस्यांना टाळण्यासाठी प्रयत्न केले पाहिजे. निसर्गाचे शोषण थांबवून त्याच्या निकट जाऊन त्याच्याशी मैत्री केली पाहिजे. पर्यावरणाचा आज झपाट्याने ऱ्हास होत आहे. प्लॅस्टिकसारख्या अविघटक घटकांसाठी पर्याय शोधला पाहिजे. त्यासाठी प्लॅस्टिकसारख्याच परंतु विघटन होऊ शकणाऱ्या पदार्थांच्या पिशव्या बनवल्या गेल्या पाहिजेत. मानव हा ऊर्जेच्या शोधात आहे. त्यासाठी तो धरणे बांधत आहे. त्यामुळेही निसर्गाचे शोषण होत आहे. त्यासाठी जैविक ऊर्जा, पवन ऊर्जा, प्राणिज ऊर्जा, सौर ऊर्जा, भूऔष्णिक ऊर्जा यांचा वापर

केला पाहिजे.

निसर्गाला वाचवण्यासाठी सरकारला विशेष कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करावी लागणार आहे. पाण्याची भूजल पातळी वाढवण्यासाठी पाणी अडवा-पाणी जिरवा, या योजनेचा मोठ्या प्रमाणावर वापर केला पाहिजे. 'झाडे लावा, झाडे जगवा', 'सामाजिक वनीकरण' या योजनेत मोठ्या प्रमाणात लोकांनी सहभागी होऊन वृक्षलागवड केली तरच या प्रदूषणाच्या समस्येतून आपण आपली सुटका करून घेऊ शकतो. वृक्षलागवड करताना विज्ञानाचा आधार घेऊन भरपूर अन्न, चारा, ऊर्जा, खते, फायबर देणारी झाडे लावली गेली पाहिजेत. जर विकसनशील भारत देशाचे विकसित देशात रूपांतर व्हायचे असेल तर त्यासाठी हवा, पाणी, निसर्ग कसा सुरक्षित राहील, यावर लक्ष केंद्रित केले पाहिजे. इस्रायलसारख्या प्रमुख निर्यातदार देशात जमीन नापीक आणि आवश्यक पाणीपुरवठा नसताना देखील या देशाने तंत्रज्ञानाचा वापर करून उत्पादन वाढवले आहे. भारत देशात अनुकूल हवामान, जलसंपत्ती, मानवसंपत्ती असताना देखील आजही तो दारिद्र्य, लोकसंख्या प्रदूषण या समस्यांशी का झगडत आहे? ही परिस्थिती बदलण्यासाठी आपणा सर्वांना एकत्र येऊन प्रयत्न केले पाहिजेत.

कवी राजा मंगळवेढेकर यांनी म्हटल्याप्रमाणे 'रात्र वैऱ्याची आहे, जागा रहा' त्याप्रमाणे आपल्याला या नैसर्गिक प्रदूषणापासून सावध राहणे गरजेचे आहे. मला अशी आशा आहे की, एक दिवस असा येईल की, त्या वेळेस प्रत्येक माणूस या स्वच्छ, सुंदर निसर्गाचा आस्वाद घेत सुखाने जगत आहे. हो, हो. तो क्षण येईल, जरूर येईल. आणि त्या वेळेस प्रत्येक माणूस हे गाणे म्हणू शकेल.

हिरवे हिरवे गार गालिचे,
हरित तृणांच्या मखमालीचे.....

ooo

हे वयच असं असतं

आकाशभर नजर फिरवण्याचं
ताऱ्यांकडे एकटक पाहण्याचं
सागरलाटांच्या तालावर थिरकण्याचं
हे वयच असं असतं

तृष्णा एका नवीन वाटेची
ओळख एका अनुपम विश्वाची
ओढ असते, अवीट गोडीची
शब्दांनी शब्दापर्यंत खेचून आणण्याची

अमूर्त स्वप्नांची भाषा
जिला नसतात कशाची बंधनं
वाऱ्याच्या मंद झुळकीपासून
फुलांच्या बघण्यापर्यंत फक्त सुंदर शब्द
शब्दसुमनांचा गंधस्पर्श होण्याचं
मंजुळ स्वरवर्षावात धुंद होण्याचं
कशाततरी मनोमन गुंतून जाण्याचं
हे वयच असं असतं.

- पल्लवी कुलकर्णी
द्वितीय वर्ष, कला

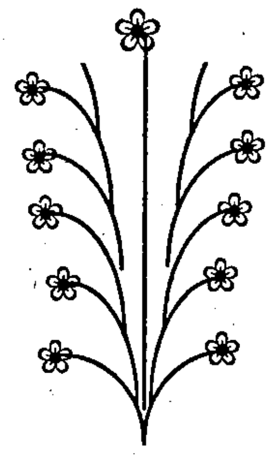

प्रदूषित पर्यावरण : एक सामाजिक समस्या

अनिल गायकवाड, द्वितीय वर्ष, शास्त्र
साहित्य संघटना निबंध स्पर्धा

जगात आज सर्वात महत्त्वाची समस्या आहे ती म्हणजे प्रदूषणाची. एकीकडे वरदान ठरलेल्या या विज्ञानाने दुसरीकडे तेवढाच अभिशापाचा खड्डा खणून ठेवला आहे. आपल्या लोकांना याविरूद्ध पर्यावरणाविषयी जागरुकता करून देणे अत्यंत आवश्यक आहे.

प्रदूषण हे प्रामुख्याने तीन प्रकारचे असते जे आपल्या सर्वांना ज्ञात आहेच. (१) हवेचे प्रदुषण (२) जल प्रदुषण (३) भू-प्रदूषण. सध्याचे जग हे अत्यंत वेगवान जग आहे व वाढत्या औद्योगीकरणामुळे प्रचंड प्रमाणात जंगलतोड झालेली आहे. त्यामुळे वातावरणात हवेचे प्रदूषण वाढत आहे. पर्यावरणात झाडे अत्यंत महत्त्वाची भूमिका बजावतात. हवेतील कार्बन डॉयऑक्साइड वायू शोषून ते वातावरणात ऑक्सिजन सोडतात. ज्यांच्यामुळे पाऊस पडण्यास मदत होते. जमिनीची धूप थांबते. जगाची वाढती लोकसंख्या ही एका दृष्टीने पर्यावरण प्रदूषणाला कारणीभूत ठरली आहे. औद्योगिक उत्पादनामध्ये लागणारे क्लोरीन, ब्रोमीन, अमोनिया, हायड्रोजन या वायूच्या धारकाला गळती लागली तर हवेचे प्रदूषण होते ह्याचे ज्वलंत उदाहरण द्यायचे झाले तर भोपाळच्या कीटक व जंतुनाशकाच्या कारखान्यात ३ डिसेंबर १९८४च्या रात्री 'मेथिल आयसोसायनंट' (MIC) हा वायू अपघाताने टाक्यांमधून बाहेर पडला व त्याने ३००० लोकांचे बळी घेऊन लाखो भोपाळवासीयांना दुर्बल केले. पृथ्वीच्या पृष्ठभागापासून सुमारे १६ कि.मी. ते २३ कि.मी. या दरम्यान ऑक्सिजनचे ओझोनमध्ये रूपांतर होते व हा ओझोन वायू सूर्यापासून निघालेली अतिनील किरणे थोपवतो व त्यामुळे पृथ्वीवरील सजीवांचे रक्षण होते. काही औद्योगिक उत्पादनांमध्ये वापरलेल्या फ्रेऑन किंवा क्लोरो फ्लुओरोकार्बन वायूमुळे वातावरणातील ओझोन वायूच्या संरक्षक थराचा नाश होतो. त्यामुळे सौर प्रारणातील अतिनील किरणे जास्त प्रमाणात पृष्ठभागावर पोहोचल्यामुळे वातावरणातील तापमान वाढते आहे. तसेच मर्यादित उंचीच्या धुराड्यांमधून बाहेर पडणारे सल्फर डायऑक्साइडस् आणि नायट्रोजन डायऑक्साइडस् हे वायू हवेतील बाष्पामध्ये विरघळल्यामुळे त्याची सल्फ्युरिक व नायट्रिक आम्ले तयार होतात व ही आम्ले पावसाच्या पाण्याबरोबर खाली येतात. ह्यालाच आपण आम्ल वर्षा असे म्हणतो. ह्याचाच परिणाम सांगायचा झाला तर मथुरा येथील तेल शुद्धीकरण कारखाना अशाच एका आम्ल पर्जन्याला कारणीभूत ठरला आहे. ताजमहाल ह्या अग्र्याच्या ऐतिहासिक वास्तूवर आम्लपर्जन्याने खाचखळगे तयार झाले आहेत व ह्याचा वनस्पतीवरही मोठा परिणाम होतो.

रासायनिक कारखान्यांच्या सांडपाण्यात पोटॅशिअम कॅल्शिअम, पारा, शिसे, सोडिअम मॅग्नेशिअम या मूलद्रव्यांची क्लोराइडस्, नायट्रेटस्, नायट्राइटस् आढळतात, तसेच साखर कारखान्यातील सांडपाण्यात रसायने, उसाची मळी विघटनाच्या अवस्थेतील घटक असू शकतात. या जैविक घटकांमुळे सांडपाण्यातील प्राणवायू कमी होतो व हे पाणी नदीमध्ये सोडले जाते.

मानवी श्रवण इंद्रियाची क्षमता 0-180db एवढ्या पल्ल्याची असते. सामान्यतः 140db पुढील आवाज

गोंगाट ठरतो. त्याचप्रमाणे छापखाने, रिक्षा, मालमोटारी, विमाने, गणेश उत्सवातील लाउड स्पीकर्स जवळजवळ 98 ते 100db पेक्षा जास्त आवाज निर्माण करतात व या सगळयाचा परिणाम म्हणजे ऐकून येणे. हृदय, यकृत, मेंदू यांच्यावर विपरीत परिणाम होतात व मानसिक संतुलनही बिघडते.

हवा प्रदूषणाचा महत्त्वाचा मुद्दा म्हणजे स्वयंचलित वाहनांमुळे होणारे प्रदूषण. अकार्यक्षमता, पेट्रोल इंजिनात अपूर्ण ज्वलन होऊन कार्बन डायऑक्साइड, बाष्प, नायट्रोजनची वायुरूप संयुगे, कार्बन मोनॉक्साइड, हायड्रोजन, गंधक, शिसे इ. प्रकारची कित्येक वायुरूप संयुगे बाहेर पडतात. गंधकाच्या उग्र, विनाशक, आम्लधर्मी आणि विषारी गुणधर्मामुळे श्वसन - संस्थेचा दाह निर्माण होतो. कार्बन मोनॉक्साइड हा वायू रक्तातील ऑक्सिजनऐवजी हिमोग्लोबिनशी संयोग पावून रक्तातील ऑक्सिजनची वहनक्षमता कमी करतो. तसेच स्वयंचलित वाहनांतून बाहेर पडलेल्या कार्बन व हायड्रोकार्बन यांचे सूक्ष्म कण श्वासाद्वारे शरीरात जाऊन फुफ्फुसातील वायुकोषांच्या आतील भागावर त्यांचा थर बसून खोकला, दमा आणि कर्करोग यासारख्या रोगांना बळी पडावे लागते. तसेच ज्यांच्याआधारे प्रत्येक देश आपले शक्तिप्रदर्शन करीत आहे. अशी अत्यंत घातक किरणोत्सारी प्रदूषके अणुस्फोट, अणुभट्ट्यांमधून निर्माण होतात आणि सर्वत्र पसरतात. ह्याचा दुष्परिणाम असा होतो की ती आपल्या गुणसूत्रांवर परिणाम करतात व आनुवंशिक दोषास कारणीभूत ठरतात.

आपल्या रोजच्या वापरातील धातूंच्या वस्तू महाग होत असल्याने वापरास अत्यंत सुलभ-स्वस्त असणाऱ्या विषारी प्लॅस्टिकचा जगात अवाढव्य वापर वाढला. अत्यंत वाईट गोष्ट अशी की या प्लॅस्टिकचे विघटन होत नाही. त्यामुळे भूमी-प्रदूषणात वाढ झाली. ह्याचा दुष्परिणाम सांगायचा झाला तर दहा मायक्रॉनच्या अतिशय पातळ पिशव्या ज्याला आपण कॅरीबॅग्ज म्हणतो त्या चरताना गाई-गुरांच्या पोटात गेल्या व त्या तशाच साचून राहिल्यामुळे काही गुरे मृत्युमुखी सुद्धा पडली. तसेच पिकांवर फवारली जाणारी औषधे यामधून सुद्धा हवेचे प्रदूषण होते. औषधे फवारलेला भाजीपाला खाल्ला तर विषबाधा सुद्धा होते. खते आणि उर्वरके यांच्या वापरामुळे नायट्रेटस पाण्यात विरघळतात. हे दूषित पाणी आपल्या पोटात गेल्यावर यांचा संयोग रक्तातील हिमोग्लोबिनशी होऊन प्राणवायू (ऑक्सिजन) कमी होतो.

मित्रांनो, या सर्व गोष्टींचा आपण सखोलपणे विचार करायला हवा. प्रदूषणावरचे उपाय शोधायला हवेत. कारखान्यांची धुराडी उंच असायला हवीत, तसेच पर्यावरणाच्या दृष्टीने झाडांचे संरक्षण करणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. आपण आपल्या परिसराभोवती वृक्षारोपण करणे आवश्यक आहे. झाडे ही ध्वनिरोधक म्हणून काम करतात. म्हणून रस्त्याच्या दुतर्फा झाडे लावायला हवीत. झाडे तोडण्याबाबत कायदे करायला हवेत. तसेच स्वयंचलित वाहनांची वेळोवेळी तपासणी व्हायला हवी. जास्त प्रदूषण करणाऱ्या वाहनास परवानगी दिली जाऊ नये. कायदेभंग करणाऱ्यावर त्वरित कारवाई व्हायला हवी. अविघटनशील असणाऱ्या प्लॅस्टिकवर सरकारने बंदी आणायलाच हवी व खते, कीटकनाशके, अणुभट्ट्या यांचा आपण काळजीपूर्वक, जपून वापर केला पाहिजे. मित्रांनो ! म्हणून सांगतो, ह्या सर्व गोष्टींचा आपण विचार केला पाहिजे. निसर्ग रौद्ररूप धारण केल्याशिवाय राहत नाही. ज्याची तो आपल्याला भूकंप, अनियमित पाऊस, वाढते तापमान, वातावरणात अचानक होणारे बदल अशा प्रकारच्या अनेक रूपांत तो आपल्याला उत्तरे देत आहेच पर्यावरणाचा ऱ्हास आपण करीत राहिला तर एक दिवस आपण सर्वजण या विज्ञानाच्या अभिशापरूपी खड्ड्यात जाऊन पडू !

OOO

व्यक्तिमत्व आणि बुद्धिमत्ता

वनिता जगताप, तृतीय वर्ष कला

बुद्धिमत्ता म्हणजे अमूर्त संकल्पनेद्वारे विचार करण्याची क्षमता होय. बुद्धीमुळे आपल्याला अमूर्त विचार करणे, परिस्थितीशी परिणामकारकपणे समायोजन साधणे, तर्कशुद्ध विचार करणे सोपे जाते. याच्यासाठी अध्ययन, पूर्वानुभव, स्मरण, कल्पना, विचार व अनुवंशाने प्राप्त झालेले नैसर्गिक गुण यांचा उपयोग होतो.

व्यक्तीचे व्यक्तिमत्त्व आणि त्याची बुद्धिमत्ता यांच्यात फार जवळचा संबंध आहे. कारण व्यक्तीच्या या बुद्धिमत्तेच्या पातळीनुसार परिस्थितीचे, घटनेचे पैलू लक्षात घेऊन व्यक्तीची मानसिक प्रक्रिया कार्यरत असते. या मानसिक प्रक्रियेद्वारे व्यक्ती घटनेचे आकलन करते, त्याचे विश्लेषण करते आणि त्याच्या निष्कर्षाप्रत पोहोचल्यानंतर त्याचे मूल्यांकन करते. ही प्रक्रिया पूर्णपणे तिच्या बौद्धिक क्षमतेवर अवलंबून असते.

आत्मविश्वास हे बुद्धीमत्तेचे द्योतक आहे. ज्या व्यक्ती विविध बाजूंनी निरीक्षण आकलन, निर्णयन व मूल्यांकन करून कुठल्याही परिस्थितीशी समायोजन साधण्याचा प्रयत्न करतात. त्या व्यक्तीमध्ये आत्मविश्वास असणे अत्यंत गरजेचे आहे. बौद्धीक क्षमता अधिक असलेल्या व्यक्तीमध्ये आत्मविश्वास दांडगा असतो, त्या सक्षम असतात आणि त्याच्या कामावर त्यांची श्रद्धा असते.

बौद्धिक क्षमता चांगली लाभलेली व्यक्ती आपल्या सभोवतालच्या परिस्थिती व व्यक्तीचे विश्लेषण अधिक चांगल्या पद्धतीने करू शकते. त्यांच्या मानसिकतेचा अभ्यासपूर्ण विचार करू शकते. त्यामुळे त्यांच्या वर्तनात आंतरवैयक्तिक संबंधातील संवेदनशीलता हे वैशिष्ट्य जाणवते. त्यांची जीवनाबाबतची अभिवृत्ती ही सकारात्मक आणि वास्तववादी असते. त्यांना आपल्या क्षमता आणि कमतरता याबाबत जाणीव असते. त्याच्या आधारेच जीवनाची उद्दिष्टे, बरोबरचे साधन, साहित्य, सभोवतालची परिस्थिती यांना अनुसरून पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करतात. त्यांच्याकडे सुरक्षिततेच्या भावनांचे विचार असतात. त्यामुळे ते जैविक व भौतिक वातावरणाशी परिणामकारकपणे सुसंवाद प्रस्थापित करू शकतात.

चांगली बुद्धिमत्ता असणाऱ्या व्यक्तीकडे प्रेम देण्याची ते व्यक्त करण्याची व इतरांवर प्रेम करण्याची शक्ती असते. त्यामुळे आपल्या सभोवतालच्या व्यक्तींशी ती व्यक्ती परिणामकारकपणे संबंध प्रस्थापित करून ते टिकवण्याचा प्रयत्न करते. अशा व्यक्तींच्या जीवनात सृजनशीलतेला अनन्यसाधारण महत्त्व असते. त्या व्यक्ती आपल्या जीवनात नाविन्यपूर्ण बदल घडवून शक्य तेवढ्या चांगल्या परिस्थितीत राहण्याचा प्रयत्न करतात. त्यासाठी काही वेळा त्यांना आपल्या विचारांमधे, कृतीमधे लवचिकता ठेवावी लागते. काही ठिकाणी ताठर भूमिकेचा स्वीकार करावा लागतो. याच्यासाठी त्यांना त्यांच्या कौशल्याचा सर्वतोपरी वापर करावा लागतो. या व्यक्ती आपल्या क्षमतेच्या जोरावर चिंता, राग, द्वेष, क्लेश, मत्सर, दंभ, न्यूनगंड यासारख्या नकारात्मक भावभावनांना दूर सारून जीवनाविषयी सकारात्मक दृष्टिकोन ठेवून आपली वैचारिक पातळी सिद्ध करतात. बुद्धिमत्ता व नेतृत्वगुण यांचा अतिशय जवळचा संबंध आहे. वरील निरनिराळ्या गुणधर्मांमुळे या व्यक्तीमध्ये वेगळेपणा येऊ शकतो व याच क्षमतांच्या जोरावर ती व्यक्ती दुसऱ्या समूहाचे, नेतृत्व करू शकते.

बुद्धिमान व्यक्ती या जिज्ञासू असतात. त्यांना आपल्या सभोवताली घडणाऱ्या घटनांबाबत उत्सुकता असते. त्यांच्याबाबत अधिक ज्ञान मिळवण्यासाठी त्या उत्सुक असतात. या कुतुहलामुळेच या व्यक्तींना अनन्य-साधारण महत्त्व प्राप्त होते.

अशा प्रकारे व्यक्तीचे घडलेले व्यक्तिमत्त्व आणि

त्यांची बुद्धिमत्ता यांच्यात सहसंबंध आढळतो. परंतु तो किती प्रमाणात असू शकेल हे त्या व्यक्तीच्या बुद्धिमत्ते बरोबरच त्याची शिक्षणाची संधी, लहानपणापासून येणारे अनुभव, गरजांची पूर्तता, आर्थिक, सामाजिक दर्जा, पालकांची व आजूबाजूच्या व्यक्तींची तिच्याकडे बघण्याची अभिवृत्ती या सर्व घटकांचा परिणाम होत असतो या सर्व घटना व गोष्टींचा परिणाम घडून त्याच्या परिपाकातून व्यक्तीचे व्यक्तिमत्व घडत असते. त्यामुळे व्यक्तिमत्त्वाला आपण विशिष्ट पैलूंच्या आंराखड्यात बांधून ठेवून विचार करू शकत नाही. परंतु त्या पैलूंप्रमाणे आपली व्यक्तिमत्त्वाची पातळी व त्यातल्या कमतरता लक्षात घेऊन त्याचे मूल्यमापन करणे शक्य असते.

अशा प्रकारे व्यक्तिभिन्नतेच्या तत्त्वानुसार प्रत्येक व्यक्तीला स्वतंत्र व्यक्तिमत्त्व असते. ते स्वतंत्रपणे उमलत असते. परंतु वरील गोष्टींचा परिणाम त्याच्यावर होत असतो. तरीसुद्धा त्या परिणामांला पचवून व्यक्तीने कमळासारखे फुलत व प्रसन्न राहण्याचा प्रयत्न करणे अतिशय महत्वाचे आहे.

०००

हरवले होते

हरवले होते माझे काही
शोधात मी निघालो होतो
सूर्यही नव्हता आकाशी
चंद्रप्रकाशी भटकत होतो.

तहानलेले नव्हते मनही माझे
तरी मृगजळामागे धावत होतो
ओलेचिंब होते ते मन माझे
तरी चातकाहुनही व्याकुळ होतो

हरवले आहे काय माझे
या विचारातच मी हरवलो होतो
स्वतःलाच शोधता शोधता
मी दाही दिशा भटकत होतो.

- शरद राऊत द्वितीय वर्ष, शास्त्र

डॉ. स्टीफन हॉकिंग

हेमलता बलकवडे, १२ वी, कला

डॉ. स्टीफन हॉकिंग

''प्रयत्ने वाळूचे कण रगडिता तेलहि गळे'' याच उक्तीनुसार स्टीफन हॉकिंग यांनी खरोखरच वाळूचे कण रगडले आणि त्यातून तेल गळाले.

ऐन तारुण्यात म्हणजे विशीच्या उंबरठ्यावर असतानाच स्टीफन हॉकिंग यांना 'मोटर न्यूरॉन डिसीज' झाला. मध्यवर्ती मज्जासंस्थेत चढत्या क्रमाने बिघाड निर्माण करणाऱ्या या रोगाचा शेवट म्हणजे मृत्यू. हा रोग झाल्यामुळे ते परावलंबी झाले. त्यांच्या शरीराच्या सर्व हालचाली थांबल्या. त्यांना प्रत्येक गोष्टीसाठी दुसऱ्यांवर अवलंबून राहवे लागले.

गॅलिलिओच्या मृत्युनंतर ३०० वर्षांनी म्हणजे ८ जानेवारी १९४२ला एका सुसंस्कृत आणि ऑक्सफर्ड विद्यापीठाचे पदवीधर असलेल्या माता-पित्यांच्या पोटी ह्यांचा जन्म झाला. लहानपणी खोडकर आणि मित्रप्रिय असल्याने आई-वडिलांना त्यांची अभ्यासातील गती कमी वाटे. परंतु सृष्टीचा कारभार कसा चालतो याबद्दल स्टीफनला नेहमी कुतूहल वाटे. १९५९मध्ये वयाच्या १७ व्या वर्षी त्यांनी ऑक्सफर्ड विद्यापीठातील 'युनिव्हर्सिटी' महाविद्यालयात प्रवेश घेतला. तेथे त्यांना शिष्यवृत्ती मिळाली. त्यांना केंब्रिज विद्यापीठात देखील प्रथम वर्ग व शिष्यवृत्ती मिळाली. केंब्रिज विद्यापीठात शिक्षण घेत असताना सुरुवातीच्या काळातच हॉकिंगना भयंकर रोगाने पछाडले. जिभेवरचे नियंत्रण जाऊन ते अडखळत बोलू लागले. काठीशिवाय चालणे त्यांना अशक्य झाले. 'ऐच्छिक अवयव निकामी करणारा प्राणघातक रोग' झाल्याचे डॉक्टरांनी त्यांना सांगितले. त्यामुळे ते फार निराश झाले. आपण फार काळ जगणार नाही, असेच त्यांना वाटू लागले. अभ्यास सोडून दिला; परंतु जानेवारी १९६३मध्ये त्यांच्या जीवनाला कलाटणी देणारी घटना

घडली. ती म्हणजे मिस जेन वाईल्ड यांनी स्टीफन यांच्याशी विवाह केला.

१९८५च्या जुलै महिन्यात स्टीफनना न्यूमोनिया झाला. त्यामुळे त्यांना श्वासोच्छ्वासास त्रास होऊ लागला. त्यांच्या घशावर शस्त्रक्रिया करण्यात आली. या शस्त्रक्रियेने ते मृत्यूच्या दाढेतून बाहेर आले, पण त्यांना स्वतःचा आवाज गमवावा लागला. हात व हाताची बोटे यात जी काही शक्ती उरली होती तिला साथ देत होता त्यांच्या चाकाच्या खुर्चीवर बसवलेला संगणक आणि आवाजाचे वर्गीकरण करणाऱ्या यंत्राच्या साह्याने ते बोलू लागले. कॅलिफोर्नियातील संगणकतज्ज्ञ वॉल्ट वोल्टाझ यांनी पाठवलेला संगणक आज्ञावलीचा ते वापर करू लागले.

चाकाच्या खुर्चीत बंदिस्त असलेल्या हॉकिंगची प्रतिभा मुक्तपणे संचार करू लागली. या प्रतिभेचा संचार सूक्ष्मापासून अनंतापर्यंत आणि अणु-रेणूपासून विश्वरचनेपर्यंत सुरू झाला.

स्टीफन हॉकिंग आघाडीचे खगोल-भौतिक शास्त्रज्ञ आहेत. विश्वाचा प्रारंभ, महास्फोट, सिंग्युलॅरिटी, कृष्णविवरे, सूक्ष्म कृष्णविवरे, व्यापक सापेक्षता आणि पुंजीवाद, मूलभूत शक्तींना जोडणारा संयुक्त सिद्धान्त हे त्यांच्या संशोधनाचे विषय आहेत. सूक्ष्म कृष्णविवरावरील त्यांचे संशोधन हा संशोधनाचा उत्कृष्ट नमुनाच आहे.

सिंग्युलॅरिटी (विपरीततेची अवस्था)

विश्वाचा जन्मच सिंग्युलॅरिटीतून झाला असा निष्कर्ष हॉकिंग यांनी काढला. १९६६मध्ये त्यांनी आपल्या पीएचडी.च्या प्रबंधात स्पष्टपणे लिहिले आहे की 'भूतकाळात विश्व हे सिंग्युलॅरिटी' होते.

अलौकिक प्रतिभेचा आविष्कार

कृष्णविवरांबद्दलचे संशोधन - गुरुत्वाकर्षण आणि अवकाशशास्त्राचा त्यांचा अभ्यास आहे. कृष्णविवरांतून उत्सर्जित होणाऱ्या किरणोत्सर्गाचा त्यांनी शोध लावला. हॉकिंग १९७३मध्ये पूर्ण विकलांग झाले. त्यांना कागद व पेन वापरणे सोडून द्यावे लागले. बऱ्याच किचकट गणितांचा विचार ते आपल्या मनातच करू लागले. पुढे पुढे मोठ-मोठ्या आणि अवघड गणिती समीकरणांचे रूपांतर भूमितीत करून त्यावर निघणारे निष्कर्ष ते आपल्या मदतनिसाला सांगू लागले. 'कृष्णविवर कणांचे प्रवाह संथपणे उत्सर्जित करतात' हे त्यांनी शोधून काढले. या शोधाबरोबरच सूक्ष्म कृष्णविवरांचे सरासरी आयुर्मान हजार दशलक्ष वर्षे असावे असे त्यांनी गणिताच्या आधारे शोधून काढले.

अखेर शिक्कामोर्तब

१९७४ मधील फेब्रुवारीत रुदरफोर्ड प्रयोगशाळेत त्यांनी 'कृष्णविवरांकडून कणनिर्मिती' (पार्टिकल क्रिएशन बाय ब्लॅक होल्स) हा आपला शोधनिबंध भौतिक शास्त्रज्ञांपुढे सादर केला. हॉकिंगचे विश्वविषयक विचार केंब्रिज विद्यापीठात फुलले. केंब्रिज विद्यापीठात सध्याचे ते 'ल्युकेसियन प्रोफेसर' आहेत. डॉक्टर हॉकिंगच्या जगण्याबद्दल १९६३मध्ये शंका व्यक्त केल्या होत्या, परंतु आज साठाव्या वर्षीही ते खगोल-भौतिकशास्त्रात मोलाची भर घालत आहेत. विश्वाच्या मुळाशी काय, या प्रश्नाच्या अनुषंगाने आज भौतिकशास्त्रात 'वैश्विक धाग्यांचा क्रांतिकारी सिद्धान्त' (स्ट्रिंग थिअरी) पुढे आला आहे.

ooo

खूपसं काही सांगायचं असतं
पण शब्दच हरवून जातात
तू गेल्यावर मात्र
हिरमुसून परततात.

माझ्याऐवजी माझे
शब्दच बोलके होतात
आणि मनातील
भावनांना मुक्त वाट देतात.

रुपाली धांडे
११ वा शास्त्र

स्वदेशीचा मंत्र जपा

हेमलता बलकवडे, १२ वी, कला

१५ ऑगस्ट, १९४७ रोजी भारत स्वतंत्र झाला. भारताच्या इतिहासात सुवर्णाक्षरांनी लिहावा असा तो क्षण. दीडशे वर्षांच्या प्रयत्नांनंतर अनेक क्रांतिकारकांनी स्वतःच्या प्राणांची आहुती देऊन आपल्याला स्वातंत्र्य मिळवून दिले.

भारताला स्वातंत्र्य मिळून आज ५० पेक्षा जास्त वर्षे पूर्ण झालेली आहेत. या काळात भारताने अनेक क्षेत्रात विलक्षण प्रगती केलेली आहे. ज्ञान, विज्ञान, कृषी, औद्योगिक अशा सर्वच क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर प्रगती केली आहे. या सर्व यशाबरोबरच आज प्रत्येक भारतीय नागरिक भारताच्या स्वातंत्र्याला धोका निर्माण करत आहे.

आज पन्नास वर्षांनंतर केलेल्या प्रगतीच्या आधारावर भारत एक जागतिक महासत्ता बनण्याच्या वाटेवर आहे. अनेक विदेशी कंपन्या भारतीयांना भुरळ घालून त्यांच्या वस्तूंची विक्री वाढवत आहेत. स्वतःच्या फायद्यासाठी अनेक भारतीय कंपन्यादेखील त्यांच्याशी हातमिळवणी करत आहेत. त्यामुळे भारत सरकारला, भारतीय जनतेला मिळणारा आर्थिक फायदा विदेशी कंपन्यांना मिळत आहे. भारताच्या आर्थिक विकासास हे समीकरण घातक ठरत आहे. भारत विदेशी कंपन्यांच्या हातचे खेळणे बनत आहे. यामध्ये भारतीय नागरिक भरडला जात आहे. भारतात इतिहासाची पुनरावृत्ती व्हायला नको असेल तर आताच जागृत व्हायला हवे.

भारताच्या प्रत्येक नागरिकाने या कार्यात सहभागी व्हायला हवे. प्रत्येक नागरिकाने स्वदेशी वस्तूच वापरायला हव्यात. भारताबाहेर जाणाऱ्या पैशाला अडथळा निर्माण करायला हवा. स्वदेशी वस्तूंचा वापर वाढवून विदेशी वस्तूंवर बहिष्कार घातला पाहिजे. आज कित्येक नागरिकांना भारतीय कंपन्या व त्यांची उत्पादने माहीत नाहीत. अशा कंपन्यांची माहिती प्रत्येक नागरिकाला करून देणे भारतीय शासनाचे कर्तव्य आहे. दूरदर्शनवर होणाऱ्या जाहिरातींच्या सततच्या माऱ्यामुळे भारतीय नागरिक विदेशी उत्पादनांकडे ओढला जात आहे. या वस्तूंचा प्रभाव त्यांच्या मनावरून हटवणे अशक्य आहे. तरीही भारताच्या आर्थिक विकासासाठी प्रयत्न करायलाच पाहिजेत.

अनेक सामाजिक संस्था, वृत्तपत्रांच्या साहाय्याने प्रत्येक नागरिकांना स्वदेशी वस्तूंविषयी अभिमान निर्माण केला जात आहे. त्यामुळे काही नागरिक स्वदेशी वस्तू वापरू लागले आहेत. स्वदेशी वस्तूंचा स्वीकार करू लागले आहेत.

'प्रत्येकाने स्वदेशी वस्तू वापरल्यास भारत नक्कीच जागतिक महासत्ता बनू शकेल. भारताचा आर्थिक विकास झपाट्याने होईल. कुठल्याही बड्या राष्ट्रांनी निर्बंध लादले म्हणून त्यांच्यापुढे झुकावे लागणार नाही.

'स्वदेशी वापरा, आपला देश वाचवा !'

ooo

चारोळ्या

पिकलेल्या पानापरी
जीवन होते क्षणभरी
तरी नव्हते दुःख
मरणाचे अंतरी

मनाचे गुंता सोडवत असता
मीच त्यात गुंतत गेले
त्यायोगे का होईना
मी स्वतःला ओळखत गेले

– रूपाली धांडे
११ वी. शास्त्र

रसिकराज पु. ल. देशपांडे

गजानन नेरकर, ११ वी, वाणिज्य

महाराष्ट्राचे आणि जगभरातील मराठी भाषिकांचे प्रिय लेखक पु. ल. देशपांडे १२ जून २००० रोजी आपल्याला सोडून गेले. पु. ल. म्हणजे हास्याचा धबधबा. पु. ल. म्हणजे थोर नाटककार, संगीतकार, गायक, कवी, दिग्दर्शक, निर्माते, विनोदी लेखक, ललित लेखक आणि मुख्य म्हणजे भारदस्त व्यक्तिमत्व असलेले पु. ल. देशपांडे मराठी मनाचे स्पंदन होते. पु. ल. देशपांडे नुसते चांगले लिहीत आणि बोलत असत म्हणून ते मोठे होते असे नाही; तर पु. ल. नुसते उभे राहिले आणि दुसऱ्याने त्यांच्या चेहऱ्याकडे पाहिले तरी चेहऱ्यावर हसू उमटे.

पु. ल. देशपांडे अर्थात आपल्या सर्वांना 'भाई' या संबोधनाने परिचित असलेले पु. ल. आपल्यातून गेलेत ही कल्पनाच कधी-कधी वेदनादायक ठरते. मराठी संस्कृतीला त्यांच्या जाण्याचे अतिशय दुःख झाले आणि त्या दुःखाचे पडसाद मराठी वाङ्मयीन संस्कृतीत अगणित रूपांनी उमटले. पु. लं.च्या जाण्याने खरोखरच एक पोकळी निर्माण झाल्याचे सर्वांना जाणवले पु.लं.वर जे भरपूर लेखन झाले; होत आहे त्याची गुणवत्ता एकसारखी नसली तरी पु.लं.वरील नितांत प्रेम त्यांच्या बहुरंगी व्यक्तिमत्त्वाबद्दलचा आदर त्यातून ध्वनित होतो.

'महाराष्ट्राचं लाडकं व्यक्तिमत्व' हे विशेषण पु.लं.साठीच निर्माण झाले आहे. याची प्रचिती पु.लं.च्या हयात-भरातील लोकप्रियतेतून येते. तसेच त्यांच्या मृत्युनंतरही त्यांच्या गुणांचा गौरव अनेकांच्या बोलण्यातून सतत ओसंडत आहे. पु.लं.च्या व्यक्तिमत्त्वाच्या विविध पैलूंवर नजर टाकल्यावर क्षणभर आचार्य अत्रे यांची आठवण होते. आचार्य अत्रे हे नाव असेच मराठी मनामध्ये कोरलेले नाव. आचार्य अत्रे हे देखील बहुगुणी व्यक्तिमत्त्व होते. विसाव्या शतकात जीवनाच्या सर्व क्षेत्रात निर्भयपणे, समर्थपणे वागडणारी ही दोनच माणसे मराठी संस्कृतीत दिसतात. परंतु अत्रे लाडके नव्हते, तसेच दोडकेही नव्हते. पु.लं.सारखे अजातशत्रू नव्हते, राजकारणी होते. दोघांत जेवढे साम्य तेवढेच भेद. तुलनेची गरज नाही. पु.लं.नी विरोधकांवरही प्रेम केले. या संदर्भात महाराष्ट्रभूषण पुरस्कार जेव्हा पु.ल.ना जाहीर झाला त्या वेळी तमाम मराठी मने आनंदाने नाचू लागली. भव्य समारंभात हा सोहळा लाखोंच्या उपस्थितीत संपन्न झाला. त्या समारंभात राजकारण, राजकारणी यांच्या कृतीवर जाहीर टीका करणारे पु.लं.चे भाषण ऐकून स्वाभिमानी मराठी मनाला जगवणारे ठरले; तर या भाषणावरील शिवसेनाप्रमुखांच्या टीकेमुळे साहित्य, कला, सामाजिक क्षेत्र व धूर्त राजकारणी यांची जुगलबंदी बराच काळ चालली. मात्र परखड विचारांच्या पु.लं.नी आपली भूमिका ठामपणे मांडून तत्त्व आणि सत्व दाखवून दिले. पु.लं.च्या बहुरंगी व्यक्तिमत्त्वाने मराठी माणूस 'पुलंकित' झाला.

पु.ल. तथा भाईंना तब्बल ऐंशी वर्षांचे आयुष्य मिळाले. त्यांनी आवडतील त्या सर्व गोष्टी मनापासून केल्या. रसिकांनी त्यांच्या सगळ्याच कलाकृतींना मनापासून दाद दिली. त्यामुळे ते खूपच आनंदाने भरभरून जगले. त्यांचा विनोद कोणाला बोचणारा नव्हता. उलट प्रसन्न करणारा होता. भाषणाला उभे राहिले म्हणजे त्यांना आपोआप सुचत असे. लोकांशी सहज गप्पा माराव्यात असे त्यांचे भाषण असायचे. लोकांच्या मनातले ते बोलायचे. भाईंच्या मनात कोणाविषयी कटुता, राग, द्वेष नसायचा. उत्कट प्रेम आणि निर्मळ जिव्हाळा असे. भाई तृप्त मनाने, आनंदाने लोकांमध्ये राहिले. साहित्य, कला, नाटक, गीत, संगीत अशा क्षेत्रामध्ये सगळ्या शहरात अगदी खेड्यापाड्यातही पु. ल. देशपांडे हे नाव पोचले होते. 'गुळाचा गणपती', 'देवबाप्पा' या चित्रपटांतील गाणी तर लहान मुलांपासून मोठ्यांपर्यंत मनाला भुरळ घालणारी ठरली. पु.लं.च्या गीताच्या, संगीताच्या ओळी ओठांवर कळत-नकळत आल्या तरी आजही पु.लं.चे व्यक्तिमत्त्व नजरेसमोर येते. मनाला भुरळ घालणारे हे भारदस्त व्यक्तिमत्त्व तितक्याच प्रभावी विविधांगी कार्याने मराठी मनाला सदैव स्मरणात राहील. पु.लं.सारख्या अष्टावधानी व चतुरस्त्र साहित्यिकाला आमचे कोटी कोटी प्रणाम !

आदर्श गाव राळेगणसिद्धी - एक शैक्षणिक सहल

रूपाली देशमुख, तृतीय वर्ष, वाणिज्य

आज संपूर्ण जग एकविसाव्या शतकाकडे झेप घेत आहे. सर्व देश प्रगतीच्या पथाकडे वाटचाल करीत आहे. भारताची विकासमार्गाकडे चाललेली वाटचाल ही देखील वाखाणण्याजोगी आहे.

भारत हा खेड्यांचा देश आहे. भारताची ७०% जनता ही खेड्यातच राहते. म्हणून या खेड्यांचा विकास म्हणजेच देशाचा विकास. युवाशक्ती ही राष्ट्रशक्ती आहे. तिचा उपयोग ग्रामविकास योजनेत करून घेतल्यास, खेड्यांतून शहरांकडे चाललेली ही तरुण पावले खेड्यातच थांबतील आणि शहरातील बेकारी, लोकांची वाढती गर्दी ह्यासारखे भयानक प्रश्न सुद्धा आटोक्यात येतील. देशाच्या विकासाला एक योग्य दिशा मिळेल.

थोर देशभक्त कै. अच्युतराव पटवर्धन यांचे ग्रामीण विकासातून नवा भारत उभारणीचे स्वप्न होते. १९९२ साली महाराष्ट्र शासनाने ऑगस्ट क्रांतिदिनाचा सुवर्णमहोत्सव साजरा केला. त्या दिवशीच्या बैठकीत ते म्हणाले, ''तुम्हांस खऱ्या अर्थाने ऑगस्ट क्रांतिदिन साजरा करावयाचा असेल तर महाराष्ट्रातल्या दुष्काळग्रस्त तीनशे खेड्यांचा राळेगणसिद्धीसारखा विकास करावा. महात्मा गांधींचे स्वयंपूर्ण व स्वावलंबी खेड्याचे स्वप्न साकार करावे.'' त्यांचे हे विचार व सूचना महाराष्ट्र शासनाने अमलात आणले. १९९२ साली ऑगस्ट क्रांतिदिनाच्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षदिनी 'आदर्श गाव संकल्प आणि प्रकल्प' योजनेचा जन्म झाला. त्यासाठी एक समिती स्थापन झाली. या समितीने ३०० टंचाईग्रस्त खेड्यांचा आदर्श गाव योजनेत समावेश केला.

'आदर्श गाव संकल्प आणि प्रकल्प' या योजनेचा पाया 'राळेगणसिद्धी' या पारनेर तालुक्यातील गावाने घातला. ज्येष्ठ समाजसेवक अण्णासाहेब हजारे यांनी दत्तक घेतलेले हे पहिले गाव. २० वर्षांपूर्वीची स्थिती आणि या गावाची आजची स्थिती यांत जमीन-आसमानाचा फरक आहे.

राळेगणसिद्धी गावात प्रवेश करताना जणू हिरवळीच्या स्वर्गात आलो आहोत असे भासते. अतिशय सुंदर आणि शांततापूर्ण वातावरणात वसलेले हे गाव २० वर्षांपूर्वी अतिशय दुरवस्थेत होते. गावात फक्त ४०० कुटुंबे होती आणि ४० दारूभट्ट्या होत्या. त्यात दुष्काळ तर गावाच्या पाचवीला पुजलेला होता. प्यायला पाणी नाही, खायला अन्न नाही अशी लोकांची अवस्था. लोके बाहेरच्या गावात जाऊन दगडफोड करून तर काहीजण दारू विकून उदरनिर्वाह करत होते. गावात स्त्रियांना संरक्षण नव्हते. गावची सामाजिक, भौगोलिक स्थिती खालावलेली होती.

तेव्हा ज्येष्ठ समाजसेवक अण्णा हजारे यांनी गावातल्या लोकांना एकत्र करून त्यांच्यात जागृती करण्याचा सफल प्रयत्न केला. अण्णा हजारे यांचे पूर्ण नाव श्री. किसनराव बाबूराव हजारे यांचा जन्म १९३८ साली भिंगारे या एका लहानशा खेड्यातील एका गरीब कुटुंबात झाला. त्यांच्या विचारांवर व स्वभावावर विवेकानंदाच्या विचारांचा प्रभाव होता. ''माझे उर्वरित आयुष्य मी सेवेसाठी अर्पण करीन'' असे त्यांनी मनोमन ठरविले. आणि त्यानंतर त्यांनी राळेगणसिद्धीचे एक आदर्श गाव बनवण्यासाठी प्रयत्न सुरू केले.

आदर्श गाव या योजनेसाठी त्यांनी एक पंचसूत्री गावकऱ्यांना सांगितली. नसबंदी, नशाबंदी, चराईबंदी, कुऱ्हाडबंदी आणि श्रमदान. ही ती पाच सूत्रे होत. १९६५ साली अण्णांनी गावची पहिली ग्रामसभा घेतली.

त्यात त्यांनी संत यादवबाबा यांच्या समाधीवर एक मंदिर बांधण्याचे ठरवले. मंदिर हे मनुष्यचित्ताला शांतता आणि सुबुद्धी देते असे अण्णांचे म्हणणे होते. म्हणून कोणाकडूनही एकही पैसा न घेता स्वतःच्या प्रॉव्हिडंट फंडामधून त्यांनी पैसे घातले. गावातील काही जुनी झाडे बांधकामासाठी उपयोगात आणली.

श्रमदानास लोक तयार झाले. अण्णांनी गावकऱ्यांना बरोबर घेऊन गावातल्या पाझर तलावांची दुरुस्ती करण्यास सुरुवात केली. निरनिराळ्या पाणलोट क्षेत्रीय योजना राबवल्या गेल्या. गावात एकूण १५ प्रकल्प राबवले. डोंगरावरून वाहणाऱ्या पाण्याला 'सलग समपातळी चर' (Continuous Contour Trench) घालून अडवले. त्यामुळे पाणी तिथेच मुरते व तिथे निलगिरीसारखी झाडे लावता आली. तसेच जमिनीवर देखील भूमिगत बंधारे, मातीचे, सिमेंटचे बंधारे घालून भूगर्भातील जलसाठा वाढवण्याचा सफल प्रयत्न केला. शेतातून शेततळी बांधली. त्यामुळे शेतकरी आता एकाऐवजी दोन पिके एकाच वेळी घेऊ लागले. मिश्रशेती करत आहेत आणि आता गावातून धान्य बाहेरगावी विकले जात आहे. पूर्वी ४५० हेक्टर क्षेत्रात पिके घेतली जात होती. आता ९५० हेक्टर क्षेत्रात हरित क्रांती झाली.

गावात 'श्री संत यादवबाबा शिक्षण प्रसारण मंडळ' स्थापन करण्यात आले. गावात पूर्वी ७ वी पर्यंत शाळा होती. आता १० वी पर्यंत शिक्षण उपलब्ध केले. निराधार व पळून आलेल्या मुलांसाठी 'संत यादवबाबा वसतिगृह' देखील बांधण्यात आले. त्यांना योग्यतेप्रमाणे नोकरीला लावले जाते.

गावात एक तरुण मंडळ स्थापन केले आहे. या मंडळाने वाचनालये, व्यायाममंदिर यांची स्थापना केली. गाव सुधारण्यासाठी त्यांनी दारूबंदी, तंबाखूबंदी तसेच नसबंदी याबद्दल जागृती केली आणि दारू, तंबाखू यांची होळी केली. तरीही ज्या लोकांनी दारूबंदी केली नाही त्यांना शिक्षा देण्यात आली. त्यामुळे आता गावात पूर्णपणे दारूबंदी झाली आहे. गावात झाडे तोडण्यास व जनावरे डोंगराळ भागावर चरण्यास बंदी केली गेली. गावात बायोगॅस प्रकल्प राबवल्याने गावकरी झाडे तोडत नाहीत व निसर्गाचे संरक्षण होते. तसेच सौर ऊर्जेचा जास्तीत जास्त उपयोग करण्यासाठी वसतिगृहात ''सौरऊर्जा प्रकल्प' राबवला आहे. उन्हाळ्यात जास्तीत जास्त सूर्यप्रकाश मिळत असल्याने सर्व वसतिगृहाचे पाणी, अन्न आणि दिवे याच उर्जेवर चालतात व विजेची बचत होते.

अशाप्रकारे सर्व सोयींनी परिपूर्ण असे हे आदर्श गाव आणि या गावाच्या लाडक्या अण्णांना आम्ही जेव्हा भेटलो, तेव्हा मनात अनेक प्रश्नांच्या लाटा उसळू लागल्या आणि अण्णांच्या उत्तरांनी त्या शांत झाल्या. गेली कित्येक वर्षे अण्णा ग्रामविकासासाठी निरनिराळे प्रयत्न करीत आहेत आणि आजही त्यांच्यात तोच उत्साह, तीच तळमळ पाहून आम्ही खरोखर स्तिमित झालो. एवढी धडपड व धावपळ करून अण्णांनी तब्येत कशी सांभाळली, यावर ते म्हणतात की 'पथ्य' हे एक महत्त्वाचे सूत्र यासाठी सर्वांनी लक्षात ठेवावे. सकस आणि ताजे अन्न तेही योग्य वेळी, घेणे हे पथ्य ते कटाक्षाने पाळतात.

अण्णा म्हणतात, समाजसेवेची सुरुवात करताना एक लक्षात ठेवावे, 'केल्याने होत आहे रे आधी केलेची पाहिजे.' कामाची सुरुवात ही स्वतःपासून करावी म्हणजे आपण दुसऱ्यालाही ते करण्यास प्रवृत्त करू शकतो. समाजसेवाकार्यात होणाऱ्या भ्रष्टाचाराबद्दल अण्णा म्हणतात, ''आपले ध्येय ठरवले असेल आणि ते पक्के असेल तर अशा अडचणींवर आपण सहजगत्या मात करू शकतो. ध्येयाशी निष्ठेने राहिल्यास, वागल्यास कोणीही आपल्या कार्यावर कसलाही परिणाम करू शकत नाही. पैसा ही गौण गोष्ट आहे. आजकाल अनेक बँका विकास योजनेसाठी कर्ज देत आहेत, परंतु हे कर्ज घेऊन पुढे येऊन काम करणारे हात कमी आहेत.''

विकासयोजनांचे खासगीकरण याच्या परिणामाबद्दल बोलताना अण्णा म्हणाले, ''खासगीकरण ही संकल्पना मुळात योग्य नाही. खरे पाहता बाहेरील लोक आपल्या देशात येणार, आपली मालमत्ता वापरणार व होणारा

नफा स्वतःच्या देशात घेऊन जाणार. त्यामुळे याचा फायदा आपल्या देशाला कमीच होणार आणि नुकसान जास्त होणार आहे.''

देशातील ७०% जनता गावात राहते. गावांचा विकास हा देशाचा विकास, असे सरळ सोपे सूत्र सरकारला माहीत असून, ग्रामोद्योगातील अनुदानकपातीबद्दल विचारता अण्णांनी याचा ठाम विरोध केला. ते म्हणतात, ''अनुदानकपात ही अजिबात योग्य नाही. यामुळे गावांच्या विकासावर परिणाम होईल.'' त्यामुळे त्यांनी याबाबतीत सरकारशी बोलणी केली. आणि ही कपात रद्द करवली.

अण्णांनी तसे बरेच काही सांगितले. जवळजवळ दोन-अडीच तास त्यांच्याशी बोलण्यात कसे निघून गेले, आम्हाला कळलेच नाही. जणू आपण आपल्या आजोबांशीच बोलत आहोत असे वाटले. त्यांनीही आम्हाला आपल्या नातवंडांना देतात त्या प्रमाणे माहिती दिली. विशेष म्हणजे त्यांनी आम्हांला एक संदेश दिला : ''आज आपल्या देशाला युवाशक्ती गरजेची आहे. म्हणूनच आजचे युवक सुदृढ आणि योग्य विचारी असावेत.''

अण्णांनी दिलेला हा संदेश मनामध्ये पक्का ठेवून आम्ही राळेगणसिद्धी सोडून नव्हे तर आठवणीत साठवून परतलो.

माननीय प्राध्यापक श्री. लिमयेसर, प्रा. सौ. साटम व प्रा. सौ. कुलकर्णी यांच्या सहकार्यामुळे, आम्ही सर्वजण, खरेच तन, मन, धन पणाला लावून झगडणाऱ्या ज्येष्ठ समाजसेवक श्री. अण्णा हजारेंना प्रत्यक्ष भेटू शकलो, त्याबद्दल आम्ही सर्व विद्यार्थी त्यांचे मनापासून कृतज्ञ आहोत.

श्री. अण्णांचे अनेक विचार आम्हांस ऐकण्यास मिळाले, त्यांतील एक विचार सांगावासा वाटतो –

"One grain has to bury itself alive, to give birth to a field of crop. By burning itself, the grain does not die. India today needs activists like that grain."

○○○

शब्द

– पल्लवी कुलकर्णी
द्वितीय वर्ष, कला

विचारांच्या वादळात कल्पकतेचा मेघ गर्जून होणारा शब्दांचा वर्षाव हा प्रभातकाळी उमलणाऱ्या सुंदर फुलांहूनही मनमोहक असतो.

डोळ्यातले भाव तरळत अधरांवर येऊन त्यांचे शब्द बनतात. शब्द म्हणजे भावनांची अभिव्यक्ती, शब्द म्हणजे विचारांचा मिलाफ, शब्द म्हणजे ज्ञान, शब्द म्हणजे सरस्वती. शब्दच मोहिनी घालतात, चैतन्यही देतात. जीवनातले सुख-दुःख, इच्छा, आकांक्षा, निर्धार, महत्त्वाकांक्षा, भावनाशीलता हे सर्व शब्दांमुळेच तर होते.

विचार परिपक्व झाले की शब्दांचे रूप देऊन कागदावर उतरवता येतात. शब्दांमुळेच मनुष्य थोरपदी जातो तर कधी शब्दांमुळेच कनिष्ठ पद मिळते. 'जननि जन्मभूमिश्च स्वर्गादीप गरीयसी' कवी माधव जूलियन यांचे हे चार शब्दच विचार करण्याची प्रेरक शक्ती देतात. जगातील सर्व घडामोडी शब्दांवरच तर होतात.

शब्दच संकटापासून परावृत्त करतात, तर कधी शब्दच दुःखाच्या दरीत लोटतात. शब्दच वज्रकठोर करतात. शब्दांमुळेच हर्ष गगनात मावेनासा होतो, तर शब्दांमुळेच दुःख डोंगराएवढे होते. शब्दांमुळेच प्रेम व तिरस्कार निर्माण होतात. शब्दांमुळेच आपलेपणा व परकेपणा जाणवतो.

अशा प्रकारे सुख-दुःखाच्या लाटांवर आपली हुकूमत चालवणारे शब्दच तर असतात. एक अनोखे भावविश्व निर्माण करतात. जीवनकला शिकवतात. तिमिरातून दिव्यतेकडे नेतात.

अशा या बहुमोल दैवी निर्मितीला सहृदय सर्वस्व अर्पण !

सामाजिक विकृती व त्यावरील उपाय

तृप्ती नाईक, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

विचार करण्याची क्षमता ही मानवाला निसर्गाकडून मिळालेली मोठी देणगी आहे. तिचा वापर केल्यास ती वाढेल, परंतु विचारांवर विकारांचे प्राबल्य झाल्यास त्यातून विकृतीचा जन्म होईल आणि ती विकृती त्या एकट्यापुरती मर्यादित न राहता 'सामाजिक विकृती' बनेल. आज ती विकृती बनलेली आपल्याला दिसते. आपल्याला जीवनात अशी अनेक उदाहरणे दिसतात.

मुंबई शहरातील गजबजलेल्या वातावरणात विद्याप्रभू देसाईना जिवंत जाळले. या बातमीने संपूर्ण महाराष्ट्र भेदरलेल्या अवस्थेतच होता तोच काही काळानंतर पुण्यात नीता हेंद्रे प्रकरण ! या प्रकरणांवर लेख लिहिले गेले, परंतु प्रत्यक्ष योग्य कृती झालीच नाही. काही वेळा महिला संघटना विरोध दर्शवतात पण तो अगदीच दुबळा पडतो. अगदी मोर्चेदेखील निघतात पण त्या वेळेस आपण हे विसरतो की काही प्रश्न भूमिका आणि अंमलबजावणी करण्याचे आहेत.

लोकशाही जीवनात आपण ज्यांना निवडून देतो, त्यांचेच नातेवाईक किंवा मुले कायदा झुगारून बेधडक वर्तन केल्याच्या अनेक घटना रोज घडतात. लोकसभा, विधानसभा यांच्या जागांसाठी हव्यास धरून गुन्हेगारी कृत्ये ते करतात. आपण निवडून दिलेल्या राजकीय नेत्यांनी केलेले पशुखाद्याविषयी गैरव्यवहार, भ्रष्टाचार हे आपल्या डोळ्यांसमोर आहेतच. जणू आजकाल भ्रष्टाचार हाच शिष्टाचार बनला आहे. आजच्या पुढाऱ्यांकडून सहकार्याची अवहेलना होत आहे. त्यातच ते विचारवंतांचा उपमर्द करू लागले आहेत. एखादा राजकीय नेता निवडून आला की त्याला कसे त्या खुर्चीवरून हटवता येईल, हे त्याचा प्रतिस्पर्धी बघत असतो. ह्या गोष्टीमुळेच त्यांच्यात नेतृत्वाची क्षमता राहिली आहे का ? आज सत्ता व प्रतिष्ठा समाजहितासाठी आहे, हे पुढाऱ्यांना माहीत आहे का? का माहीत असूनही ते त्याच्याकडे कानाडोळा करत आहेत? आणि असे असेल तर ती त्यांच्यातील विकृतीच म्हणता येईल..

पैसा ही प्रत्येकाची गरज आहे, परंतु हा पैसा योग्य मार्गाने मिळवला गेला पाहिजे. परंतु लोकांची भोगवादी वृत्ती झाली आहे. त्यातच सुखलोलुप प्रवृत्ती वाढली आहे. अपहरण करून धमकावून पैसे मागितले, अशा बातम्या वर्तमानपत्रात रोज वाचतो. 'धिटाईतून मिठाई' याचे उदाहरण म्हणजे दाऊद, गवळी, अंडरवर्ल्ड टोळ्या दहशतवादाने हवे ते साध्य करू शकतात. तसेच वीरप्पनसारखे नक्षलवादी अतिरेकी यांच्या ही बातम्या आपण रोज वाचतो, ते करतात ते त्यांच्या विकृतीनी! परंतु भारतातील क्रिकेट खेळाडू सट्टेबाजीत दिसतात ते त्यांच्यातील विकृतीनीच का?

आज समाजात विकारांनी विचारांवर मात केलेली दिसेल. विद्याप्रभू देसाई, अमृता, रिंकू ही उदाहरणे विकृतीची आहेत. आपण ह्या देशाचे घटक आहोत. त्याच्या चांगल्या-वाईटपणाची जबाबदारी आपल्यावरच आहे. जर एखाद्या वेळी सामाजिक मालमत्तेची चोरी अथवा नासधूस होत असेल, तर आपणच म्हणतो, "माझा काय संबंध ? मला थोडीच त्याची झळ पोचणार आहे?" पण आपण हे विसरतो की, हा समाज आपला आहे. हे आपले एक कुटुंबच आहे. ह्याच कुटुंबातील विचारक्षम व्यक्तींनी सामाजिक जबाबदारी पार पाडण्यासाठी पुढे आले पाहिजे आणि ती पार पाडली पाहिजे.

आज आपणच आपल्या पायावर धोंडा पाडून घेत आहोत. तो केवळ या विकृतीनी ! लोक दंगल करतात.

त्यात गाड्या जाळतात, काचा फोडतात, दगडफेक, दंगाफसाद करतात, मुद्दामहून कायदा मोडतात. ह्या सर्व आपल्या विकृतीच आहेत ना?

दूरदर्शनवर दाखवल्या जाणाऱ्या सिगरेटच्या, माणिकचंदच्या जाहिराती; तसेच शाळेच्या, कॉलेजच्या समोर असणारी पानपट्टीची दुकाने याने आपणच नव्या पिढीला व्यसनाधीन करत आहोत. ही भावना समाजातील लोकांच्या मनात रुजवायला पाहिजे व त्यातूनच मार्ग काढून समाजाला पुढे नेले पाहिजे.

गुंडगिरी वाढल्याने दहशतवादात वाढ होऊन नीति मूल्यांची घसरण झाली आहे, जर आपण काही गमवत आहोत याची बोच विचारी व्यक्तींना झाली तरच काही सुधारणा होईल. आज कॉलेजमध्ये आढळणारी मोठी विकृती म्हणजे 'रॅगिंग' ! यावर उपायासाठी विद्यार्थ्यांनी पुढे येऊन या गोष्टीला आळा घातला पाहिजे. आपल्या देशात हुंडाबळी ही सामाजिक समस्या आहे. यावर कायदे निघाले, परंतु ही समस्या आहे तशीच आहे. जर तिला मुळापासून उखडून टाकायचे असेल तर नव्या पिढीने न डगमगता पुढे येऊन विरोध करायला पाहिजे.

लैंगिक गुन्ह्यामागे स्त्रियांनी घातलेल्या विशिष्ट प्रकारच्या कपड्यांपेक्षा तिला कस्पटाप्रमाणे लेखण्याची समाजाची मानसिकता जास्त कारणीभूत आहे. स्त्रियांचे हक्क हे मानवी हक्कांत मोडतात हे मान्य करावेच लागेल आणि मग कपडे कोणते घालावेत हे इतर कोणी ठरवू शकणार नाही. यात शक्तीचा अपव्यय करण्यापेक्षा स्त्रियांकडे बघण्याचा दृष्टिकोन हा निकोप - निरोगी कसा करता येईल हे पाहण्याची आवश्यकता आहे.

आज आमच्यापाशी संयम नाही. जबाबदारीची जाणीव नाही. लोकशाही मूल्यांची चाड नाही. याची मूर्तिमंत उदाहरणे म्हणजे लोकसभा-विधानसभा आपल्या डोळ्यासमोर आहेतच. आपल्या राष्ट्राचे अराजकवादी स्वातंत्र्यात रूपांतर होत आहे. सुसंवादवादी, पसायदानवादी, मूल्यरचनेवर आधारित असा धर्मनिरपेक्ष राष्ट्रवाद देशात रुजवायला हवा.

आज आपल्या समाजाला चारित्र्याचे नैतिक पाठबळ नाही. व्यावहारिक तडजोड यामुळे सत्याची पाठराखण सुटली आहे. आपल्या हातून नेतृत्व सुटते आहे. यासाठी आपल्या समाजातील विचारवंत व्यक्तींनी पुढे होऊन लोकांना चारित्र्य, सत्य पटवून देऊन प्रगतिशील वाटचाल केली पाहिजे.

जणू एखाद्या लाकडाला लागलेली वाळवी त्या लाकडाला आतून पोखरत-पोखरत त्याचे अस्तित्व नष्ट करते त्याप्रमाणे सामाजिक विकृती ही आपल्या देशाला लागलेली कीड आहे. आणि त्याच्यावर योग्य वेळी उपाय केले तरच आपल्या देशाची उन्नती करणे शक्य होईल.

प्रत्येकाने स्वतः यावर विचार करून, सामाजिक विकृतीला मनाच्या बुंध्यापासून काढून टाकले तरच आपल्या देशात एकमेकांबद्दल प्रेम राहील आणि भारतातील विविधतेनी नटलेली परंपरा, एकात्मता चिरकाल टिकून राहील.

०००

अर्थ

जीवनाला अर्थ आहे व्यर्थ ते समजू नका
काळ सतत पळतो पुढे व्यर्थ वेळ दवडू नका
आसवांना मोल आहे व्यर्थ ते सांडू नका
भावनांचा मान राखा व्यर्थ त्या तुडवू नका
सत्य हे कटू असते व्यर्थ ते समजू नका

– सुप्रिया साठे
११ वी, वाणिज्य

संगणकाचे फायदे-तोटे

रोहिणी जगताप, प्रथम वर्ष, वाणिज्य

खरंच, निश्चयाची कास धरून मानवाने विज्ञान जगतात पाऊल टाकले आणि प्रगतीचा घोडा चौफेर उधळताना प्रत्येक टापेतून शोध बाहेर आला! चाक, प्रकाश, विद्युत, रेल्वे, विज्ञान या ना त्या रूपाने तो आपल्या पराक्रमाची एकेक पायरी चढू लागला. पण ह्या सगळ्यात केंद्रबिंदू कोण ठरला? तर संगणक! खरोखरच,

'At the heart of the modern scientific revolution is computer.' या संगणकाचे गुणगान किती गाऊ? ते गाता-गाता गायकाचा गळा सुकेल, लिहिताना लेखकाची लेखणी अपुरी पडेल, बोलताना वक्त्याचं तोंड दुखेल कारण... कारण ज्याप्रमाणे जादुगार आपल्या पोतडीतून निरनिराळ्या जादूच्या वस्तू बाहेर काढतो त्याचप्रमाणे संगणक स्वतःच्या डोक्यातून कमी श्रमाच्या आणि कमी वेळाच्या देणग्या बहाल करत आहे. अल्पकाळात त्याने त्याचे व्यापक रूप प्रकट केले. जगद्कर्त्याने सुद्धा तोंडात बोटे घालावी असे ह्या संगणकाचे प्रताप!

संगणकाचा शोध ही फार मोठी वैज्ञानिक क्रांती होय. सर्वप्रथम हा संगणक अतिविशाल होता. परंतु ह्या अर्धशतकाने त्याला मनगटी घड्याळातही बसवण्यात यश मिळवले आणि आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे यामुळे त्याची उपयुक्तता कमी तर नाहीच झाली. किंबहुना शेकडो पटीने वाढली. थोडक्यात, 'मूर्ती लहान पण कीर्ती महान !'

हा संगणक म्हणजे मानवी मेंदूपेक्षा किंचित् सरस. आपला मेंदू ज्याप्रमाणे आपल्याला अगोदर शिकवल्याप्रमाणे बेरीज-वजाबाकी करतो त्याप्रमाणे संगणकसुद्धा त्याच्यामध्ये तांत्रिकदृष्ट्या बसवलेल्या कार्यक्रमानुसार ही गणिते करतो. यालाच 'प्रोग्रॅमिंग' असे म्हणतात. जे काम मानवी मेंदू वीस ते पंचवीस मिनिटात करतो तेच काम संगणक विशिष्ट बटन दाबले की आपल्या डोळ्याचे पाते लवते न लवते तोच आपल्यापुढे सादर करतो. हेच संगणकाचे खरे कौशल्य आहे.

संगणक जगताने मानवी जीवनात आमूलाग्र बदल घडवला आहे. संगणक काय करू शकतो, ह्या प्रश्नाचे उत्तर देण्यापेक्षा तो काय करू शकत नाही, ह्या प्रश्नाचे उत्तर देणे अधिक सोपे आहे. कारण तो सर्व काही करू शकतो. सर्वच क्षेत्रात तो तितक्याच तन्मयतेने एकरूप झाला आहे.

विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात बँका, कारखाने, प्रयोगशाळा, ग्रंथालये यांत तो पैसापासरी झाला आहे. हॉस्पिटल आणि संशोधन संस्थांचा तर तो उजवा हात आहे. जेव्हा दाट धुक्यात विमान अडकते तेव्हा धावपट्टीचे चित्र वैमानिकाच्या दृष्टीसमोर आणण्यात संगणका महत्त्वाची कामगिरी बजावतो.

संगणकामुळे वर्तमानकाळापेक्षाही भविष्यकाळ अधिक उज्वल आहे. घरातल्या गृहिणीकडून सर्व तांत्रिक कामे तो आपल्या शिरावर घेईल. तो कुकर लावेल, मिक्सर चालवेल, भाजी झाली की गॅस बंद करील, फोन घेईल, भांडी घासेल, मुलांना शाळेत पोहोचवेल इतकेच काय पण बँकेत पैसे भरायला किंवा काढायला त्याच्यावर विसंबून राहण्यात जराही धोका उरणार नाही.

असा हा संगणक ! एकविसाव्या शतकातला आपला प्राणसखा ! आपला फार मोठा त्राताच ! श्रम आणि वेळ तर तो वाचवेलच; पण समांतर पातळीतून तो मानवाला अधिकाधिक प्रगतीसाठी उद्दीपित करेल, प्रोत्साहित करेल, पण... पण...

"Every coin has both sides...

आपण ज्या रंगाचा चष्मा लावतो तशीच आपल्याला सर्व सृष्टी दिसते. संगणक आपला सखा हे खरे; पण

तो आपले जीवनसर्वस्व तर नव्हे? कारण मानवाने मानवासाठी बनवलेले ते एक चालते-बोलते 'मानवी यंत्र' आहे. पण त्यामुळे देशाची साधनसंपत्ती, माणुसकीचा गहिवर यांची होणारी हानी याचा कोणी विचार केलाय? आज आपण संगणकरूपी वृक्षाची हाताला लागणारी गोड फळे खातोच; परंतु आगामी पिढीला मात्र त्याच्या पाळामुळांना लागणारी कीडच असहायपणे सोसावी लागणार!

माणसाचे एकमेव वैशिष्ट्य म्हणजे त्याला लाभलेले बुद्धीचे वरदान! ह्या संगणक वापरामध्ये 'प्रोग्राम' तयार करणारा एकटाच! तोच आपल्या स्वतंत्र बुद्धीचा वापर करत असतो आणि त्याच प्रोग्रामवर काम करणारे मात्र खर्डेघाशीच करतात. बुद्धीचा वापर शून्यच! माणसाचा सरासरी बुद्ध्यांक असतो ११०. मग एवढ्या बुद्धीची किंमत किती? तर शून्यच!

संगणक हा उत्तम शिक्षकही असल्याने आजही व्हिडिओप्रेमी पिढीतून उद्याची संगणकप्रेमी पिढी उदयास येईल. शिक्षणसंस्था नामशेष होतील. माणसे संगणकालाच चिकटून राहतील. 'आपण बरे आणि आपले काम बरे जगाचे आपल्याला काय करायचे आहे, ही अपप्रवृत्ती माणसामाणसात निर्माण होईल आणि हा तर संगणक-युगाचा फार मोठा तोटा, शाप असेल.

दुसरे असे की, आपला भारत देश हा 'लोकसंख्या-प्रधान' देश आहे. एवढ्या लोकसंख्येला पोसताना 'कर्जबाजारी' झालेल्या देशाला भविष्यकाळात संगणकाचा खर्च परवडणार आहे का? त्याचप्रमाणे एवढी लोकसंख्या असताना संगणकाची खरेच गरज आहे काय? बेकारीचा भस्मासुर सगळीकडे आगीचे लोळ पसरवतोय. बर हा संगणक आला की बेकारीच्या भस्मासुरातून ब्रह्मराक्षस जन्मास येईल आणि देशाच्या मनुष्य ऊर्जेची आणि वेळेची खऱ्या अर्थाने हानी होईल.

संगणक आहे एक यंत्र! साऱ्या गोष्टी त्याच्यावर विसंबून केल्याने माणसाला माणसाची गरजच भासणार नाही. एखादे काम करण्याची त्याची शारीरिक कुवतच संपून जाईल.

"The more we have the more desire" ह्या अपप्रवृत्तीने माणसाचा हावरेपणा वाढत जाईल आणि शेवटी उरेल काय, तर शून्यच! की ज्या शून्यातूनच आपण वर आलो अन् शून्यातच चाललो? यामुळे माणसाला रिकामा वेळ सापडेल. ''रिकामे मन नि सैतानाचे घर!'

असा हा संगणक! हे खरंच वरदान आहे काय? का तो मानवतेला, समाजाला लागलेला कलंक आहे ?

OOO

अनुभवाचे बोल

या कवितेचा, चार ओळींचा शब्द खरा !
मन देऊन वाचा जरा
दिसतात डोंगर दुरून साजरे,
अनुभवाविना सर्व पाझरे !
गुरु-शिष्यांची असते छाया,
समजे तेव्हा फुटती माया !
देवाचे ते रूप कसे?
माता-पिता आणि गुरू जसे !
विद्यार्थ्यांचा मार्ग कसा?
शिक्षणाचा पाठ ठेवील तसा!
शिक्षण म्हणजे मायमाउली,
गुरुविना नाही पावली
म्हणून ऐका गुरुजनांचे
आयुष्य घडती समजेल त्यांचे!

– स्मिता साळवी
प्रथम वर्ष साहित्य

जनुकीय अभियांत्रिकी

डी. एन. रानडे, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

एक अगदी भोळसट, पण श्रीमंत मुलगा होता. अगदी निराधार ! त्याचा सांभाळ करणारे त्याचे मामा त्याला पैशासाठी खूप त्रास देत. या सगळ्या त्रासाला कंटाळून बिचारा राम घरातून पळून जातो. मामाचे चेले एका दुसऱ्याच मुलाला 'राम' समजून पकडून आणतात आणि जो गोंधळ उडतो, तो विचारू नका! हा आहे एखाद्या चित्रपटातला प्रसंग! पण असे अगदी खरेखुरे सुद्धा घडू शकते! जन्म देणारे आईवडील भिन्न असले, तरी एकाच चेहऱ्याची माणसे असू शकतात. कुणी सांगावे, आपल्यासारखी दिसणारी एखादी व्यक्ती दुसऱ्या देशात असेलही! ही गंमत आहे, मानवाच्या जनुकीय रचनेची ! याचा अभ्यास केला जातो, Genetic engineering मध्ये, म्हणजेच 'जनुकीय अभियांत्रिकी' शाखेमध्ये !

तुम्हांला आठवत असेल की काही वर्षांपूर्वी 'डॉली' नावाची मेंढी शास्त्रज्ञांनी तयार केली. मेंढीचे स्त्रीबीज आणि पुंबीज यांचा प्रयोगशाळेत संयोग घडवून 'फलित अंडे' मेंढीच्या गर्भाशयात पुन्हा सोडले. स्त्रीबीज व पुंबीजात हवे ते गुणधर्म 'जनुकीय अभियांत्रिकी'मुळे घालता आले. मेंढीने या फलित अंड्याचा गर्भाशयात नीट सांभाळ केला आणि नऊ महिन्यांनंतर तिने 'डॉली' ला जन्म दिला. आईला 'Foster mother' म्हणतात. या कामी 'जनुकीय अभियांत्रिकी' शाखेने मोलाची मदत केली.

आपली शरीरप्रकृती ही आपल्या 'जनुकीय आराखड्यानुसार' बनत असते. पण हा 'जनुकीय आराखडा' म्हणजे तरी काय हो ? एखाद्या बाळाला पाहून त्याचे नातेवाईक म्हणतात 'अगदी वडिलांवर गेलाय हो !' याचे रहस्य दडलेले असते आपल्या गुणसूत्रांमध्ये असलेल्या DNA त !

DNA म्हणजे Deoxyribose Nucleic Acid

चार मूळाक्षरांच्या संयुगांच्या लांबच लांब साखळीचे DNA बनलेले असते. आपल्या रंग, रूप, उंची, बांधा, ठेवण, स्वभाववैशिष्ट्य, शरीरप्रकृती अशा अनेक गुण-धर्मांचा सांकेतिक भाषेतील आराखडा हा आपल्या रंगसूत्रांवर (Chromosomes) असलेल्या जनुकांमध्ये (Gene) दडलेला असतो. ही माहिती ३×१० इतक्या A,T,G,C च्या जोड्यांच्या सलग अशा दुपदरी साखळीच्या स्वरूपात आपल्या पेशींमध्ये असते. A,T,G,C ची अनेक Permutation combinations होऊन वेगळे genes तयार होतात. ATGC चा अनुक्रम हीच जनुकीय माहितीची भाषा! DNA तील ATGC चा अनुक्रम ठरवणे, जनुकांची पेशीमधील कार्य करण्याची पद्धती, त्यांची रचना आणि परस्परसंबंध समजून घेणे, आनुवांशिक रोगांचे मूळ ठरवणे, Gene replication, Recombinant DNA technique या गोष्टी 'जनुकीय अभियांत्रिकी'त येतात.

आपल्याला होणारे आनुवांशिक रोग हे आपल्या जनुकामध्ये म्हणजे त्या DNA तील ATGC च्या अनुक्रमामध्ये लहानमोठे बदल झाल्यामुळे होतात. कारण, समजा ATGC च्या अनुक्रमामुळे जे Hormone तयार होते, ते hormone, ATGC चा अग्रक्रम बदलला तर तयारच होणार नाही, व याचा परिणाम आपल्या शरीरावर होईल. त्यामुळे जनुकीय माहितीचा आराखडा हा माणसाची 'कुंडली'च म्हणता येईल. आपल्या सर्वांमध्ये ९९ टक्के सारखीच जनुके असतात; पण आराखड्यात ठिकठिकाणी असलेल्या १ टक्का फरकामुळे आपण प्रत्येकजण वेगळा, वैशिष्ट्यपूर्ण असतो. ह्या एक टक्क्यातल्या Permutation combination मुळे प्रत्येक माणूस भिन्न दिसतो.

मानवी जनुकांच्या आराखड्याप्रमाणे काही रोगजंतूंच्या संपूर्ण DNA चा आराखडाही शास्त्रज्ञांनी बनवला आहे. या माहितीच्या आधारे आपली रोगप्रतिकारक

शक्ती वाढवणे, नवीन रोगांसाठी नाविन्यपूर्ण पद्धतीने लसीकरण इत्यादि गोष्टी तयार करता येतात. अतिशय दुर्मिळ अशी औषधे 'जनुकीय अभियांत्रिकी'द्वारे तयार करता येऊ शकतात. प्रत्येक जनुकाला स्वतःचे वैशिष्ट्य असते. आपल्याला हवे असलेले वैशिष्ट्य असलेला जनुक एका व्यक्तीच्या शरीरातून काढून घेऊन, तो दुसऱ्या व्यक्तीत घालून नवीन DNA चा आराखडा तयार करण्याच्या पद्धतीलाच 'जनुकीय अभियांत्रिकी' म्हणतात. आपल्याला हवा असलेला जनुक Restriction Enzymes मुळे काढून घेता येऊ शकतो. हा जनुक Cloning Vector मध्ये घातला जातो. Cloning Vectors त्यांच्यामध्ये घातलेल्या DNA ची अनेक प्रतिरूपे तयार करतात. Plant Viruses म्हणजेच 'विषाणू' हे Cloning Vector म्हणून वापरले जातात. Plasmids, Phage , Phage M13 हे सुद्धां Cloning Vectors आहेत. आपल्याला हवा असलेला एखादा जनुक Cloning Vector मध्ये घातल्यावर जर त्याची अनेक प्रतिरूपे निर्माण झाली, तर 'जनुकीय अभियांत्रिकी'ची प्रक्रिया यशस्वी झाली, असे म्हणतां येईल.

जनुकीय अभियांत्रिकीमुळे Test tube baby चे नवे तंत्र उदयाला आले. या पध्दतीमुळे अनेक hormones उदा. इन्शुलिन, माणसाच्या शरीराबाहेर तयार करता येऊ शकते. प्लॅस्टिक, पेट्रोलिअम पदार्थांचे विघटन करणारा जनुक एखाद्या पेशीत घालून तशा वनस्पती निर्माण करून प्रदूषण आवाक्यात आणता येईल.

मानवी जनुकांचा आराखडा नुकताच शास्त्रज्ञांनी प्रसिद्ध केला. विविध रोगांचे स्वरूप समजून घेणे आणि त्यावर उपाययोजना करणे, यासाठी हा आराखडा क्रांतिकारी ठरणार आहे. अजूनही खूप संशोधन चालू आहे. जसा जसा जनुकीय माहितीचा आराखडा उलगडत जाईल, तसा संशोधन पद्धतीत बदल होईल व अधिक स्वास्थ्यपूर्ण जीवन जगता येईल.

ooo

आत्मविश्वास

– मृदुला सूर्यवंशी, कनिष्ठ महाविद्यालय

मुलींना फोनवरून (निनावी) धमकी देण्याचे तसेच निष्पाप मुलींना त्रास देऊन त्यांना जाळ्यात अडकवून फसवण्याचे असंख्य प्रकार समाजात घडत असतात. वरवर गंमत म्हणून वाटणारे छेडछाडीचे प्रकार बरेचदा गंभीर वळण घेतात. अशाच एका प्रसंगाला मला सामोरे जावे लागले. सुदैवाने या प्रसंगाला मी धैर्याने व हुशारीने तोंड दिले. त्याबाबत माझा अनुभव आपणासमोर थोडक्यात मांडत आहे.

बारावीची महत्त्वाची परीक्षा सुरू असतानाच दुसऱ्या पेपरपासून मला या फोनचा सतत त्रास सुरू झाला. एकीकडे परीक्षेचा ताण आणि दुसरीकडे हा फोन मनातून खूप भीती वाटत होती. दिवसातून पाच-सहा वेळा फोन, धमकी या प्रकारांना वैतागून आम्ही पोलिसांत त्याविरुद्ध तक्रार दाखल केली. ताबडतोब फोन टॅपिंग आणि गुन्हेगारांना पकडण्याची कारवाई याबाबत निर्णय घेण्यात आला. रोज पोलीस घरी येत. त्यांचे मार्गदर्शन, यामुळे मला खूप धैर्य आले.

आई-वडिलांचा पाठिंबा होताच, तसेच पोलिस खात्याचे सहकार्य आणि सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे संरक्षण मिळाल्यामुळे मी अजिबात न डगमगता पोलिसांना वेळोवेळी सर्व खरी माहिती दऊन, पूर्ण सहकार्य देऊन एक धाडसी पाऊल उचलण्याचा निर्णय घेतला. त्यामुळेच सापळा रचून त्यांना पकडण्यात आम्ही यश मिळवू शकलो आणि शेवटी गुन्हेगारांना गजाआड करण्यात आले. तो दिनांक ५ मार्च २००१. माझ्या आयुष्यातील एक अविस्मरणीय प्रसंग.

माझा आत्मविश्वास, कॉलेजमधील आमच्या सरांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन आणि एन.एस.एस. शिबिरांचा अनुभव खूप उपयोगी पडला. समाजातील प्रत्येक मुलींनी अशा प्रसंगांना वेळ पडल्यास सामोरे जाण्याची मानसिक तयारी दाखवली तर समाजातील अपप्रवृत्तींना वेळीच आळा बसण्यास मदत होईल आणि यातून निता हेंद्रे, रिंकू पाटील यासारख्या निष्पाप मुलींचे बळी जाणार नाहीत. ooo

प्रजासत्ताक दिन शिबीर (दिल्ली)

संदीप खोमणे, प्रथम वर्ष, शास्त्र

राष्ट्रीय छात्रसेनेतील माझे हे पहिलेच वर्ष. राष्ट्रीय छात्रसेना म्हणजे काय? नक्की काहीच माहिती नव्हते. स्पष्ट नव्हते. पण थोड्या दिवसांनंतर दर रविवारी होणारी परेड यामुळे राष्ट्रीय छात्रसेनेचे महत्त्व व स्वरूप स्पष्ट झाले. मला कळले की राष्ट्रीय छात्रसेना स्व-विकासासह समाजविकास घडवणारी संघटना आहे.

या वर्षी जानेवारीमध्ये दिल्लीत झालेले प्रजासत्ताक दिन शिबिर हे माझ्या जीवनातील एक संस्मरणीय होते. तो सुंदर अनुभव मी आयुष्यात कधीच विसरू शकणार नाही. कॉलेज जीवनातील हा माझा पहिला अनुभव की ज्याच्यामुळे जीवनाला एक नवीनच अर्थ प्राप्त झाला. पाच शिबिरांनंतर दिल्ली येथील या शिबिरासाठी माझी निवड नोव्हेंबरमध्ये झाली. त्या वेळी माझ्या आनंदाला सीमा नव्हती. मी शिबिरात होणाऱ्या एरो मॉडेलिंग स्पर्धेसाठी सराव करू लागलो. त्यात मला एरोमॉडेलिंग इन्स्ट्रक्टर भोळे सरांनी भरपूर मदत केली.

डिसेंबरमध्ये मी दिल्लीला जाण्याकरिता सामानाची आवराआवर केली. २७ डिसेंबर रोजी सायंकाळी ५.३५च्या झेलम एक्स्प्रेसने मी आणि इतर कॅडेटस् दिल्लीस रवाना झालो. प्रवास फार मजेशीर होता. जशी जशी दिल्ली जवळ येऊ लागली, तशीतशी थंडी वाढू लागली. आम्ही २९ डिसेंबर रोजी रात्री ९ वाजता दिल्लीत पोहोचलो. आमचा कॅम्प दि. १ जानेवारी ते ३१ जानेवारी या काळात होता. दिल्लीत गॅरिसन परेड ग्राउंडजवळ आमची राहण्याची सोय केली होती.

दि. १ जानेवारी रोजी उद्घाटन समारंभ झाला. त्यात माननीय ले. जनरल ए. एस.राव (डायरेक्टर जनरल एन.सी.सी) यांचे प्रोत्साहनपर भाषण खूपच छान झाले. त्यानंतर शिबिर स्पर्धेला सुरुवात झाली. भरगच्च कार्यक्रम असणारे शिबिर हे सगळेच इतके मन मोहून टाकणारे होते की मला सुद्धा संकोच सोडून मनमुरादपणे शिबिराचा आस्वाद घ्यावासा वाटू लागला. "तुमचे हे शिबिर हे केवळ शिबिर नसून तुमचे आयुष्य घडवणारी एक सुवर्णसंधी आहे. आणि तिचा आस्वाद तुम्ही जरूर घ्या." असे माननीय ले. जनरल ए.एस.राव यांनी भाषणात नमूद केले होते. त्यामुळेच सर्वांचा उत्साह द्विगुणित झाला.

त्यानंतर दुसऱ्या दिवसापासून पुढचा एक महिना विविध गुणदर्शनाच्या कार्यक्रमांनी भरगच्च होता. दिनक्रम साधारणतः असा होता : पहाटे साडेचार वाजता उठायचे. पाच ते सात वाजेपर्यंत प्रातर्विधी आटोपून सात वाजता नाश्ता व्हायचा. त्यानंतर रोज सकाळी आठनंतर मी व माझा मित्र विमानाचे मॉडेल उडवण्याचा सराव करत होतो. त्यानंतर दुपारी साडेबारा ते दोन या दरम्यान जेवण व दुपारी २ ते ४ विश्रांती घेत असू. नंतर ४॥ वाजता चहा, कॉफी, नाश्ता आणि संध्याकाळी ५ नंतर आम्ही सर्वजण एकत्र येऊन सांस्कृतिक कार्यक्रम पाहत होतो. पहिल्या आठवड्यात मी लाइन एरिया आणि फ्लॅग एरिया या स्पर्धेमध्ये काम करत होतो. प्रथमचे आठ दिवस दिल्लीचे हवामान विमान मॉडेल उडवण्यासाठी योग्य नव्हते. त्यामुळे आमच्या विमान मॉडेलच्या स्पर्धा ७ तारखेनंतर घेण्यात आल्या. त्यात तीन प्रकारच्या स्पर्धा होत्या. त्या म्हणजे रिमोट कंट्रोल ग्लायडर, रिमोट कंट्रोल पॉवर कंट्रोल लाइन यापैकी मी कंट्रोल लाइनमध्ये भाग घेतला. त्यात मी सातवा क्रमांक पटकावला व संपूर्ण भारतात महाराष्ट्रचा एरो मॉडेलिंगमध्ये चौथा क्रमांक आला. इतर अनेक प्रकारच्या स्पर्धा झाल्या. त्यांत महाराष्ट्र डायरेक्टोरेटने उत्कृष्ट कामगिरी बजावली. प्रधानमंत्री बॅनर करिता सर्वजण कसोशीने प्रयत्न करत होते. अखेर महाराष्ट्र डायरेक्टोरेटने बॅनर जिंकला.

शिबिरात आम्हाला भेटण्याकरिता मोठ्या मोठ्या सन्माननीय व्यक्ती आल्या होत्या. त्यातील प्रमुख व्यक्तींनी म्हणजे संरक्षणमंत्री जॉर्ज फर्नांडिस, माहिती व

प्रसारण मंत्री सुषमा स्वराज, उपराष्ट्रपती श्री. कृष्णकांत व प्रसिद्ध अभिनेता व अभिनेत्री अमिताभ बच्चन व जया बच्चन यांनी आमच्या शिबिराला भेट दिली.

आम्हाला आग्रा बघायला नेले. तेव्हा आम्ही जगप्रसिद्ध महान 'ताजमहाल' बघितला. २६ जानेवारीला राजपथवरील परेड पाहायला मिळाली.

दि. २७ जानेवारीला (पी.एम) पंतप्रधान रॅली करिता माझी निवड झाली. त्याच दिवशी बक्षिस-समारंभ झाला. त्यात महाराष्ट्राला माननीय पंतप्रधानांच्या हस्ते पी. एम. बॅनर मिळाला तो दिवस सर्वांचाच आनंदाचा ठरला.

दि. २८ जानेवारी रोजी आम्हाला निरोप देण्याचा समारंभ झाला. मग दुसऱ्या दिवशी आम्ही परतीच्या प्रवासाला निघालो व ३१ जानेवारी रोजी आम्ही मुंबईत आलो. तेथेही आमचे स्वागत झाले. दुसऱ्या दिवशी आम्हाला मुंबई दर्शन घडले. मुंबईतले चार दिवस आनंदात गेले. दि. ५ फेब्रुवारी रोजी आम्ही मुंबईहून पुण्यात आलो. असा आमचा आर.डी.सी. चा कॅम्प अविस्मरणीय ठरला.

ooo

जीवन

जीवन कशासाठी, जीवन जगण्यासाठी
हसण्यासाठी आणि खेळण्यासाठी ॥१॥
दुःखाला वाव देण्यासाठी, आनंदाने नाचण्यासाठी
गाण्यासाठी आणि बागडण्यासाठी ॥२॥
कुणी कुणासाठी नसते, आपण आपले एकटेच असतो
सगळी नाती दूरची असतात, दुःखात कुणीही नसते
तरीही जगायचे असते, तुटणारे असतात तरीही
धागे रेशमी असतात, मनात कुणीतरी बसलेले असते
त्याच्यासाठी तरी जगायचे असते
काहीतरी करून दाखवायचे असते
म्हणूनच चांगले जीवन जगायचं असते

— **संग्राम संभाळे**, द्वितीय वर्ष, साहित्य

रहस्य

त्या दिवशी निद्रेतून उठता
दिसली ती मज नयन उघडता
हसली ती मज बघता - बघता
जशी कळी उमलली भृंग स्पर्शता
झोप पळाली, तिज बघता - बघता
मनी बसली, तिज पहाता - पहाता
रंग गुलाबी जणू पुष्प पर्णिका
नाजूक तनु जशी स्वर्ग कन्यका
आली कुठून ही पडली गम्यता ?
मयूरमन झाले दंग थुई थुई नाचता
आशांच्या त्या, लहरी उठल्या सौंदर्य पहाता
मन माझे जळले हळूच नवबहार झगमगता
डोळे दिपलेले, मन हरपले,
अशी ही सुंदर कल्पकता
आगमनाचे कारण कळेना,
जाणल्याशिवाय चैनही पडेना
अचानक मग उत्तर उमगले,
थोडेसे हे मनही विसावले
वसंताचे हे रहस्य उमगले

किरण पवार
द्वितीय वर्ष, शास्त्र

हैदराबादच्या राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत

पुण्याच्या मॉडर्न महाविद्यालयाचा प्रथम क्रमांक !

मधुवंती गोळे, मिलिंद देवस्थळी, तृतीय वर्ष, वाणिज्य

युवापिढीमध्ये राष्ट्रप्रेमाची भावना जागृत करण्यासाठी विविध उपक्रम आयोजित करण्यात भारत विकास परिषद ही संस्था आघाडीवर आहे. या संस्थेतर्फे आयोजित केलेली २६वी राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धा २५ व २६ नोव्हेंबर रोजी हैदराबाद येथे पार पडली. या स्पर्धेत प्रादेशिक गीत प्रकारात खास मराठी ढंगाचे लोकसंगीतावर आधारित राष्ट्रीय भावना जागवणारे गीत सादर करून पुण्याच्या मॉडर्न महाविद्यालयाच्या संघाने प्रथम क्रमांक पटकावला. या स्पर्धेच्या गेल्या २५ वर्षाच्या इतिहासात प्रथमच महाराष्ट्राला हा बहुमान प्राप्त झाला. याचबरोबर हिंदी गीत प्रकारात याच संघाला दुसरा क्रमांक प्राप्त झाला.

आंध्र प्रदेशाचे मुख्य मंत्री श्री. चंद्राबाबू नायडू यांच्या हस्ते या स्पर्धेचे उद्घाटन एका शानदार सोहळ्यात हैदराबाद येथील आलिशान श्री सत्य साई निगमागमन' या रंगमंदिरात झाले. या स्पर्धेसाठी जम्मू - काश्मीरपासून केरळपर्यंत आणि आसामपासून राजस्थानपर्यंत असे भारताच्या कानाकोपऱ्यातून शाळा व महाविद्यालयाचे २००हून अधिक विद्यार्थी हैदराबादमध्ये जमले होते. या सर्वांच्या राहण्याची व्यवस्था एका शाळेत केली होती. स्पर्धेच्या आदल्या दिवशी शाळेच्या वर्गावर्गातून विविध भाषा आणि भिन्न सुरावटींमधून राष्ट्रभक्तिपर शब्द तरुणांच्या आवाजातून घुमत होते. स्पर्धेच्या वेळी गीत सादर करताना विविध संघांनी भारताच्या विविध राज्यांमधील वैशिष्ट्यपूर्ण अशी वेशभूषा परिधान केली होती. मॉडर्न महाविद्यालयाच्या संघाने अपनी धरती, अपना अंबर, अपना हिंदुस्थान, हे हिंदी गीत सादर करताना या भारतभूमीचे प्राणपणाने रक्षण करणाऱ्या जवानांचे स्मरण केले; तर मराठी गीत सादर करताना प्रार्थना, आरती, ओवी, वासुदेव, लावणी, पोवाडा आणि अभंग या लोकगीतप्रकारांचा आधार घेऊन स्वदेशी व स्वातंत्र्य ही भावना जागवली. महाविद्यालयातील प्राध्यापिका डॉ. सुषमा जोग यांनी रचलेल्या लावणीतील 'रंगुनी भिजली लावणी राष्ट्रप्रेम रंगात, प्रीत माझी चाललीया स्वदेशीची वाट, स्वदेशीनं धरली विज्ञानाची कास, छुम छुम पायातले चाळ सांगतात.' या ओळींमधून व्यक्त होणाऱ्या राष्ट्रीयत्वाच्या भावनेत आम्ही सर्वच विद्यार्थी भारावून गेलो होतो. त्या आवेशातच सादर केलेल्या या गीतांला प्रथम क्रमांक मिळणार याची खात्री इतर संघांनी आधीच व्यक्त केली होती.

प्रशांत जाधव, आनंद ठकार, अमेय मोडक, कांचन नाखे, मधुवंती गोळे, श्रद्धा पंडित, अरूंधती शुक्ल, ऋतुजा ताखले, मिलिंद देवस्थळी, मिथुन तागवडे, शैलेश लेले, शंतनु अभ्यंकर, मनोज चव्हाण आणि दीप्ती घुगरी या विद्यार्थ्यांचा सहभाग या संघात होता. प्राध्यापिका डॉ. सुषमा जोग, प्राध्यापक जयंत जोर्वेकर, प्राचार्य अ.गो. गोसावी तसेच सौ. पद्मजा फाटक, सौ. अपर्णा थत्ते, व संगीतज्ञ प्रमोद मराठे व भारत विकास परिषदेचे महाराष्ट्र संघटक श्री. दत्ता चितळे यांचे बहुमोल मार्गदर्शन या संघाला लाभले.

ooo

वैमानिक व्हायचेय? मोकळे आकाश अन् खडतर प्रवास!

अनुप्रिता मगर, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

आकाशात गगनभरारी मारायला कोणाला आवडत नाही? पंख पसरून आकाशात स्वच्छंदपणे लीलया उडणाऱ्या पक्ष्याचा मानव हेवा करतो. विमानात बसण्याची प्रत्येकाची इच्छा असते. त्यातच जर विमान चालवण्याची संधी मिळाली तर केवढे भाग्य! आणि हीच संधी एखाद्या मुलीला मिळाली तर तिचे आयुष्यच बदलून जाईल. पुरुषाच्या जोडीने स्त्रिया आता सर्व क्षेत्रांत आघाडीवर आहेत. म्हणून पायलट बनणे ही मुलींसाठी काही स्वप्नातील गोष्ट राहिलेली नाही.

युद्धावर एक सैनिक लढतो त्या वेळी मागे शेकडो सैनिक काम करीत असतात. नागरी हवाई प्रवासात पायलट हा केंद्रबिंदू आहे. यापुढे जसजशी नागरी हवाई वाहतूक वाढत जाईल तसतसे शेकडो पायलटची गरज भासणार आहे. सध्या केंद्र सरकारने विमानप्रवासाचे खासगीकरणाचे धोरण स्वीकारल्यामुळे अनेक खासगी विमानप्रवास कंपन्या निर्माण झाल्या. कुठल्याही क्षेत्रात संक्रमणावस्था असते त्यामुळे त्यांतल्या काही बंद पडल्या. मात्र 'जेट एअरवेज'सारख्या विमान कंपन्या अत्यंत यशस्वीपणे आजही काम करीत आहेत. आगामी काही वर्षात आणखी विमान कंपन्या निर्माण होतील आणि पुरुषांच्या बरोबरीने महिलांना सुद्धा पायलट होण्याची सुवर्णसंधी प्राप्त होईल.

भारतातल्या पहिल्या महिला पायलट कै. दुर्गा बॅनर्जी आहेत. त्यांना ५० वर्षांपूर्वी पायलट होण्यास कोणाला संघर्ष करावा लागला असेल याची कल्पना करणेही अशक्य आहे. पुण्याच्या सौदामिनी देशमुख बोईंग ७३७ जेट विमान चालवणाऱ्या पहिल्या भारतीय महिला आहेत, त्या आज इंडियन एअर-लाईन्समध्ये सदर विमानाच्या कमांडर आहेत. ८ मार्च हा जागतिक महिला दिन आहे. मार्च १९९९ मध्ये इंडियन एअरलाइन्सने मुंबई-कोलकता जेट फ्लाईट कॅ. सौदामिनी देशमुख यांच्या नेतृत्वाखाली संपूर्ण महिला क्रूसह आयोजित केली होती. अमेरिकन एअर फोर्समधील कर्नल एलिन कॉलिन ही पहिली महिला स्पेस कमांडर आहे; तर कॅ. कल्पना चावला पहिली भारतीय वैमानिक अवकाशयानात बसून गेली. तसेच जे 'कारगिल' युद्ध अजूनही आपल्या अंगावर काटा आणते, त्या युद्धात कॅ. गुंजन सक्सेना या महिला फ्लाइंग ऑफिसरने बॉम्बर विमान चालवून पाकिस्तानी सैन्यतळावर बॉम्बवर्षाव केला. त्याबरोबरच भारतातील पहिली नॅशनल एअररेसर कॅ. प्रेम माथूर, फर्स्ट एशिया ७४७ जेट जातीचे विमान चालवणारी, कॅ. निवेदिता जैन-भसीन, कॅ. मोहिनी श्रॉफ, कॅ. इंदिरा सिंग, कॅ. चंदा सावंत-बुधाभट्टी कॅप्टन सुप्रिया अशा कितीतरी महिला पायलट आकाशात चमकत आहेत. त्यामुळे आजच्या स्वतंत्र महिलांनो तुम्हाला आकाश खुले आहे.

नागरी हवाई पायलट लायसेन्सचे चार टप्पे असतात. प्रशिक्षण घेण्यासाठी प्रथम स्टुडंट पायलट लायसेन्स (एस.पी.एल) घ्यावे लागते. हे लायसेन्स विद्यार्थ्याला प्रशिक्षकाबरोबर प्रशिक्षण घेण्याचा अधिकार देते. नंतर ६० तास कमीत कमी सोलो (सोलो म्हणजे पूर्ण विमान स्वतःच्या नेतृत्वाखाली अथवा एकटे चालवणे) प्रशिक्षण घेतल्यावर प्रायव्हेट पायलट लायसेन्स (पी.पी.एल) मिळते त्यानुसार धारकास खासगी स्वतःचे विमान चालवण्याचा अधिकार मिळतो. आणि तिसरा महत्त्वाचा टप्पा म्हणजे कमर्शियल पायलट लायसेन्स जे

कमीत कमी एकूण २५० तास (ज्यांतील १५० तास सोलो असावे लागतात.) प्रशिक्षण घेतल्यावर, फ्लाइट परीक्षा दिल्यावर प्राप्त होते. सी.पी.एल्. विद्यार्थ्याला प्रशिक्षणार्थीवरून कॅप्टन बनवते. पण त्यासासाठी दिल्ली येथील डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ सिव्हिल एव्हिएशन (डी.जी.सी.ए.) तर्फे आयोजित केलेल्या परीक्षा द्यावा लागतात. या परीक्षांमध्ये उत्तीर्ण होण्यास ७०% गुण मिळवावे लागतात. पास केलेल्या पेपरची मुदत २ वर्षांची असते. ७ ते ८ पेपर असतात. १. एअरक्राफ्ट इंजिन; २. एरोडायनॅमिक्स; ३. एअर रेग्युलेशन; ४. मेटेरिऑलाजी; ५. नेव्हिगेशन; ६. फ्लाइट प्लॅनिंग; ७. रेडिओ टेलेफोन आणि चौथा टप्पा असतो तो एअरलाइन ट्रान्सपोर्ट पायलट लायसेन्सचा. (ए.टी.पी.एल.) वरील प्रशिक्षण घेण्यासाठी फ्लाइंग क्लबशी संपर्क साधणे फार जरुरी आहे. भारतात नवी दिल्ली, इंदूर, भोपाळ, मुंबई, नागपूर, बंगलोर, हैदराबाद, मद्रास, पाँडिचेरी इत्यादि ठिकाणी खासगी फ्लाइंग क्लब आहेत. लखनौ येथे राजीव गांधींनी स्थापन केलेले 'इंदिरा गांधी राष्ट्रीय उडाण अकादमी' (आय जी आर यू ए) नावाचे फ्लाइंग कॉलेज आहे. लखनौ येथे ॲडमिशन घेण्यासाठी कमीत कमी पी.पी.एल. असणे जरुरीचे असते. प्रवेश चाचणी परीक्षा द्यावी लागते ज्याचा दर्जा इंग्रजी, सामान्यज्ञान व तांत्रिकदृष्ट्यीने उच्च असतो. उमेदवाराची फ्लाइंग क्लब प्रवेशासाठीची पात्रता म्हणजे कमीत कमी बारावी सायन्स (फिजिक्स व मॅथेमॅटिक्ससह) आणि शारीरिक दृष्ट्या तंदुरुस्ती असणे फारच महत्त्वाचे असते. लायसेन्स मिळाल्यावर दरवर्षी धारकांची 'मेडिकल' घेतली जाते. चष्मा चालतो परंतु काही मर्यादा आहेत. पण यात सगळयात महत्त्वाचे म्हणजे खंबीर मन, समयसूचकता आणि मूळची नैसर्गिक धाडसी वृत्ती असणे फारच महत्त्वाचे आहे. अधिक माहिती खालील पत्त्यावर पत्र पाठवून किंवा फोन करून मिळवता येईल.

डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ सिव्हिल एव्हिएशन्
टेक्निकल सेंटर,
सफदरजंग एअरपोर्टसमोर,
नवी दिल्ली - ११० ००३
फोन नं. ०११ - ४६२२४९५

हे प्रशिक्षण फार खर्चाचे असून भारतात सी.पी.एल मिळवण्यासाठी कमीत कमी ८ ते १० लाख रुपये खर्च येतो. पण त्याबरोबरच एअर इंडिया व इंडियन एअरलाइन्सच्या शिष्यवृत्त्या पण आहेत ज्यांची अधिक माहिती वरील पत्यावर मिळू शकेल.

लायसेन्स व प्रथम पायलटची नोकरी मिळेपर्यंतचा प्रवास/अतिशय खडतर व खर्चाचा आहे. प्रथमपासून चिकाटी व खंबीर मनाने सतत काम केल्यास प्रशिक्षण ते नोकरी हा काळ साधारणपणे तीन वर्षाचा आहे. नंतर कधी कधी खर्च व वेळ वाढतो, नैराश्य येते, पालक खर्च करून कंटाळतात म्हणून मुला-मुलींनो पायलट होण्यासाठी हवी परम महत्त्वाकांक्षा व जिद्द जगात कोणतीही गोष्ट सुखासुखी मिळत नाही हे लक्षात ठेवा!

जे पुरुष-महिला गेल्या काही दशकांत पायलट झाले आहेत त्यांची माहिती मिळवा म्हणजे किती कष्टातून, अपार प्रयत्नांतून अन् जिद्दीने त्यांनी यश मिळवले आहे याची आपणास कल्पना येईल. उठा व प्रयत्नांना लागा. प्रवास दीर्घ व काट्याकुट्यांचा आहे. वर उल्लेख केलेल्या महिलांबरोबरच अनेक पुरुष पायलटना खूप अडचणीतून जावे लागले आहे. त्यांनी कधी धीर सोडला नाही की हिंमत खचू दिली नाही. प्रखर इच्छाशक्ती इतर सर्व अडचणींवर मात करते, हा वरील सर्वांचा अनुभव आहे. आणि हो! सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे,

"Aircraft never thinks whether the
pilot is woman or man, it will
fly the way PILOT FLIES it "

ooo

एन. सी. सी. आणि मी

कॅडेट कार्पोरल सुदेश शेंडगे,
तृतीय वर्ष, कला

महाविद्यालयात प्रवेश घेतल्यानंतर विद्यार्थ्यांचे मन भारावून जाते. अभ्यासाबरोबर अनेकविध उपक्रमांमध्ये भाग घेता येतो. निरनिराळे सूचनाफलक विद्यार्थ्यांना आकर्षित करीत असतात. अशाच सूचनाफलकाच्या गर्दीमध्ये माझ्या नजरेत एन.सी.सी.चा सूचनाफलक आला. त्या वेळी मी अकरावीमध्ये होतो. मी ३६ आर्मी बटालियन एन.सी.सी.च्या निवड प्रक्रियेत सहभागी झालो. शारीरिक दृष्ट्या योग्य असणाऱ्या डॉ. लेफ्टनंट टी. डी. निकम सरांच्या निष्कर्षाने मला रविवारी शेतकी महाविद्यालयच्या बटालियनच्या परेड ग्राउंड येथे बोलावले. पहिल्याच दिवशी इतके पळवले की जीव हैराण झाला. तरीदेखील मनाला भारी उत्सुकता लागून राहिली. सिनियर कॅडेटस्च्या अंगावरचे टकाटक युनिफॉर्म पाहून मनात अनेक आशा फुलल्या, परंतु एका रविवारी माझ्या आशांना तडा गेला. डॉ. निकम सरांनी मला सांगितले की सर्व जागा भरल्या गेल्या आहेत, तरी तू पुढच्या वर्षी प्रयत्न कर. पाच-सहा रविवार परेडला जाऊनही आपल्याला घेतले नाही या विचाराने मन दुःखी झाले. बारावीमध्ये आल्हाट सर हे आमच्या वर्गाचे वर्गसल्लागार होते. सरांच्या सान्निध्यात मला शैक्षणिक व जीवनविषयक मार्गदर्शन मिळाले. बारावीनंतर प्रथम वर्षी प्रवेश घेतला. त्या वेळी आल्हाट सर हे नं. ३ महाराष्ट्र हवाई दल एन.सी.सी.चे ऑफिसर आहेत असे समजले. सरांना मी एन.सी.सी. मध्ये सहभागी होण्याची इच्छा बोलून दाखवली. सरांनी मला एक फॉर्म दिला व त्यांनी मला एन.सी.सी. मुख्यालयाला जाण्यास सांगितले. एन.सी.सी. म्हणजे फक्त परेड, एक-दो, लेफ्ट-राइट असे मला वाटत होते. मुख्यालयात अर्ज दाखल करताना एअर फोर्सच्या गणवेषातील अधिकारी धडाधडा इंग्रजीमध्ये बोलत होते. या वेळी माझा जिवलग मित्र सुनील हाही सोबत होता. तोसुद्धा फॉर्म भरण्यासाठी आला होता. अधिकाऱ्यांनी आम्हाला रविवारी वाडिया महाविद्यालय येथे येण्यास सांगितले. त्या ठिकाणी सिनियर कॅडेट सुंदर अशा एअर फोर्सच्या गणवेषात होते. मनात ओढीचा सागर उचंबळत होता. त्या ठिकाणी एक उंच धिप्पाड गोरापान अधिकारी पांढऱ्या रंगाच्या जिप्सीमधून आलेला दिसला. ते कमांडिंग ऑफिसर होते. त्यांनी सर्व नवीन कॅडेटची वैयक्तिक मुलाखत घेतली. त्यामध्ये माझी निवड झाली. मला युनिफॉर्म मिळाला. हळूहळू प्रशिक्षणाला जोर आला. दर रविवारी वॉर्मअप, पनिशमेंट, परेड याने शरीर सुदृढ व घट्ट झाले. त्याबरोबर विमानाच्या यंत्रणेचे तासही मार्गदर्शन व्हायचे. अशाच वेळी रिपब्लिक डे कॅम्पच्या निवडीसाठी सोलापूर येथे पहिला कॅम्प होणार होता. त्यासाठी माझी निवड झाली. सोलापूरमध्ये सकाळी सहापासून ते रात्री पाच वाजेपर्यंत रायफल घेऊन परेड असायची. मध्ये जेवणासाठी एक तास सुट्टी असायची. संध्याकाळी झोप केव्हा लागत असे हे समजायचेच नाही. हात हलवण्याची ताकद ही राहत नसे. हे सर्व प्रकार अनुभवून 'प्रहार' हा हिंदी चित्रपट आठवायचा. माझ्या एन.सी.सी.च्या जीवनातील ह्या पहिल्या कॅम्पने मला मोलाची मदत केली. एन.सी.सी. म्हणजे काय, त्याचे फायदे. सिनियर व अधिकाऱ्यांना आदर, देशाभिमान व देशासाठी काहीतरी करून दाखवण्याची भावना या सर्वांची ओळख झाली. माझ्या बरोबरच्या अनेक मित्रांनी वैतागून एन.सी.सी. सोडून दिली. ऑफिसर व सिनियर यांनी वापरलेली यांनी वापरणारी इंग्रजी भाषा विमानाचे तंत्राचे डोक्यावरून जाणारे लेक्चर आणि त्रासदायक परेड यामुळे मी वैतागलो; पण त्यायोगेच माझ्यात एक लायक कॅडेट निर्माण होऊ शकला. काहीही झाले तरी एन.सी.सी. पूर्ण करायचीच असा निश्चय मी केला. त्याच वेळी राष्ट्रीय एकात्मता कॅम्पसाठी मी अर्ज दाखल केला. हा अर्ज कोलकत्ता या ठिकाणी असलेल्या कॅम्पसाठी केला होता.

कॅम्पच्या अगोदर महिनाभर अर्ज भरला. महाराष्ट्राबाहेर मला जायला मिळणार या भावनेने मी भारावून गेलो. सर्व तयारी करून ठेवली. ऐनवेळी सरांनी मला लातूर येथील सारख्या एकात्मता कॅम्पसाठी पाठवले आहे असे सांगितले. मन दुःखी झाले. मी फार उदास झालो. मला नाइलाजाने लातूरला जावे लागले. पण त्याच वेळी मला माझ्या चुकीची जाणीव झाली. कारण मला माझा महाराष्ट्रच नीट माहीत नव्हता आणि मी निघालो होतो महाराष्ट्राबाहेर जायला ! संपूर्ण भारतातून कॅडेट आले होते. त्या सर्वांच्या संस्कृतीचे, आचाराचे-विचाराचे जवळून दर्शन घडले. त्याचबरोबर पश्चिम महाराष्ट्राचा दौरा करायला मिळाला. एन.सी.सी.च्या दुसऱ्या वर्षी मला राष्ट्रीय संरक्षण प्रबोधिनी (एन.डी.ए.) मध्ये जायला मिळाले. तेथे मला ग्लायडर ट्रेनिंग मिळाले. इंजिन नसलेले विमान हवेत उंच भरारी घेते आणि आकाशाला गवसणी घालीत होते. Touch the sky with glory या एअर फोर्सच्या ब्रीदवाक्याचा अर्थ माझ्या जीवनात आला. त्याच वर्षी पूर्व वायुसैनिक कॅम्पसाठी माझी निवड झाली. हा कॅम्प नागपूर येथे होता. त्या वेळी पुण्याचे प्रतिनिधित्व करण्यासाठी आम्ही बारा कॅडेट गेलो होतो. सोबत एअर फोर्स अधिकारी म्हणून फ्लाइट लेफ्टनंट आल्हाट सर होते. नागपूरच्या मेंटेनन्स एअर फोर्स कमांड सोनेगाव येथे हा कॅम्प होता. तेथे अनेक प्रकारची विमाने पाहायला मिळाली. त्याच ठिकाणी मायक्रोलाइट या एअर फोर्समधील हॅलिकॉप्टर-सारख्या विमानात बसून उडण्याची व ऑपरेट करण्याची संधी मिळाली. हवेच्या अंतरंगातून खाली नागपूर शहर पाहताना मन आनंदोल्हासाने भरून आले होते.

एन.सी.सी.च्या माध्यमातून अनेकविध क्षेत्रातील मित्रांची ओळख झाली. विज्ञान, अभियांत्रिकी, वाणिज्य विभागातील विद्यार्थी मित्र बनले. त्यांच्या आचार-विचारां चे जवळून परिचय झाला. आमच्या एन.सी.सी. युनिटच्या व आपल्या महाविद्यालयाच्या सिनीयर अंडर ऑफिसर जयश्री जैन ह्या होत्या. त्यांनी मला फार मदत केली. त्याचबरोबर महाविद्यालयातील आर्मी नेव्हीचे सिनीयर मित्र यांनीही मला सहकार्य केले. त्यामध्ये माझी वर्ग मैत्रीण असलेली, पण रँकने मला सिनियर असलेली ज्युनियर अंडरऑफिसर रेखा कदम, त्याचप्रमाणे सिनियर अंडरऑफिसर रिजीतीवन रे, योगेश गायकवाड या सर्वांनी मला एन.सी.सी.च्या अनुभवांची शिदोरी दिली, प्रेम दिले. नितांत ... कधीही न संपणारे.

एन.सी.सी.च्या तिसऱ्या वर्षी मला एअर फोर्स अॅटॅचमेंट या कॅम्पसाठी निवडण्यात आले. हा कॅम्प संपूर्ण महिन्याभरासाठी होता. यामध्ये संपूर्ण एअरफोर्स स्टेशनचे ज्ञान मला मिळाले. वैमानिक, विविध अधिकारी, ज्युनियर अधिकारी यांची कार्यतत्परता, त्याग व देशभक्तीने भारावून गेलो आणि माझ्या मनात देशासाठी वाहून घेण्याची उत्कट इच्छा निर्माण झाली आणि मी सध्या संरक्षण विभागात अधिकारीच व्हायचे असा ठाम निश्चय केला आहे. आपल्या महाविद्यालयाने संरक्षण विभागात अठरा ऑफिसर दिले आहेत. सदर वर्षी अशा अधिकाऱ्यांचा नामगौरव फलक लावला जाणार आहे. मला खात्री आहे, या फलकावर माझेही नाव झळकल्याशिवाय राहणार नाही.

तीन वर्षाच्या एन.सी.सी.च्या करियरमध्ये मला खूप काही मिळाले. माझ्यामध्ये एन.सी.सी.मुळे परिवर्तन झाले. जीवनाला अर्थ प्राप्त करण्याचा मार्ग सापडला. या सर्वांहून अधिक म्हणजे २६ जानेवारी २००१ या दिवशी एन.सी.सी. दिन आम्ही साजरा केला त्या वेळी मला नं. ३ महाराष्ट्र हवाई दल एन.सी.सी. सर्वोत्कृष्ट कॅडेट हा बहुमान मिळाला. ही मला तीन वर्षाच्या यशाची पावती मिळाली.

माझ्या या सर्व प्रयत्नांना माझे पूज्य असलले फ्लाइट लेफ्टनंट आल्हाट सर, डॉ. लेफ्टनंट निकम सर आणि प्राचार्य गोसावी सर यांची मोलाची मदत, सहकार्य मिळाले. त्यांचा मी शतशः ऋणी आहे.

ooo

स्व-दर्शन

कल्याणी नामजोशी, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

आपल्या महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनी यशोधरा भालेराव यांचे 'Communication skills-required in interviews and group discussions' या विषयावर व्याख्यान झाले. हे व्याख्यान आमच्या गणित विभागप्रमुख प्रा. सौ. चिकटे यांनी आयोजित केले होते. पण Communication skills ही आपल्या प्रगल्भ व सुसंस्कारित जीवनशैलीचा एक भाग असतो. अशा जीवनशैलीचे संस्कार विद्यार्थ्यांवर करण्यासाठी यशोधरा भालेराव यांनी त्यांच्या Network of well-being या संस्थेतर्फे घेतल्या जाणाऱ्या एका शिबिराची कल्पना आमच्यासमोर स्पष्ट केली.

हे शिबिर आपल्या कॉलेजमध्ये S.Y. व T.Y.BSc. च्या विद्यार्थ्यांसाठी दि. २७, २८ फेब्रुवारी व १ मार्च रोजी 'स्व-दर्शन' थोडक्यात स्वतःत डोकावून बघणे या विषयावर आयोजित केले होते. नावे दिल्यानंतर खूप उत्सुकता होती, विषय वेगळा व आपुलकीचा होता. अखेर तो दिवस आला ... शिबिराचा....

सकाळी ९.३० वाजता सौ. कुमुदताई दाते, सौ. यशोधरा भालेराव यांनी स्वतःची ओळख करून दिली व आम्ही आमची ओळख करून दिली. या त्यांच्या पहिल्याच भाषणात सर्वांना भावलेला मुद्दा-स्वगतम्-स्वतःची ओळख-म्हणजेच

स्व : 'स्व' की ओर

ग : गहराई तक

त : तन से

म : मन से ध्यान देना!

त्यानंतर आम्ही सर्व डोळे मिटून बसलो. सर्वत्र शांतता असल्याने मन एकाग्र झाले. डोळे मिटून घरातल्या लोकांचे, कॉलेजच्या स्टाफचे, मैत्रिणींचे, जवळच्या लोकांचे व नंतर स्वतःच्या शरीराचे आभार मानायचे होते. तेव्हा प्रत्येक व्यक्ती समोर येऊन तिने आपल्याला केलेले सहकार्य, आपल्या अवयवांचे महत्त्व कळले तसेच यातील एक जरी अवयव नसता तरी काय झाले असते याची जाणीव झाली. व नकळत 'कृतज्ञता' हा संस्कार रुजवला गेला. नंतर स्वतःचे छंद, आवडीनिवडी प्रत्येकाने सांगितल्या व पाच-पाच जणांचे ग्रुप करून ते छंद कागदावर साकारले. त्यामुळे कल्पनाशक्तीला वाव मिळून आपला चार्ट आकर्षक कसा होईल याचाच सर्वजण विचार करीत होते. नंतर चार्टमधून काय सांगायचे आहे हे ग्रुपने सांगायचे होते. त्यामुळे प्रत्येकाला बोलायची संधी मिळाली. त्यानंतर आम्ही एकत्र बसून डबे खाल्ले. एकत्र बसून डबे खायचा हा बऱ्याच वर्षांनंतरचा अनुभव. जेवणानंतर प्रत्येकाला एकेक कागद दिला व त्यावर डोळे बंद करून आपल्या कमी वापरातील हाताने 'मी व माझा परिसर' या विषयावर चित्र काढायला सांगितले. तेव्हा स्वप्नातील घर, स्वतःचे घर, कॉलेज... थोडक्यात, आपल्याला जेथे जास्त आनंदी वाटते असे चित्र काढले होते. परत चित्राद्वारे काय सांगायचे आहे ते सांगताना विचारांची देवाण-घेवाण झाली. पहिल्या दिवशीची वेळ संपली व आम्ही तेथून निघालो. घरच्यांना बिनपैशाची भेटवस्तू द्यायची या बोलीवर.

दुसऱ्या दिवशी प्रथम घरच्यांना काय दिले हे

प्रत्येकाने सांगितले व आपणही काय करू शकतो हेही जाणवले. नुसत्या प्रेमाने बोललेल्या दोन शब्दांनी समोरच्याचे मन आपण जिंकू शकतो याची जाणीव प्रत्येकाला झाली. त्यातच कुमुदताईंनी सांगितलेला Symbiosis चा अर्थ Symboisis म्हणजे Two living beings help each other without causing harm याचा अर्थ सुद्धा मनोमन पटला. नंतर आम्ही ध्यान केले. डोळे मिटून मन शांत करून मन, बुद्धी व श्वास एकत्र आणण्यासाठी शरीरात एक केंद्रबिंदू स्थापन केला व त्या केंद्रबिंदूत एक दिवा पेटवला व त्या दिव्याचा उजेड शरीरात व आजूबाजूला पसरवला व तोंडाने ॐ चा जप केला तेव्हा खूप मोठी शक्ती मिळाली असे वाटले मन खूप हलके झाले. तसेच एकमेकांचे हात धरून ध्यान केल्याने त्याचे सामर्थ्य जास्त वाटले. नंतर एका कागदावर दुसऱ्याला काही तरी करायला सांगायचे लिहायचे होते व खाली स्वतःचे नाव घालायचे होत. परंतु प्रत्यक्षात आपण जे प्रत्येकाने लिहिले तेच करून दाखवायला सांगितले तेव्हा मात्र दुसऱ्याला काही

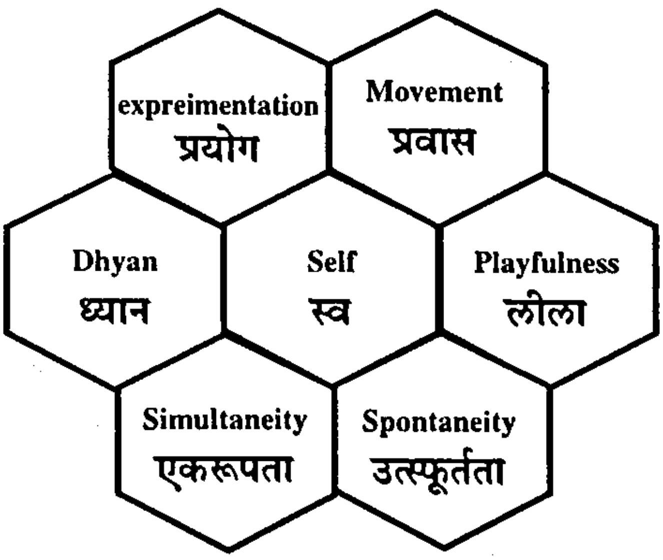

सांगताना इतर तीन बोटे स्वतःकडे असतात हे लक्षात घेऊन दुसऱ्याचा विचार करून कृती करावी, हे समजले. तसेच आलेल्या प्रसंगाला सामोरे जाण्याची हिंमत निर्माण झाली. तसेच एखाद्याने सांगितलेले काम आपण लगेच केले नाही तर दुसऱ्याच्या मनाची स्थिती काय होते, याचाही प्रत्यय आला. तसेच काम करताना कोणत्या आवश्यक ६ गोष्टी आपल्यात एकमेकांत गुंफल्या आहेत याची जाणीव झाली.

नंतर आम्ही No, Not, Knot, Now, Know या बेटांचा खेळ खेळलो. तेव्हा प्रत्येक गोष्टीकडे बघताना 'यांचा' वापर आपण कसा करतो. कसा करावा याचा अनुभव आला. याच बेटांचा एकत्रित अर्थ– 'नाही हा नकारार्थी दृष्टिकोन सोडून या क्षणापासूनच मत्सर, द्वेषाच्या बेड्या झुगारून देऊन प्रेमाच्या रेशमी बंधनाचे धागे गुंफून एकत्रितपणे ज्ञानाची शिदोरी घेऊया.'

अशा प्रकारे दुसऱ्या दिवशीची वेळ कशी संपली हे कळलेच नाही. निघताना दुसऱ्या दिवशी शिबिरास आलेल्या प्रत्येकास काही तरी भेट आणायची असे ठरले- अर्थात पैसे खर्च न करता....

सकाळी पुन्हा एकत्र जमलो. तेव्हा प्रत्येकाचे प्रसन्न चित्ताने स्वागत करायचे असे बहुतेकांनी ठरवले होते. काहींनी स्वकष्टाने काही भेटवस्तू तयार करून आणल्या होत्या. त्यानंतर आम्ही ध्यान केले. त्यात खूपच वेगळे वाटले. काहींनी भरून येऊन अश्रूंना वाट मोकळी करून दिली. नंतर लहान लहान गट करून प्रत्येक गटाला ६ चित्रे दिली. चित्रे हव्या त्या क्रमाने लावून ती गोष्ट सांगायची होती. चित्रे क्रमाने लावताना वेगवेगळ्या कल्पना सुचत होत्या गोष्ट तयार करताना आम्ही खालील चक्राचा वापर केला

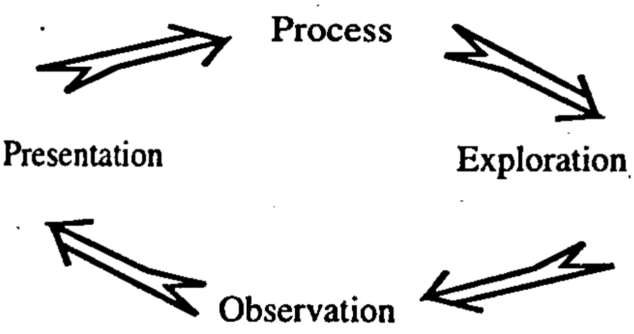

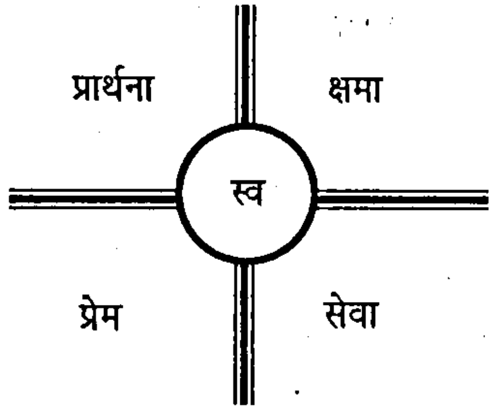

प्रथम निरीक्षण, नंतर शोध त्यानंतर सादरीकरण यातून घडणारी प्रक्रिया एक चक्र पूर्ण करते आणि या चक्राच्या क्रमाने कोणतीही गोष्ट केली तर ती निश्चितच चांगली होते. याचा आम्हाला चित्रे क्रमाने लावताना प्रत्यय आला.

डबे खाल्ल्यावर थोडी मुले गोल करून बसली व ते अग्निकुंड आहे अशी कल्पना करून आपले वाईट गुण अग्निकुंडास अर्पण करायचे व आशीर्वाद म्हणून अग्निकुंड (fire place) आपल्याला चांगला गुण देणार व त्यामुळे वातावरण चांगले बनून खरोखर आपल्यातील वाईट गुण जाऊन चांगले काही तरी आपल्यात आले आहे असे वाटले.

एखादी गोष्ट आपल्याला मिळाली तर आपल्याला जे मिळाले त्याबद्दल आभार (प्रार्थना), एखादी गोष्ट आपल्याकडून चुकीची झाली तर त्याबद्दल क्षमा (क्षमा). प्रत्येक गोष्ट ही विनम्रपणे, प्रेमाने व सेवाभावाने करावी. (सेवा) व क्षमा, प्रार्थना, सेवा प्रेमाने करा (प्रेम). हे चक्र सुद्धा खूप आवश्यक आहे हेही जाणवले.

नंतर आपल्याला इतरांविषयी काय वाटले, त्यांच्यात कोणते चांगले गुण जाणवले हे प्रत्येकाने लिहून द्यायचे होते. त्यातून आपल्यातील चांगले गुण समजून ते आपण अजून चांगले कसे करू हे समजले. (उदा. नाच, गाणे म्हणणे)

या शिबिरातून आम्ही बरेच काही शिकलो. एखादी गोष्ट खेळीमेळीच्या वातावरणात केल्यास ती गोष्ट आपल्याला पटकन भावते. तसेच प्रत्येक गोष्ट करताना आपल्या मनाचे ऐकावे कारण मन आपल्याला वाईट कधीच सुचवत नाही. आपला आत्मविश्वास 'स्व'चे सामर्थ्य आम्हाला तेव्हाच जाणवले. निसर्ग सुद्धा झाडे, नदी यातून आपल्याला संदेश देत असतो. तो संदेश म्हणजे नदीसारखे निर्मळ मन ठेवून, द्वेषभाव न ठेवता, पक्ष्याप्रमाणे उंच भरारी मारून डोंगराएवढ्या संकटांना सामोरे जात, झाडासारख्या विशाल आत्मविश्वासाने आपले यशाचे क्षितिज गाठण्याचा प्रयत्न करू. यातच संकटात सुद्धा नकारार्थी दृष्टिकोन बाजूला ठेवून सतत ध्येयाकडे वाटचाल करू.

एवढी चांगल्या संदेशांची भरलेली जड शिदोरी घेऊन प्रसन्न मनाने आम्ही सर्वांचा निरोप घेतला तो पुन्हा परत शिबीर नक्की भरवायचे या निश्चयानेच....

खरोखर, आजच्या यांत्रिक युगात प्रत्येकजण ऐहिक सुखाच्या मागे लागून स्वतःच्या मनाची शांतता, आपलेपणा हरवून बसला आहे. त्यासाठी सकारात्मक दृष्टिकोन, ध्यान, योग यांची नितांत गरज आहे.

या शिबिराचा सारांश, थोडक्यात....

एक शिबिर 'स्वत्वासाठी'
होते तीन दिवस
सुरुवात केली दिवसाची
आभार मानून सर्वांचे
आपले छंद, आपल्या आवडी
साकारल्या चित्रांतून
डोळे मिटून चित्रे तर
अफलातून बनली.

दुसऱ्यांना काही सांगताना
प्रत्येक वेळी विचार करू.
दिवसाची सुरुवात
प्रफुल्लितपणे करू.
नकारार्थी दृष्टिकोन
कायम बाजूला ठेवू
बरेच काही शिकलो
आम्ही या शिबिरामधून
सर्वांची उत्स्फुर्तता व खेळीमेळीतून.

Finally, when the workshop ended we thought for ourselves that which were better, we got the answer immediately, 'ourselves' the workshop was 'the Best'.

ooo

प्रेम

प्रेम म्हणजे शरीराच्या सतारीत होणारं सुरांचं रोमांचन नव्हे !
मनाच्या मंदिरात होणारी, पुजेची आरती सुद्धा नव्हे !
प्रेम हे, लोभ नव्हे ! लालसा नव्हे !
मोह नव्हे ! मुग्धता नव्हे !
मग, प्रेम म्हणजे काय ? प्रेम म्हणजे,
आश्वासन आणि विश्वास यांच्या धाग्यांनी दोन मनांच्या
जीवनाच्या गर्भातून जन्मणारा तो एक अक्षय विस्मय आहे.

— महांतेश्वर भोसगे
प्रथम वर्ष, शास्त्र

मैत्री

फुलांसारखी कोमल
रत्नांसारखी अनमोल
कातरवेळच्या व्याकुळतेसारखी
बरसणाऱ्या पावसासारखी
तुझी-माझी मैत्री
माझी- तुझी मैत्री
चातकाप्रमाणे आतुर
अमृताप्रमाणे मधुर
पानांवरल्या दवासारखी
आकाशीच्या इंद्रधनुसारखी
अशी बहुमोल आपली मैत्री
अशी अनमोल आपली मैत्री

— हेमलता बनकवडे
बारावी, कला

उदास मी

उदास मी, उदास तू, उदास एकटेपणा,
उदास याद जाळते, तुझी मला पुन्हा पुन्हा ॥
मला अजून आठवे, तुझे हळूच हासणे,
हळूच भाव माझिया, मनातले तपासणे,
मोरपंखी शिंपल्यात, गौर देह पाहुणा,
उदास मी, उदास तू, उदास एकटेपणा ॥
उदासलेपणातही तुझीच भेट आठवे,
तुझे ते खट्याळ हसणे, बोलके ओठ,
अजूनही आठवते तुझे ते बोल,
उदास मी, उदास तू, उदास एकटेपण— ॥

— योगिता पवार
द्वितीय वर्ष, साहित्य

O ENGLISH SECTION O

STRUGGLE

Shubhangi Kulkarni S.Y. B.Com.

Life is a precious gift and hence each one of us has to live life's precious moments fully, joyfully. One has to find courage to go on living and to extend a helping hand to others, when our own hearts are breaking. It gives you not only happiness but sorrow. Life is a struggle we all have to accept it.

I have read a story from Shiv Khera's book - 'You can win.' The story is about man's struggle. Once a biology teacher was teaching his students how a caterpillar turns into a butterfly. He told the students that after sometime, the caterpillar would struggle to come out of the cocoon, but no one should help the butterfly. Then he left. The students were waiting & it happened. The caterpillar struggled to get out of the cocoon, one of the students decided to help it out of the cocoon, against the advice of his teacher. He broke the cocoon to help the butterfly so it didn't have to struggle anymore. But sure, the butterfly died.

When the teacher returned, he was told what happened. He explained to his students that by helping the butterfly, he had actually killed it, because it is a law of nature that the struggle to come out of the cocoon actually helps to develop & strengthen its wings. The boy had deprived the butterfly of its struggle and the butterfly died.

The same principle applies to man's life also. In life, we get nothing without struggle. Everything is difficult before it becomes easy. We can not and should not run away from our problems. We have to struggle with life to come up because success is measured by the obstacles which we overcome. Struggle is all about failure and success. Rising each time, you fall and overcome every obstacle. It's a burning flame in the dark, when strong winds blow to put the flame out but it sparkles more brightly !

●●●

DREAMING

In my dreams
The cars are stars
That drive across the sky
In my ball on
I reach the moon
That lights me from on high
Then up I float
In my magic boat
Across the cloudy sea
And fly my kite
In the velvet night
Gently flying free

Vishal Mali, S.Y.B.Sc.

AIDS

Deepak Sukre S.Y. B.Sc

AIDS is the name of a new infectious disease which was first found in 1981 in the U.S.A. Since it was found to have been acquired from outside, not created or caused through drugs or medicines given by doctor; it came to be known as Acquired Immuno Deficiency Syndrome or AIDS.

It is caused by a virus called HIV *i.e.* Human Immuno Deficiency Virus. It reduces resistance to fight against diseases and it affects only human beings. The virus is present in many body fluids such as blood, sexual fluid etc. Its transmitted through blood during blood transfusion and sexual intercourse. AIDS also gets transmitted through infected needles or syringes or unsterilized instruments used in dispensaries and hospitals. A pregnant woman infected with HIV can transmit the disease to her child drug addicts using various drugs can also have AIDS.

If a person has HIV it can only be detected by blood test. AIDS is a fatal disease like cancer but now a days cancer can be cured in its early stages if its detected. The young generation *i.e.* girls & boys both have a high percentage of this disease. The growing rate of AIDS is high in women because of their lack of knowledge, social problem, due to poverty etc.

Since there is no treatment for AIDS or no vaccine or medicine for it can be protected only through prevention. In countries like India now a days, the young generation can get educated through various programmes about sex and dangers of multiple sexual relationship.

Finally, knowledge about AIDS or prevention about it is the only protection; otherwise AIDS will take no time in killing a person.

●●●

HEALING WHISPERS

The human spirit can never be paralysed.
If you are breathing, you can dream.
To dream anything that you want to dream,
That is the beauty of the human mind.
To do anything that you want to do
That is the strength of the human will.
To trust yourself, to test your limits,
That is the courage to succeed

Sameer Kherade
T.Y. B.Com.

WAP

Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A.

WAP (Wireless Appliciation Protocol)

The Wireless Application Protocol (WAP) is an open, global specification which gives mobile users with wireless devices the opportunity to easily access and interact with information and services.

WAP is published by the WAP Forum, founded in 1997 by Ericsson, Motorola, Nokia and Unwired Planet. Forum members now represent over 90% of the global handset market, as well as leading infrastructure providers, software developers and other organizations.

WAP was developed because content is now readily available on the Internet and there needs to be a way of making it easily available to mobile terminals.

WHAT IS WAP

The wireless industry came up with the idea of WAP. The point of this standard was to show internet contents on wireless clients, like mobile phones.

√ WAP Stands for Wireless Application Protocol.

√ WAP is an application communication protocol.

√ WAP is used to access services and information.

√ WAP is inherited from Internet standards.

√ WAP is for handheld devices such as mobile phones.

√ WAP is a protocol designed for micro browsers.

√ WAP enables the creating of web application for mobile devices.

√ WAP use the mark-up language WML (Wireless Markup Language) no HTML.

√ WAP is defined as an XML 1.0 (Extensible Markup Language) application.

WHAT IS WML

WML stands for Wireless Markup Language. It is a markup language inherited form HTML, but WML is based on XML, so it is much stricter than HTML. WML is used to create pages than can displayed in a WAP browser. Pages in WML are called DECKS. DECKS are constructed as a set of CARDS. WML is actually fairly simple to master and any one with a basic grasp of HTML will have no problem with it.

IN WHAT WAY

In what way is it better to surf the net using your mobile phone ?

If you have a mobile phone you will probably have noticed that your phone is more 'private' device than your computer. Your phone is always within reach, you can get hold of all your friends using it and you have a lot of personal information in store. People that have had to leave their way out were the wallet and the mobile phone. The latter has almost become a part of their personalities, and people like express producers will tell you that they use great amounts of time and money to find out what segment of mobile users prefer what kind of phones when it comes to size, colour and functionality.

As opposed to your PC, the WAP

phone will always be within range. It invites you to order something wherever you are, and you can search for information in the middle of a discussion around the cafe table. You can check your e-mail on the run, and you can be in touch with Internet in your office anytime.

THE FUTURE

The Future has never looked as high-tech as today. If you imagine the revolution Personal Computers have created for office workers you have clue of what the handheld computers (like WAP phones, PDA's and emerging broadband technologies) can do to you everyday life.

LIMITATIONS

As long as the mobile phones are tiny, practical and easy to carry in your pocket, the WAP screen has to be small. You Can't read through the same amount of information as on your computer. And, the screen quality is not as good. You can send pictures with WAP, but if they are too complicated they will merely appear as blurs.

Telecom-developers are constantly working on a better and faster way of sending information to your mobile phone. The GSM network implemented in most of Europe, today is a slow way of sending information. New network technologies are called HSCD (High Speed Circuit Switch Data) and GRPS (General pocket Radio Service). They will give you a faster connection. In a few years most of the European countries will build a new broadband network, called UMTS.

It is much harder to write an e-mail on your phone than on your PC. When people start to use their mobile phone to read and write e-mails, the need for a better keyboard will force the producers to develop a better system.

The WAP phones you get today have little memory capacity. The development of new WAP services will probably press the hardware producers to come up with better memory systems for mobile terminals in the near future.

EXAMPLES OF WAP USE

- ☞ Checking train table information
- ☞ Ticket purchase ☞ Flight check in
- ☞ Viewing traffic information
- ☞ Checking weather conditions
- ☞ Looking up stock values
- ☞ Looking up phone numbers
- ☞ Looking up addresses
- ☞ Looking up sports results

●●●

POWER OF PERSISTENCE

Nothing in the world
can take the place of persistence
Talent will not
nothing is more common than
unsuccessful men with talent
Genius will not
Unrewarded genius is almost a proverb
Education will not
the world is full of educated derelicts
persistence and determination
alone are omnipotent
the slogan 'Press on' has solved
and always will solve the problems of
the human race.

Sumeer Kherade
T.Y. B.Com.

UNSOLVED MYSTERY OF BERMUDA TRIANGLE

Manshree Pawar, S.Y. B.Sc.

This area of the globe has earned its name through mysterious disappearances. The triangle covers sea and air space, civillian and military logs, dating back years record some thousand people who have disappeared without trace somewhere in the area. The most published disappearance was on December 5, 1945. Flying conditions were perfect, as five US navy war planes took off from Florida from a training session. Once air borne, the pilots radioed that they were on the course; although they were actually flying in the opposite direction. Two hours later the air crafts seemed to have disappeared. A martial bomber was sent off to look for them. That too lost the radio contact. What had happened? Six planes and 27 men had simply vanished.

In March 1918 the US ship Cyclops vanished without making a distress call. No wreckage nor any of the crew of was ever found. Theories about mystrical power in the area have been suggested by some people. Sudden power failure, compass spinning and magnetic pulls have all been reported and those reports have prompted some to talk about unidentified flying objects. Another unproven theory mentions the magnetic force, some phenomenal frequent action which would spin objects into another level of the atmosphere or dash them to the bottom of the sea. Let's hope that the scientists would work hard and would solve the mystery of Bermuda Triangle.

●●●

GOD

God is here, God is there
God is everywhere
Where you go, whom you meet
What you eat what you drink
What you see, where you live
Light is God, wind is God
Sky, earth and truth is God
You will find everywhere God
Everything starts from God
But we can't see him
On earth our mom and dad
are the identity of God
When their blessings are with you
You can do any difficult work
So its our duty to keep them happy.

Shraddha Pawar
S.Y. B.Sc.

EDUCATION ABROAD

Archi Sarkar, XI Science

"All education springs from images of the future and all education creates images of the future. A significant part of education must be seen as the process by which we enlarge, enrich and improve the individual's image of the future." **- Alvin Toffler**

It is aptly said that with the advent of life education also commences. India has been a land of knowledge since ancient times. People from various nations like China and Japan came to India during the reign of king Harshavardhan to experience the true joy of learning. But today the situation has changed along with time. Amidst our vast population over 70% of them stand illiterate. Schools, colleges seem to prove inadequate for the increasing number of students hungry for knowledge. But the infrastructure of the nation shares another story. It is not well facilitated to provide good education to all. As a result, the thought of education abroad steps in. Countries like USA, Germany and France conducted a survey which revealed that the average intelligence of an Indian is higher than that of any of the three countries. Hence, they are on a look out for all the graduate students who want to enter their land for a job or higher education. The motive behind accepting Indians as students or managers is sometimes beyond our comprehension. Most of the time, their intelligence is diverted without full consciousness towards the development of the nation they are currently serving. Due to this brain drain, India still stands as a so called developing nation. It is not that India is completely incapable of providing good education to its deserving citizens, but it is we citizens who are to mould the existing system in a way beneficial to all. Education abroad like the institutions of Harvard, Yale, Princeton in the United States is undoubtedly good with all possible combinations of full fledged four year undergraduate and three year graduate courses they offer for a wide choice of subjects, painstaking teachers and modern equipment which facilitate faster and interesting learning processes. I believe that a true patriot will always realize his duties towards his motherland and return to serve her after being well enriched, wholesome and well informed about the subject he majored in India is beckoning her citizens to shape her future with case and is waiting for us to make the difference.

●●●

DEFINITION OF A FRIEND

A friend should be mathematical
He should multiply the joy,
Divide the sorrow,
Substract the part,
And add tomorrow,
Calculate the need deep in your heart,
And always be bigger than the sum of all their pairs.

Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A.

LIFE BEFORE COMPUTERS

Vishwas Babre, S.Y.B.C.

An application was for employment

A Programme was a TV Show

A Cursor used profanity

A Keyboard was a piano!

Memory was something that you lost with age

A CD was a bank account

And if you had a 3 and 1/2 inch floppy

You hoped nobody found out !

Compress was something you did to garbage Not something you did to a file

And if you ungipped anything in public

You'd be in jail for a while !

Log on was adding wood to a fire

Hard drive was a long trip on the road

A mouse pad was where a mouse lived

And a backup happened to your commode!

Cut you did with a pocket knife

Paste you did with glue

A web was a spider's home

And a virus was the flu !

I guess I'll stick to my pad and paper

And the memory in my head

I hear nobody's been killed in a computer crash

But when it happens, they wish they were dead!

READ THIS FOR FUN

Define submission in one line :

(1) A mission, which all students succumb to

(2) Utilisation of 'time' in wasting

(3) Student proposes, professor disposes

meaning of ATKT is

(1) Again try and keep trying

(2) 'Aata tari karun takk'

(3) 'Aaj thoda kal thoda.'

FAILURE A STEP TO SUCCESS

Yogesh Gosavi, T.Y.B.Com.

He failed in business at the age of 21 Was defeated in a legislative race at age 22. Failed again in business at age 24 Over-came the death of his sweet heart at age 26. He had a nervous breakdown at age 27. Lost a congressional race at age 34. Lost a congressional race at age 36. He lost a membership race at age 45. Failed in an effort to become vice-president at age 47. Lost a senatorial race at age 49. Was elected as 'president of the 'United States' at age 52..... He was 'Abraham Lincoin' !

LIFE'S ACCOUNTANCY

Yogini Navandar S.Y. Com.

What comes, I debit
What goes, I credit.
My birth is my opening stock
My ideas are my assets
My views are my liabilities
Happiness is my profit
Sorrow is my loss
Soul is my goodwill
Heart is my fixed assets
Duties are my, o/s expenses
Working is my, pre-paid expenses
Friendship is my hidden adjustment
Character is my capital
Bad things I always, depriciate
Good things I always appreciate
Knowledge is my Investment.
Patience is my interest
My mind is my bank balance
Thinking is my current account
Behaviour is my Journal Entry
Aim is to talley the Balance Sheet
Death is my closing stock

●●●

THE TEACHERS

Shraddha Pawar, S.Y.B.Sc.

It is difficult to describe them
They are the ones who touch us deep inside
Try to understand us and our feelings
They try to encourage us
They scold us for our mistakes, mischiefs
But there is love felt in their scolding,
Their care and concern
We can see how full and happy life can be
They help us to find out a special outlook on life
And often with silent communication
Help, solve our problems
At school, they are our parents
At college they are like our friends
At all other times they are like a rainbow
Leading us forward into life.

●●●

RECIPE FOR LIFE CAKE

A kg. of Friendship
2/3 spoon of Understanding
2 cup of Ambition.
1 pinch of Honour
1/2 teaspoon of Sortsmanship
2/4 cup of Honesty
3 spoons of Commonsense
2 Spoons of Experience
3/4 Spoon of Imagination
2 pinch of Enthusiasum
Blend carefully icing with
It's ready to be served

INFORMATION TECHNOLOGY, BLUETOOTH - A REVOLUTION

Prem Khasbage, S.Y.B.A.

Information Technology brings out a revolution in human life. Internets, Mobiles, e-governance are the miracles of I.T. India passed the I.T bill on October 18, 2000 and reached the significant, milestone of information super-highway. Everyday a new software comes into market to provide facilities and calculations.

Blue tooth is one of them.

A Bluetooth is a tiny microchip, incorporating a radio trans server is built into digital devices. The Bluetooth technology makes all connections instantly and without an inch of cable.

It facilitates fast and secure transmissions of both voice and data even when the devices are not within line of sight. The Bluetooth technology makes personal area, wireless connections as simple as switching on the lights.

Main features of Bluetooth technology

(1) The Bluetooth technology eliminates the need for troublesome cable attachments.

For example, we can receive e-mail on our mobile computer via our mobile phone, even when the devices are not within line of sight.

(2) The Bluetooth technology is designed to be fully functional even in very noisy radio enviornments, and its voice transmissions are audible under severe conditions.

(3) All your Bluetooth enabled devices can be setup so that when they automatically exchange information and synchronize on your handheld device the appointment is automatically accepted in your desktop PC.

Future reality -

The Blue-tooth technology is the result of the joint achievments of 5 leading companies within telecommunication and computer industries (Ericsson, Intel, IBM, Nokia & Toshiba)

Uses of Bluetooth Technology

Mobile phone, Cameras, Mobile Computers, Internet access and e-mail are the gateways to the world.

(1) In Bluetooth world your mobile phone is automatically connected to other digital devices. You can connect your mobile computer to the internet and send and receive e-mail, even when the linked devices aren't within line of sight.

(2) By making your office intercom system Bluetooth-enabled and adding a

Bluetooth compatible base station at home. At office, your phone functions as an intercom with no telephone charge. At home, it functions as a portable phone and when you're on the move the same phone functions as a mobile phone with a cellular charge.

Before year 2002, the Bluetooth technology will be built into hundreds of millions of electric devices.

●●●

FRIENDSHIP

Friendship is a ship in which friends sit

With the luggage of expectations and dreams

The ship floats on the ocean of trust,

Aiming to reach the destined shore,

The journey starts with the machine of understanding

The friends play with the water of joy,

Also face the bubbles of sorrow,

The ship oscillates on the waves of today and tomorrow,

Sometimes the ship gets stuck in the storms of misunderstanding,

But, soon the wind of fault- realisation blows smoothly,

And at last the friends reach that destined shore

Which is called as Evergreen Friendship Shore.

Suvarna Vaidya
T.Y. B.Com.

CONVERSATION BETWEEN A SOFTWARE ENGINEER & HIS WIFE

Husband ; (Returing late from work) "Good evening dear, I have now logged in.

Wife : Have you brought the grocery?

Husband : Bad command or file name.

Wife : But I told you in the morning.

Husband : Erroneous syntax Abart?

Wife : What about my new T.V.?

Husband : Variable not found.

Wife : Atleast give me your credit card, I want to do some shopping.

Husband : Sharing vialation. Access denied

Wife : Do you love me or the computer, or are your just being funny.

Husband : To many parameters...

Wife : It was a great mistake that I married an idiot like you.

Husband : type mismatch

Wfie : You are useless

Husband : It's by default

Wife : What about your salary?

Husband : File in use. Try after sometime.

Wife : What is my value in the familly?

Husband : Unknown Virus....

Darshankumar Nerkar, S.Y.B.A.

●●●

TECHNOLOGY AND INDIA

Pallavi Joshi, XI Com.

Someone has stated that "Research is to see what everybody else has seen and thinking what nobody has thought." Keeping this in mind our scientists have made new invention which has helped to increase the standard of the nation. India in the past was a backward country. Now, India is a developing country. Soon India will be a developed country. India has progressed in all the fields some of them are as space research etc.

India's third indigenious communication satellite Insat 2 C the heaviest and first exclusive Indian communications satalite was put into orbit on Dec. 7-1995. Insat was injected into an elliptical orbil with a perigee and apogee of 35, 976 km.

A Major milestone in the geosynchronous satallite launch vehicle (GSLV) programme was achieved by Indian space organisation on July 24, 1995 with the successful ground firing of liquid engine from its Mahendragiri centre at Nagercoil for use in the strap on stage of GSLV.

The satellite completes 7 years in space. The first operational Indian remote sensing satellite I RS - 1 A launched on March 17, 1998 has completed 7 years of operation on March 18, 1995.

In every field, India has developed and also its Agriculture output has increased 1980-90 = 186.4, 1990-91 = 189.6, 1991-92 = 182.8, 1992-93 = 191.6

Indian industry has developed a lot. The output of industry has increased. The constant rate of growth for last 3 years is 6.6%

The villages are important as nearly 75% of land is covered by villages. Village uplift is the key to progress of the country. Statistics show that more than a half a million villages in the country have been electrified and over 10 millon tube wells have been energised.

Making a small beginning in April 1853, when the first ever railway train in India commenced its journey from mumbai to Thane a stretch of is 34 km. Indian Railway today is largest in Asia largest and world's second railway system under single management. There are 5 international airports, 88 domestic airodromes and 28 civil enclaves in the country. In 1942, there were 6 Radio Stations, today we have 152 radio stations.

The first centre of Doordarshan was installed on August 15, 1959 as a pilot project. It was 2 hours a week but in August 1965, the first general service started from Delhi on regular basis and from 1972 onwards in quick sucession.

The future of India is bright and there would be lot of changes. There would be a change in status of the people this will help to change the working style of people along with the standard of living.

Advanced technology will help us to get good output. Tehnology has helped us in quick communication such as telegram etc. The media for entertainment has increased facilites for gaining education have widened today. Many sources for education are at our doorsteps.

But every coin has 2 sides there are negative aspect also. Such as technology has increased unemployment. Man has become lazy. He does not need to sharpen his brain. As unemployment has resulted into the development of crimin mentallity as a consequence social peace and security is lost.

Whether technology is good bad depends on the user. Man is a rational animal his rational thinking should be used while using technology. As said 'Every instrument is a tool but man converts the same into weapon.'

The Atom can be used to light many lives and the same atom can put an end to many lives. Thus what is more important is national logical use of the technology for better human living. After all, national health carries prime importance and the same should be kept in mind while living and building our nation stronger and more powerful.

●●●

SMILE

Shrinath Jadhav

S.Y.B.Sc.

A smile costs nothing but gives much it enriches those who receive, without making poorer those who give.

It takes a moment but the memory of it sometimes lasts for ever.

A smile creates happiness at home, fosters goodwill in business and is the counter sign of friendship.

It brings rest to the weary, cheer to the discouraged, sunshine to the sad and it is nature's best antidote for trouble.

Yet it cannot be bought, begged, borrowed or stolen; for it is something that is of no value to anyone until it is given away.

Some people are too tired to give you a smile give them one of yours.

●●●

I've often thought loving
Such a faithful friend as you
Must surely be a blessing,
That is granted, to very few.
Perhaps, that's why, so many times
My thoughts become a prayer
That 'God' will always keep you safe
within His lovely care.

Mahanteshwar Bhosage

F.Y. B.Sc.

ATALJI

Dipti Dole, XI

He is the idol of ideals,

His patience is companion of wisdom.

He is incandescent, prudent.

He is connoisseur of poetry.

And above all, has a heart of wise

and is lover of peace.

Yes, you are right, all the above lines are still not aptly describing the heavenly qualities of our worthy 13th Prime Mininster, the most admirable and honourable, Mr. Atal Behari Vajpayeeji. He is the Man of Destiny to lead nearly billions to the 21st Century.

This primadonna was born on 25th December 1926 at Gwalior. He excelled in his school life and graduated from Queen Victoria College, Gwalior and post-graduated in Political Science and Law from Kanpur University. He emerged as the journalist for the RSS magazine 'Rashtra-Dharma' and became a volunteer. During that period any ambitious student like him would join permanent government service for social status and dignity, but from childhood he decided to serve his motherland. When he was working as a volunteer he came in contact with Balasaheb Deoras – R.S.S. founder. After working as a journalist he joined the freedom struggle of India. He was also put behind the bars in the 1942 Quit India Movement. Then he also worked as editor for 'Veer Arjun'. Then he entered politics.

The first Prime Minister of Independent India-Honourable Pandit Jawaharlal Nehru had predicted nearly four decades ago that Mr. Vajpayee will be one of the efficient Prime Ministers and it is true.

Atalji is an efficient politician and for many years at the top level politics also. He was External Affairs Minister in 1977 in Janata Party's Government. And later he worked firmly as the Opposition Party Leader. Then twice he became the Prime Minister but due to the lack of support, he had to resign the post. But then he succeded in achieving this honourable post and led India to the pinnacle. He is a remarkable outsider person who is not from the Nehru-Gandhi family, to become the Prime Minister of India.

His greatest achievement in India's progress is that of declaring India the world's sixth Nuclear Weapons State. He believed that deterence and peace are possible only when we have the capability of being offensive. Thus his government left the sense of timidness that hovered

over the country since the 1974 Pokhran Test. Cutting across party and ideological line, the nation applauded this feat of India entering the exclusive five-member club and providing a befitting nuclear deterrent in the existing security scenario.

The tranquil and patience he observed during the Kargil war was astonishing. The way he handled the situation and of course, the bravery of soldiers was really impressive. The way he handled matters like when Indian Airlines Plane was hijacked was praised not only in India but all over the world.

He is the recipient of the 'Best Parliamentarian Award' and also nation's second highest civilian honour 'Padma Vibhushan'. He is the person with a graceful taste for things in politics.

Not only in politics, he is connoisseur of poetry, music and cinema. His famous, 'Meri Ekyavan Kavitayen' is the proof of his excellent knowledge and his thinking and transparent mind.

His greatest appeal lies in his oratorial skills. His style is very effective and appealing as his speeches are punctuated with pregnant pauses with high pitched voice as if sharing secrets with crowds. He is one of the politicians among the humourless breeds, making such a speech which helps the stage burst into laughter.

He will surely prove a mascot for Indian politics. He is a votary of the politics of consensus. Not only this, his real charm lies in his shrewd handling of any serious matter. In the current fluid political scenario, Atalji has emerged as the prominent leader, alone who deserves the power of vacillating the greedy flock together.

Thus, due to his ennobling, incandescent qualities, I feel he is a torch-bearer in the Indian politics. His optimistic approach towards life, his labourious efforts, excellent prudence, keeping tranquil and peace and following non-violence will surely make India reach the pinnacle of success.

But above all, it is aptly said by Carlyle,

"We have not the love of greatness but the love of the love of greatness."

●●●

SMILE

When your mind is full of tension,
When your heart is full of sorrow,
Smile for a moment. When work is not in your favour, When friends are not in your favour, Smile for a moment. When someone discourages you When someone criticizes you, Smile for a moment. Smile for a whole life. Smile till the end of life Smile and only smile.

Sharad Raut, S.Y.B.Sc.

INDIA'S IMMATURE MEDIA

Anup Chaudhary
T. Y. B.Sc.

One of the first skills you learn as a journalist in any major newspaper is the 'hook'. Nothing is more important for survival in the news world than catching a reader with a juicy lead paragraph. US tabloids such as 'The Enquirer' have taken the art to such heights that their headlines make you wonder about their costs - both printing and legal. As far as broadcast journalism goes, players like Doordarshan were so comfortable in their noncompetitive world that the advent of new channels (CNN, BBC and Star News in India) snatched the news-hungry population that had access to the cable. These new channels were slicker, their visuals went deeper, they were connected and had a keen sense of how to play the news game.

But Adam Smith Schools with their capitalist utopias in mind didn't quite realise the fallout of a ruthlessly free market in media business. Profit margins have become ever larger, human decency and dignity have taken a tremendous blow. And the frightening thing is that we are justifying it in the name of being informed.

Star News coverage of Gujarat earthquake admirable, not least for their ability to being in virtually hundreds of people and dignitaries for infinite opinions. More seriously, their networking was strong, people were posted in right places, and the up to date coverage was impressive. Nevertheless, they were far short of the quality of international news media. The reason was not technological or poor inteerviewing. The share difference was something completely within their control - their inability to adhere to standards of sensitive journalism.

The most striking image that remains with me from Gujarat earthquake coverage was a shot of an old woman who turned and pushed aside the camera of a photographer who was shamelessly taking pictures so that media could lay naked the suffering of the people present, in the hope of hooking potential readers at newsstands. Unfortunately, this was not the first time we were witness to the excesses of media. Princess Diana's death was such a shocking reminder of extremes that competitive journalism pushes the business towards. But for all that was said about paparazzi and invasion of privacy, the fact remains that we shall see the same thing happening day in and day out. Despite India Today's note worthy stories on cyclone in Orissa, their pictures of drowned bodies and crying relatives went disturbingly far. Such pictures got letters published from readers in next issue commending their ability to convey what words could not. Isn't that a familiar justification? Beauty and intensity in pictures. I'm sorry, but if that were to happen to me, I don't think I'd be thinking about the 'beauty and intensity' that the picture was conveying.

Ultimately, isn't there some line that must be left uncrossed? Doesn't the media have some moral obligation that prevents it from making a spectacle of that intensely personal experience that is human suffering? The Delhi housewives who angrily pushed aside Star News cameraman were sending a message: they did not want pictures of their anguish plastered on the channel. Sadly, even after having experienced such reactions, the channel did not edit its video to leave our past that showed the relatives in their grief.

India's news explosion through Star News has ben fascinating to watch. The emphasis Star News gives on national events gave it decisive edge against competitors like CNN and BBC. But Star News inability to match the quality of professional journalism, especially in standards of sensitivity, has left it significantly short of producing mature broadcast journalism. The fact remains that the channel has a long, long way to go before it can honestly live up to claims of its latest ads that begins, "We are a team of dedicated professionals....."

●●●

ABOUT MONEY

Vishal Mali, S.Y.B.Sc.

Money can buy books, but not knowledge
Money can buy bed, but not sleep
Money can buy food, but not appetite
Money can buy medicine, but not health
Money can buy house, but not a home
Money can buy amusement but not happiness
Money can buy fashion, but not beauty
Money can buy machine but not salvation

THE SUN

With the outbreak of dawn,
The shimmers in the rivers,
The sun awakes and begins to shine,
Darkness vanishes with acquiesce;
Releasing the pleasant summer sun,
Vibrant light and radiant glow,
Spread o'er the skies.
A lone man journeys across the sands,
The sun is nothing but a horror to him,
With burnt skin and muddy hair,
He goes in search of his missing camel;
Optical illusions misguide him,
When finally an oasis is in view,
And so is a camel
Two friends meet under a date tree
The joy is unparallerled,
He blames the wind and curses the storm,
For the loss of his friend;
But that very sun, was an angel in disguise.

Archi Sarkar
XI Science

INTUITION

Dhaval Kulkarni
S.Y.B.Com.

To fall in love was to invite U to break my heart.....

I had an intuition that U were not meant to be mine,

But I did not know that U were destined to be someone else's.....

Today, when I think of the past,

I am reminded of the hands that snatched U from me,

And kept U so far from me, that even U r shadow cannot reach me.....

As I think of U with my feelings swelling inside me,

Like the swollen waters of a broken dam,

I do not feel a bit of anger or depression,

All I feel is remorse and guilt, because U could not be mine,

After all I am not destined to get all the good things in life,

I feel that I should not have dreamt about U,

Because I did not have the strength, to put my dreams into reality.....

I feel like the greek sculptor pygmalion,

Who was foolish enough to fall in love, with the statue he had himself sculptured.

As I end this poem, which is meant to be a letter to U, though I know that I will never be able to muster the courage to give it to U,

Let me promise myself:

No matter what course the future takes,

some part of my heart,

will always carry a picture of U.....

●●●

HELP ME FLY

"...tell me of peaks which seek me sky
tell me of waters and clouds that fly
of green spreads, valleys and sparkling lakes
of new drops, hail, sleet and flakes

to tell of this world, pink dreams and more
to tell of some life and colour's to hold
say of sun and stars they twinkle
faiths facts and bells on steeple

that majestic rainbow hung up for me
get me to it and show me how
fetch me that star and tell me why
help me sing and help me fly...

... help me smile and help you fly.'

Sameer Kherade
T.Y.Com.

ABOUT MARKETING

Anuprita Adhav, XI Com.

The times are changing..... !

The market supremacy does not occur by overnight.

ADAPTABILITY IS THE REAL MANTRA

The main reason for being continuously successful in running a business is to continuously change the way you do it. constant innovation in the brand category is responsible for the success of big brands. **Innovation is the corner stone of success**

New ideas, new techniques are always welcome by the customers, the more new concepts you introduce for your customers the more satisfied your customer gets, with your product. The qualitatire product, great advertising and educating the people *i.e.* customer its over all effect will give rise to a superior product. The 'customer psychology should be well understood and studied, the product should be launched accordingly so that the desired result is achieved.

For example,

The Tata's magnificent INDICA could not capture enough market mainly because its wrong launching period; it was launched at the same time when two multinationals launched similar small cars, thus the customers were divided into three groups, most of them preferred the foriegn cars as a part of prestige issue, they were of course in majority.

When most of them had started to believe that white Colgate was the only one who could give whiter teeth the sensational Hindustan Lever's introduced their first gel toothpaste which was available in attractive red and blue colour which gave it a lot of share in the market.

The launch of Close - up mini pack was for Rs. 3.50/- for the rural consumers and daily wage earners who perceive toothpaste as an unafftordable luxury step in that direction this product also attracts the rural toothpowder users.

Before selling any product a seller should take into consideration the following aspects.

Why do consumers buy and what do they buy ?

How do consumers buy and what do they buy ?

You also have to understand the buying motives of the buyer

BUYER'S MOTIVES

By buying motives we mean the reasons and factors that will make a prospective buyer into a consumer, it is also the perspective of the buyer behind

buying the commodity.

The buyer may buy a particular commodity because of its utility or its unique feature, it may also be because of its comparative lower cost, fashion or it being treated as a status symbol or just attraction and curiosity or it becoming habitual for them. The buyers are classified into several types. according to their attitudes one who never speaks out anything, people who speaks too much, disbelieving people, debating people etc. they are too many in number. It is the prime duty of a seller to find out why people buy certain brands, which has been given more preference by the buyer and the reason behind it. If the above steps are followe it will surely lead to some successful marketers in today's world of competition.

●●●

PUZZLES

Two identical trains, at the equator start travelling round the world in opposite directions. They start together, run at the same speed and are on different tracks.

Which train will wear out its wheels treads first ?

Ans. - The train travelling against the spin of earth. This train will wear out its wheels more quickly because the centrifugal force is less on this train.

LONELINESS

I would be lonely without loneliness....
There are times when I wonder,
Whether life has any meaning at all,
Whether living for me means,
Flowing in the water,
With the strong current,
Drowning, gasping for breath & getting hit on the rocks,
But, still unable to move a limb....
All due to one woman,
Who cruelly broke my heart,
And shattered my dreams,
& trod on them....
There are times when I feel lonely,
Even in the midst of my near & dear,
I feel like an island,
Surrounded on all sides by the sea,
But, still alone in the midst of it all.....
People tell me
That her absence in my life,
Is like a drop in the ocean,
But how can they realise,
That the loss of this drop,
Has made an ocean dry
And left it thirsty for her.....
And yes.....
There are times when,
I ponder over the part & the future,
And the outpourings of my heart,
manifest themselves through poetry.....

Dhaval Kulkarni
S.Y. B.Com

THE BEST THINGS EVER SAID

-Mayura Yadav
XII Com.

The only way to avoid being miserable is not to have enough leisure to wonder whether you are happy or not.

- George B. Shaw

Tommorrow is always the busiest day of the week.

- Jonathan Hazear

Appreciation is a wonderful thing; it makes what is excellent in others belong to us as well.

- Voltaire

We all can't be heroes because somebody has to sit on the curb and clap as they go by.

- Will Rogers

You cannot shake hands with a clenched fist.

- Indira Gandhi

In three words I can sum up everything I have learned about life. It goes on.

- Robert Frost

Almost anything you do will be insignificant, but it is very important that you do it.

- M. Gandhi

Our greatest glory is not in never failing but in rising up every time we fail.

- Ralph Emerson

MY SECRET IS YOUR FRIENDSHIP

My secret is your friendship.
Friendship is like a flower that
blossoms in love with care.
Friends are like fragrance spreading
happiness everywhere
Thank you for being my friend.

- Savitri Naik ,
XI 'H'

A FRIEND

A friend whose smile and thoughtful
ways bring happiness to passing days.
A friend is who shares and comforts too
In other words, a friend is like you

I DON'T CALL MYSELF

I don't call myself the sun,
Which dawns to wipe out the darkness
But I won't be betraying modesty,
If I compare myself to a small lamp
A lamp with a flickering flame of
hope,
And sparks fires of laughter
The winnowing winds of adversity
can cause me no harm,
for no matter how cold thy blow,
I can't help, but stay warm!
I'll burn, and probably lie in my own
ashes I'll burn,
and probably lie in my own ashes
But only after knocking on dawn's door,
For I know that, I can make the dawn glow
So what if it burns for the evening today!

Sunalini Gahlot

WHEN 'THEIR' EARTH MOVED

As India woke up to another Republic Day
As life went on,
the earth shook;
many lives it took.

As if the serene desert possessed by demons
gnawed at the feat of humanity,
The wrath of nature left 'them'
a bleak future.
Our blissful existance now,
laced with shallow regret
it makes me want to cry,
for so many lives.

But 'our' lives continue
jaded by the sadness
imagine 'incis' madness
when the air shall rocks .... of death
as they draw each breath
left only with memories
of another life, another existence
their spirit destroyed
frightened by the stillness
with hope for a new beginning

Life comes a full circle...
As 'their' world moved
I wondes ifours' did.

Anup Chaudhary, T.Y. B.Sc.

A SOLDIER'S LIFE

With a smile on their face,
Walking proudly and in pace.
Knowing, they will have to shake hands
with death,
There is no worry, not a drop of sweat.
For their country, they laid down their
lives, thinking neither of children nor
wives
Not thinking of old parents at home,
who are still in hope, that he will
come.
Small children,
don't even know what's on.
Don't know when Dad comes,
don't know when he is gone.
The mountains are no flower-beds.
on each step stands death
The stone-eyed mountains, then had
tears,
Cause it carried on its back
The dead bodies of its dears.
Keep walking throughout day & night.
keep fighting till you can fight.
This is again & test of your might
we know the results will always be right
This is a story,
of a soldier's life
Throughout day and night.
walking on knife.

Sabari Chattoraj
S.Y.B.Sc.

SEARCH

– When I started searching for God in books.
I could find knowledge, not him
– When I started searching for God in the church and temple I could find his image, not him.
– When I started searching for God in nature.
I could see his actions & power.
– When I started searching for God on land.
I could find his imprints.
–When I started searching
for God in the sky
I could find his shelter
– When I started searching for God in living things
I could see his blessings
– When I started searching for God in my heart.
I could see him smiling !

Archana Talpate
XI Science

●●●

JUST FOR KICKS

One day, a diver was enjoying the aquatic world 20 feet below sea level. He noticed a guy at the same depth he was, but wore he no scuba gear whatsoever.
The diver went down another 20 ft., but the guy joined him a few minutes later. Again the diver went 5 ft deep, but the guy again joined him. This utterly confused him. He took out his waterproof pad and chalk and worote something and then gave it to the guy. The guy wrote, 'U IDIOT!
I AM DROWNING U MORON

More than ever you'll know,
More than I could ever show,
More than words can ever say,
More, much more each passing day
I love you my friends

Mahanteshwar Bhosage
F.Y. B.Sc

NEW MATHEMAGIC

Archana Talpate XI Science

(1) Choose any number between 1 and 9 (2) Multiply this number by 2 (3) Add five to it (4) Multiply it by 50 5) If you have passed your birthday this year add 1750. If not then add 1749. (6) Lastly subtract the amount corrosponding to the year of your birth (For example, 1973, 1987, 1990 etc.) And see below for the result. You would now get a figure of 3 numbers.
The first of these 3 numbers should be the number of days you would like to spend as a picnic. The furniest part is still to come !! The last two numbers correspond to your age.

○ हिंदी विभाग ○

मेरी पसंद की किताब

शारदा जाधव, ग्यारहवीं, कला

मुझे किताबें पढना अच्छा लगता है। मुझे 'नारद की वीणा' यह किताब पसंद है। नारद की वीणा यह किताब लक्ष्मीनारायण मिश्रजी ने लिखी है। यह किताब मुझे इसलिए पसंद है क्योंकि, इसमें नाटक के बारे में जानकारी बहुत अच्छी तरह से दी गयी है।

नाटक की उत्पत्ति : मनुष्य स्वभाव से ही अनुकरणशील होता है। छोटा बच्चा अपने से बडों का अनुकरण करता है। इसलिए नाटय-शास्त्र के आचार्य भरत-मुनि ने अनुकृति को ही नाटक की संज्ञा दी है। हो सकता है, इसी प्रवृत्ति ने नाटक को जन्म दिया हो।

'काव्येषु नाटकं रम्यम्; नाटकान्तकवित्वम्' के अनुसार नाटक काव्य का आवश्यक अंग है। काव्य के गुरग, भाव, रस, आदि के अतिरिक्त इसमें अभिनय, गीत, संवाद, एवं कथोपकथन का भी प्रयोग होता है। नाटक, साहित्य की ऐसी विद्या है, जो जन-साधारण को सब से अधिक प्रभावित करती है। अत एव इस दृश्य काव्य के माध्यम से राज्य एवं जनता का विशेष हित हो सकता है।

नाटक की उत्पत्ति के विषय में कई किंवदन्तियाँ प्रचलित है। इसीसे संबधित भरत मुनि ने नाट्य-शास्त्र में लिखा है, "एक बार त्रेता युग में इन्द्र आदि देवताओं ने सृष्टि के रचयितां ब्रह्मा से ऐसे ग्रन्थ की रचना करने की प्रार्थना की जिससे जनता का मनोरंजन हो सके। उन्होंने इसे स्वीकार कर लिया। ब्रह्मा ने ऋग्वेद से कथोपकथन, यजुर्वेद से अभिनय, सामवेद से गायन और अथर्ववेद से रस तत्त्व लेकर पंचम वेद की रचना की, जिसे नाट्य-शास्त्र कहते हैं।

नाटक शब्द की व्यत्पत्ति के विषय में विद्वानों में बडा मतभेद है। नाट्यशास्त्र के प्रथम आचार्य भरत मुनि का विचार है कि नाटक की उत्पत्ति 'नट्' धातु से है। इसे व्याकरण के आचार्य पाणिनी भी स्वीकार करतें हैं; लेकिन नाट्य दर्पण के रचयिता रामचन्द्र गुरगचन्द्र ने नाटक की व्युत्पत्ति 'नाट' धातु से मानी है। पाश्चात्त्य विद्वान में वैबर और मोनियर विलियम्स ने 'नट्' धातु को 'नृत्' धातु का प्राकृत रूप माना है जिसका अर्थ है 'नाचना'। 'नट' और 'नृत' दोनों धातुओं का प्रयोग ऋग्वेद में स्वतंत्र रूप से हुआ है। दोनों का अर्थ भिन्न-भिन्न है। इसके अतिरिक्त दशरूपककार ने नृत्त, नृत्य और नाट्य का अन्तर स्पष्ट करते हुए लिखा है —

'अन्यद्भावाश्रयं नृत्यम्, नृतं ताललयाश्रम, अवस्थानुकृतिर्नाट्यम्

अर्थात नृत्य भावाश्रित है, नृत ताल-लय का आश्रित होता है किन्तु नाट्य रसाश्रित होता है।

नाटक के छः मुख्य तत्त्व बतलाए गए हैं। १. कथावस्तु, २. पात्र, ३. कथोपकथन, ४. देशकाल और वातावरण, ५. उद्देश तथा ६. शैली।

भारतीय नाट्य-शास्त्रकारों ने केवल तीन को ही प्रधान तत्त्व माना है। वे हैं वस्तु, नायक और रस। उपयुक्त छः तत्त्व इन्हीं तीन तत्त्वों मे समाहित हो जाते है। नायक के अंदर कथोपकथन, देशकाल, पात्र आदि तथा रस के अंतर्गत शैली और उद्देश्य आ जाते हैं।

नाटक की घटनाएँ सामाजिक, पौराणिक, ऐतिहासिक हो सकती हैं ।

नाटक में पात्रों का एक महत्त्वपूर्ण स्थान है। नाटक का प्रधान पात्र 'नायक' तथा 'नायिका' कहलाती है । नायक को शूर-वीर, तेजस्वी, बुद्धिमान, उत्साही, दृढ, वाक्पटु, आत्मसम्मानी एवं धार्मिक होना चाहिए । आजकल इस नियम का अक्षरशः पालन नहीं हो रहा है। आज के समाजवादी युग में साधारण से साधारण व्यक्ति नायक बन सकता है ।

"जा कामिनी में देखिए पूरन आठौ अङ्ग ।
ताहि बखाने नायिका त्रिभुवन मोहन रङ्ग ।
पहिले जोबन, रूप गुन, सील, प्रेम, पहिचान।
कुल वैभव, भूषणरंग बहुरि आठौ अंग बखाना ।।

नायिका के तीन भेद हैं । : १. स्वकिया नायक की विवाहिता पत्नी । २. परकीया - यह नायक की विवाहित पत्नी नहीं होती यह अविवाहित भी हो सकती है । ३. सामान्य - इसे वेश्या या गणिका कहते हैं ।

आजकल नायक की पत्नी ही नायिका हो, ऐसा आवश्यक नियम नहीं है । जिस प्रकार एक साधारण व्यक्ति नायक बन सकता है, उसी प्रकार एक साधारण स्त्री भी नायिका बन सकती है । वातावरण का चित्रण भी काल एवं देश के अनुरूप होना चाहिए, उनकी सभ्यता-संस्कृति, रहन-सहन, वेशभूषा एवं शिष्टाचार की उपेक्षा नहीं करनी चाहिए। लेकिन आज के नाटककार इन अन्वितियों को विशेष महत्त्व नहीं देते, क्योंकि ऐसे भी नाटक रचे जा रहे हैं जिनकी घटनाएँ कई वर्षों की हैं तथा वे कई स्थानों पर घटित होती हैं ।

डॉ. रामकुमार वर्मा का मत है कि 'नाट्य का प्राण उसके संघर्ष में पोषित होता है । यह संघर्ष जितना अधिक नाटककार की विवेचना-शक्ति में होगा, उतना ही जिज्ञासामय उसका नाटक होगा ।' हमारे यहाँ के अन्य आधुनिक एकांकिकाकार भी एकांकी नाटकों के लिए संघर्ष एवं द्वंद्व को महत्त्वपूर्ण अंग मानते हैं ।

नाटक के भेद कई दृष्टियों से किए गए हैं; जिनमें मुख्य ये हैं –

१. विषयों के आधार पर नाटक के पाँच भेद किए गए हैं ।

सामाजिक, ऐतिहासिक, राजनीतिक, पौराणिक, एवं साहित्यिक ।

२. नाटक के संदेश को ध्यान में रखते हुए चार भेद किए गए हैं –

आदर्शवादी, यथार्थवादी, प्रकृतिवादी एवं मनोरंजन संबंधी ।

३. शैलियों की दृष्टि से नाटक के निम्नलिखित भेद हैं —

नाट्य रूपक, गीति नाट्य, भाव नाट्य, एवं एकांकी।

वह समस्त प्रयत्न जो मनुष्य की रुचि को परिष्कृत करता हुआ उसके व्यक्तिमत्त्व को समृद्ध बनाता है, संस्कृति के अंतर्गत आता है । इस दृष्टि से यह एक सांस्कृतिक नाटक है ।

इस नाटक का कथानक आर्य और द्रविड संस्कृतियों के संगम से संबंधित है और इसमें ऐसे पात्रों का निर्माण किया गया है जो परिष्कृत रुचि और उज्ज्वल संस्कारों से युक्त हो । समस्त घटनाएँ एक ही स्थान पर सम्बन्ध रूप में, कुछ ही काल में घटित हो जाती हैं अतः नाटककार संकलन त्रय का निर्वाह करने में सफल हुआ है। संवाद परिस्थितियों और पात्रों के स्वभाव के अनुकूल बन पडे हैं। वे रोचक और आकर्षक हैं। भाषा साहित्यिक है और काव्य के पुट से वह अत्यन्त रमणीय बन पडी है। पात्रों के उद्गारों में व्यक्ति, समाज और विश्व-मंगल की कामना निहित है। नाटक सच्चे अर्थों में सत्य, शिव, सुंदर का प्रतीक है । इसके अध्ययन से सामान्य पाठक और विशेष रूप से नवयुवकों के हृदय पर बहुत ही शुभ प्रभाव पडने की संभावना है ।

ooo

कश्मीर : नंदनवन से ज्वालामुखी

सरिता शर्मा, ग्यारहवीं वाणिज्य

बर्फ ढकी पर्वतमालाएँ,
नदियाँ, झरने, जंगल,
सपनों का एक देश,
देवता डोले पल-पल ।

हरी भरी वादियाँ, फलों से लदे सेब के बगीचे, ऊँची चोटियों पर चाँदी की तरह चमकती बर्फ,'डल' में तैरते खूबसूरती को अपने ही अंदर समेटे हुए छोटे हाउसबोट और सादगी से परिपूर्ण निःस्वार्थ जीवन को जीते हुए मासूम लोग ।

ये नजारा है - सपनों के देश का, धरती के स्वर्ग का, हमारे वतन भारत के शीष 'कश्मीर' का । कश्मीर प्राचीन काल से ही लोगों के आकर्षण का केंद्र बना हुआ है । यह खूबसूरत, ठंडा, मनमोहक भारतीय प्रदेश प्रत्येक व्यक्ति के लिए हर तरीके से अलग मायने रखता है । बर्फ से घिरी पहाडियों के बीच विराजमान 'कश्मीर' कभी किसीके लिए मन को शांति प्रदान करनेवाला शांतिदूत, तो कभी अपने ही देश की रक्षा करनेवाला प्रहरी है ।

इन्सानी जिंदगी हर वक्त
नया कारवाँ बदलती है,
एक लक्ष्य पूर्ण होते ही
नई मंजिल की दिशा
पकडती है ।

एक ही दिशा में चलती जिंदगी में कभी भी 'कश्मीर' शब्द सुनते ही जैसे जिंदगी को एक नई दिशा के साथ एक मंजिल मिल जाती है । तब सही मायनों में इस सौंदर्य से परिपूर्ण प्रदेश के लिए मन-मस्तिष्क में यही खयाल उभरता है ।

'एक सीमा में कैद दायरा, तंबुओं का मंजर, एक अलग सी पहचान, नया-सा अहसास, मकानों में रिश्तों को जोडती डोरियाँ, दिलों में दोस्ती के पैगाम, खयालों में कोई नाम, आँखों में ख्वाब इन सबके साथ-साथ कश्मीरी जिंदगी की कश्मकश..... हर पहर का सच यही है, फिर भी हर दायरे की अपनी एक पहचान भी होती है ।''

भारत का सिरमौर कश्मीर प्राचीन काल से अब तक दूसरों की लालसा का शिकार कई बार हुआ है । कभी राजा-महाराजाओं ने इसे अपने राजनैतिक स्वार्थ के तले कुचला, तो कभी किसी और ने इसे अपनी स्वार्थपूर्ति के लिए बलि का बकरा बनाया है ।

कब तक कश्मीर को
यूं ही जलने देंगे?
कब तक जुल्मों की
मदिरा ढलने देंगे?

लावे की परतें एक के ऊपर एक चढते जाने से तैयार होता है ज्वालामुखी । इसी तरह बार-बार दंगे-फसादों, विदेशी आक्रमणों की लावे से भी भयानक परतों से ढँके जाने पर भारतीय नंदनवन कश्मीर कब ज्वालामुखी बन गया, इस बात का अहसास शायद हमें होते हुए भी नहीं था ।

आज कश्मीर के हालात इतने दयनीय हो गए हैं कि वहाँ का मासूम आवाम अपने चारों ओर संगीत की सुमधुर ध्वनियों को नहीं बल्कि तोपों के गोले और बंदुकों की गोलियों को सुनने का आदी हो गया है । कश्मीर के प्रत्येक नागरिक का चेहरा कुछ न कहते हुए भी सब

कुछ कह जाता है । वहाँ का बच्चा-बच्चा मौत की आहट न चाहते हुए भी सुनने को विवश रहता है । कश्मीर में बढती आतंकवादी गतिविधियाँ अपने बुरे इरादों का अहसास हर लम्हा कराती हैं । आज दूसरों को सुरक्षा प्रदान करनेवाला रक्षाप्रहरी स्वयं एक ऐसे मंजर पर खडा है, जहाँ उसे सुरक्षाकर्मीयों का साथ चाहिए ।

लो सुनो, शहीदों की पुकार आती है,
अत्याचारी की सत्ता थर्राती है ।
आखिर सहने की भी सीमा होती है,
सागर के उर में भी ज्वाला सोती है ।

शोलों में भडकते, बंदुक की गोलियों से दहकते
कश्मीर को देखकर दिल ये कह उठता है —

''दीवारो'' की कैद में न जाने कितना वक्त बीत गया । रात गुजर रही है ख्वाबों के आगोश में कि उतरते हुए चाँद ने बर्फ की फिसलन फिर याद दिला दी । जिक्र किया जो कश्मीर का तो शहरों की गलियाँ संग होकर आँखों में कुछ मकसद लिए चल पडी अपने को देश पर अर्पण करने की खातिर ।''

कश्मीर को लेने के लिए पाकिस्तान ने हर बार नए हथकंडे अपनाए हैं, हर बार नाकामयाबी का दामन थामने के बाद भी कश्मीर पर अधिकार करने के मोह से वह मुक्त नहीं होता । पाकिस्तान की ओर से चलाई जानेवाली खतरनाक योजनाओं के दुष्परिणाम स्वरूप हमारा शांतिरूपी कश्मीर एक दहकते, आग उगलते जीवित ज्वालामुखी का रूप धारण कर चुका है ।

अब शोणित से इतिहास नया लिखना है,
बलि-पथ पर निर्भय पाँव आज रखना है,
आओ, खण्डित भारत के वासी आओ,
कश्मीर बुलाता, त्याग उदासी आओ ।

कश्मीर में धधकती आतंकवाद की ज्वाला को शांत करना ही सभी भारतीयों का नैतिक कर्तव्य है । हो सकता है, इसके लिए हमें बहुत बडी कीमत चुकानी पडे ।

'राष्ट्रधर्म ही सर्वोपरि धर्म है' इस बात का अहसास प्रत्येक भारतीय नागरिक के मन में होना अत्यंत आवश्यक है । स्वामी विवेकानंद ने एक बार कहा था कि ''यदि मुझे पांच सौ क्रियाशील युवक मिल जाएँ, तो मैं भारत का नक्शा ही बदल दूँगा ।'' फिर आज तो हमारी आबादी एक अरब है । क्या हममें इतनी शक्ति नहीं कि हम मुट्‌ठीभर आतंकवादियों को उनकी योजनाओं और खतरनाक मनसूबों के साथ ही मिटा दें ? सत्य तो ये है कि प्रत्येक भारतवासी में इतनी शक्ति और हौसला है कि वह कभी भी अपने देश या उसके किसी हिस्से पर आँच नहीं आने देगा ।

''आओ भारतवासियों हम सब एक साथ मिलकर संकल्प लें, कि

नंदनवन से ज्वालामुखी बने कश्मीर को फिर से खुशियाली से लहराता - झूमता नंदनवन बनाएँगे ।''

दिल से निकलेगी ना
मरकर वतन की उल्फत,
मेरी मिट्‌टी से भी
खुशबू ऐ वतन आएगी ।

जय हिन्द !

०००

गोस्वामी तुलसीदास

अमोल कानडे, ग्यारहवीं, शास्त्र

हिंदी साहित्य जगत के आकाश में गोस्वामी तुलसीदासजी आज भी सूर्य के समान चमक रहे हैं। कोई ऐसा हिंदी भाषा-भाषी न होगा जिसने कवि शिरोमणी भक्तवर महात्मा तुलसीदास का नाम न सुना हो। रामायण इन्हीं के द्वारा रचित है, जिसका प्रचार भारतवर्ष के कोने-कोने में है। इसी कारण तुलसीदासजी का नाम सर्वत्र गूंज रहा है। इनका पहला नाम 'रामबोला' था।

हिंदी साहित्य में महाकवि तुलसी का पदार्पण ऐसे काल में हुआ जब समाज तथा धर्म के क्षेत्र में अशान्ति एवं अराजकता का वातावरण व्याप्त था। हिन्दू जाति निराशा का अनुभव कर रही थी। तुलसीदासजी ने मर्यादा पुरुषोत्तम राम के शील-शक्ति सम्पन्न सगुण रूपों की प्रतिष्ठा के माध्यम से उदास तथा निराश हृदयों में आशा एवं उल्लास का संचार किया।

दुख का विषय यह है कि हिंदी साहित्य के इस महान् सपूत का प्रामाणिक जीवन-चरित अभी तक उपलब्ध नहीं है। बहिर्साक्ष्य तथा जनश्रुति के माध्यम से ही उनका जीवन परिचय जानने की चेष्टा की गई।

प्रायः देखा गया है कि प्राचीन समय में जितने भी महापुरुष हो गये हैं उनके जन्म कार्य और मृत्यु के विषय में लोगों के बडे संदिग्ध विचार रहे हैं। इसका एकमात्र कारण यही रहा है कि प्राचीन समय के महापुरुष अपने को प्रकट करना नहीं चाहते थे। उन्होंने अपने विषय में बहुत कम लिखा है। यह बात महात्मा तुलसीदास के साथ भी है। इनका जन्म सम्वत् १५७७ के लगभग जिला बाँदा के राजापुर गाँव में बतलाते हैं।

इनके पिता का नाम आत्माराम दुबे और माता का नाम हुलसी था। ये सरयूपारोण ब्राह्मण थे। ये मूल नक्षत्र में पैदा हुए थे। कहते हैं कि जब ये पैदा हुए थे तब इनके मुँह में दांत थे। इनके माता-पिता की मृत्यु इनके बाल्यकाल में ही हो गई। कवितावलि में उन्होंने लिखा है कि माता-पिता जग जाई तज्यो विधहू न लिखी कुछ भाल-भलाई' इनका पालन-पोषण एक दासी ने किया। नरहरी इनके गुरुजी थे। एक स्थान पर उन्होंने लिखा है - 'बन्दो गुरुपद कंजकृपासिन्धु नररूप हरि।'

गोस्वामी तुलसीदास ने अनेक ग्रंन्थों की रचना की है। इनमें 'रामायण' श्रेष्ठ है। ये ग्रन्थ भारतीय संस्कृति एवं सभ्यता का 'कीर्ति-स्तम्भ' है। सम्पूर्ण भारतीय जन-मानस पर इसका व्यापक प्रभाव है। 'विनय-पत्रिका' में सभी देवताओं की स्तुति की गई है, 'गीतावलि' कवि की अनुभूतियों को साकार करनेवाली है।

गोस्वामी तुलसीदास जी के काव्य में पूर्व-हिंदी साहित्य में प्रचलित शैलियों का सफल प्रयोग देखा जा सकता है। पीर गाथा काव्य की छपाय शैली, भाटों की कवित्त-सवैय विद्यापति एवं सूर की गेय पद शैली का सफल एवं विकसित रूप में प्रयोग है। कबीर की नीती विषयक दोहा शैली का सरस प्रयोग मिलता है।

तुलसीदासजी का ब्रज एवं अवधी भाषा पर पूर्ण अधिकार था। दोनों ही साहित्यिक एवं परमार्जित रूप लिए हुए हैं। अलंकारों का उपयुक्त प्रयोग भाषा में निखार उत्पन्न करनेवाला है।

तुलसीदासजी की रामजी के प्रति अटूट आस्था थी। राम ही इनके इष्टदेव थे। राम निराकारी होते हुए भी शक्ति, शील, एवं सौंदर्य से समन्वित हैं। अत्याचारों को नष्ट करने के लिए वे दशरथ के पुत्र में अवतारित हैं। राम मर्यादा पुरुषोत्तम हैं। तुलसीदासजी भक्ति सेव्य-सेवक भाव से ओतप्रोत हैं। इनके काव्य में समस्त रसों की मंदाकिनी प्रवाहित है लेकिन शान्तरस की प्रधानता दृष्टव्य है। शृंगार शिष्ट है और हास्य मर्यादा की सीमा

में बँधा तुलसीदास की काव्य निपुणता का परिचय 'रामायण में अवलोकनीय है। इस ग्रन्थ की भाव्यव्यंजना प्रबन्ध पटुता एवं कार्यकुशलता देखते ही बनती है। यह ग्रंन्थ मानवधर्म की संहिता है। तुलसीदास का हृदय उदार था। तथा उनका दृष्टिकोन व्यापक था। राम के अनन्य भक्त होते हुए भी उन्होंने शिव, ब्रह्मा, गणेश आदि देवताओं के प्रति स्वयं की श्रद्धा व्यक्त की है।

'रामायण' को विदेशी मानीप्रियों ने मानव-मात्र का 'बाइबिल' स्वीकारा है। इस ग्रंथ में सदाचार की शिक्षा है तथा कर्तव्य बोध है। पिता-पुत्र, भाई-भाई, पति-पत्नी, तथा मित्र-मित्र की भावना देखते ही बनती है.। धर्म, नीति, समाज, ऐसा कोई भी विषय नहीं जिसका इसमें विवेचन न हो। इस ग्रन्थ की लोकप्रियता का सबसे बडा प्रमाण है कि रूसी तथा अंग्रेजी भाषाओं में इसके अनुवाद हो चुके हैं।

हिंदी साहित्य में महाकवि तुलसीदास उसी स्थान पर प्रतिष्ठित हैं जैसे कि संस्कृत साहित्य में वाल्मीकि तथा वेद व्यास विराजमान हैं। भक्ति, प्रतिभा एवं अलौकिक काव्य प्रतिभा के कारण तुलसी हिमालय के उच्च शिखर की भाँति सर्व जयी व्यक्तित्व को धारण करके अटल-भाव से स्थिर हैं। 'हरिऔध' जी ने तुलसी के संदर्भ में ठीक ठीक ही ही कहा है।

कविता करके तुलसी न लसे,
कविता लसी पा तुलसी की कला ॥

हिंदी जगत् से यदि तुलसीदास की रचनाओं को निकाल दिया जाय तो वह शून्य-सा रहता है। इसकी मृत्यु की विषय में यह दोहा प्रसिद्ध है -

संवत सोलह सौ असी, गंग के तीर।
श्रावण शुक्ला सप्तमी, तुलसी तज्यो शरीर।

इस महान कवि का नाम हिंदी जगत् में सदैव अमर बना रहेगा।

000

कृत्रिमता

सारिका मोरे, ग्यारहवीं, वाणिज्य

जमाने के साथ, कृत्रिमता भी बढती जा रही है। कल जो समाज की रेखा से कोसों दूर थी, आज वही समाज में पनप रही है। दिखावों और आडंबरों से सामाजिक जीवन भरा पडा है। किसी साहब के घर चाय-नाश्ते का बुलावा था, सो हम गए। घरों की सजावट देखकर हमारी तबीयत हरी हो गई। उस परिवार के लोगों का व्यवहार देख किसी का भी जी खुश हो जाए। कुछ दिनों बाद पता चला, जिस साहब के घर की ठाट-बाट देख हमारी आँखें चौंधियाँ गई थीं, वह गिरवी पडा था और जिस आदर्श परिवार का वे प्रदर्शन कर रहे थे, वे सारे अब एक दूसरे को मारनेमरने पर तुले हुए हैं।

ऐसे दिखावे और छिछोरेपन ने हमारे सामाजिक जीवन को खोखला बना दिया है। अपनी इज्जत पर सफेद चादर डाले लोग अपने आप को अमीर और सुखी साबित करना चाहते हैं। जिस प्रकार इस लेख में वर्णन किए गए परिवार में कृत्रिमता दर्शाई गयी है, उसी प्रकार का आडंबर और छिछोरेपन हर घर की दहलीज से प्रारंभ होता है। यह खास तौर पर किसी न किसी अभाव को मिटाने के लिए अपनाया जाता है।

जब लोगों को अपनी कमजोरियों या अभावों से डर लगने लगता है तब इस दिखावे का साथ चुना जाता है यद्यपि यहीं से कृत्रिमता का सूत्रपात होता है। परंतु ऐसी झूठी शान, दिखावे से अनछुई जिंदगी ही खुशी की जिंदगी है। कृत्रिमता को समाज से निकालना आसान है यदि आप अपनी आत्मा से परिचित हो और सच्चे जीवन की आकांक्षा रखते हो।

000

कश्मीर : नंदनवन से ज्वालामुखी

शिल्पा जगताप, ग्यारहवीं, कला

सारे जहाँ से अच्छा,
हिंदोस्ताँ हमारा ॥

ये गीत हम अक्सर १५ अगस्त या २६ जनवरी को गाते हैं । हमारा भारत सारे जग में अच्छा देश है, ऐसा सब मानते हैं । भारत के सारे प्रदेश सुंदर हैं, लेकिन भारत की सबसे ज्यादा सुंदरता कश्मीर के कारण है । कश्मीर के कारण भारत और भी सुंदर हो गया है ।

कश्मीर को हम भारत का ताज मानते हैं। वहाँ ऊँची ऊँची पर्वतमालाएँ हैं । चारों ओर ऊँचे पेड हैं । हमारे भारत का रक्षण करनेवाला हिमालय पर्वत भी वहाँ स्थित है । हिमालय या उसके पास होनेवाले पर्वतों पर जब बर्फ पडती है तो ऐस लगता है जैसे काले काले पर्वतों ने सफेद चादर ओढली हैं । कश्मीर भारत का सबसे सुंदर प्रदेश हे । वहाँ हर तरफ बर्फ है । कश्मीर की सबसे खास बात यह है, कि यहाँ के सेब । कश्मीर के सेब पूरी दुनिया में कहीं नहीं होगें । वहाँ सबसे ज्यादा सेब के पेड हैं । यहाँ के लोग बहुत खूबसूरत शाल बनाते हैं, उसे अपने हाथों से तैयार करते हैं । वहाँ के लोग बडे मेहनती हैं । उन लोगों की शाल में अजब-सी मेहनत और सच्चाई की खुशबू आती है । वहाँ के लोग बहुत ईमानदार होते हैं । वहाँ के लोग गरीब जरूर हैं, लेकिन इन लोगों में सच्चाई खूब है ।

कश्मीर एक पर्यटन स्थल भी है । कश्मीर किसी स्वर्ग से कम नहीं है । इसीलिए लोग उसे देखने के लिए दूर दूर से आते है । कश्मीर की इन खूबसूरत वादियों को देखकर दिल खुशी से झूम उठता है । कश्मीर हमेशा नंदनवन रहा है, लेकिन आज, आज उसकी स्थिति क्या है ?

कश्मीर में चारों तरफ दहशत मची हुई है । भारत और पाकिस्तान के बीच कश्मीर को लेकर झगडा हो रहा है । पाकिस्तान कश्मीर को भारत से छीनना चाहता है, इसलिए वो भारत से जबरदस्ती लडाई करके कश्मीर पर अपना हक जताना चाहता है । पाकिस्तान और भारत की इस लडाई में कश्मीर बेचारा फँस गया है । इस लडाई के परिणाम हमेशा कश्मीर पर होते हैं । लडाई में अगर कहीं बम गिर कश्मीर में हंगामा मच जाता है, हर तरफ तबाही होती है । इसके कारण वहॉ की जनता हमेशा दहशत में रहती है । लडाई के कारण वहाँ आतंकवाद भी बढ गया है । हर तरफ दहशत के कारण वहाँ के लोगों का जीना मुश्किल हो गया है ।

भारत के सिपाही कश्मीर की रक्षा के लिए सदैव तैयार रहते हैं । भारत के सिपाही अपनी जान पर खेलकर कश्मीर की रक्षा करते हैं । पाकिस्तान और भारत का ये झगडा अगर खत्म हो जाए तो लडाई भी नहीं होगी और चारों तरफ शांति हमेशा बनी रहेगी । कश्मीर हमेशा नंदनवन रहेगा ।

कारगिल की लडाई में दोनों देशों का बहुत नुकसान हुआ था, आगे कभी ऐसी लडाई न हो, ये हर भारतवासी चाहता है ।

हर कोई भगवान से यही प्रार्थना करता है, कि यह झगडा खत्म हो जाए । कश्मीर हमेशा नंदनवन जैसा ही बना रहे । कभी ज्वालामुखी नहीं बने । इसी में सबका कल्याण होगा ।

॥ जय भारत ॥

ooo

सामाजिक विकृति और उसपर उपाय

मधुबाला शर्मा, तृतीय वर्ष, वाणिज्य

सच कहूँ तो सामाजिक विकृति जैसे दाहक और मर्मस्पर्शी विषय पर कलम ने कुछ लिखने से ही इन्कार कर दिया क्योंकि हम जिस, 'सभ्य और सुसंस्कृत कहे जानेवाले' समाज में रहते हैं, उसका घृणित, दलित बीभत्स रूप हालाँकि हम रोज अखबार में या अपने अनुभवों में सजीव रूप से देखते हैं; पन्ने पर निबंध के रूप में उतारना वास्तव में मुश्किल था ।

हम जिस समाज में रहते हैं वहाँ काले धुएँ के ऊपर फैला नीला आकाश नहीं दिखाई देता। खुली हवा में बाँहें फैलाकर दो पल खुली साँस लें उतना विस्तार-वक्त नहीं मिलता; पैर टिक सके उतनी धरती नहीं मिलती। यहाँ केवल जंगल राज है। मानवता की गोटी-बोटी चबा लेने वाले हिंसक पशुओं की दंगल है । यहाँ भावनाएँ, रिश्ते सब बेमानी हैं। सिर्फ पाँच फूट के शरीर में मृत आत्मा लिये जीते हैं । समाज की सभ्यता पर 'अज्ञेय' जी की पंक्तियाँ तीखा व्यंग्य करती हैं -

साँप, तुम सभ्य हुए तो नहीं
नगर में बसना भी तुम्हें नहीं आया ।
एक बात पूछूँ -- (उत्तर दोगे ?)
तब कैसे सीखा डँसना
विष कहाँ पाया ?

बडे बाजार की गद्दियों और सत्ता की कुर्सी पर बैठे हुए व्यापारी पैसे के समुद्र में अपनी प्रतिभा को डुबोते रहते हैं, सब्जबाग दिखाते हैं और पाप-पुण्य की परिभाषा बदलने को पैसा बिखेरते हैं। पैसा बिखेरता है, नारियों के नंगे शरीर थिरकते हैं। भूख मुँह फाडकर पटरियों पर लाशें बिखेरती हैं। विशाल भवनों के पीछे, काले गटर उभरते हैं, समस्याएँ उठती हैं। रंगीन-ऊँची दीवारों और कार के शीशे के पीछे भले ही किसी वर्ग के लिए यह सामाजिक कुरूपता सिर्फ चर्चा का विषय हो; लेकिन उनका क्या जो रोज टूटी छत के नीचे, गीली जमीन पर, सामाजिक विकृतियों के साथ जीते हैं ।

समाज-आदमी का सैलाब । सिर्फ शोर, भीड, गति। भीड जो क्षुधा के विराट रूप की तरह सब कुछ ग्रसने के लिए लपकी जा रही है; क्षुधा रोटी की, सत्ता की, प्रतिष्ठा की, तन की और द्रव्य की । केवल भूख, जीविका की मृग तृष्णा और सूखी जिजीविषा । भीड में कई मासूम चेहरे हैं जिनपर बचपन की सहज मुस्कान और चंचलता की जगह अभी से प्रौढता की संजीदगी हैं; मन में युवावस्था की उमंगों की जगह जिम्मेदारियों का एहसास है । यहीं, इसी समाज में असंख्य व्यक्ति, फूटपाथों पर घर बनाकर रहते हैं। जहाँ रईस जादों के पदचाप तक नहीं पडते । वे इन्हीं 'फूटपाथों' पर उकडू बैठकर खाना बनाते हैं, टाँग पसारकर सो जाते हैं, व्यापार और विग्रह, प्रेम और प्रसव सब यहीं होता है । न हँसी, न रूदन, न आनंद, न उत्साह । नितान्त सपाट एक बडा शून्य । कहीं-कहीं नर-कंकाल स्वयं को घसीटते हैं। सूखा, काला, बदसूरत, अपंग, कोढ हुआ बदन, एक बिल्कुल घृणित, एक ही मार्मिक गिडगिडाहट और याचना - "बाबू, बहुत गरीब हूँ। पेट में अन्न का दाना नहीं है ....।" और दिमाग में बालकृष्ण शर्मा 'नवीन' की पंक्तियाँ कौंध जाती हैं ....

लपक चाटते जूठे पत्ते जिस दिन देखा मैंने नर को,
उस दिन सोचा क्यों न लगा दें,
आज आग इस समाज भर को ।

यह भी सोचा, क्यों न टेंटुआ घोटा जाय स्वयं

जगपति का,

जिसने अपने ही स्वरूप को रूप दिया इस घृणित विकृति का ।

इस समाज की सफेद, कुर्तों के पीछे छिपे काले चोर, लेनों के जेबकतरे, फैक्टरियों और सरकारी दफ्तरों के बाबू, रक्षक कहा जानेवाला 'भक्षक' पुलिस दोनों हाथों से लूटने में लगे हैं। यहाँ सारा कारोबार टेबल के ऊपर नहीं, नीचे से होता है । यहाँ की युवा-शक्ति 'नो वेकेन्सी' के मरघट पर रोज दम तोडती है । कुछ अपने आपको नशे के धुँप में गुम कर देते हैं । और जो होश में होते हैं वे दूसरों को चैन से नहीं जीने देते । इन्हीं खाली हाथों से पथराव, दंगे, हत्याएँ, गुनाह, आतंक करवाया जाता है। रोजगार की तलाश में रोज एक 'धारावी' बनती है। 'अंडर-वर्ल्ड' पनपता है। यहाँ प्रेम जैसी पवित्र भावना 'रिंकू पाटील से अमृता देशपांडे' जैसी घटनाओं में बुरी तरह झुलसकर, टुकडे-टुकडे होकर विकृत होती है। यहाँ लोग नर-संहार, बलात्कार में अपने में से आदमीयत निकाल फेंक देते हैं । यह समाज बोनो का है, मन मस्तिष्क से बोने, जो एक-दूसरे के कंधे पर चढकर तरक्की का सूरज देखना चाहते हैं ।

संक्षेप में यहीं की भ्रष्टाचार, बेरोजगारी, दरिद्रता, वर्गभेद, विषमता ने समाज को अराजक, स्वार्थी, लोलुप, गुलाम, सांप्रदायिक, कुंठित, असुरक्षित बनाकर विकृत कर दिया है । लोग विवेक से नहीं अंध-श्रद्धा से नत होते हैं । वे न्याय से नहीं, शक्ति से भयभीत होते हैं । समाज की मानसिकता का स्तर वास्तव में निकृष्ट स्तर पर चला गया है और वह पतन की गहराई की ओर इसी तरह बढता गया तो एक दिन रसातल को पहुँच जाएगा ।

हम समाज में रहते हैं, समाज हमसे बनता है और इसीलिए इसके इस विकृत रूप के जिम्मेदार हम हैं और हम सभी, रोज इन सामाजिक विकृतियों के किसी न किसी रूप में शिकार होते हैं । यादि समाज का प्रत्येक घटक अपने दायित्व को समझे, उसका समाज-सापेक्ष्य निर्वहन करे, तो समाज उत्थान में देर न लगेगी । आवश्यकता है प्रत्येक व्यक्ति की मानसिकता को बदलना, मन मस्तिष्क का कद बढाना, मृत आत्मा को जीवित करना, स्वाभिमान जगाना। सबसे ज्यादा आवश्यकता है अपनी मौन रहने की आदत और कायरता को बदलना। माना कि आज समाज में सच अँधियारी गलियों में मुँह छिपाता है और झूठ उजाले में सिर उठाकर चलता है; 'होती विजय सत्य की' यह परिभाषा पुरानी हो गयी है और 'जो विजयी हो जाय आज वही सत्य है; हमें ही यह बदलना होगा और फिर से 'सत्यमेव जयते' का सिद्धान्त समाज में लाना होगा । एक भयमुक्त समाज का निर्माण करना होगा जिसके लिए चाहिए जागृत और जिम्मेदार युवाशक्ति, दृढ और संगठित जन-समूह, कठोर-सदृढ कानून-व्यवस्था । परिवर्तन चाहिए, क्रांति चाहिए । यह क्रांति शब्दों में नहीं, प्रत्यक्ष कृति में चाहिए और 'मैं' इसी समाज का एक घटक इसके लिए अपवाद नहीं हूँ। आत्म-परीक्षण, विचार-मंथन, सभाएँ, अखबार, टी.व्ही., साहित्य, प्रत्यक्ष संवाद, आंदोलन, जन-सामान्य की आवाज, अपने जमीर की आवाज । माध्यम अनेक हैं, बस लोगों तक क्रांति, परिवर्तन की लौ पहुँचनी चाहिए । फिर देखना इन विकृतियों की चट्टानों के बीच से मीठे पानी का ऐसा झरना फूटेगा कि उस झरने रूपी समाज के निर्मल, शीतल, पारदर्शी, दर्पण में दिखने वाला हर प्रतिबिंब सुंदर होगा, कहीं कोई कुरूपता नहीं। लेकिन यदि यह समाज सबकुछ मूक दर्शक बनकर देखता रहा, सहता रहा तो स्वाभिमानी, निर्भय, निःस्वार्थी, परोपकारी, ऐसा मनुष्य या तो अजायबघर में देखने मिलेगा या चिडियाघर के किसी पिंजडे में। जिसके बाहर एक स्लेट लटकी होगी। जिसपर लिखा होगा - 'दुर्लभ जाति' ।

ooo

सावधान! प्रकृति का समतोल ढल रहा हैं ।

अश्विनी जाधव, ग्यारहवीं, कला

जैसे-जैसे मनुष्य ने वैज्ञानिक उन्नति की है उसने अपने भौतिक सुख की प्राप्ति के लिए अनेक छोटे-बडे कल कारखानों और उद्योगों का विकास कर लिया है । जनवृद्धि के कारण ग्राम, नगर और महानगरों की बनावट को विस्तार देना आरंभ कर दिया है । जंगल काटकर बसने योग्य भूमि तैयार की जा रही है । उत्पादन और सुरक्षा के लिए ऐसी मशीनों का निर्माण कर लिया है जो रात-दिन ध्वनि और धुआँ उगलती रहती हैं । नदियों पर पुल बँध रहे हैं । परिवहन की सुविधा मिलने के कारण गाँव के लोग रोजगार की तलाश में नगरों और महानगरों में दौड-धूप करने लगे हैं । यह संक्रमण एक ओर तो देश को विकास प्रदान करता है, दूसरी ओर जनस्वास्थ्य में गिरावट ला रहा है ।

इन सबसे प्रकृति की स्वाभाविक क्रिया में असंतुलन पैदा होने लगा है । जंगलों के बेरोकटोक काटे जाने से जीव-जंतु समाप्त हो रहे हैं । कुछ प्राणी तो संख्या में अँगुलियों पर गिनने लायक ही रह गए है । प्रकृति का शोधक कारखाना शिथिल पड गया है । हमारे चारों ओर प्रकृति का जो स्वस्थ आवरण है वह दोषपूर्ण हो चला है । इसी को पर्यावरण या प्रदूषण की समस्या कहते हैं ।

प्रदूषण की समस्या केवल भारत की ही नहीं अपितु जग की समस्या बनी हुई है । यह वायु प्रदूषण, जल प्रदूषण और ध्वनि प्रदूषण के रूप मे चारों तरफ अपना जाल फैलाती जा रही है । हम दूषित वातावरण में साँस ले रहे हैं । पीने के लिये स्वच्छ जल की कमी होती जा रही है । दूषित जल और जंतुनाशक दवाओं के कारण फसलें भी दूषित हो रही हैं । आधुनिक यंत्रों का शोर हमारी श्रवण शक्ति कमजोर बना रहा है ।

वायु प्रदूषण फैलने का मुख्य कारण धुआँ उगलती हुई कारखानों की चिमनीयाँ दूर-दूर तक वातावरण को दूषित करती हैं । इनसे वायु दूषित हो उठती है । जिससे साँस और फेफडों के रोग पनपते है, आँखे खराब हो जाती हैं । इसके अतिरिक्त वाहनों से निकलने वाला गन्दा धुआँ हमारे वातावरण को विषैल बनाता जा रहा है । कल कारखानों का दूषित और अनियमित जलमल बाहर निकलकर बदबूदार गैस फैलाता है । औद्योगिक संस्थानों से निकलने वाला रासायनिक कूडा-कचरा तथा शहरी गटरों का पानी नदियों, झीलों तथा समुद्रों के पानी में विष घोल रहा है । रेलगाडियों, विमानों, वाहनों के हार्न, रेडियो, टेपरेकॉर्डर, दूरदर्शन, लाऊडस्पीकरों से निकलनेवाली आवाज ध्वनि प्रदूषण को बढा रही है ।

इस वातावरण में हम एक ओर तो प्रकृति के उपकरणों को बंदी बना रहे हैं और दूसरी ओर उनके दास बनते जा रहे हैं । अतः इससे बचने के लिए प्राकृतिक और मानव निर्मित वातावरण में एक ऐसा तालमेल पैदा होना चाहिए जो प्रकृति के सुन्दर स्वरूप को भी खंडित न करे और मानव विकास की गुंजाइश भी बनी रहे । ग्रामीण जीवन की संपन्नता पर ही बडे नगरों का जीवन निर्भर है । अतएव नगर की संस्कृति के साथ-साथ ग्रामीण संस्कृति को भी प्रोत्साहन मिलना चाहिए । दूसरी ओर धुआँ, बदबू और मैल के रूप में विषैल रसायन निकालने वाले कारखानों को बस्ती से दूर स्थापित किया जाना चाहिए । प्रत्येक नगर में चिकित्सा, शिक्षा, जलमल निष्कासन की उचित व्यवस्था होनी चाहिए । अधिक से अधिक वृक्षारोपण करके इस समस्या को समाप्त तो नहीं लेकिन कम अवश्य किया जा सकता है ।

यदि मनुष्य सुखशान्ति से अपना जीवन निर्वाह करना चाहता है तो इस समस्या को दूर करना ही होगा । इसके लिए जनजीवन में जागरुकता उत्पन्न करनी होगी व जनसंख्या वृद्धि की दर को भी कम करना होगा तभी प्रदूषण की समस्या से बचा जा सकता है ।

०००

शहीद उधमसिंह

- प्रा. एस कुमार

१३ अप्रैल १९१९ का दिन था। उस दिन बैसाखी भी थी। अंग्रेजों के जुल्मों से अपनी मातृभूमि को आजाद करने के लिए देश के शूर-वीर क्रांतिकारी जालियाँवाला बाग में इकठ्ठा हुए थे। २० हजार लोगों की शान्तिपूर्ण सभा चल रही थी। बगीचे की चारों ओर दीवार थी। अंदर आने-जाने के लिए सिर्फ साडेतीन फीट का दरवाजा था। इसी सभा में अंग्रेजों का एक अधिकारी जनरल डायर बडे ही नापाक इरादे लेकर पहुँचा। डायर ने साडेतीन फीट के दरवाजे पर टैंक खडा किया ताकि कोई बाहर ना जा सके। डायर ने बिना चेतावनी के सभा में बैठे लोगोंपर १८ मिनट गोलियाँ दागीं। २६ हजारों लोग तो सिधे ही गोलियों का शिकार हुए, हजारों भगदड में मर गये। बगीचे में एक कुआँ है उस कुअे में जान बचाने की सोच कई लोगों ने छलाँग लगाई और मर गये। कुछ को लगा कि दीवार को लाँघकर भाग जायेंगे। लेकिन वह दीवार लाँघ न सके और मारे गये और बहुत सारे भगदड में पैरों के नीचे कुचलकर मर गये।

इस सभी हत्याकांड को एक छोटा क्रांतिकारी देख रहा था। उम्र थी सिर्फ १४-१५ साल की और नाम था उधमसिंह। उधमसिंह डायर के अत्याचारों को और मातृभूति के मरते हुए सपूतों को देख रहा था। एक-एक क्रांतिकारी को मरते देख उधमसिंह मन-ही-मन संकल्प कर रहा था। अपने संकल्प को दृढ तर कर रहा था कि जिस डायर ने मेरे देश के सपूतों को मौत के घाट उतारा है उसे मैं जिंदा नही छोडुँगा।

अब उधमसिंह के जीवन का एक ही सपना था- जनरल डायर की मौत। बडे होने के बाद उसके सामने देशसेवा के साथ-साथ अपनी जीविका का भी प्रश्न था। उसे जिंदा रहना था-डायर की मौत के लिए। भारत में छोटे-मोटे काम करके थोडे पैसे इकठ्ठा कर वह लंदन जा पहुँचा क्योंकि हत्याकांड के बाद डायर का लंदन तबादला कर अंग्रेजों ने एक नई चाल चली थी। लंदन में भी जीविका के लिए छोटे-मोटे काम कर उधमसिंह डायर की तलाश में था। थोडे पैसे इकठ्ठा होने पर उसने एक पिस्तुल (रिव्हॉल्व्हर) खरीदी।

उधमसिंह अब डायर के अंतिम घडियों की गिनती कर रहा था। उधमसिंह डायर की खोज में लंदन के रस्ते-गलियों पर रात-दिन घूमता था। इसी खोज में एक दिन उसने डायर को सामने से आते देखा। हाथ में भरी पिस्तुल थी, सामने डायर था, देर थी पिस्तुल चलाने की। उधमसिंह चाहता तो वहीं डायर को ढेर कर सकता था। लेकिन वह सोच रहा था कि जिस तरह से डायर ने हिंदुस्थानीयों को भरी सभा में मारा था, मैं भी उसी तरह डायर को मारूँगा। इसलिए उधमसिंह ने उस समय डायर का जीवन बक्श दिया।

कई दिनों बाद अंग्रेज सरकार ने डायर के सम्मान में एक समारोह का आयोजन किया। सम्मान का कारण था जालियनवाला बाग में हिंदुस्थानीयों को मारना इसलिए उसे अंग्रजों ने 'नाईट हुड' की उपाधि दी। समारोह में डायर की प्रशंसा में गीत गाये जा रहे थे लेकिन वहाँ उपस्थित उधमसिंह उसके मौतगान के बारे में सोच रहा था। प्रशंसा गीत जब उधमसिंह के बर्दाश्त के बाहर जा रहे थे तो उधमसिंह डायर के नजदीक पहुँचा और डायर को मौत के घाट उतार दिया। पिस्तुल की गोलियाँ खतम, डायर भी खतम।

डायर की मौत के बाद वहाँ भगदड मच गई। दरवाजे पर खडे अंग्रेज सुप्रिंटेंडेन्ट के हाथ काँपने लगे। उधमसिंह ने ही उसे अपने को गिरफ्तार करने के लिए कहा। लेकिन सुप्रिंटेंडेन्ट उधमसिंह को गिरफ्तार करने की हिम्मत जुटा न पाया तो उधमसिंह ने ही अपने को गिरफ्तार करवा लिया। लंदन की कोर्ट में पेश करनेपर न्यायाधीश ने उन्हें पूछा कि डायर को मारने के बाद तुम चाहते तो भाग सकते थे, तुम्हारे पास पूरा मौका था। तब उधमसिंह ने कहा कि हिंदुस्थान की मिट्टी ने हमें पीठ दिखाकर भागने की सीख नहीं दी है। बाद में उसे फाँसी की सजा सुनाई गयी। उधमसिंह बिना जल्लादो और काले नकाब के 'वंदे मातरम्' कहते फाँसी के तक्ते पर झूल गया।

ऐसे वीर क्रांतिकारी को हमारा लाख-लाख प्रणाम।

मानवता धर्म

तेरा धर्म, मेरा धर्म, मानवता में क्या है धर्म
किसका अपना है धर्म ?, किसका बना है धर्म ?
सोने का या चाँदी का , लोहे का या मिट्टी का
कौन है इसके पुजारी ॥
राम हो या हो रहीम कृष्ण हो या हो करीम
दोनों में क्या है अंतर ?
एक ही है दोनों नाम
मेरे तेरे प्यारे श्याम हमने इसे तोडा है,
धर्म के साथ जोडा है ॥
तो फिर क्यों झगडते हो,
धर्म के नाम पे लडते हो,
नहीं चाहिए थी क्या आजादी, फिर क्यों साथ दिया
गुलामी में, आजाद होकर लडते हो
धर्म के नाम मरते हो, हमने ही नाता तोडा है
धर्म का नाम जोडा है ॥
मंदिर क्या मसजिद क्या, राम क्या रहीम क्या
धर्म को तुम ठुकरा दो, मानवता को अपना लो
फिर क्यों अपने ही भाई के साथ,
लहु की होलियाँ खेलते हो
क्या तुम मानवता से डरते हो ?
फिर छोडो सब दंगे-फसाद ,
हमें नया इतिहास बनाना है
प्यार से इसे लिखना है, इसमें ना कोई धर्म होगा
मानवता ही अपना कर्म होगा,
उसे अपना बनाना है ।
आगे बढकर दिखाना है ।

- प्रा. एस. कुमार

इंतजार

तुम्हारे बगैर जीना क्या
जीने का ख्वाब भी नहीं देख सकता ।
सासों के बिना शायद कुछ पल मैं
जी सकता हूँ लेकिन तुम्हारे बिना नहीं ।
हाँ, तुम वो पहली लडकी हो
जिसे मैं जिंदगी से बढकर चाहने लगा हूँ।
मेरा कल, मेरा आज, मेरी पूजा
मेरा दिल, मेरे पल,सिर्फ तुम्हारे दम से है।
मेरी दुवाओ में, मेरी खामोशी ने
मेरी सदाओं मे सिर्फ तुम हो, सिर्फ तुम हो
तारे टूट जायेंगे, चाँद बूझ जायेगा ।
वक्त यहीं ठहर जायेगा ।
लेकिन उम्मीद की आखरी किरण
बुझने तक आखरी सांस चलने
तक मैं तुम्हारा रास्ता देखूंगा,
तुम्हारा इंतजार करूँगा
करूँगा, हाँ .... मैं तुम्हारा इंतजार करूँगा !

सुदेश शेंडगे, तृतीय वर्ष, कला

हिंदुस्थान

हिंदुस्थान के लिए पैदा हुए हैं हम;
हिंदुस्थान के लिए मरेंगे हम ।
हिंदुस्थान हमारी जान है; हिंदुस्थान ही हमारा ईमान है ।
हिंदुस्थान ईश्वर है हमारा; हिंदुस्थान ही अल्लाह है हमारा।
हिदुस्थान के लिए सर काटेंगे हम;
हिंदुस्थान के लिए सर कटवाऐंगे हम।
हिंदुस्थान का कोई भी अंग अलग न होने देंगे;
दुश्मन को सबक सिखलाकर रहेंगे ।
हिंदुस्थान हमारी आन है । हिंदुस्थान हमारी शान है ।
हिंदुस्थान ही हमारी मातृभूमि है; जो हमें जान से भी प्यारी है ।
हर हिंदुस्थानी का एक ही नारा है, ये हिंदुस्थान हमारा है।

केतन सोनवणे, द्वितीय वर्ष शास्त्र

युवक और मानव बम

घर से निकला एक जवान,
आँखों में, सपने लिए, कुछ उमंगे, कुछ तरंगे लिए,
दोनों हाथों से डिग्रीयाँ संभालते हुए,
चला भविष्य को ढूँढते हुए ।
राह पर एक राहगीर ने आवाज लगाई, बाबूजी!
तो युवक रुका, अचरज से उन
नीलहरित आँखों में झाँकते हुए बोला
क्या है भाई?
तब आदमी बोला, बाबूजी, अखबार
उस आदमी की बोली सुन युवक बोला,
पढे-लिखे दिखते हो, निस्संदेह! आदमी बोला
बाबूजी, यह तो वक्त ने मूँह पर तमाचा मारा,
नहीं तो आज आप ही की तरह सूट-बूट वाला होता
आवाज धीमी कर अखबार का विषय चला,
युवक मुस्कुराकर फिर चल दिया ।
दर-दर की ठोकरें खाकर युवक बेहाल हो गया।
शराब के नशे में धुत रात-रात घूमने लगा।
अचानक, एक दिन कुछ लोग आए,
युवक की परिस्थिति का फायदा उठा
उसके समक्ष मानव बम का प्रस्ताव रखा ।
एक माह बाद युवक को उसके देश लाया गया।
उसकी मजबूत देह पर मानव बम बाँधा गया।
उस दिन रात बहुत काली थी ।
हवा भी भयानकता का संदेश ला रही थी।
बिजली कडकडाकर विस्फोट का संदेश सुना रही थी
पर मनुष्य के कान जो बंद थे, सुन न सके उस संदेश को।
एक शहर की गली में, युवक ने सीखनुसार बटन दबाया और
धडाम्! मनुष्यों के चिथडे-चिथडे हो गए ।
कोई अनाथ हो गया कोई विधवा
किसी का भाई मर गया, किसी का बेटा
हे भगवान, अब तू ही समझा इन मूर्खों को
कि क्या कभी विस्फोटों से स्वतंत्रता पाई जाती है?
और यदि पाई जाती हैं, तो क्या हम युवकों का भी भविष्य यही है?

सारिका मोरे, ग्यारहवीं , वाणिज्य

●●●

दोस्ती मेरी जान

दोस्त करो दोस्ती करो
एक दूजे पर विश्वास करो
एक दूजे को धोखा मत दो
एक दूजे का गम बाँट लो
दोस्ती की रीत निभाओ ।
कुछ नया इस दोस्ती में कर जाओ
एक दूजे से बिछडकर मत रहो
एक दूजे के दिल में रहो
एक दूजे को समझा करो
एक दूजे से प्यार करो
मोम की तरह जलते रहो
अंधेरे से दोस्त को निकालकर
उसे सही रास्ते पर लेकर चलते रहो
अच्छे और नेक काम करते रहो
भगवान से एक दूजे के लिए दुवाँ माँगते रहो
सच्ची दोस्ती की रीत निभाओ ।
एक दूजे के लिए मर मिट जाओ
सच्चे दोस्ती की रीत निभाओ
दुनिया में दोस्ती की नयी मिसाल बनओ ।।

किशोर गायकवाड, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार

दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार,
इसलिए अपनेपन में ससुरे से माँग ली है कार,
घर है बाप-दादा का,
तो रख लिए घर में किराएदार
दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार ।

इधर-उधर का शायद चुकता करना हो उधार।
पर बेटा बडा सुशील हे, गुणी है
और है करतबगार
बस गुस्से में हाथ उठ जाता है कभी-कबार,
पर दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार।

ऐसे थोडे ही बेटी दी है,
ताऊजी से कहकर बडे घर में रिश्ते की बात की है।
बडे लोगों के बडे ठाट-बाट,
बेटी की साँस के तो नखरे ही साठ,
बदन पर होने चाहिए दस तोले के जेवरात,
और दिलवाना होगा नौलखा हार,
पर दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार ।

दो महीने पहले की हो तो बात है
बेटी ब्याहकर चली गई है,
अब तक ना कोई चिठ्ठी ना कोई तार,
पर मैं उसकी माँ को तसल्ली देता हूँ कि
दामादजी को हमारी बेटी से है बहुत प्यार।

लेकिन माँ की ममता से भला कोई जीत पाया है,
तो बेटी के भाई को भेज ही दिया एक बार,
घर मानो लग रहा था उसका सुना-सुना,
दीवारों पर सन्नाटा, और कोनों में खामोशी थी
वहीं टंगी एक तस्वीर थी
शायद वो ही मेरी बेटी थी,
हाँ वो ही मेरी बेटी थी,
शायद तस्वीर का चेहरा कुछ कहता था,
सन्नाटे में छिपा कोई किस्सा गहरा था,
जान सभी ने ली थी उसकी,
दौलत ने, लालच ने
एक साँस ने एक बेटे ने,
दहेज ने, दहेज प्रथा ने ।
और अब चढवाया है चन्दन का हार
शायद दामादजी को कभी नहीं था हमारी बेटी से प्यार।

निशा जे. पाळंदे, ग्यारहवीं, वाणिज्य

●●●

शेर-शायरी

बरसात की एक रात में हम मिले, तुम मिले
कुछ फसाने बने, कुछ अफसाने बने
दो दिलों के मिलाप में
कुछ तुम हमारे, कुछ हम तुम्हारे बने
जो खुशी है हमारी, वो तुम ले जाते
जो दर्द हे तुम्हारा, वो हमें दे जाते
जिंदगी में खुशी तो होती
अगर कुछ तुम हमारे हो पाते
कुछ कहना है तुमसे, दिल में जो दर्द है
उसे सह नहीं पाते, चाहते तो है वो हमें
पर कह नहीं पाते; इजहार तो नहीं करते
मगर हम बिन रह नहीं पाते, हम तो कहते थे उनसे
दिल का हर अफसाना, वो ही बेवफा थे
जो छुपाते थे अपने प्यार का अफसाना
प्यास लगी है हमें, पर पानी कहाँ से लाये
दोस्ती है मन में, पर प्यार कहाँ से लाये
दर्दे दिल को दवा न दो, दिल में लगी आग को हवा न दो

सतीश ढोरे, तृतीय वर्ष, कला

एक साँवलीसी लडकी

कहीं एक साँवलीसी लडकी,
मेरी याद निकालती होगी
हथेली पे मेरा नाम लिखकर,
अपने आप शर्माती होगी,

शर्म के मारे आँखें,
झूक जाती होंगी
नाम मेरा लेकर उँगलियाँ,
दाँतों में दबाती होंगी
एक साँवलीसी लडकी......

खत लिखने तो कलम
उठाती होगी
डर के मारे हाथ
कँप-कँपाते होंगे,
आँखे बंद करके
कलम तो छोडती होगी ।
उमंगे उसे फिर उठाती होगी

अपने दिल की बात तो
बताना चाहती होगी
देखके दूर से ही तुझे
वो बहुत घबराती होगी
मेरे पास आनेपर नजरें,
झुकाके सीधे चली जाती होगी
कहीं एक सुंदरसी साँवलीसी लडकीं

हो मुझे प्यार करनेवाली
बस मुझे ही चाहनेवाली
अपने अदाओं से मुझे
पागल करने वाली
हो कहीं एक साँवलीसी लडकी

सुप्रिया साठे, ग्यारहवीं, वाणिज्य

विश्वास

विश्वास जन्म से ही किसी में नहीं होता
उसे उजागर करना होता है,
हर उस डगर से जहाँ से मैं गुजरी,
मेरे साथ मेरा विश्वास था ।

मुझे पता है, मुझे बहुत दूर
का सफर तय करना है,
जिंदगी की यह छोटी-मोटी बातें,
मेरे विश्वास को झकझोंर नहीं सकती ।

मैं वाकिफ हूँ, मुझसे
मैं वाकिफ हूँ, मेरे विश्वास से,
मेरा विश्वास मरे मन में वास करता है,
वह मेरे दिल और दिमाग में वास करता है।

उस विधाता का आशीर्वाद है मुझपर
जो इस विश्वास की नींव है
मुझे मेरे विश्वास को और दृढ करना है
ताकि किसी मोड पर डगमगा न जाए

और जो विश्वास अब वास कर रहा है, बाबूजी,
उसे अच्छे-से-अच्छे मनुष्य नहीं हिला सकते
इतनी क्षमता रखता है मेरा विश्वास

सारिका मोरे
ग्यारहवीं, वाणिज्य

○○○

हे राम !

कमलाकर गुंजाळ, द्वितीय वर्ष, शास्त्र

इस देश ने नमस्कार का एक अद्‌भुत ढंग निकाला।
दुनिया में वैसा कहीं भी नहीं है ।
इस देश ने कुछ दान दिया है
मनुष्य की चेतना को, अपूर्व को ।
यह अकेला देश है जहाँ जब दो व्यक्ति
नमस्कार करते हैं तो दो काम करते हैं ।
एक तो दोनों हाथ जोडते हैं ।
दे हाथ जोडने का मतलब होता है,
दो नहीं हैं एक !
दो हाथ दुई के प्रतीक हैं द्वैत के प्रतीक हैं।
उन दोनों को जोड लेते हैं कि दो नहीं हैं,
एक ही हैं ।
उस एक का ही स्मरण दिलाने के लिए
दोनों हाथों को जोडकर नमस्कार करते हैं ।
और दोनों हाथ जोड कर,
जो भी शब्द उपयोग करते हैं,
वह परमात्मा का स्मरण होता है
कहते हैं राम-राम, जय-राम, या कुछ भी,
लेकिन वह परमात्मा का नाम होता है ।
दो को जोडा कि परमात्मा का नाम उठा ।
दुई गई कि परमात्मा आया ।
दो हाथ जुडे और एक हुए कि फिर बचा क्या?
हे राम!

जिंदगी

भगवान ने इन्सान को बनाया,
तब उसके साथ एक मजाक किया
बल्कि,
मजाक ही नहीं, घिनौना मजाक;
'जिंदगी' जैसा घिनौना मजाक
जिसे आदमी ने
अपना 'आज और कल'
सब उसी पे सौंप के उसे
अपने जीने की राह बनाया
और उससे रोज खेलने लगा
एक 'जुआरी' की तरह......
घिनौना मजाक समझके......

दर्शनकुमार नेरकर , द्वितीय वर्ष, कला

काश

सुप्रिया साटे, ग्यारहवीं, वाणिज्य

ऐ काश! हमें तुमसे मोहब्बत नहीं होती...
ये जुदाई, ये तनहाई नहीं होती ।
जी रहे हैं हम घुट-घुटकर, काश!
ये रूसवाई नहीं होती।
काश! हमें तुमसे मोहब्बत नहीं होती........
जी लेते हम किसी तरह, ये जिंदगी
रोशनी के लिए हमेशा, आग जरूरी नहीं होती ।
ऐ काश! हमें तुमसे........
जी लेते हैं लोग, चाहत के बिना भी
हर तस्वीर को मगर, रंग,
की जरूरत नहीं होती
ऐ काश! हमें तुमसे........
हैं जिंदगी में और भी कुछ,
मोहब्बत के सिवा
मोहब्बत ही जिंदगी के लिए,
सबकुछ नहीं होती
ऐ काश! हमें तुमसे मोहब्बत नहीं होती ....

वार्षिक अहवाल : २०००-२००१

कनिष्ठ महाविद्यालय

अंतर्गत व्यवस्थापन समिती

प्राचार्य : अनंत गोसावी - चेअरमन
उपप्राचार्य : जगदीश चिंचोरे - कार्याध्यक्ष
पर्यवेक्षक : प्रा. जयंत जोर्वेकर
सदस्य : प्रा. जयप्रकाश दशपुत्रे, प्रा. सौ. सुनीता गोसावी, प्रा. विलास आल्हाट, प्रा. श्रीमती जयश्री कुलकर्णी, प्रा. सौ. कांचन राजाध्यक्ष, प्रा. सौ. मंगला शिंदे

अकरावी अंतिम निकाल समन्वय समिती

प्राचार्य अनंत गोसावी - अध्यक्ष
प्रा. जयंत जोर्वेकर - कार्याध्यक्ष
प्रा. जगदीश चिंचोरे (उपप्राचार्य) - सल्लागार
सदस्य : प्रा. सौ. कांचन राजाध्यक्ष, प्रा. सौ. वीणा नरगुंद, प्रा. जगदीश भिडे, प्रा. सौ. अर्चना आपटे
निमंत्रित : प्रा. आर. जी. लिमये - उपप्राचार्य
प्रा. डॉ. यशवंत वाघमारे - उपप्राचार्य
प्रा. गोविंद बनसुडे - उपप्राचार्य, पदव्युत्तर विभाग
प्रा. व्ही. जी. जोशी - उपप्राचार्य

बारावी बोर्ड परीक्षा मार्च २००० मध्ये कनिष्ठ महाविद्यालयातील खालील विद्यार्थ्यांनी घवघवीत यश संपादन केले.

१. कु. चैताली कोलते - बारावी वाणिज्य बोर्डात गुणवत्ता यादीत पाचवी (स्कॉलर बॅचची विद्यार्थिनी)
२. अमित कुंडू - फिजिक्स १००/१००
३. अमोल लुंकड - फिजिक्स १००/१००
४. अभिजीत राजे - फिजिक्स १००/१००
५. पल्लवी भालेराव - केमिस्ट्री १००/१००

वरील विद्यार्थ्यांच्या यशाबद्दल सी-डॅकचे संचालक डॉ. अरोरा यांच्या हस्ते त्यांचा गौरव करण्यात आला.

शास्त्र आणि वाणिज्य कनिष्ठ विभागासाठी स्कॉलर बॅचचा उपक्रम गेली काही वर्षे सुरू आहे. स्कॉलर बॅचमधील विद्यार्थ्यांसाठी 'अभ्यास कसा करावा?' या विषयावर मानसशास्त्र विभागातील प्रा. सौ. आशा परुळेकर यांचे, तसेच प्रा. डॉ. द. दि. पुंडे यांचे 'भाषेची जाणीव' या विषयावर एक व्याख्यान आयोजित केले होते. विद्यार्थ्यांची एक सहल जुन्नर-शिवनेरी येथे आयोजित केली होती. स्कॉलर बॅचेसचा प्रारंभ दि. १७ एप्रिल २००० रोजी झाला. ७ जून २००० पर्यंत उन्हाळी सुट्टीच्या कालखंडात ह्या बॅचेससाठी शिक्षकवर्गाने मार्गदर्शन केले.

द्वितीय सत्रात इयत्ता ११ वीच्या विद्यार्थ्यांसाठी गणिततज्ज्ञ मा. पु. ग. तथा भय्यासाहेब वैद्य यांचे अभ्यासपूर्ण व्याख्यान झाले. प्रा. सौ. चिकटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली कनिष्ठ महाविद्यालयातील सौ. राजाध्यक्ष, कु. सुजाता गायतोंडे, श्री. कारेकर, सौ. राठोड यांनी इयत्ता ११ वीच्या विद्यार्थ्यांसाठी गणित भाग १ व २ यावर अभ्यासपूर्ण प्रश्नमंजूषा तयार करून विद्यार्थ्यांना देण्यात आल्या व पालकसभा घेण्यात आल्या.

क्रीडा क्षेत्र : कनिष्ठ महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी क्रीडाक्षेत्रात नेत्रदीपक कामगिरी नोंदविली आहे. त्याचा तपशील जिमखाना विभागात सविस्तर दिला आहे.

कलाक्षेत्र : बारामती येथील टी. जे. महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या कवी मोरोपंत वादविवाद स्पर्धेत अतुल

पवार आणि अक्षर आवळगावकर या विद्यार्थ्यांनी मानाचा करंडक जिंकला. (कलामंडळाच्या स्वतंत्र अहवालात सविस्तर तपशील दिलेला आहे.)

राष्ट्रीय सेवा योजना : राष्ट्रीय सेवा योजना कनिष्ठ विभागाचे हिवाळी शिबिर फुलगाव येथे संपन्न झाले. प्रा. सौ. वीणा नरगुंद, प्रा. मानसिंग साळुंके, प्रा. सौ. सुधा ढोनसळे यांनी मार्गदर्शन केले. (या बाबतीत सविस्तर तपशील राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या स्वतंत्र अहवालात दिलेला आहे.) इंग्रजी विषयाचे प्राध्यापक पी. एम. सांबारे यांनी कार्यक्रमाधिकारी पदाचे प्रशिक्षण घेतले.

शिक्षकांची कामगिरी व सन्मान : पुणे महानगरपालिकेतर्फे देण्यात येणारा 'आदर्श शिक्षक पुरस्कार (२०००-२००१)' कनिष्ठ महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा. जगदीश चिंचोरे व गणित विषयाच्या प्राध्यापिका सौ. कांचन राजाध्यक्ष यांना समारंभपूर्वक प्राप्त झाला.

मराठी विषयाच्या प्रा. डॉ. सौ. स्वाती कर्वे यांनी लिहिलेले 'अर्वाचीन महाराष्ट्राची जडणघडण' – सकाळ वृत्तपत्र आणि वृत्तसमूह हे पुस्तक प्रकाशित झाले.

कनिष्ठ विभागाचे पर्यवेक्षक प्रा. जयंत जोर्वेकर यांना इन्फोटेक फीचर्स मुंबईद्वारा राज्यस्तरीय 'पत्रभूषण' पुरस्कार मिळाला. तसेच त्यांनी तळेगाव जनरल हॉस्पिटलच्या अमृत महोत्सवी वर्षानिमित्त पंचाहत्तर वर्षांचा आढावा घेणारा 'नेत्रयात्रिक' नावाचा स्मरणग्रंथ संपादित केला. या स्मरणग्रंथाचे प्रकाशन ज्येष्ठ लोकनेते खा. श्री. शरश्चंद्रजी पवार यांच्या हस्ते झाले.

आदर्श विद्यार्थी : कनिष्ठ महाविद्यालयातील वाणिज्य विभागातील विद्यार्थिनी कु. प्राची काळे ११ वी जी हिला आदर्श विद्यार्थिनीसाठी असलेली दामोदर ट्रॉफी मिळाली.

कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या संपूर्ण कामकाजात मा. प्राचार्य, सर्व उपप्राचार्य, रजिस्ट्रार, कार्यालयीन अधीक्षक, कार्यालयीन कर्मचारी, सेवकवर्ग, ग्रंथपाल व ग्रंथालयातील कर्मचारी, समस्त शिक्षकवर्ग यांचे सहकार्य मिळाले आहे.

सर्वांबद्दल मनःपवूर्क कृतज्ञता !

प्रा. जयंत जोर्वेकर	**प्रा. जगदीश चिंचोरे**
पर्यवेक्षक	उपप्राचार्य
कनिष्ठ विभाग	कनिष्ठ विभाग

मराठी विभाग

मराठी विभागातर्फे दि. २५ ऑगस्ट २००० रोजी 'पुनर्रचित अभ्यासक्रम' या विषयावर एक दिवसाचे चर्चासत्र आयोजित केले होते. या चर्चासत्राचे उद्घाटन पुणे विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. अरुण निगवेकर यांनी केले. अध्यक्षस्थानी प्रा. वाय. पी. कुलकर्णी होते आणि प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. अशोक थोरात (अधिष्ठाता– कला शाखा) उपस्थित होते. पाहुण्यांचे स्वागत प्राचार्य ए. जी. गोसावी सरांनी केले. सध्याच्या अभ्यासक्रमामधील उणिवा आणि संभाव्य धोके यांची जाणीव करून देणारे प्रास्ताविक भाषण डॉ. स्नेहल तावरे यांनी केले. प्रथम सत्रामध्ये डॉ. अरुण निगवेकर, डॉ. अशोक थोरात आणि प्रा. वाय. पी. कुलकर्णी यांची भाषणे झाली. या प्रसंगी डॉ. स्नेहल तावरे यांच्या 'शुद्ध शब्दकोश' (आवृत्ती तिसरी) आणि 'मराठी शुद्धलेखन नियमावली' या दोन पुस्तकांचे प्रकाशन कुलगुरू डॉ. अरुण निगवेकर यांनी केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. मधुरा कोरान्ने यांनी केले.

द्वितीय सत्राचे अध्यक्ष डॉ. गं. ना. जोगळेकर (माजी मराठी विभागप्रमुख व उपप्राचार्य फर्गसन महाविद्यालय) होते. पुणे विद्यापीठाने २००० पासून २००५ पर्यंत अंमलात येणाऱ्या मराठी अभ्यासक्रमाबद्दलची चर्चा करण्यासाठी डॉ. मु. श्री.

कानडे, डॉ. आनंद यादव, डॉ. कल्याण काळे, डॉ. द. दि. पुंडे, डॉ. चंद्रशेखर बर्वे, डॉ. अ. वा. कुलकर्णी, प्रा. चंद्रकांत अडावदकर, डॉ. किरबले, श्री. शंकर सारडा अशी अनेक विद्वान, जाणकार मंडळी उपस्थित होती. पुणे, नगर आणि नाशिक या तीनही विभागातून मराठी विषयाचे अंदाजे दीडशे प्राध्यापक चर्चासत्रासाठी आलेले होते. या चर्चासत्राच्या शेवटी तयार करण्यात आलेला ठराव कुलगुरू डॉ. अरुण निगवेकर यांना पाठविण्यात आला. सकाळी दहा वाजल्यापासून संध्याकाळी सात वाजेपर्यंत अभ्यासक्रमावर विविध वक्त्यांची भाषणे आणि चर्चा झाली. चर्चासत्राची सांगता डॉ. स्नेहल तावरे यांच्या आभार- प्रदर्शनानंतर झाली.

प्राध्यापकांची उल्लेखनीय कामगिरी

'मराठी भाषा आणि शुद्धलेखन' या विषयावर जेधे महाविद्यालय, पुणे येथे जानेवारी २००१ मध्ये डॉ. स्नेहल तावरे यांचे व्याख्यान झाले.

डॉ. मेधा सिधये यांचा 'घाटातले आभाळ' हा कुमार वयोगटातील मुलांसाठी असलेला काव्यसंग्रह सप्टेंबर २००० मध्ये प्रसिद्ध.

डॉ. मधुरा कोरान्ने यांचे १) 'मनमोहिनी' (आठवणी व विचारधन) संकलित पुस्तक डिसें. २००० मध्ये प्रसिद्ध. २) ई टी.व्ही. साठी 'सखी' या कार्यक्रमामध्ये लेखन.

प्रा. निशा भंडारे यांना नोव्हेंबर २००० मध्ये 'एम. फिल' ही पुणे विद्यापीठाची पदवी प्राप्त. विषयः 'नाच ग घुमा' - माधवी देसाई - चिकित्सक अभ्यास.

प्रा. भंडारे यांनी जैन संघटनेच्या महाविद्यालयातील एन. एस. एस. तर्फे डोंगरगाव येथे आयोजित हिवाळी शिबिरामध्ये 'सावित्रीबाई फुले' या विषयावर व्याख्यान दिले.

प्रा. डॉ. सुजाता महाजन यांनी दि. २१ व २२ जानेवारी २००१ रोजी जळगाव येथे साहित्य अकादमी व उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित केलेल्या चर्चासत्रात '१९६० नंतरचे स्त्रियांचे गद्य साहित्य' या विषयावर निबंध सादर केला. 'अनुष्टुभ' जुलै २००० या अंकात 'साक्षात्कार' डिसेंबर २००० - जानेवारी २००१ या हिंदी अंकाच्या 'समकालीन मराठी साहित्य' विशेषांकात कविता प्रसिद्ध झाल्या. त्यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर अकादमी, सातारा यांच्या वतीने आयोजित केलेल्या चर्चासत्रात निबंध सादर.

डॉ. स्वाती कर्वे यांचे 'सकाळ वृत्तपत्र आणि वृत्तपत्रसमूह' हे पुस्तक प्रसिद्ध झाले. याशिवाय 'कलाभिरुची' ह्या डॉ. वि. भा. देशपांडे लिखित ग्रंथलेखनात त्यांचा सहभाग आहे. महाराष्ट्र साहित्य परिषदेमार्फत देण्यात येणाऱ्या 'विद्याधर पुंडलिक ग्रंथ पुरस्कार' निवड समितीच्या त्या सदस्या आहेत. 'प्रवासी पु.ल.' हे व्याख्यान त्यांनी वाई येथे शारदीय व्याख्यानमालेत दिले.

डॉ. स्नेहल तावरे
मराठी विभागप्रमुख

Department of English

Prof(Mrs) Anuradha Alurkar received grants of Rs. 45000/- from UGC for her Minor Research Project entitled.

'Teaching poetry at the advanced level'

Prof (Mrs) Alka Kamble received grants of Rs. 40,500/- from UGC for her Minor Research Project entitled 'Comparative study of Texts Books prescribed for compulsory course at Graduation level. ELT Perspective :

I congratulate both the departmental colleagues and wish them great succes in completing their UGC projects sanctioned by UGC. Department is thankful to Dr.Mrs. Sulbha Denskar for her guidance and help

rendered to my colleages in this behalf.

The One day Seminar-Cum-Workshop organised on January 13th 2001 had also received the grant of Rs. 10,000/- from UGC Western Regional office, Pune. We are emmmensely thankful Dr. N.K. Jain for granting this amount for teachers' Workshop.

Prof. (Mrs.) Anuradha Alurkar carried out following extra-curricular activities.

1. She delivered lecture for Post Graduate students on how to prepare for UGC-SET Examination. This lecture was organised by the Post Graduate Association.

2. Poetry pre-long Activity for Post Graduate students of English.

i) on 15-9-2000 for MA Part II students

Poem : 'The Mosquito' by D.H.Lawrence

ii) Comparative Reading in Poetry for MA part I students based on two poems by Joyce Kelimer and Roy Campbell.

During the second term One day Seminar-Cum-Workshop for college teachers was organised jointly under the auspices of Universsity of Pune and Department of English, Modern College, Pune-5. The seminar was conducted to discuss the syllabus for Englsih special paper IV at T.Y.B.A. entittled, 'Introduction to Literary Criticism and Critical Appreciation'.

Prof (Mrs) Anuradha Alurkar read out the paper during the first session entitled, 'M.H. Abrams-- A Glosorry of Literary terms--It's utility for Teachers of Literature.

Dr. Prashant K. Sinha, HOD, Department of English, Universsity of Pune and Dr. G.R.Ekbote Chairmain, P.E. Society were on the dias along with the Cheif Resource person for the Seminar, Dr. U.G. Salunke, HOD, Department of English KTHM College, Nashik. He was felicitated at the hands of our chairman, while speaking on the occassion Dr. G.R Ekbote stressed the need and importance in achieving eloquence of English language.

Dr. V. G. Salunke spoke on his book: Blooms of the Earth rendering in English poems of late Shri. V. V. Shriwadkar alias Tatyasaheb a noted Dynapeeth Award winners poet of Maharashtra.

Dr. Ashok Thorat Dean, faculty of Arts & fine Arts, Universsity of Pune guided the participants during, the post lunch session. Afterwards the participants were divided into four groups and the question bank was evolved for special paper IV(TYBA).

Prof (Ms.) S.G. Parab did an excellent work as comperer, thoughout the day of the seminar. Dr. (Mrs.) Reena G. Sachdev and Prof. (Mrs) Alka A. Kamble looked after the Registration of the participants, who had come from Ahemadnagar, Nasik, and Pune district.

Department is greatly thankful to our Prin A G Gosavi for encouraging me and my departmental collegues both from Junior wing has well as Senior. Wing. Prof J.P. Chinchore & Prof. R.V. Kulkarni did render their services for making the seminar a grand success. Department is equally thankful to Shri D.S. Khopkar and office

staff for their assistance for the seminar.

All these activities mentioned above were in turn organised in developing interest about the subject among the students of English.

Prof. V. G. Joshi
HOD Department of English

मानसशास्त्र विभाग

२९ जुलै २००० रोजी डॉ. भरत देसाई यांचे 'मानसशास्त्रीय प्रकल्प कसे करावेत ?' या विषयावर व्याख्यान झाले.

१५ सप्टेंबर २००० रोजी डॉ. एस. डब्ल्यू. देशपांडे यांचे 'संकेत - शोधन' पद्धती या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले गेले.

८ व ९ डिसेंबर २००० या दोन दिवशी मानस भारती या संस्थेच्या सहकार्याने व्यक्तिमत्त्वविकास कार्यशाळा आयोजित केली गेली. त्यामध्ये अनेक नामवंत तज्ज्ञांची व्याख्याने ऐकण्याची संधी विद्यार्थ्यांना मिळाली.

सिंबॉयोसिस महाविद्यालय, पुणे यांनी आयोजित केलेल्या मराठी मानसशास्त्र परिषद या राज्यस्तरीय अधिवेशनात तृतीय वर्षातील दहा विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग घेतला. कु. श्रद्धा देशमुख, कु. प्राची लोणकर, कु. वनिता जगताप, कु. अश्विनी चोरगे, कु. नीलम बाळघरे यांनी या परिषदेत शोधनिबंध सादर केले.

ज्ञान प्रबोधिनीने आयोजित केलेल्या 'लैंगिक शिक्षण आणि विकास' या कार्यशाळेत नऊ विद्यार्थी सहभागी झाले.

पुणे विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या Recent trends in memory ह्या दोन दिवसांच्या कार्यशाळेत तसेच मानस-भारती संस्थेने आयोजित केलेल्या MBTI या दोन दिवसाच्या कार्यशाळेत प्रा. सौ. अमृता ओक सहभागी झाल्या होत्या.

❖ शिक्षकांची विशेष कामगिरी

पुणे महानगरपालिकेच्या क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांसाठी आयोजित केलेल्या प्रशिक्षण शिबिरात प्रा. सौ. अमृता ओक यांना 'मानवी स्वभाव' या विषयावर व्याख्यान देण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले.

प्रा. सौ. अमृता ओक यांचे Organizational behaviour, cases and applications हे पुस्तक प्रकाशित झाले.

प्रा. आशा परुळेकर यांना कोल्हापूर येथील शिवाजी विद्यापीठाने आयोजित केलेल्या 'पालक-शिक्षण' या विषयावरील आयोजित केलेल्या कार्यशाळेमध्ये बीज-भाषण देण्यासाठी आमंत्रित करण्यात आले व त्यांनी तज्ज्ञ म्हणून मार्गदर्शन केले.

अन्य महत्त्वपूर्ण नोंदी

विभागातर्फे चालविल्या जाणाऱ्या विद्यार्थी मार्गदर्शन केंद्राचा लाभ विद्यार्थी, शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी घेतला.

टी. वाय. बी.ए. च्या परीक्षेत सर्वाधिक गुण मिळविण्याचा मान मानसशास्त्र विभागाची विद्यार्थिनी कु. स्वप्ना केसकर हिने मिळविला.

सहामाही परीक्षेतील गुणांच्या आधारे प्रथम, द्वितीय व तृतीय वर्षातील विद्यार्थ्यांसाठी स्कॉलर बॅच करण्यात आली व त्यांना विशेष मार्गदर्शन करण्यात आले. वरील सर्व उपक्रमांमध्ये प्रा. सौ. आशा परुळेकर, प्रा. सौ. विजया जगताप, श्री एस. के. गायकवाड व श्री. सु. शं. रकटे यांनी उत्तम सहकार्य केले.

प्रा. सौ. अमृता ओक
मानसशास्त्र विभागप्रमुख

भूगोलशास्त्र विभाग

भूगोल विभागातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी अनेक वेगवेगळ्या वृत्तपत्रांतील पर्यावरणासंबंधी व भूगोलशास्त्रासंबंधी कात्रणे गोळा केली व ती कात्रणे वाचनीय या सदरामध्ये सूचना फलकावर लावण्यात आली. विद्यार्थ्यांना प्रा. विलास आल्हाट व प्रा. मानसिंग सांळुके यांनी मार्गदर्शन केले.

दरवर्षीप्रमाणे भूगोल विभागामार्फत विविध वर्गातील अभ्यासक्रमानुसार अभ्यास, सहली व ग्रामीण भागाचे सर्व्हेक्षण करण्यात आले.

अकरावीची अभ्यास सहल महाबळेश्वर, सिंहगड येथे, तर बारावीची भाजे आणि महाबळेश्वर व वाई येथील दांडेघर येथे गेली होती. यासाठी प्रा. आल्हाट, प्रा. झगडे, प्रा. साळुंके यांनी विशेष परिश्रम घेतले. द्वितीय वर्ष कला आणि द्वितीय वर्ष शास्त्र वर्गांच्या अभ्यास सहली अनुक्रमे महाबळेश्वर आणि कोकण किनारपट्टी येथे आयोजिल्या होत्या. यासाठी प्रा. आहिरराव, प्रा. सौ. कुलकर्णी आणि श्री. तांदळे, श्री. शेंडकर यांनी परिश्रम घेतले. तृतीय वर्ष कला वर्षाची अभ्यास सहल श्रीवर्धन, हरिहरेश्वर, मुरूड येथे नेण्यात आली होती. सहलीचे आयोजन प्रा. आहिरराव यांनी केले. त्यांना श्री. तांदळे आणि श्री. शेंडकर यांचे साहाय्य लाभले. पदव्युत्तर विभागाची अभ्यास सहल फुलगाव येथे आयोजिली होती. त्यासाठी प्रा. सौ. घोलप, प्रा. आल्हाट, प्रा. साळुंके यांनी मार्गदर्शन केले. श्री. तांदळे यांनीही मदत केली.

महाविद्यालयातील वरिष्ठ विभागातील भूगोलशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांनी भूपटलभ्रंश व पश्चिम घाटातील भूकंप यासंबंधीची विविध कात्रणे, सूचना फलकावर लावली. ज्या भागामध्ये भूकंप झाला त्या भागाचा नकाशा तयार करण्यात आला. शिवाय या संबधी विद्यार्थ्यांच्या शंका व प्रश्न यांचे निरसन करण्यात आले. प्रा. आल्हाट, प्रा. जयकुमार जाध व, प्रा. सौ. कुलकर्णी यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. याकरिता श्री. पासलकर, श्री. शेंडकर, श्री. तांदळे यांचे सहकार्य नेहमीच मिळते.

संकलक

प्रा. विलास आल्हाट

भूगोल विभाग

Department of Botany

The Department of Botany is a recognised post graduate research centre by the University of Pune for the degree of Ph. D. Miss Aparna Watve submitted a synopsis for her Ph.D. under the guidance of Dr. R. V. Gandhe. Shri K. C. Aneeshkumar, U. A. Patil, R. B. Barmukh, Miss Ravisha Sawant and Miss Ajungla Jamine registered their names for Ph.D. under the guidance of Dr. T. D. Nikam in the year 2000-2001.

Activities Carried out by and for the Students :

Students of Std. XI Science have prepared Charts and Models on the subjects like photosynthesis, respiration, pollution, bio-geochemical cycles, structure of cell and cell organelles. They have also carried out projects on above mentioned subjects.

Students of F.Y. B.Sc., S.Y.B.Sc. and T.Y. B.Sc. wrote articles on different subjects in botany and displayed those articles for other students. Botanical excursion of S.Y. B.Sc. was arranged to Pachgani & Mahabaleshwar on the 10th Feb. 2001. For the students of T.Y. B.Sc.,

it was arranged to Kokan Krishi Vidyapeeth, Malwan and Amboli from 16th January to 21 January 2001. For the M.Sc. students dept. has proposed a visit to Osmania University ICRISAT, CCMB at Hyderabad for the study of the research work going on with these different research stations.

Activities by the Professors :

Dr. Mrs. K. R. Gandhe and Dr. T. D. Nikam promoted to Reader's designation.

Seminars, Conferences and Meetings :

Dr. R.V.Gandhe presented research paper titled, 'Teliospore Germination and germination products in smuts and Dr. Mrs. K.R.Gandhe presented research paper titled, 'Chemical screening of *Ravenelia esculenta* infecting Acacia eburnea in the International Tropical Mycology Symposium at Liverpool John Moores University U.K. in April 2000.

Dr. R.V.Gandhe deliver a talk on Indian Smuts in the National seminar on frontiers in plant sciences at Osmania University Hyderabad January 2001.

Dr. Mrs. K.R.Gandhe invited as an expert on diseases of medicinal plants by Ayurveda Rsashala on 31st January and 1st February 2001 and also invited in 'Endangered medicinal Plants from India' organised by BAIF, Pune on 7,9 Feb. 2001.

Dr.T.D.Nikam deliver a talk on 'Plant tissue culture' at B.R.Gholap College, Pune, in 2000. He participated seminars in 'Role of information technology in Biological Sciences' (December 2000) at University of Pune, 'Herb challenges in the new millennium 2001' at Agharkar Research Institute, and also in 'Preservation, protection and precaution of biodiversity' (February 2001) organised by Hutatma Rajgurunagar Mahavidyalaya. He also attended the 'group monitoring meeting' for the Department of Science and Technology funded research project titled, Nitrogen fixation in cyanobactceria - improvement in the presence and absence of oxygen' at Ranchi, Zarkhand, 2000. Barmukh R.B., Patil V.A., Salunke S.P.Attended an orientation workshop on revised M.Sc. (Sem IV) Syllabus. On 26th & 27th Dec. 2000 at the Department of Botany, University of Pune, Pune - 7.

Mrs. M.B.Shinde has worked as Co-ordinator for Special batch of Std. XII for regular & vacational coaching for different subjects in the college.

Mr. R. N. Ingole has been deputed by Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education, Pune for the workshop conducted by Regional Institute of Education, Bhopal. (M.P.) from 12 Feb. to 16 Feb 2001. For this workshop only 4 teachers were deputed from the state of Maharashtra.

Mr. Aneeshkumar K.C. working as research assistant in the D.S.T. funded research project entitled "Nitrogen fixation by cyanobacteria - improvement in the presence and absence of oxygen " under the guidance of Dr. T.D. Nikam. He has received V.D.Vartak award worth Rs. 700/ - for getting highest marks in M.Sc. Botany (Specialisation-angiosperms.) examination April 1999.

Publications

Gandhe R.V. and Gandhe K.R. published three research papers : 1) Tilletia thirumalachari, a new smut species from

Maharashtra in Indian Phytopath (2000); ii) Achlya dayalii a new species from river Mutha in J. Bombay Natural History Society (2001) and iii) Occurrence of riverine moulds in reference to hydrogen ion concentration in Journal of Indian Botanical Society 2001.

Dr. Zunjarrao R.S. published a research paper titled, ' Improvements of grape cultivation through tissue culture' in drakshawrutta smaranika, 2000.

Dr. Zunjarrao deliver a radio talk on 'Job opportunities through Botany' 2000. He has been apponited as a Professor Incharge in agricultural Unit at MCCG, Pune-5.

Prof. G. M. Bansude
Head, Botany Department

प्राणीशास्त्र विभाग

प्राणीशास्त्र विभागाने अभ्यासक्रमाबरोबरच निरनिराळे उपक्रम यंदाच्या वर्षीही आयोजित केले.

अबेदा इनामदार महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या 'VISION' या कार्यशाळेमध्ये डॉ. भालेराव व प्रा. काळबागे सहभागी झाले. तसेच नोव्हेंबर २००० मध्ये कोलकत्ता येथे आयोजित केलेल्या 'Winter School on Modern Biology' या कार्यशाळेत प्रा. मनीषा सहस्त्रबुध्दे सहभागी झाल्या होत्या.

या वर्षी पहिल्या व दुसऱ्या सत्रात तृतीय वर्ष विज्ञान आणि पदव्युत्तर विभागातील विद्यार्थ्यांसाठी मुळशी, रत्नागिरी, मालवण, सावंतवाडी या ठिकाणी शैक्षणिक सहली आयोजित केल्या होत्या. यात विद्यार्थ्यांबरोबर डॉ. भालेराव, प्रा. काळबागे आणि प्रा. मनीषा भालेराव सहभागी झाले होते. द्वितीय वर्ष विज्ञानातील विद्यार्थ्यांनी रेशीम पैदास केंद्र, मत्स्यबीज केंद्र, मधमाशी केंद्र आणि गांडूळ पैदास केंद्राला भेट दिली. याचे आयोजन डॉ. सुषमा थत्ते, प्रा. काळबागे आणि प्रा. सेन यांनी केले.

महाराष्ट्र शासनाच्या वनविभागासाठी पर्वती पाच गाव वनविहार, तळजाई येथील संग्रहालयात पुण्यामध्ये प्रामुख्याने आढळणारे मासे, कीटक, सरीसृप आणि उभयचर प्राणी यांची रंगीत छायाचित्रे असलेली भित्तिपत्रके तयार केली. यासाठी डॉ. घाटे यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रा. राणे, प्रा. रानडे, प्रा. पाध्ये आणि डॉ. भालेराव यांचे सहकार्य लाभले. अशाच प्रकारची छायाचित्रे बालगंधर्व रंगमंदिर - कला दालनात वन्यजीव चित्रांच्या, प्रदर्शनामध्ये लावण्यात आली होती.

यंदाच्या वर्षात डॉ. सुषमा थत्ते यांना शहरी पर्यावरणातील बदलांचा फुलपाखरांमधील विविधतेवर होणारा परिणाम या विषयाचा अभ्यास करण्यासाठी यू.जी.सी.चे अनुदान मिळाले. पश्चिम घाटातील जैविक विविधतेसंदर्भात बंगलोर येथे आयोजित केलेल्या सभेत सहभागी होण्यासाठी प्रा.राणे, प्रा. पाध्ये व श्री. रानडे गेले होते. डॉ. घाटे यांचे या वर्षी तीन शोधनिबंध प्रसिध्द झाले.

यंदाच्या शैक्षणिक वर्षात आमच्या विभागाला डॉ. माधव गाडगीळ, डॉ. प्रिमाझ झुपांसिक, कुकडोळकर, डॉ. बस्तवडे यासारख्या निरनिराळ्या संस्थातील मान्यवरांनी भेटी दिल्या व येथे चाललेल्या शैक्षणिक व संशोधन कामाची प्रशंसा केली.

प्रात्यक्षिक परिक्षेसाठी डॉ. भालेराव यांनी याही वर्षी Disrict Co-ordinator म्हणून काम बघितले. आमच्या विभागातील पदव्युत्तर स्तरावरील विद्यार्थ्यांनी तसेच पदवीपर्यंतच्या विद्यार्थ्यांनीही निरनिराळ्या

प्रकल्पांमध्ये सहभाग घेऊन उत्तम यश संपादन केले.

आमच्या विभागातील शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनीही निरनिराळ्या कार्यक्रमांमध्ये सहभागी होऊन उत्तम सहकार्य केले.

डॉ. हेमंत घाटे,
प्राणीशास्त्र विभागप्रमुख

रसायनशास्त्र विभाग

विद्यार्थ्यांसाठी राबविलेले विशेष उपक्रम :

(अ) स्पर्धापरीक्षा : प्रथमवर्ष विज्ञान शाखेच्या विद्यार्थ्यांसाठी पुणे विद्यापीठातील रसायनशास्त्र विभागातर्फे घेण्यात आलेल्या केमियाड स्पर्धा परीक्षेत एकूण ३० विद्यार्थी सहभागी झाले. त्यापैकी कु. श्वेतांबरी बासरे ही विद्यार्थिनी पुणे विद्यापीठात प्रथम क्रमांकाने उत्तीर्ण झाली. तिला रुपये ५००/- रोख बक्षीस मिळाले. याशिवाय कु. कल्याणी नामजोशी व कु. स्वप्ना शंकरनारायन यांना प्रत्येकी रुपये १००/- रोख बक्षीस मिळाले.

सन २०००-२००१ या वर्षात एकूण ३४ विद्यार्थी केमियाड २००१ परीक्षेस बसले होते. त्यांपैकी पाटील विवेक हा विद्यार्थी पुणे विद्यापीठात तृतीय क्रमांकाने उत्तीर्ण झाला असून त्याला रुपये ४००/- रोख बक्षीस मिळाले. याशिवाय पुढील विद्यार्थ्यांना उत्तेजनार्थ बक्षीस व सर्टिफिकेट मिळाले. : चास्कर मोनिका, शिरोळकर देवेंद्र, चिंधे आशा, पवार मंजिरी.

वरील परीक्षेसाठी प्रा. लिमये व प्रा. आढाव यांनी मार्गदर्शन केले.

(ब) पात्रता चाचणी (अभिक्षमता) परीक्षा : इंडियन केमिकल सोसायटी मुंबई यांच्यातर्फे तृतीयवर्ष रसायनशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांसाठी १-१०-२००० रोजी घेण्यात आलेल्या पात्रता चाचणी परीक्षेस एकूण ३२ विद्यार्थी बसले होते. त्यांपैकी कु. शिंगटे संध्या व कार अभिजान यांना बक्षीस व सर्टिफिकेट मिळाले.

(क) विज्ञान प्रज्ञाशोध परीक्षा : 'विज्ञान संशोधिका' या संस्थेतर्फे घेण्यात आलेल्या विज्ञान प्रज्ञाशोध परीक्षेस (२८-१-२००१) एकूण१५ विद्यार्थी बसले होते. त्यांपैकी श्री. यादव योगेंद्रकुमार या विद्यार्थ्याची विज्ञान प्रकल्पासाठी निवड झाली असून त्याला पुस्तक खरेदीसाठी रुपये २००/- रोख बक्षीस मिळाले. तसेच खालील विद्यार्थ्यांना उत्तेजनार्थ म्हणून संशोधिकेमधील व्याख्यानास हजर राहण्यास परवानगी मिळाली - कु. सोनावणे स्वाती (द्वितीय वर्ष), शिरोळकर देवेंद्र (प्रथमवर्ष), कु. टोकेकर संहिता (प्रथमवर्ष).

या उपक्रमासाठी महाविद्यालयातर्फे समन्वयक म्हणून डॉ. सुषमा जोग यांनी काम पाहिले व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

(ड) ग्रंथालयाची विशेष सोय : द्वितीय व तृतीय वर्ष रसायनशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी ग्रंथालयाची विशेष सोय आमच्या विभागाने केली आहे. ह्यासाठी आमचे माजी विभागप्रमुख व उपप्राचार्य डॉ. एल्.एच. गाडगीळ सर तसेच एन.डी.ए. मधील निवृत्त प्राध्यापकांनी अनमोल पुस्तकांची देणगी देऊन आम्हांस व विद्यार्थ्यांना मदत केली. या ग्रंथालयाच्या व्यवस्थापनाचे काम डॉ. के.एस. काळे पाहतात.

(ई) शैक्षणिक सहल : तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासदौरा - कर्नाळा अभयारण्य, पनवेल औद्योगिक क्षेत्र येथे आयोजित केला होता.

शिक्षकांची कामगिरी : प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीतर्फे कै. शंकरराव कानेटकर यांच्या स्मृतिदिनी (२५-१-२००१) 'आदर्श शिक्षक' म्हणून प्रा. एस.आर. आढाव यांचा सत्कार करण्यात आला. याशिवाय त्यांनी विद्यार्थी भांडाराचे प्रमुख, परीक्षा समिती कार्याध्यक्ष, स्नेहसम्मेलन कार्याध्यक्ष, ग्रथालय समिती कार्याध्यक्ष म्हणून काम केले.

पुणे विद्यापीठात मार्च २००१ मध्ये प्राध्यापक प्रशिक्षण वर्गासाठी विषयतज्ज्ञ म्हणून डॉ. सुषमा जोग यांना आमंत्रित केले. त्यांनी राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत शिबिरात 'विज्ञान की धर्म' व 'नित्य प्रार्थना' या विषयावर व्याख्यान दिले.

सन २०००-२००१ मध्ये राष्ट्रीय सेवा योजनेचा पुणे शहर विभागाचा जिल्हा समन्वयक म्हणून तीन वर्षासाठी डॉ. एस्. के. उजळंबकर यांची निवड झाली. मंचर येथील राष्ट्रीय एकात्मता शिबिरासाठी, राष्ट्रीय पातळीवरील स्पर्धांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजनेचा पुणे विद्यापीठाचा प्रमुख, सहस्त्रावर्धन कार्यक्रमासाठी पुणे विद्यापीठाचा प्रमुख, राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या प्रथमच निघालेल्या 'युवासंकल्प' नियतकालिकेसाठी प्रमुख संपादक म्हणून निवड, याशिवाय १५ कॉलेजच्या हिवाळी शिबिरांना जिल्हा समन्वयक म्हणून भेटी दिल्या. पुणे विद्यापीठात आयोजित केलेल्या विविध कार्यक्रमांचे सूत्रसंचालन व आयोजन केले. कार्यक्रम अधिकाऱ्यांच्या सभेस मार्गदर्शन केले.

मॉडर्न कॉलेज पुणे - ५३. या संस्थेच्या प्राचार्यपदाचे प्रा. ए. एम. व्हनकळस अतिरिक्त भार म्हणून काम पाहतात.

प्रा. रा. गा. लिमये
विभाग प्रमुख

पदार्थविज्ञान विभाग

पदार्थविज्ञान विभागाने २०००-२००१ च्या शैक्षणिक वर्षात अभ्यासक्रमाशिवाय विद्यार्थ्यांसाठी काही विशेष उपक्रम राबविले आणि विविध स्पर्धांमध्ये भाग घेण्यासाठी विभागातील प्राध्यापकांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. त्याचा संक्षिप्त वृत्तान्त खालीलप्रमाणे :

विद्यार्थ्यांसाठी राबविलेले विशेष उपक्रम

- विभागीय ग्रंथालय
- अभ्यागतांची व्याख्याने
- बारावीतील विद्यार्थ्यांसाठी प्रात्यक्षिकांचे विशेष वर्ग
- एफ. वाय. व एस्. वाय. बी. एस्सीच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रयोगपुस्तिका

विशेष नोंदी :

इंडियन फिजिक्स असोसिएशन (पुणे चॅप्टर)ने कनिष्ठ महाविद्यालयासाठी आयोजित केलेल्या Quiz कॉंपिटिशनमध्ये आपल्या महाविद्यालयातील सुमेध देगावकर, सौम्यक सेन व योगेश चौधरी ह्यांना तृतीय पारितोषिक मिळाले.

श्री. शशिकांत कामठे ह्यांची शिक्षकेतर सेवक महासंघावर सदस्य म्हणून निवड झाली. तसेच L.M.C. मेंबर म्हणून पुढील ५ वर्षासाठी निवड झाली.

१२ वी शास्त्र H.S.C. परीक्षेत तीन विद्यार्थ्यांना १००/१०० गुण मिळाले. त्यांना फिजिक्स क्लबतर्फे विशेष पारितोषिक देण्यात आले.

गेल्या वर्षी यू.जी.सी. च्या ९ व्या प्लॅनमध्ये विभागात ॲस्ट्रॉनॉमिकल टेलिस्कोप घेतला आहे. आकाश निरीक्षणासाठी फिजिक्स क्लबतर्फे पुढील वर्षापासून त्याची परिपूर्णता केली जाणार आहे.

प्रा. सौ. अनुराधा कुलकर्णी
विभाग प्रमुख

DEPARTMENT OF ELECTRONIC SCIENCE

Various activities were carried out in the department.

Major research scheme was sanctioned to the Head, Electronic Science department Dr. Sulabha Deuskar titled "Development of an educational model to promote basic science education as a career, with special reference to electronic science discipline." by UGC worth Rs. 5.4 lakh. In ddition, she has been elected as a member of BOS Electronic Science. Dr. Deuskar was invited to deliver lectures in PVP college Pravaranagar & Sangamner college.

Prof. S. R. Chaudhari was selected for teacher fellowship. He is doing his M.Phil. on Agrielectronics under the able guidance of Dr. Deuskar. He has to his credit two research papers presented in National Conferences at Chandigad (NASI 2001) and at Kalpkam (NSPTS-8).

Inter Collegiate Project and Poster competition under IPA (Indian Physics Association) was conducted. A student of T.Y. B.Sc. Mr. Rajendra Thomre secured first prize.

A ten day study tour of T. Y. B.Sc. and M.Sc. students was arranged to CEERI Pilani, IIT Delhi, ICAR Delhi, CARE Delhi.

On occasion of National Science Day, one day workshop was arranged on "Career after B.Sc. Electronic Science" which was a part of the major research scheme sanctioned to Dr. Sulabha Deuskar. Senior Professors from various colleges as well as industrialists guided the students regarding selecting their career.

For local colleges one day workshop was arranged by our department for setting of S. Y. B.Sc. practical slips.

Educational visits were arranged for XI, T.Y., S.Y. students. They visited various institutes such as KASAM, Observatory (Pune), Sugar factory at Theur and Seed testing lab at Wadarwadi.

Some excellent projects were completed by XII standard students.

Prize was instituted first time this year for Post Graduate session. Our past student Mr. Ramraj Panday stood first in entire PG session and captured the prize.

Students who are deprived of higher education can complete their education through Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University (Y.C.M.O.U.). These Engineering Academic Programms are designed for working students as well. Ours is the only college who is conducting such engineering courses successfully for last ten years.

Dr. Sulabha Deuskar
Head of the Department

DEPARTMENT OF STATISTICS

Student Activities

1) Students of S. Y. B.Sc. and T. Y. B.Sc. (Statistics) visited "Department of Statistics, University of Pune, Pune - 7", on 16th Oct. 2000. Prof. & Head Dr. A. P. Gore, Dr. A. V. Kharshikar and Dr. M. B. Rajarshi guided the students and informed regarding statistical software packages. Students were demonstrated different statistical packages at computer laboratory.

2) A Study tour to Mahatma Phule Krishi Vidyapeeth, Rahuri was arranged for T. Y. B.Sc. students.

3) Students of T. Y. B.Sc. went to S. P. College on 22nd Dec. 2000 to attend the Guest Lecture of Dr. B. K. Kale on the topic "Probable Scenario of Developments in Statistics in near Future."

4) Guest Lecture of Dr. A. D. Dharmadhikari, Reader, University of Pune, Pune, was arranged on 15th Jan. 2001 on behalf of Science Association. He delivered lecture on "Applications of Statistics in industries."

5) Shri. Ashok Kapre, District Statistical Officer, talked about the scope and functions of Statistics in State Government organizations. He also gave detailed information about population census 2001 and its importance on 21st Jan. 2001.

6) Students of T.Y.B.Sc. and T.Y.B.Com. attended a Lecture of Mr. V. K. Hattarge, ISO consultant on 2nd Feb. 2001 at B.M.C.C. College, Pune. He focused upon clauses of ISO 9000, which are included in the syllabus.

7) Past student of this College & Department Mrs. Manisha Lavate, working in office of Joint Director of Health Service, received special increment due to work of population projection for the year 2000-2001.

8) Articles in newspaper regarding application of statistics, in agriculture, Industries and about ISO 9000-2000 were displayed on the notice board time to time.

9) An Industrial visit to "Kirloskar Oil Engines Limited, Khadki, Pune - 3" was arranged on 12th February 2001. The experts delivered lecture on statistical techniques used for statistical process control and about ISO 9000 series.

Departmental Library : Shri. Ashok Kapre (District Statistical Officer) gave the complementary copies of the following books to the student's library. 'Economic survey of Maharashtra 1999-2000', 'पुणे जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन'

Dr. A. P. Gore (Head Statistics Dept. University of Pune) gave two issues of magazine 'current sciences' to students' library. Prof. P. S. Chirputkar (Former Principal Modern College) has donated 40 books on statistics. Bharatiya Vidya Bhavan donated a book 'I predict' written by Dr. Vasant Gowarikar.

Activities of Staff

Prof. P. G. Dixit delivered a lecture on statistical computing for the staff at college of Agriculture, Pune. He was felicited by

Pune Municipal Corporation at the hands of Hon. Minister Shri. Vasant Chavan as the best teacher. He was declared University level award of National Service Scheme, best programme officer for the year 1994-95 for excellent work. He was felicited and given the award by University of Pune on 26/8/2000 at the hands of Hon. Social worker Shri Mohan Dhariya and Dr. Arun Nigavekar, Vice-Chancellor of University of Pune. He was elected as a member of Board of Studies in Statistics, at University of Pune. He delivered number of lectures at N.S.S. Programmes in various colleges on the topics 'National Integration', राष्ट्र उभारणीत युवकांचे योगदान etc.

Dr. (Mrs.) V. R. Prayag worked as Resource Person at Department of Statistics, University of Pune, for two refresher courses in "Statistical Computing" conducted by the Academic Staff College, Pune. She has published a research paper in the international journal ECONOMITRICS (2000) titled "Testing randomness of spatial pattern using Eberhardt's index." UGC Minor Research Grant for a scheme in Medical Statistics is sanctioned to Dr. V. R. Prayag. She has completed a mojor research project funded by DST in collaboration with Dr. S. A. Chiplonkar, ARI, Pune titled "Modern Statistical Aids in better understanding of nutritional problems."

Prof. (Mrs.) M. M. Sane's Research paper titled "Effect of missing an influential covariate" has been accepted for publication in Journal, Communications in Statistics : Theory and Method.

P. G. Dixit
Head, Statistics Department

गणित विभाग

प्राध्यापकांचे यश

१) गणित विभागप्रमुख सौ. प्रमिला चिकटे यांची पुणे विद्यापीठाच्या गणित अभ्यासमंडळावर निवड झाली.

२) सौ. कांचन राजाध्यक्ष यांना पुणे महानगरपालिकेतर्फे आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

विद्यार्थ्यांचे यश :

१) सुहास पंडित या विद्यार्थ्याची National Board of Higher Mathematics (NBHM) तर्फे गणित विषयाच्या प्रगत अभ्यासासाठी शिष्यवृत्तीकरिता निवड झाली.

२) Bombay I.I.T. (Powai) येथे घेण्यात आलेल्या आठ दिवसांच्या गणित शिबिरासाठी प्रतुल गदगकर यांची All India level वर निवड झाली.

विविध उपक्रम

१) इयत्ता बारावी गणिताचा पेपर अचूक कसा लिहावा याविषयी, H.S.C. बोर्डाचे गणित विषयाचे Chief moderator प्रा. कुचेकर यांचे मार्गदर्शनपर व्याख्यान आयोजित केले होते.

२) गणित विषयाची मुलांना वाटणारी भीती जाऊन त्यांनी या विषयाच्या अभ्यासास प्रवृत्त व्हावे, यासाठी गणित विषयाचे आपल्या प्रत्यक्ष जीवनशैलीतील व Career मधील स्थान याचे महत्त्व विशद करण्यासाठी 'गणित माझा गुरु' या विषयावर श्री. पु. ग. वैद्य यांचे इयत्ता ११ वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी एक व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. वैद्यसरांच्या विनोदी शैलीतील हे व्याख्यान विद्यार्थ्यांना खूप आवडले.

यावेळी श्री. पु. ग. वैद्य यांच्या हस्ते आदर्श शिक्षक पुरस्कार मिळाल्याबद्दल सौ. राजाध्यक्ष यांचा सत्कार करण्यात आला.

३) विद्यार्थ्यांनी गणिताचा अभ्यास पुस्तके वाचून स्वतः करण्यास शिकावे. या स्वयं अभ्यासाच्या शिक्षणासाठी एक अभिनव उपक्रम राबविला. इयत्ता ११ वी च्या विद्यार्थ्यांची गटवार विभागणी करून प्रत्येक गटातील काही विद्यार्थ्यांनी Determinant हा Topic आपल्या गटाला शिकविला.

४) कनिष्ठ विभागातील प्राध्यापकांनी इयत्ता ११ वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी गणित विषयाच्या अभ्यासक्रमावर आधारित Question Banks तयार केल्या.

वरील सर्व उपक्रम यशस्वीपणे पार पाडण्यात कनिष्ठ महाविद्यालयातील प्राध्यापक सौ. राजाध्यक्ष, सौ. राठोड, कु. गायतोंडे व श्री. कारेकर यांचा सहभाग उल्लेखनीय आहे.

५) तृतीय वर्ष (गणित) या वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी C-DAC येथे Educational visit आयोजित करण्यात आली. C-DAC मधील प्राध्यापकांनी 'गणित विषयाचे संगणक अभ्यासातील महत्त्व' या विषयावर एक व्याख्यान आयोजित केले होते.

६) आपल्या महाविद्यालयाच्या माजी विद्यार्थिनी यशोधरा भालेराव यांचे 'Communication skills - required in interview and group discussion' या विषयावर S.Y.-B.Sc. व T.Y.-B.Sc. च्या विद्यार्थ्यांसाठी एक व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या व्याख्यानाला विद्यार्थ्यांचा खूपच चांगला प्रतिसाद मिळाल्यामुळे यशोधरा भालेराव व त्यांच्या सहकारी सौ. कुमुद दाते यांनी फेब्रुवारी महिन्यात विद्यार्थ्यांसाठी तीन दिवसांचे 'स्वदर्शन' शिबिर आयोजित केले होते. या शिबिरात S.Y. B.Sc. व T.Y. B.Sc. च्या वर्गातील २२ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

७) 'Careers in Mathematics' या विषयावर प्रा. सी. जी. कुलकर्णी यांचे व्याख्यान शास्त्र शाखेच्या विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित करण्यात आले. गणित विषय घेऊन विविध क्षेत्रांत उच्चपदावर काम करणाऱ्या आपल्या माजी विद्यार्थ्यांची माहिती या व्याख्यानात विद्यार्थ्यांना सांगण्यात आली.

८) F. Y. B.Sc. मधील मागासवर्गीय व गणितात मागे पडणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी, U.G.C. च्या IXth plan मध्ये मंजूर झालेला remedial course राबविण्यात आला. या उपक्रमामुळे विद्यार्थ्यांमधील गणिताबद्दलचा awareness वाढण्यास मदत झाली.

९) कर्जत येथील एका Seminar मध्ये प्रा. रायरीकर यांनी Resource Person म्हणून काम केले.

सौ. प्रमिला चिकटे
विभाग प्रमुख

संगणकशास्त्र विभाग

विद्यार्थ्यांसाठी राबविलेले विशेष उपक्रम :

विभागीय ग्रंथालय, साप्ताहिक चर्चासत्र, वार्षिक सॉफ्टवेअर स्पर्धा, अभ्यागतांची व्याख्याने, इंडस्ट्रियल प्लेसमेंट कक्ष, वातानुकूलित प्रात्यक्षिक कक्ष, अभ्यासक्रमाप्रमाणे प्रात्यक्षिकासाठी स्वतंत्र कक्ष, इंटरनेट सुविधा, अत्याधुनिक २१ संगणकांची नव्याने खरेदी, कॅम्पस् मुलाखती.

शिक्षक / कर्मचाऱ्यांची विशेष कामगिरी :

प्रा. ए. व्ही. देशपांडे, प्रा. मनीषा जाधव, प्रा. शामकांत देशमुख, श्री. समीर बडमनजी व विभागातील सर्व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचा प्लेसमेंट कक्ष व कॅम्पस मुलाखती हे कार्यक्रम राबविण्यात सक्रिय सहभाग.

प्रा. पिंकल शहा यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रा. मराठे यांनी पुरस्कृत केलेले 'R. M. Marathe Best

Programmer Award 2000-2001' स्पर्धा विभागात संपन्न झाली. स्पर्धेचे पारितोषिक श्री. यशराज बोरसे एम. सी. एस. प्रथम वर्ष यांस मिळाले.

प्रा. संगीता राऊत, प्रा. अभिजीत साठे, श्री. समीर बडमनजी यांनी इंटरनेटवरून विविध अभ्यासक्रमाच्या परीक्षा यशस्वीरीत्या पूर्ण केल्या. विभागातर्फे सर्व प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे अभिनंदन ...!

या वर्षी विभागातर्फे पुणे विद्यापीठाची एम्. सी. एस्. centralised admission 2000-2001 ची सर्व प्रक्रिया विभागात यशस्वीरीत्या पार पाडण्यात आली. ही प्रक्रिया यशस्वी करण्यात पुणे विद्यापीठातील श्री. शशिकांत धेंडे (मा. उपकुलसचिव) व श्री. विठ्ठल साठे (मा. सहायक कुलसचिव) तसेच मा. प्राचार्य अ. गो. गोसावी यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. विभागातील सर्व प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी व कार्यालयीन कर्मचारीवर्ग यांच्या सहभागामुळे ही प्रक्रिया सुरळीत पार पडली.

एम्. सी. एस्. च्या द्वितीय वर्षातील चौथ्या सेमिस्टरमध्ये विद्यार्थ्यांनी प्रत्यक्ष कंपनीमध्ये पूर्णवेळ प्रोजेक्ट करावयाचे असते. या वर्षी पुढील नामांकित कंपन्यांनी आमच्या विद्यार्थ्यांची निवड केलीच पण त्याचप्रमाणे त्यांना जूनपासून नोकरीदेखील देऊ केली आहे. संगणकशास्त्र विभाग या कंपन्यांचा आभारी आहे.

1) Zensar Technologies, Pune 2) PSPL, Pune 3) Jopasana, Pune 4) Assetlink, Pune 5) Kale Consultant, Pune 6) Aftek, Pune 7) Cognizent, Pune 8) Cyber Media, Pune 9) 3 Genesis, Mumbai 10) Modular Solutions, Pune 11) Nulink 12) Algenthm, Pune

विशेष नोंदी : प्राणिशास्त्र विभागातील प्रा. डॉ. सुषमा थत्ते यांनी पाच पुस्तकांच्या संचाची विभागीय ग्रंथालयास भेट. विभाग त्यांचा आभारी आहे.

ए. व्ही. देशपांडे
प्रोफेसर इन-चार्ज, संगणक शास्त्र विभाग

ग्रंथालय

१९९९-२००० या शैक्षणिक वर्षात, ग्रंथालयात एकूण १२०५ नवीन पुस्तके विकत घेण्यात आली. आता ग्रंथालयातील पुस्तकांची एकूण संख्या ६३७४८ इतकी झाली.

महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयात असावीत अशी व येथील अभ्यासक्रमाशी निगडित अशी एकूण ७५ मासिके, इंग्रजी व मराठी मिळून एकूण १३ वर्तमानपत्रे ग्रंथालयात येतात.

या वर्षीपासून ग्रंथालयाच्या वाचनकक्ष विभागात, कनिष्ठ महाविद्यालयाचा स्वतंत्र विभाग सुरू करण्यात आला आहे. अकरावी व बारावीच्या विद्यार्थ्यांच्या क्रमिक पुस्तकांची देवघेव, येथे बसून अभ्यास करू इच्छिणारे सर्व शाखांचे विद्यार्थी यांची बसण्याची व्यवस्था, वर्तमानपत्रे व प्रश्नपत्रिका संच उपलब्ध करून देणे इ. सुविधा येथे देण्यात येतात. या सुविधांचा रोज अंदाजे १२५ ते १५० विद्यार्थी / विद्यार्थिनी लाभ घेतात.

या वर्षी ५ ऑक्टोबर २००० रोजी सरस्वती-पूजनाच्या निमित्ताने, महाविद्यालयाच्या शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी पुस्तक प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. या वर्षात नवीन घेतलेली व इतर वाचनीय पुस्तके या प्रदर्शनात मांडण्यात आली होती. प्रदर्शनाचे उद्घाटन व सरस्वतीपूजन महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा. अ. गो. गोसावी यांच्या हस्ते झाले. या उपक्रमास महाविद्यालयाच्या शिक्षक व शिक्षकेतर सेवकांचा चांगला प्रतिसाद मिळाला.

२६ नोव्हेंबर २००० रोजी पुणे विद्यापीठाच्या महाविद्यालय व विद्यापीठ विकास मंडळातर्फे संचालक डॉ. व. को. वाघ यांच्या समवेत परदेशी पाहुण्यांनी ग्रंथालयास भेट देऊन ग्रंथालयाची पाहणी केली.

या वर्षी ग्रंथालयाला १०६ पुस्तके भेट मिळाली.

त्यामुळे ग्रंथालयाच्या संग्रहात मोलाची भर पडली आहे.

भेटीदाखल पुस्तके देणाऱ्या व्यक्ती / संस्था पुढील-प्रमाणे : (१) चिन्मय मिशन - ४, (२) प्रा. नायडू (प्राणिशास्त्र विभाग) - ३, (३) स्नेहवर्धन प्रकाशन - २, (४) प्रा. श्रीमती सुनिता गोसावी (कनिष्ठ महाविद्यालय) - १, (५) ब्रिटिश लायब्ररी - १ (६) श्री. अ. वि. वैद्य (कै. मामासाहेब देवगिरीकर स्मरणार्थ) - १२ (७) अर्थशास्त्र विभाग (मॉडर्न कॉलेज) - ६ (८) श्रीमती नीता लेले - १८ (९) प्रा. डॉ. वायू. आर्. वाघमारे - २ (१०) श्री. आपटे (प्रा. स्नेहल तावरे यांच्याकडून) - १२ (११) प्राचार्य श्री. अ. गो. गोसावी - ३ (१२) CSR - २ (१३) प्रा. श्रीमती महाजनी (फर्गसन कॉलेज) - ४०

महाविद्यालय व ग्रंथालय या व्यक्तींचे / संस्थांचे आभारी आहे.

ग्रंथालयातील पुस्तकांच्या संगणकीकरणासाठी SLIM हे सॉफ्टवेअर घेण्यात आले असून पुस्तकांचे व ग्रंथालयातील इतर माहितीच्या संगणकीकरणाचे काम सुरू झाले आहे. आतापर्यंत अंदाजे ४००० पुस्तकांची माहिती संगणकामध्ये भरली आहे. या कामात 'कमवा आणि शिका' योजनेअंतर्गत काम करीत असलेल्या ४ विद्यार्थ्यांची ग्रंथालयाला चांगली मदत झाली आहे.

UGC पुस्तक पेढी योजनेचा या वर्षी ३३ विद्यार्थ्यांनी लाभ घेतला.

चालू शैक्षणिक वर्षात ग्रंथालय प्रा. प्रमुख म्हणून श्री. एस्. आर. आढाव यांची नियुक्ती करण्यात आली. जुलैमध्ये समितीची सभा घेऊन ग्रंथालयातील कामाची श्री. आढाव यांना माहिती देण्यात आली.

विद्यार्थी व प्राध्यापक यांनी ग्रंथालयाचा जास्तीत जास्त लाभ उठवावा म्हणून ग्रंथपाल व ग्रंथालयातील कर्मचारी सतत प्रयत्नशील असतात.

सौ. माधुरी दातरे

ग्रंथपाल

Post Graduate Association

Chair Person - Dr. Bharati Dole

Members : Prof. Sanjeevani Rahane, Prof. D. B. Gaikwad, Prof. Nisha Bhandare, Prof. N. J. Kulkarni, Dr. Kanchan Gandhe, Prof. Anuradha Alurkar, Prof. N. S. Rane, Prof. C. S. Deshmukh, Prof. Manisha Sahastrabuddhe, Prof. Subro Sen.

The Post Graduate Association had focussued the activities in helping students building their career. A number of lectures were organised by the association for the same.

1) Address and relevance of Post Graduate Education in Modern times : Prof. A. G. Gosavi (Principal - Modern College, Pune)

2) Preparation for SET Exam. : Prof. Anuradha Alurkar (Modern College, Pune)

3) Preparation for Net Exam : Prof. Nisha Bhandare (Modern College, Pune)

4) Doctoral Programmes in US : Mr. Atul Gopal (Director Bull's Eye, Knowledge System)

5) Preparation for entering into IT Industry : Dr. Asha Naik (Head - HRTTIL, Pune)

6) Effective Communication : Ms. Yashodhara Bhalerao (Freelance Trainer)

The P. G. Association received excellent response from Post-Graduate students and co-operation from the staff members.

Dr. Bharati Dole

(Chair Person, P. G. Association)

सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी निवड समिती

*** समिती सदस्य :** प्रा. अरुण भालेराव, कार्याध्यक्ष, प्रा. के.एस.लागू, प्रा. राजीव कुलकर्णी, प्रा. (सौ.) मेधा सिधये, प्रा. जयंत जोर्वेकर, प्रा. टी.डी. निकम, प्रा. व्ही. के. छाब्रा व कार्यालयीन कर्मचारी श्री. एस्.एन. इनामदार.

सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थ्यांची निवड करताना काही निकष ठरविण्यात आले. त्यानुसार कनिष्ठ आणि वरिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांकडून अर्ज मागविण्यात आले. त्या अर्जांमधून निकषांच्या अटींमध्ये जे विद्यार्थी पात्र ठरले त्यांच्या मुलाखती २७ जानेवारी २००१ रोजी घेण्यात आल्या.

या मुलाखतींसाठी समिती सदस्य तसेच विशेष निमंत्रित म्हणून प्रा. लाळे आणि उपप्राचार्य चिंचोरे हे उपस्थित होते.

या मुलाखतींमधून खालील विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली.

कनिष्ठ महाविद्यालय : कु. प्राची काळे (अकरावी वाणिज्य)

वरिष्ठ महाविद्यालय : कु. स्मिता लोणकर, (तृतीय वर्ष, वाणिज्य)

या समितीच्या कामासाठी प्राचार्यांचे उत्तम मार्गदर्शन लाभले. तसेच समितीचे सर्व सदस्य, कार्यालयीन कर्मचारी आणि यंदाच्या वर्षी विद्यार्थ्यांच्या मुलाखती जिमखाना विभागात घेतल्यामुळे तेथीलही सर्वांचेच विशेष सहकार्य मिळाले.

मी या सर्वांचा मनःपूर्वक आभारी आहे.

डॉ. अरुण भालेराव
कार्याध्यक्ष,
सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी निवड समिती

व्यक्तिमत्त्व-विकास कार्यशाळा

मानसशास्त्र विभागातर्फे व्यक्तिमत्त्व-विकास या विषयावर ८ व ९ डिसेंबर २००० रोजी एका कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेत मानस-भारती पुणे या संस्थेच्या आजीव सदस्यांनी मार्गदर्शन केले.

या कार्यशाळेत कला, विज्ञान, वाणिज्य, शिक्षणशास्त्र, अभियांत्रिकी, वैद्यकशास्त्र इत्यादी शाखां मधील सुमारे १५० विद्यार्थी व ५० प्राध्यापक सहभागी झाले होते. हे सर्व शिबिरार्थी पुणे, नारायणगाव, बारामती, दौंड, नगर जळगाव, नंदुरबार भागातून आलेले होते.

दि. ८ डिसेंबर २००० रोजी डॉ. हिरा अद्यंताया, कुलगुरू टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ यांच्या शुभहस्ते कार्यशाळेचे उद्घाटन झाले. जीवनाकडे पाहण्याचा सकारात्मक दृष्टिकोन बाळगा, ज्ञान-विज्ञान तंत्रज्ञानाची कास धरून स्वतःचे व्यक्तिमत्त्व घडवा, असे मौलिक मार्गदर्शन त्यांनी केले.

याप्रसंगी डॉ. शिरवैकर, प्रसिद्ध मनोविकारतज्ज्ञ, यांचे 'निरोगी व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना' या विषयावर बीज-भाषण झाले. प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे अध्यक्ष डॉ. एकबोटे यांनी संस्थेविषयी माहिती दिली. प्राचार्य अ. गो. गोसावी यांनी उपस्थितांचे स्वागत व मान्यवरांचा सत्कार केला. उद्घाटन समारंभानंतर डॉ. मोहन आगाशे प्रसिद्ध नाटयचित्रपट अभिनेते व मनोविकारतज्ज्ञ यांनी कलेच्या माध्यमातून शिक्षण कसे सुलभ होऊ शकेल व त्यातून व्यक्तिमत्त्व कसे घडवता येऊ शकेल याचे अत्यंत सोप्या भाषेत विवेचन केले.

त्यानंतर प्रा. एम. वाय. थोते, निवृत्त संचालक आकाशवाणी व दूरदर्शन यांनी मुलाखत कशी द्यावी, गटचर्चेत सहभागी होताना कोणत्या गोष्टींची काळजी घ्यावी. याबाबत मागदर्शन केले.

डॉ. प्रा. आ. भागवतवार यांनी 'स्व-व्यवस्थापनाची कला. या विषयाचे विवेचन करताना स्वतःचे व्यावसायिक नियोजन कसे करावे, त्यातील टप्पे कोणते ते स्पष्ट केले. कामाचे स्वरूप हेच प्रामुख्याने कार्य-समाधान मिळवून देते या मुद्यावर त्यांनी विशेष भर दिला.

त्या दिवशीच्या सत्रांची सांगता डॉ. फाल्गुने, संचालक आरोग्य केंद्र, पुणे विद्यापीठ यांच्या व्याख्यानाने झाली. जीवनशैली व व्यक्तिमत्त्व हा त्यांच्या भाषणाचा विषय होता. तरुणांमधील चुकीच्या जीवनशैली, आहाराबाबतचे गैरसमज, व्यसने यांचा व्यक्तिमत्त्वावर होणारा गंभीर परिणाम याकडे त्यांनी शिबिरार्थींचे लक्ष वेधले.

९ डिसेंबर २००० रोजी व्यायामाच्या माध्यमातून व्यक्तिमत्त्व विकास कसा साधता येईल? हे चंद्रशेखर आगाशे आणि शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयाचे माजी प्राचार्य पटवर्धन यांनी अनेक उदाहरणांच्या साहाय्याने पटवून दिले.

डॉ. सी.जी. देशपांडे, माजी मानसशास्त्र विभाग प्रमुख, मुंबई विद्यापीठ, यांनी संप्रेषण-कौशल्याचे मापन करणारी चाचणी देऊन संप्रेषण कौशल्य वाढविण्यासाठी काय करावे? याबद्दल उपयुक्त माहिती दिली.

दुपारच्या उपस्थितांचे सहा छोट्या गटात विभाजन करून त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाविषयक अडचणी दूर करण्याचा प्रयत्न डॉ. सिन्हा रे, डॉ. अलका देव, डॉ. इंदिरा पाटील, प्रा. अल्पना वैद्य, निलीमा बेंद्रे. या तज्ज्ञांनी केला.

या दोन दिवसात झालेल्या विविध सत्रांसाठी अध्यक्षस्थान डॉ. साळी, डॉ.मुटाटकर, डॉ. उषाताई खिरे, डॉ. वाटवे यांनी भूषविले.

अशा रीतीने नामवंत तज्ज्ञांच्या अनुभवी मार्गदर्शनामुळे हे कृतिसत्र गुणात्मकदृष्ट्या अत्यंत उत्कृष्ट दर्जाचे झाले.

स्वतःच्या संप्रेषण-कौशल्याचे मापन करण्याची व वैयक्तिक समस्या सोडविण्याची संधी मिळाल्याबद्दल, प्रसिद्ध व्यक्तींच्या सहवासात दोन दिवस राहण्याची संधी मिळाल्याबद्दल शिबिरार्थींनी समाधान व्यक्त केले. अशी शिबिरे वारंवार घेण्यात यावीत असेही सूचित केले गेले.

या संपूर्ण कार्यशाळेचे संयोजन मानसशास्त्र-विभागप्रमुख प्रा. सौ. अमृता ओक यांनी केले होते. त्यासाठी त्यांना विभागातील सहकारी प्राध्यापक शिक्षकेतर कर्मचारी व विद्यार्थ्यांनी सहकार्य केले.

प्रा. अमृता ओक
मानसशास्त्र विभाग

कलामंडळ

❋ सदस्यांची नावे :

मा. प्राचार्य श्री. अ.गो.गोसावी (प्रेसिडेंट), मा. (उपप्राचार्य), प्रा. आर.जी. लिमये (उपक्रमाधिकारी), प्रा. जयंत जोर्वेकर (कार्याध्यक्ष), सदस्य :- प्रा. डॉ.सौ. सुषमा जोग, प्रा. नरेंद्र नायडू, प्रा. जीविता गुजर, प्रा. राजीव कुलकर्णी, प्रा. जगदीश भिडे, प्रा. सुनीता गोसावी, प्रा. निशा भंडारे, प्रा. नयना कुलकर्णी, प्रा. लीना पाटणकर, प्रा. कांचन राजाध्यक्ष, प्रा. अमृता सातभाई, प्रा. संजीवनी कुवळेकर, प्रा. श्याम देशमुख, प्रा. डॉ. स्वाती कर्वे, कार्यालयीन कर्मचारी :- श्री. व्ही.एल्.आव्हाड, सौ. स्वाती पटवर्धन.

अभिमानास्पद गौरवशाली कामगिरी

या वर्षी आपल्या महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी कलाकारांनी भारत विकास परिषदेत राष्ट्रीय समूह गान स्पर्धेत वरिष्ठ विभागात प्रादेशिक स्तरावर संपूर्ण भारतात 'प्रथम क्रमांक' मिळविला.

विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धा-जिल्हा स्तर प्रथम क्र., राज्य स्तर-प्रथम क्रमांक, आणि राष्ट्रीय स्तर प्रथम क्रमांक अशी 'हॅटट्रिक' साधली आहे.

राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत 'चेतना के स्वर' या भारत

विकास परिषदेने प्रकाशित केलेल्या पुस्तिकेतील 'अपनी धरती, अपना अंबर' हे हिंदी गाणे निवडून राष्ट्रीय स्तरावर या गाण्यासाठी द्वितीय क्रमांक मिळविला.

प्रादेशिक स्तरावर महाराष्ट्राची लोकधारा आणि पोवाडा एकत्र करून एका नवीन गीताची रचना कलामंडळाच्या सदस्या प्रा. डॉ. सौ. सुषमा जोग यांनी करून हिंदी आणि मराठी गाण्यांना स्वरबद्ध केले आणि विद्यार्थी कलाकारांकडून अतिशय मेहनतीने तयारी करून घेतली. हैद्राबाद येथे झालेल्या राष्ट्रीय समूहगान स्पर्धेत राष्ट्रीय स्तरावर 'सांघिक प्रथम क्रमांका'चे पारितोषिक मिळविले. मॉडर्न महाविद्यालयाचा संघ राष्ट्रीय पातळीवर विजेता ठरला.

या संघातील विद्यार्थी कलाकार पुढीलप्रमाणे :

मधुवंती गोळे, आनंद ठकार, मिलिंद देवस्थळी, शिशिर परांजपे, प्रशांत जाधव, मिथुन नामवडे, ऋतुजा वाखले, कांचन नाखे, श्रद्धा पंडित, अरुंधती शुक्ल, अमेय मोडक, दीप्ती घुगरी, मनोज चव्हाण, शंतनू अभ्यंकर, शैलेश लेले, जयदीप होनप.

*** एकांकिका**

रसवंती करंडक आंतर महाविद्यालयीन राज्यस्तरीय एकांकिका स्पर्धेत आपल्या महाविद्यालयातर्फे श्री. दिलीप प्रभावळकरलिखित, मंदार गोरे दिग्दर्शित 'समोरासमोर' या एकांकिकेचा प्रयोग सादर केला. उत्कृष्ट टीमवर्क, दर्जेदार पार्श्वसंगीत आणि प्रकाशयोजना आणि उत्कृष्ट अभिनयाच्या जोरावर आपल्या संघाने 'रसवंती करंडक' जिंकून सांघिक प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक मिळविले. प्रा. सुनीता गोसावी यांनी मार्गदर्शन केले.

कलाकार :

मंदार गोरे, भक्तिप्रसाद देशमाने, अंजली वीरकर, कौस्तुभ आचार्य, श्रद्धा पंडित, सौरभ गोखले, आदित्य वर्वे, नीरज नानल, मंगेश लातुरकर, नम्रता शेटे, अभिजीत गोरे, रसिका पालकर, अजित हिरे, आमोद खळदकर.

यंदाच्या पुरुषोत्तम करंडक आंतरमहाविद्यालयीन एकांकिका स्पर्धा आणि 'मुंबईची सवाई करंडक' आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धा या दोन्ही मानाच्या स्पर्धेत 'समोरासमोर' या एकांकिकेचा बहारदार प्रयोग सादर केला. पुरुषोत्तम करंडक एकांकिका स्पर्धेच्या प्राथमिक फेरीत भक्तिप्रसाद देशमाने या विद्यार्थ्यास अभिनयाचे उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले तर मंदार गोरे यास दिग्दर्शनाचे द्वितीय पारितोषिक मिळाले.

* बारामती येथील तुळजाराम चतुर्चंद महाविद्यालय आयोजित कवी मोरोपंत आंतरमहाविद्यालयीन वादविवाद स्पर्धेत अकरावी शास्त्र शाखेतील प्रतुल पवार व अक्षर आवलगावकर यांनी सांघिक प्रथम क्रमांकाचा करंडक मिळविला. प्रा. सौ. संजीवनी कुवळेकर व प्रा. सौ. सुनीता गोसावी यांनी मार्गदर्शन केले.

कल्याणी करंडक आंतरमहाविद्यालयीन सुगम संगीत स्पर्धेत कांचन नाखे, मधुवंती गोळे, श्रद्धा पंडित आणि मनोज चव्हाण यांनी भाग घेतला. या स्पर्धेत मनोज चव्हाण या विद्यार्थ्यास तालवाद्याचे (तबला) तृतीय पारितोषिक मिळाले. प्रा सौ. लीना पाटणकर यांनी मार्गदर्शन केले.

* मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे ५ आयोजित, श्री. मोहनकुमार भंडारी, मॉम स्टुडिओ आणि कॅसेट कंपनी, पुणे आयोजित 'मॉम करंडक आंतरमहाविद्यालयीन द्वंदगीत स्पर्धे'चे हे सातवे वर्ष होते. या वर्षी ३७ संघांनी या स्पर्धेत सहभाग घेतला. आपल्या महाविद्यालयाच्या वतीने तीन संघ सहभागी झाले होते. संघ क्र. १- विभावरी आपटे आणि मधुवंती गोळे, संघ क्र. २-कांचन नारवे आणि श्रद्धा पंडित संघ क्र. ३ - आनंद ठकार आणि प्रशांत जाधव. या तीन संघांपैकी पहिल्या दोन संघांनी प्राथमिक फेरी जिंकून द्वितीय फेरीत यशस्वी प्रवेश केला. अंतिम फेरीत कांचन नारवे आणि श्रद्धा

पंडित यांच्या संघाने सांघिक द्वितीय पारितोषिक मिळविले.

स्पर्धेचे उद्घाटन मा. प्राचार्य श्री. अ. गो.गोसावी यांनी केले तर स्पर्धेचे पारितोषिक वितरण सुप्रसिद्ध गायक श्री. अरुण दाते यांच्या हस्ते झाले. या समारंभात पुणे शहर पोलीस उपायुक्त श्री. अशोक धिवरे विशेष सन्माननीय अतिथी म्हणून उपस्थित होते. परीक्षणाची जबाबदारी प्रा. हेमंत पेंडसे, श्री. कुमार करंदीकर व सौ. अपर्णा ,गुरव यांनी पार पाडली.

या स्पर्धेचे संपूर्ण नियोजन कलामंडळ सदस्य प्रा. जगदीश भिडे व प्रा. सौ. कांचन राजाध्यक्ष यांनी केले. यंदाचा मॉम करंडक गरवारे वाणिज्य या महाविद्यालयाने जिंकला. विशेष म्हणजे या स्पर्धेच्या नियोजनात प्रथमच संगणकाचा वापर करण्यात आला. महाविद्यालयाच्या संगणक विभागातील प्रा. देशपांडे, प्रा. साठे, प्रा. श्याम देशमुख, श्री. बाबा दळवी, श्री. बडमनजी, एम्.सी.आय.टी.आर. चे संचालक प्रा. वैशंपायन या सर्वांच्या सहकार्याने स्पर्धा संगणकीकृत करण्यात आली. शिवाय या स्पर्धेत प्रेक्षकांच्या पसंतीचाही अंतर्भाव करण्यात आला होता. मॉम स्टुडियोने प्रेक्षकांच्या पसंतीसाठी विशेष पारितोषिक जाहीर केले होते. या वर्षी मुंबईतील काही महाविद्यालयांना सहभागासाठी आमंत्रित केले होते.

आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धा

* गं.बा. सरदार आंतरमहाविद्यालयीन निबंध स्पर्धेत अकरावी मधील गजानन नेरकर या विद्यार्थ्याने तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक घेतले.

* हुतात्मा राजगुरू आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व स्पर्धेत प्रतुल पवारने द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळविले.

* मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे ५३ आयोजित स्वरमाधुरी आंतरमहाविद्यालयीन शास्त्रीय गायन स्पर्धेत श्रद्धा पंडित आणि अरुंधती शुक्ल यांनी सहभाग घेतला.

* कृष्णाबाई घाट वाई, सुगम संगीत स्पर्धेत मधुवंती गोळे या विद्यार्थिनीने द्वितीय क्रमांक मिळविला.

* दादर - माटुंगा कल्चरल सेंटर सुगम संगीत स्पर्धेत विभावरी आपटे या विद्यार्थिनीला अंतिम फेरीत उत्तेजनार्थ पारितोषिक मिळाले.

* अल्फा टी.व्ही. सारेगामा सुगम संगीत स्पर्धेत कांचन नारवे या विद्यार्थिनीला दुसऱ्या फेरीत उपविजेतेपद मिळाले.

* अ.भा.वि.प. आयोजित 'जल्लोष-कलादर्शन २०००-२००१' मध्ये खालील विद्यार्थी-विद्यार्थिनींनी भाग घेतला.

जितू नायर, योगिनी नादंदर,रश्मी पवार, कांचन नारवे, प्रज्ञा गाडगे, सुप्रिया काळे, पूनम खाटपे, विद्या सुतार, लीना फालक, सुषमा हिरवे, प्रकाश सुदाळी, रेवती बेल्हेकर, अविनाश मोरे, योगेश भोसले, सागर, निनाद पिंगळे, सॅमसन पॅलो, नीतिन आल्हाट

* व्हर्व्ह २००१ मध्ये खालील विद्यार्थिनींनी भाग घेतला.

छाया भावे, अनिता रासकर, मुग्धा लेले, सुनीता साबळे, ललिता भुतडा, विद्या सुतार, सुलभा कुलकर्णी, सुषमा हिरवे, सुप्रिया साठे, निनाद पिंगळे, सुनालिनी गेहलोत, नीतिन आल्हाट, अश्विनी पवार, योगेश भोसले, रेवती भोसले.

प्रतिवर्षाप्रमाणे महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या कला गुणांना उत्तेजन देण्यासाठी महाविद्यालयांतर्गत पातळीवर विविध स्पर्धा घेण्यात आल्या. कलामंडळाच्या प्रा. सौ. निशा भंडारे, प्रा. सौ.संजीवनी कुवळेकर व प्रा. सौ. नयना कुलकर्णी यांनी या स्पर्धांचे आयोजन केले.

वर्षभरांतील उपक्रमांची नोंद
महाविद्यालयांतर्गत स्पर्धा

१) संगीत स्पर्धा

कनिष्ठ महाविद्यालय

हिंदी गीत	प्रथम क्रमांक	अरुंधती शुक्ल
	द्वितीय क्रमांक	मंगेश गोटाड
	तृतीय क्रमांक	अदिती पाठक
मराठी गीत	प्रथम क्रमांक	रचना बंग
	द्वितीय क्रमांक	अनघा पारखी
	तृतीय क्रमांक	नीतू सोमपुरा
सभागीत	प्रथम क्रमांक	अरुंधती शुक्ल
नाट्यगीत	प्रथम क्रमांक	आदित्य पोंक्षे
वाद्यसंगीत	उत्तेजनार्थ	रचना बंग

वरिष्ठ महाविद्यालय

हिंदी गीत	प्रथम क्रमांक	विभावरी आपटे
	द्वितीय क्रमांक	प्रशांत जाधव
	तृतीय क्रमांक	श्रद्धा वाळके
	उत्तेजनार्थ	वृंदा बेल्हेकर
मराठी गीत	प्रथम क्रमांक	मधुवंती गोळे
	द्वितीय क्रमांक	विभावरी आपटे
	तृतीय क्रमांक	आनंद ठकार
	उत्तेजनार्थ	श्रद्धा वाळके
	उत्तेजनार्थ	श्रद्धा पंडित
द्वंद्वगीत	प्रथम क्रमांक	कांचन नारवे
	(सांघिक)	श्रद्धा पंडित
सभागीत	प्रथम क्रमांक	मधुवंती गोळे
	द्वितीय क्रमांक	मधुरा बर्वे
वाद्यसंगीत	प्रथम क्रमांक	मनोज चव्हाण
(तालवाद्य)	उत्तेजनार्थ	शिशिर परांजपे
(स्वरवाद्य)	प्रथम क्रमांक	दीप्ती घुगरी
	द्वितीय क्रमांक	अमोल देगावकर

परीक्षक : सौ. अनुराधा अवसरीकर
राजीव तांबे
संजीव मेहेंदळे

२) महास्पर्धा

(काव्यवाचन, कथाकथन, नाट्याभिनय, नाट्यवाचन)

कनिष्ठ महाविद्यालय

काव्यवाचन	प्रथम क्रमांक	मानसी कन्नडकर
	द्वितीय क्रमांक	अनुप्रिता आढाव
	तृतीय क्रमांक	धनश्री आपटे
	उत्तेजनार्थ	प्रतुल पवार
	उत्तेजनार्थ	सरिता शर्मा

वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	मधुबाला शर्मा
द्वितीय क्रमांक	अमोल खळदकर
तृतीय क्रमांक	दर्शनकुमार नेरकर
(विभागून)	दत्तात्रय वाडेकर
उत्तेजनार्थ	नम्रता शेटे
	अस्मिता सस्ते

परीक्षक : प्रा. सौ. सुजाता महाजन
प्रा. सुरेखा परब
प्रा. सौ. रेखा आगाशे
प्रा. सौ. सुनीता गोसावी

कथाकथन

कनिष्ठ महाविद्यालय	प्रथम क्रमांक	निशा गोयल
वरिष्ठ महाविद्यालय	प्रथम क्रमांक	मधुबाला शर्मा
	द्वितीय क्रमांक	शुभांगी कुलकर्णी
	उत्तेजनार्थ	अश्विनी राणे

परीक्षक : प्रा. राजीव कुलकर्णी
प्रा. वंदना जोशी

नाट्याभिनय वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	छाया भावे
द्वितीय क्रमांक	शुभांगी कुलकर्णी
तृतीय क्रमांक	नम्रता शेटे

उत्तेजनार्थ — सुदेश शेंडगे

परीक्षक — प्रा. महाजन
डॉ. स्नेहल तावरे

नाट्यवाचन

प्रथम क्रमांक	नाट्यांकुर ग्रुप
द्वितीय क्रमांक	अस्मिता ससे व सहकारी

परीक्षक : प्रा. डॉ. मधुरा कोरान्ने,
प्रा. अशोक कांबळे

३) मेंदी स्पर्धा : कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	प्रीती देशमुख
द्वितीय क्रमांक	श्रेया मांडके
तृतीय क्रमांक	सपना चोळके
चतुर्थ क्रमांक	गौरी गायकवाड
पंचम क्रमांक	स्नेहल परदेशी
उत्तेजनार्थ	संध्या सांगडे
उत्तेजनार्थ	पूजा धोका
उत्तेजनार्थ	नीता विसपुते
उत्तेजनार्थ	भाग्यश्री मोहिते
उत्तेजनार्थ	शीतल शिंदे

वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	दिशा जोशी
द्वितीय क्रमांक	सारिका तलाठी
तृतीय क्रमांक	अवंती आपटे
उत्तेजनार्थ	भाग्यश्री भंडारी
उत्तेजनार्थ	संध्यसा धोंडे
उत्तेजनार्थ	दीप्ती मोघे

परीक्षक : श्री. माळी, श्रीमती शहा; आयोजक :
प्रा. सुनीता [illegible], सौ. कुदळे

४) कर्नावट करंडक वक्तृत्व स्पर्धा

कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	अनिता रासकर
द्वितीय क्रमांक	अनुप्रीता आढाव
तृतीय क्रमांक	दीप्ती डोळे
उत्तेजनार्थ	ईशा कुलकर्णी

वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक	मधुवाला शर्मा
द्वितीय क्रमांक (विभागून)	शिशिर परांजपे वनिता जगताप
तृतीय क्रमांक	रश्मी काळवाडिया
उत्तेजनार्थ	गायत्री जोशी ओंकार गरुड

५) * वार्षिक स्नेहसंमेलन *

कनिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक — अकरावी जे-वाणिज्य

वरिष्ठ महाविद्यालय

प्रथम क्रमांक — एस.वाय.बी.सी.एस्.

कलामंडळाच्या वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ सुप्रसिद्ध नाट्य-चित्र अभिनेते विक्रमवीर श्री. प्रशांत दामले यांच्या प्रसन्न उपस्थितीत साजरा झाला.

विजयी संघातील सर्व कलाकारांना विशेष सत्कार प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटीचे नियामक मंडळाचे अध्यक्ष, पुणे विद्यापीठ वैद्यक शाखेचे अधिष्ठाता माननीय डॉ. गजानन एकबोटे यांच्या हस्ते भेटवस्तू देऊन करण्यात आला.

या समारंभात श्री. प्रशांत दामले यांची प्रकट मुलाखत कलामंडळ सदस्या प्रा. सौ. अमृता सातभाई यांनी घेतली. गायकीचे विशेष अंग असलेल्या श्री. प्रशांत दामले यांनी त्यांच्या सुमधुर स्वरात एक गझल गाऊन उपस्थितांना खूश केले. या समारंभात मराठी नाट्यकोशाची निर्मिती करणारे सेवानिवृत्त प्रा. डॉ. वि.भा. देशपांडे आणि राष्ट्रीय स्तरावर अभिमानास्पद कामगिरी करणाऱ्या संघाला मार्गदर्शन केल्याबद्दल प्रा. डॉ. सौ. सुषमा जोग

यांचा सत्कार करण्यात आला.

या सर्व स्पर्धांमध्ये मा. प्राचार्य अ. गो. गोसावी, उपप्राचार्य प्रा. आर. जी. लिमये, प्रा. डॉ. यशवंत वाघमारे, प्रा. व्ही. जी. जोशी, प्रा. बनसुडे, कनिष्ठ विभागाचे उपप्राचार्य प्रा. जगदीश चिंचोरे, प्रो. ए.सो.चे कार्यवाह प्रा. गीताराम गायकवाड, जनतासंपर्क अधिकारी प्रा. दत्ता लिमये, महाविद्यालयाचे रजिस्ट्रार श्री. एस.वाय. कुलकर्णी, कार्यालयीन अधीक्षक श्री. दिलीप खोपकर, सर्व कार्यालयीन कर्मचारी, सर्व सेवकवर्ग, ग्रंथपाल, ग्रंथालयातील सर्व सेवकवर्ग यांचा फार मोठा हातभार आहे.

सर्वांबद्दल मनःपूर्वक कृतज्ञता !

प्रा. जयंत जोर्वेकर
कलामंडळ प्रमुख

साहित्य संघटना

सदस्यांची नावे : प्रा. सौ. अमृता ओक (कार्याध्यक्ष), डॉ. सौ. मेधा सिधये, सौ. आशा परुळेकर, प्रा. डी. एल. खोकले, प्रा. सुनिल डोईफोडे, प्रा. खंडाळे, प्रा. विराज महाजन, श्री. राजन पानसे (कार्यालय कर्मचारी).

कलाशाखेत शिक्षण घेणाऱ्या कनिष्ठ व वरिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांसाठी यंदाच्या शैक्षणिक वर्षात पुढील अभ्यासेत्तर उपक्रम राबविले गेले.

दि. १ ऑगस्ट २००० रोजी 'मला भावलेले लोकमान्य टिळक' या विषयावर प्रा. गीताराम गायकवाड, सेक्रेटरी पी.ई. सोसायटी यांचे व्याख्यान झाले.

दि. ८ सप्टेंबर रोजी 'छंद कसा जोपासावा ?' या विषयावर राष्ट्रीय सेवा योजनेचे कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सुधीर उजळंबकर यांनी प्रात्यक्षिकासह व्याख्यान दिले.

दि. ८ व ९ डिसेंबर २००० या दोन दिवशी व्यक्तिमत्त्व-विकास या विषयावर कार्यशाळा संपन्न झाली. यामध्ये पुणे जिल्ह्यातील विविध महाविद्यालयांतील विद्यार्थी व प्राध्यापक सहभागी झाले होते.

ऑगस्ट महिन्यात प्रा. विराज महाजन यांनी हिंदी व मराठी निबंध - स्पर्धा आयोजित केल्या.

निसर्ग, मला आवडलेले पुस्तक, काश्मीर समस्या, वीज-समस्या, सार्वजनिक स्वच्छता, संगणक, जागतिकीकरण, तुलसीदास, कबीर, ज्ञानेश्वर, तुकाराम, ट्यूशन क्लासेस इ. विषयांवर विद्यार्थ्यांनी निबंध लिहून भरघोस प्रतिसाद दिला. या स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून डॉ. मधुरा कोरान्ने व प्रा. डोईफोडे यांनी काम केले. या स्पर्धेतील पारितोषीक विजेत्यांची नावे पुढीलप्रमाणे--

प्रथम क्रमांक	मधुरा पोटे
द्वितीय क्रमांक	रोहिणी जगताप
तृतीय क्रमांक (विभागून)	तृप्ती नाईक
तृतीय क्रमांक (विभागून)	मधुबाला शर्मा

प्रथम क्रमांक	: मेधा दिघे	१२वी वाणिज्य
द्वितीय क्रमांक (विभागून)	: कांचन कुलकर्णी	१२ वी वाणिज्य
द्वितीय क्रमांक (विभागून)	: शुभांगी आगवणे	१२ वी विज्ञान
तृतीय क्रमांक (विभागून)	: कल्याणी कुलकर्णी	१२ वी वाणिज्य
तृतीय क्रमांक (विभागून)	: रश्मी कुलकर्णी	१२ वी वाणिज्य

हिंदी निबंध

प्रथम क्रमांक	: शारदा जाधव	११ वी कला
द्वितीय क्रमांक	: अमोल कानडे	११ वी विज्ञान
तृतीय क्रमांक (विभागून)	: शिल्पा जगताप	११ वी कला
तृतीय क्रमांक (विभागून)	: अश्विनी जाधव	११ वी कला

ऑक्टोबर महिन्यात कर्नावट करंडक वक्तृत्व स्पर्धा प्रा. खंडाळे यांनी कला मंडळाच्या सहकार्याने

आयोजित केल्या. परीक्षक म्हणून डॉ. मुक्तजा मठकरी, डॉ. स्नेहल तावरे, प्रा. प्रेमा आगाशे व प्रा. सांबारे यांनी काम केले. यामध्ये पारितोषिके मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांची नावे पुढीलप्रमाणे :

अनिता रासकर, मधुबाला शर्मा (प्रथम क्रमांक)

अनुप्रीता आढाव, शिशिर परांजपे, वनिता जगताप (द्वितीय क्रमांक)

दीप्ती डोळे, रश्मी काळवाडिया (तृतीय क्रमांक)

ईशा कुलकर्णी, गायत्री जोशी, ओंकार गरूड (उत्तेजनार्थ)

हिंदी विभागाने हिंदी नाट्याभिनय व हिंदी कविता-वाचन स्पर्धा आयोजित करून हिंदी दिवस उत्साहात साजरा केला. या स्पर्धांमध्ये पुढील विद्यार्थ्यांनी पारितोषीके पटकावली.

नाट्याभिनय

प्रथम क्रमांक	संगीता साळुंके
द्वितीय क्रमांक	अश्विनी राणे
प्रथम क्रमांक	सारिका मोरे
द्वितीय क्रमांक	सरिता शर्मा
तृतीय क्रमांक	अभिरेखा मोरे

कविता वाचन

प्रथम क्रमांक	करिष्मा कांबळे
द्वितीय क्रमांक	रमा नांगरे
तृतीय क्रमांक	नमिता जरांडे
प्रथम क्रमांक	संकल्प इंगळे
द्वितीय क्रमांक	रश्मी शेख
तृतीय क्रमांक (विभागून)	सुनलिनी गेहलोत
तृतीय क्रमांक (विभागून)	श्रद्धा सेन

वरील सर्व उपक्रमांमध्ये F.Y.B.A च्या वर्गातील मनाली उदास, गौरी तुळपुळे, राम पायाळ इ. विद्यार्थ्यांनी तसेच मानसशास्त्र विभागातील कर्मचारी श्री. सु.शं. रकटे व एस्. के. गायकवाड यांनी उत्तम सहकार्य केले.

प्रा. सौ. अमृता ओक

कार्याध्यक्षा, साहित्य संघटना

Commerce Association

Members -

Prof. Ashok Kamble

Prof. Swati Ahiwale

Prof. Raghunath Kulkarni

Prof. Vijay Gaikwad

Prof. Sunita Gosavi

The inaguration function of the Commerce Association activities was held in July 2000 . A lecture on 'Swadeshi' was organised. The lecture was delivered by shri Pramod Behare.

A Lecture on 'Globalisation' was organised so that students would have information on the other side of the coin. This lecture was delivered by Shri. Raju Sane.

A video film on 'Mind Control & Memory Development Technique' was shown to the students. This show was organised by prof. Vijay Gaikwad.

Another film show on 'Aditya Birla' was also organised to enhance the enterpreneurial spirit among the students.

COMPETITIONS HELD

1. Audio Visual Advertisement competition was held where students presented

advertisements as they appear on Television or Cinema. 10 groups participated. This competition organised by Prof. A.V. Kamble. Judges were Dr. Y.R. Waghmare, Dr.Bharati Dole & Prof. Surekha Parabs.

2. Press Advertisement Competition was held, where students prepared and presented advertisements as they appear in print media, about 25 entries were received. Prof. S.J. Ahiwale conducted this activity.

MEET THE EXPERTS WEEK

This activity was organised with the objective of giving career guidance to the students of SY & TY B.Com. Experts in various fields were invited to guide the students.

-Prof. H.P.Deshmukh gave guidance in the Law Branch.

- Shri Atul Gopal conducted a competative examination apptitude test to check the ability of students who wish to appear for various competative examinations

-Prof. Ahirrao guided the students in the field of Travel & Tourism.

- Prof. R.W. Kulkarni conducted this activity.

All the members actively participated in the activities. Valuable guidance from Principal Gosavi Vice Principal Dr. Waghmare and Dr. Madhavi Mitra. We received good co-opration from administrative staff also.

Prof. Jivita Gujar
Chair person

ECONOMICS DEPARTMENT

PLANNING FORUM

Members

1. Mrs. Sandhya Vartak
2. Mrs. Sudha Dhonsale
3. Shri D.L. Limaye

Following activities were organized by the members of the planning forum and the Department of Economics during the academic year 2000-2001.

Planning forum is an association of teachers and students of economics and commerce. Through various extra curricular activities, the students are given to learn various aspects of the subject - Economics. Conscious efforts have been made in encouraging the students in various activities which have definitely enhanced their knowledge.

1. Formal inauguration of the Planning Forum activities for the year 2000-2001, was done at the auspecious hands of the president, Planning Commission, Maharashtra state, Hon. Dr. Ratnakar Mahajan on the 26th of August 2000. He also delivered a lecture on Economic planning in Maharashtra.

2. An educational tour was organized on the 13th August 2000 for the students and concerned teachers. About 50 students along with Mrs. M.M. Satam, Mrs. V.S. Kulkarni and Shri D.L. Limaye, visited the village "Ralegaon siddhi" and were enlightened by talking to the great social

worker "Shri Anna Hazare".

3. An elocution competition, sponsored by Seth Walchand Hirachand trust, Mumbai, was held on the 29th of September 2000. About 20 students participated. The following teachers were appointed as judges for the competition - Mrs. S.K.Rahane, Mrs. V.S. Kulkarni and Miss S.G. Parab.

4. A lecture of mathematical economics was arranged by Mrs. V.S. Kulkarni for the students F.Y.B.A. Prof. M.G. Dhaygude guided the students.

5. A series of lectures were arranged for the students of T.Y.B.Com(Banking) on the following topics--

a) NABARD

b) Narsimhan Comittee Report.

Dignitaries from NABARD and Bank of Maharashrta guided the students.

In all these activities the Principal Shri A.G. Gosavi, Vice-Principal and the Head of the Department Dr. A.L. Pathre have a great source of the help and inspiration.

Mrs. M.M. Satam
Chairperson

SCIENCE ASSOCIATION

Members of the Association

Teacher Members : Ms. Vipula Abhyankar (Chairperson), Ms. Mangla Shinde, Ms. Sangeeta Raut, Mr. S. N. Ghaisas, Mr. D. S. Mane, Mr. B. I. Kalbage, Mr. B. B. Yenge, Mr. D. B. Gaikwad Mr. S. R. Chaudhari Mr. Panse (Office Staff)

Student Members : In all 113 students from Junior & Senior wing worked as active members and participated in different activities throughout the year.

The Science Association activities began, this year, with an inaugural speech by Dr. C. K. Desai (Project Director, Exploratory, Pune) highlighting different activities which students can explore & carry out in basic sciences. The students were impressed with enthusiasm by his words & personality.

Further, the students were guided, throughout the year, by arranging subjectwise guest lectures. Physics, Statistics, Mathematics & Electronics departments participated in this activity.

These lectures really gave a 'midas touch' to the students efforts & activities.

The department of Statistics arranged a lecture on 'Applications of Statistics in Industries' by Dr. A.D. Dharmadhikari

The department of Physics arranged a lecture on ' career in Physics'

The department of Mathematics arranged a lecture on 'Career in Mathematics' by Dr. C. G. Kulkarni.

The department of Electronics arranged a lecture on 'Career in Electronic Science'

We all are thankful to the guest lecturers.

Vipula Abhyankar
Chairperson

क्रीडा-जिमखाना
कनिष्ठ विभाग

दरवर्षीप्रमाणे यंदाही बहुविध जिल्हा क्रीडा मंडळातर्फे आयोजित आंतरशालेय विविध क्रीडा स्पर्धांमध्ये आमच्या महाविद्यालयातील १७५ खेळाडूंनी (विद्यार्थी व विद्यार्थिनी) भाग घेतला.

बास्केट बॉल, व्हॉलीबॉल, बॅडमिंटन, टेबल टेनिस, बुद्धिबळ, लॉन टेनिस, मैदानी स्पर्धा (अॅथलेटिक्स) जलतरण, हॉकी, ज्युदो, कुस्ती, कबड्डी, क्रॉसकंट्री इ. खेळाचा समावेश होता.

जलतरण स्पर्धेत इ. ११वी शास्त्र शाखेतील अमित श्रीपती नरगुंद (१००, २०० फ्रिस्टाइल व १०० मी. बॅक स्ट्रोक) या विद्यार्थ्याने महाविद्यालयास पुणे शहर गट व पुणे जिल्हा स्तरावरील स्पर्धेत १ सुवर्ण, १ रौप्य, व १ कांस्यपदक मिळवून दिले. त्याची आंतरविभागीय स्पर्धेत निवड झाली. मुलींमध्ये कु. निखिला शरद सबनीस या विद्यार्थीनीने १ रौप्य पदक मिळविले. मुलांच्या बॅडमिंटनच्या संघाने उपांत्यफेरीपर्यंत मजल मारली.

मैदानी स्पर्धेत कु. विद्या जाधव हिने पुणे शहर गट स्पर्धेत थाळीफेक प्रकारात प्रथम क्रमांक मिळविला तर कु. डायना सतांन डिसुझा या विद्यार्थिनीने ८०० मी. धावणे द्वितीय क्रमांक व उंच उडी प्रकारात तृतीय क्रमांक मिळविला.

व्हॉलीबॉलच्या मुलांच्या संघाने पुणे शहर गट व्हॉलीवॉल स्पर्धेत विजयश्री संपादन केली तर आंतर पुणे जिल्हा स्तरावर उपविजेते मिळविले. गायकवाड अविनाश, नायकोडी प्रसाद(कप्तान), शिंदे सचिन, शिंदे गणेश, कदम सुहास, देसाई निलेश, अवघडे प्रकाश, शिंत्रे भूषण खेडकर प्रकाश हे व्हॉलीबॉल विजयी संघातील खेळाडू. या मुलांना श्री. नारायण शिंदे व गणेश गावडे व क्रीडा शिक्षकांचे मार्गदर्शन लाभले.

मुलांच्या संघातील श्री. अविनाश गायकवाड यांची महाराष्ट्र राज्याच्या व्हॉलीबॉल संघात निवड झाली.

कु. दीप्ती केळकर ही विद्यार्थिनी ऑस्ट्रेलिया येथे झालेल्या तायकोंदो स्पर्धेस जाऊन प्रथम क्रमांक मिळवून आपल्या महाविद्यालयाच्या व देशाच्या नावलौकिकात भर टाकण्याचे मौलिक कार्य करून परत आली.

सर्व खेळाडूंचे मनःपूर्वक अभिनंदन !

दरवर्षीप्रमाणे बास्केटबॉल, कबड्डी, व्हॉलीबॉल या सांघिक खेळाच्या व चेस, (बुद्धिबळ), बॅडमिंटन, टेबल टेनिस या वैयक्तिक खेळांच्या आंतरवर्गीय स्पर्धा घेण्यात आल्या. या स्पर्धा विद्यार्थ्यांच्या मदतीने यशस्वीरीत्या उत्साही वातावरणात पार पडल्या.

आंतरवर्गीय स्पर्धा निकाल (सांघिक खेळ)

कबड्डी	विजेता संघ	: १२वी कला 'ब'
	उपविजेता संघ	: ११वी कला 'ब'
बास्केट बॉल	विजेता संघ	: ११वी वाणिज्य 'जी'
	उपविजेता संघ	: १२वी कला 'ब'
व्हॉलीबॉल	विजेता संघ	: १२ वी कला 'अ'
	उपविजेता	: ११ वी कला 'ब'

शरीर सौष्ठव-वैयक्तिक खेळ

दुसरा क्रमांक : गणेश बनसोडे १२वी 'ब'

बॅडमिंटन

एकेरी व दुहेरी विजेता गिरीष लोखंडे ११ वी शास्त्र
एकेरी व दुहेरी उपविजेता महेश नरके ११ वी शास्त्र
दुहेरी विजेता हिरन बोराडे ११वी शास्त्र
दुहेरी उपविजेता निलेश पाटील ११ वी शास्त्र

बुद्धिबळ

विजेता : स्नेहलकुमार सवाई सर्जे ११ वी शास्त्र
उपविजेता : अमेय देव ११ वी शास्त्र

सर्वसाधारण सांघिक नैप्युण्यपद १२ वी 'ब' या वर्गास मिळाले. प्रतिवर्षाप्रमाणे इ. ११ वी व १२ वी च्या शारिरीक शिक्षणाच्या विद्यार्थ्यांच्या प्रथम सत्र व वार्षिक परीक्षा घेण्यात आल्या. विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन श्री. गणेश गावडे, मा. प्राचार्य, उपप्राचार्य, सहकारी शिक्षक वर्ग, शिक्षकेतर कर्मचारी व सेवकवर्ग यांचे लाभले.

सर्व खेळाडूंचे हार्दिक अभिनंदन व शुभेच्छा.

प्रा. विनोद छाब्रा, प्रा. विनय शेरीकर
क्रीडा शिक्षक

प्रा. टी. पी. लाळे,
कार्याध्यक्ष

क्रीडा-जिमखाना
वरिष्ठ विभाग

जुलै महिन्यात क्रीडाप्रतिनिधी मंडळाची निवड करण्यात आली. प्राचार्य श्री. गोसावी सर, कार्याध्यक्ष श्री. लाळे सर, श्री. लागू सर, श्री. छाब्रा सर, श्री. शेरीकर सर यांच्या मार्गदर्शनाखाली क्रीडाविभागाच्या कामाला सुरुवात झाली.

२०००-२००१ सालची क्रीडासमिती

श्री. नारायण शिंदे द्वि. व. कला ICSR मुले व्हॉलीबॉल कु. स्मिता लोणकर तृ. व. वाणिज्य ICSR मुली व मुलींचे खेळ, कु. स्मिता कारिवडेकर प्र. व. वाणिज्य विद्यार्थिनी प्रतिनिधी, कु. मधुरा जोशी प्र.व. वाणिज्य विद्यार्थिनी प्रतिनिधी, कु. पूनम भोंडवे द्वि. व. कला विद्यार्थिनी प्रतिनिधी, कु. सुलभा मनोळी एम. कॉम.(२) मैदानी स्पर्धा/जलतरण, कु. मंजिरी देशक तृ.व. शास्त्र श्री. भूषित रेगे तृ.व. कला हँडबॉल/बेसबॉल, श्री. मंदार थोरात द्वि. व. वाणिज्य बास्केटबॉल, श्री. सुधीर चिमटे द्वि. व. कला फुटबॉल /हॉकी, श्री. धनंजय तोडरमल एम.कॉम. (२) बॅडमिंटन/टेबल-टेनिस, श्री. श्रीधर शिर्के तृ.व. वाणिज्य कबड्डी /खो-खो, श्री. परेश चव्हाण एम.सी. एस, श्री. संदीप टेकवडे प्र.व. कला कुस्ती, ज्युदो व बॉक्सिंग

* आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धांमधील कामगिरी

आंतर महाविद्यालयीन बॅडमिंटन स्पर्धेतला मुलांच्या संघाने सांघिक विजेतेपद जिंकून महाविद्यालयाला सुवर्ण पदक मिळवून दिले, त्यामध्ये निनाद खाडे, अभिजीत आयरेकर, परेश चव्हाण, समीर भागवत, धनंजय तोडरमल यांचा सहभाग होता.

आंतर महाविद्यालयीन क्रॉसकंट्री शर्यतीत कु. दीपाली सन्मुख हिने रौप्यपदक मिळविले., कु. धनश्री मोरे हिने पाचवा क्रमांक मिळविला.

आंतरमहाविद्यालयीन जलतरण स्पर्धेत श्री. विलास राठोड याने ४०० मी. फ्रीस्टाईलमध्ये कांस्यपदक मिळविले. कु. सोनाली पाटील या विद्यार्थिनीने ५० मी., १०० मी. फ्रीस्टाईलमध्ये सुवर्णपदक तर ४०० मी. ८०० मी. फ्रीस्टाईलमध्ये रौप्यपदक व २०० मी. फ्रीस्टाईलमध्ये कांस्यपदक मिळविले व जलपरी हा किताब मिळविला.

आबासाहेब गरवारे महाविद्यालय आयोजित कै. नंदू मराठे शरीर सौष्ठव स्पर्धेत अतुल शिंदे यांनी कांस्यपदक मिळविले. श्री. हर्षद गायकवाड या विद्यार्थ्याने आंतर महाविद्यालयीन शरीरसौष्ठव स्पर्धेत ६५ ते ७५ किलो गटात रौप्यपदक संपादिले.

फिरोज पंडोल ह्या विद्यार्थ्याने मुष्टियुद्ध आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धेत लाईट मिडल वेट गटात रौप्य पदक मिळविले. सर्व विद्यार्थ्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

या वर्षी महाविद्यालयाने आंतरमहाविद्यालयीन सांघिक खेळात फुटबॉल, व्हॉलीबॉल, बास्केटबॉल, हॅन्डबॉल या खेळात पुरुष व महिला संघाने भाग घेतला. हॉकी व सॉफ्टबॉल खेळात पुरुष संघाने भाग घेतला. बॅडमिंटन, टेबलटेनिस, बुद्धिबळ, कुस्ती, वजन उचलणे, शरीर- सौष्ठव, मुष्टियुद्ध या खेळांत तसेच जलतरण या वैयक्तिक खेळात भाग घेतला.

* आंतरमहाविद्यालयीन वजन उचलणे स्पर्धा

कु. स्मिता लोणकर या विद्यार्थिनीने वजन उचलणे या स्पर्धेत सुवर्णपदक जिंकून मॉर्डनची मल्लेश्वरी हा किताब मिळविला व उत्तम खेळाडू म्हणून निवड सार्थ ठरविली.

मुकुंद आलकर : आंतरमहाविद्यालयीन कुस्ती ६५ कि.ग्रॅ. वजन गटात कांस्यपदक विजेता ठरला.

आंतरमहाविद्यालयीन मैदानी स्पर्धा, सर्व स्पर्धांचा राजा असे ज्याला संबोधिले जाते, आमच्या विद्यार्थ्यांनी नेत्रदीपक कामगिरी करून जनरल चॅम्पियनशिप मिळविली.

मैदानी स्पर्धेत

तुषार सुतार	१०० मी. धावणे	सुवर्णपदक
	२०० मी. धावणे	रौप्यपदक
विठ्ठल राठोड	४०० मी. धावणे	सुवर्णपदक
	४०० मी. अडथळा शर्यत	सुवर्णपदक
	११० मी. अडथळा शर्यत	कांस्यपदक
विकास माळी	८०० मी. धावणे	सुवर्णपदक
	१५०० मी. धावणे	रौप्यपदक
हेमंत थोरात	२०० मी. धावणे	कास्यंपदक
आनंद किबीले	४०० मी. धावणे	रौप्यपदक
	८०० मी. धावणे	रौप्यपदक
सचिन लवाटे	भालाफेक	सुवर्णपदक
	गोळाफेक	कांस्यपदक
पूनम राठोड	लांब उडी	सुवर्णपदक
	२०० मी. धावणे	कांस्यपदक
	१०० मी. धावणे	कांस्यपदक
धनश्री मोरे	८०० मी. धावणे	सुवर्णपदक
	४०० मी. धावणे	रौप्यपदक
संगीता घोडे	उंच उडी	रौप्यपदक
भाग्यश्री निंबाळकर	८०० मी. धावणे	कांस्यपदक

४x१०. साखळी धावणे स्पर्धेत महेश पाटील, तुषार सुतार, हेमंत थोरात, विठ्ठल राठोड यांनी ४४:३ सेकंदात शर्यत जिंकून नवीन रेकॉर्ड केले व सांघिक सुवर्णपदक जिंकले. ४x४०० रिले सांघिक शर्यतीत विठ्ठल राठोड, विकास माळी, अभिजीत चव्हाण आणि आनंद किबीले याने ३:३५:३६ या वेळेत हे नवीन रेकॉर्ड करून सुवर्णपदक पटकाविले. या सर्वांचा आम्हाला अभिमान आहे. यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

आंतरमहाविद्यालयीन बुद्धिबळ स्पर्धेत आमच्या संघाने २४ गुण संपादून तृतीय क्रमांक मिळविला. श्री. अमोघ सरपोतदार टी.वाय.बी.कॉम. याने सर्व सामने जिंकले तसेच त्यानीं राष्ट्रीय क्रीडा प्राधिकरणाची शिष्यवृत्ती रु. ६०००/- मिळविली. त्याचें अभिनंदन.

आमच्या महाविद्यालयातील राष्ट्रीय खेळाडू

कु.भाग्यश्री निंबाळकर, कु. सुप्रिया चव्हाण, कु. स्मिता कारीवडेकर. F.Y.B.Com. यांनी राष्ट्रीय महिला हॉकी स्पर्धेत महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधित्व केले. स्पर्धा २२ ऑगस्ट ते १ सप्टेंबर २००० या कालावधीत चेन्नई येथे संपन्न झाल्या. कु. भाग्यश्री निंबाळकर F.Y.B.Com. ह्या विद्यार्थिनीचे भारतीय कनिष्ठ हॉकी संघात निवड झाली.

२६ डिसेंबर ते ३० डिसेंबर २००० या कालावधीत 'तिरुअनंतपूरम्' केरळा येथे राष्ट्रीय सायकलिंग स्पर्धेत आमच्या विद्यार्थिनी महाराष्ट्र राज्य संघातून भाग घेतला. सायकलिंग स्पर्धेत कु. सोनाली पाटील व कु. प्रितम साळेकर व स्वप्निल जाधव F.Y.B.Com. अभय वाघोलीकर, विलास राठोड.

हरियाणा येथे फेडरेशन राष्ट्रीय व्हॉलीबॉल स्पर्धेत आमच्या कु. मधुरा जोशी F.Y.B.Com. या विद्यार्थिनीने महाराष्ट्र संघातून भाग घेतला.

धनश्री मोरे : staff ITC मैदानी स्पर्धा ४०० तून रौप्यपदक

पूनम राठोड : राष्ट्रीय छात्र सेना मैदानी स्पर्धा जालंदर मध्ये संपन्न झाल्या. त्यात लांब उडी स्पर्धेत रौप्यपदक मिळविले.

दीपाली सन्मुख : राष्ट्रीय नवकानयन शर्यतीमध्ये महाराष्ट्र राज्यसंघाकडून सहभाग.

विठ्ठल राठोड : राज्यस्तरीय ITC मैदानी स्पर्धा ११० मी. अडथळा, ४०० मी. अडथळा रौप्यपदक विजेता व महाविद्यालयातील उत्कृष्ट खेळाडू म्हणून कै. महाडकर पारितोषिक विजेता.

कु. पूनम राठोड : ही विद्यार्थिनी या वर्षी महाविद्यालयातील कै. रंगनाथ दाते पुरस्काराची मानकरी ठरली. हा पुरस्कार उत्कृष्ट खेळाडू म्हणून दिला जातो.

मॉडर्न श्री : हर्षद गायकवाड S.Y.B.A. या विद्यार्थ्याने मॉडर्न श्री व कै. वासुदेव बळवंत फडके हा किताब पटकाविला. या आमच्या यशस्वी व गुणवान विद्यार्थ्यांचे कौतुक वार्षिक क्रीडा गुणवत्ता दिनी दि. ३ फेब्रुवारी २००१ रोजी मा. श्री. स. म. मुश्रीफ अपर पोलीस आयुक्त व प्राचार्य श्री. भोसले, देवधर क्रीडा प्रबोधिनी यांनी बक्षिसे देऊन केले.

आमच्या महाविद्यालयातील खालील विदयार्थीनी पुणे शहर विभागातून आंतरविभागीय स्पर्धा व पुणे विद्यापीठाकडून आंतर विदयापीठ स्पर्धेत भाग घेतला त्यांचे अभिनंदन.

नाव	वर्ग	खेळ	आंतरविभागीय	आंतरविद्यापीठ
कु. सोनाली पाटील	प्र. वर्ष वाणिज्य	जलतरण	जलतरण	जलतरण
कु. स्मिता लोणकर	तृ. वर्ष वाणिज्य	वजन उचलणे	वजन उचलणे	वजन उचलणे
कु. दीपाली सन्मुख	प्र. वर्ष वाणिज्य	कॉस कंट्री	क्रॉस कंट्री	क्रॉस कंट्री
कु. धनश्री मोरे	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा
कु. पूनम राठोड	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	
कु. भाग्यश्री निंबाळकर	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा/हॉकी	मैदानी स्पर्धा/हॉकी	हॉकी
कु. सुप्रिया चव्हाण	प्र. वर्ष वाणिज्य	फुटबॉल/हॉकी	फुटबॉल/हॉकी	हॉकी
कु. स्मिता कारीवडेकर	प्र. वर्ष वाणिज्य	फुटबॉल/हॉकी	फुटबॉल/हॉकी	हॉकी
श्री. विठ्ठल राठोड	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा
श्री. अमोघ सरपोतदार	तृ. वर्ष वाणिज्य	बुद्धिबळ	बुद्धिबळ	बुद्धिबळ
श्री. समीर भागवत	द्वि.वर्ष वाणिज्य	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन
श्री. अभिजीत आयरेकर	एम.सी.ए.	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन
श्री. तुषार सुतार	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा
श्री. विकास माळी	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा
श्री. चंदन चौगुले	एम.कॉम (१)	सॉफ्टबॉल	सॉफ्टबॉल	सॉफ्टबॉल
श्री. हर्षद गायकवाड	द्वि. वर्ष कला	शरीरसौष्ठव	शरीरसौष्ठव	-
श्री. फिरोज पंडोल	द्वि. वर्ष वाणिज्य	बॉक्सिंग	बॉक्सिंग	-
श्री. निनाद खाडे	प्र. वर्ष वाणिज्य	बॅडमिंटन	बॅडमिंटन	-
श्री. महेश पाटील	द्वि. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	-
श्री. अभिजीत चव्हाण	प्र. वर्ष वाणिज्य	मैदानी स्पर्धा	मैदानी स्पर्धा	-
श्री. हृषीकेश कुलकर्णी	तृ. वर्ष वाणिज्य	हॉकी	हॉकी	-
श्री. मंदार थोरात	द्वि. वर्ष वाणिज्य	बास्केटबॉल	बास्केटबॉल	-
श्री. भूषित रेगे	तृ. वर्ष कला	बास्केटबॉल	बास्केटबॉल	-
श्री. आनंद किबीले	प्र. वर्ष वाणिज्य	ॲथलेटिक्स	ॲथलेटिक्स	-
श्री. सचिन लवाटे	प्र. वर्ष वाणिज्य	ॲथलेटिक्स	ॲथलेटिक्स	-
कु. मधुरा जोशी	प्र. वर्ष वाणिज्य	व्हॉलीबॉल	व्हॉलीबॉल	-

श्री. नारायण शिंदे
(विद्यार्थी क्रीडा प्रतिनिधी)

कु. स्मिता लोणकर
(विद्यार्थी क्रीडा प्रतिनिधी)

प्रा.किरण लागू
क्रीडा संचालक

राष्ट्रीय सेवा योजना समिती
(कनिष्ठ महाविद्यालय)

सन २०००-२००१ हे कनिष्ठ महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय सेवा योजनेचे पाचवे वर्ष. इयत्ता ११ व १२ वीच्या २०० विद्यार्थ्यांचा या योजनेत सहभाग होता. शैक्षणिक वर्षाच्या उपक्रमाची सुरुवात तळजाई पठारावरील वृक्षारोपणाने झाली. नागपंचमीच्या निमित्ताने आमच्याच माजी विद्यार्थ्याने सापांच्या विविध प्रकारांची माहिती दिली. १२ ऑगस्ट रोजी महाविद्यालयाच्या परिसरात श्रमदान केले तर २१ ऑगस्ट रोजी विद्यार्थ्यांच्या प्रशिक्षणासाठी प्रा. राम गायकवाड (वाडिया कॉलेज) यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. स्वातंत्र्यदिनी डॉ. आगाशे यांनी रक्षाबंधन आणि स्वातंत्र्य यांचा सहसंबंध याविषयी माहिती दिली. ३ सप्टेंबर या दिवशी राजगड ट्रेकमध्ये ६० विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला.

शिक्षकदिनी या वर्षी औपचारिक उद्‌घाटनासाठी प्रा. कुलकर्णी, प्रा. वाणी, प्रा. शहा, प्रा. दीक्षित, प्रा. सौ. ओक या माजी कार्यक्रम अधिकाऱ्यांना निमंत्रित करण्यात आले होते. पुण्याच्या गणेशोत्सवात लेप्रसी पेशंट सहभागी होऊ शकत नाहीत म्हणून कोंढवा कुष्ठरोग पुनर्वसन केंद्रामध्ये ८ सप्टेंबरला आमच्या विद्यार्थ्यांनी सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले.

गेली तीन वर्षे कार्यक्रम अधिकाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाची जबाबदारी आमचे महाविद्यालय पार पाडते. १४ सप्टेंबर या दिवशी पुणे, अहमदनगर, सोलापूर, रायगड, जिल्ह्यांचे कार्यक्रम अधिकारी सहभागी झालेले होते. मा. म्हमाणे साहेब (सहायक संचालक, पुणे) यांनी मार्गदर्शन केले.

पुणे जिल्ह्यातील राष्ट्रीय सेवा योजनेत सहभागी असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी व्यवसाय मार्गदर्शन व प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम आमच्या महाविद्यालयाने राबविला. त्यामध्ये २३ सप्टेंबर या दिवशी १८ महाविद्यालयातून १२५ विद्यार्थी दिवसभरच्या कार्यक्रमास उपस्थित होते. श्री. वाघोलीकर यांनी कला, वाणिज्य आणि शास्त्र शाखेतील विद्यार्थ्यांना नोकरी व्यवसायाच्या संधी याबद्दल सखोल माहिती दिली. संगणकाची माहिती प्रा. वैशंपायन तर प्रा. दत्ता लिमये यांनी महाविद्यालयातील करिअर गायडन्स संबंधी माहिती दिली. प्रा. सुरेखा कोठावळे यांनी हस्तकला वस्तूंच्या निर्मितीचे प्रात्यक्षिक करून घेतले सर्व विद्यार्थ्यांची हातकागद गिरणी पाहण्यासाठी सहल आयोजित पाहण्यासाठी सहल आयोजित केली होती. सर्वांचा उत्तम प्रतिसाद मिळाला.

२४ सप्टेंबर या राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वर्धापनदिनी पुणे जिल्हापरिषद सन्मानित आदर्श शिक्षक हरिउद्धव धोत्रे विद्यालयाचे मुख्याध्यापक श्री. जहांगीर मुल्ला यांचा शाल, श्रीफळ देऊन महाविद्यालयामध्ये सन्मान करण्यात आला.

राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने खंडेनवमीनिमित्त श्रमसाहित्याचे पूजन केले गेले. वर्षातून किमान एक रक्तदान शिबिर आयोजित केले जाते. या वर्षी ४ ऑक्टोबर रोजी ८० विद्यार्थ्यांनी त्यामध्ये भाग घेतला. सामाजिक हेतूनेच दरवर्षीची यादी आपल्या वार्षिक अंकामध्ये प्रसिद्ध केली जाते. डॉ. साठे यांच्याबरोबर एडस सर्वेक्षात ५० विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. तसेच पुणे विद्यापीठाच्या रॅलीमध्येही आमचे विद्यार्थी सहभागी झाले होते.

राष्ट्रीय पल्स-पोलिओ निर्मूलन मोहिमेमध्ये सर्वेक्षण आणि लसिकरणाची जबाबदारी पोलिस हॉस्पिटल, शिवाजी- नगर यांच्याबरोबर ४० विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. त्यासाठी डॉ. सौ. साठे यांचे नेहमीच सहकार्य लाभते.

गुजरात भूकंप ग्रस्तांसाठी जाणीव संघटनेबरोबर धान्यफेरीमध्ये आमच्या विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला. मदतीसाठी पोलीस रिक्रिएशन हॉलमध्ये एक कार्यक्रम आयोजित केला त्यामध्येही आमचे विद्यार्थी सहभागी होते.

महाशिवरात्री (२१ फेब्रुवारी) या दिवशी धर्मवीर संभाजी महाराज स्मृती समितीने 'शिवचरित्र अभ्यास' वर्गाचे आयोजन केलेले होते. त्यामध्ये आमच्या विद्यार्थ्यांचा महत्त्वाचा वाटा होता. मा. शिक्षण संचालक, पुणे यांच्या मार्गदर्शनानुसार स्वयंसेवकांनी गुजरात भूकंपग्रस्तांसाठी निधीचे संकलन करून मुख्यमंत्री निधीमध्ये रु. ४५७५ मदत केली.

हिवाळी शिबिराचा अहवाल

दिनांक ५ नोव्हेंबर ते १४ नोव्हेंबर २००० या काळात कनिष्ठ महाविद्यालयाचे स्वतंत्रपणे विशेष हिवाळी शिबिर संपन्न झाले. फुलगामध्ये शिबिराचे हे दुसरे वर्ष शिबिरामधील उपक्रमांमध्ये विविधता आणण्याचा प्रयत्न केला.

श्रमदान- हरी उद्धव धोत्रे विद्यालयाच्या जवळील टेकडीवर चार टप्पे करून कंटूरनुसार ५०० खड्डे घेतले. प्राथमिक शाळेच्या जवळील १० फूट खोलीच्या धोकादायक खड्डा भरून काढला. विठ्ठलमंदिराजवळील सुमारे २५ ट्रक इतका राडारोडा उचलून सपाटीकरण केले.

व्याख्याने -

डॉ. आगाशे	स्वदेशी-जनजागृती
श्री. मिलिंद एकबोटे	धर्मवीर संभाजीमहाराज
प्रा. राजीव कुलकर्णी	कथाकथन
प्रा. प्रकाश दीक्षित	एनूएसूएसूमधून व्यक्तिमत्त्वाचा विकास
प्रा. दत्ता लिमये	कलेशिवाय जीवन
प्रा. गीताराम गायकवाड	सामाजिक प्रबोधन
प्रा. कल्पना रायरीकर	भारतीय कला-शिल्प

इ. ची व्याख्याने झाली.

कार्यशाळा

यशाचे रहस्य (प्रा. नरेंद्र नायडू), हस्तकला वस्तूंची निर्मिती व रंगकाम (श्री. अशोक साळुंके), विक्रीकला-व्यवसाय मार्गदर्शन (सौ. रसिका पाठक), संमोहनशास्त्र व हातचलाखी (जादूगार भुजंग) इ. नी मार्गदर्शन केले.

नेत्रचिकित्सा शिबिर

डॉ. विश्वासराव देशपांडे यांनी मोफत नेत्रचिकित्सा व औषधोपचार करून १०४ नेत्ररुग्णांची सेवा केली.

सांस्कृतिक कार्यक्रम

साक्षरता, अंधश्रद्धा, दारूबंदी, पर्यावरण संतुलन प्रबोधनपर कार्यक्रम सादर केले.

प्रकल्पभेट

श्री रायसोनी यांच्या शेतावरील रोपवाटिका व हरितगृह भेटीमध्ये श्री राजे (कृषिविकास अधिकारी) यांनी मार्गदर्शन केले. धर्मवीर संभाजीमहाराजांच्या तुळापूर स्थानास सर्वांनी भेट दिली.

शिबिरासाठी फुलगाव शिक्षण मंडळाचे तात्यासाहेब कुलकर्णी, नारायणराव खुळे, सरपंच लचकेदादा, उपसरपंच भानुदास साकोरे, शाळेचे मुख्याध्यापक मुल्ला सर, सर्व शिक्षक, सेवक यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. शिबिर उद्‌घाटन व समारोपप्रसंगी प्राचार्य अ. गो. गोसावी उपस्थित राहिले. शिबिराचे उद्‌घाटन मा. म्हमाणेसाहेब (सहायक शिक्षण संचालक) यांच्या हस्ते झाले. उपप्राचार्य प्रा. चिंचोरे, प्रो. ए. सोसायटीचे सेक्रेटरी प्रा. गीताराम गायकवाड यांच्या उपस्थितीमध्ये संस्मरणीय शिबिराचा समारोप झाला.

महाविद्यालयातील विविध कार्यक्रमामध्ये सहभागी झालेले विद्यार्थी

दिनांक	कार्यक्रम	सहभागी विद्यार्थी	महाविद्यालय/संस्था
६ मे २०००	मुंबई-कोल्हापूर एड्स जागृती रॅली स्वागत	मृदुला सूर्यवंशी, अमृता संभूस,	जिल्हा परिषद-पुणे
२६ ते २८ ऑगस्ट	नेतृत्त्व शिबिर कार्यशाळा	मुग्धा लेले, पिनाक वैगनकर	नौरोसजी वाडिया
२ सप्टेंबर	स्वातंत्र्यसंग्राम शब्दकोडी	विक्रम साळुंके, अश्विनी पाटील	बी.एम.सी.सी
३ सप्टेंबर	ओळख स्वतःची	अजय कदम, दिपाली थोरवे	फर्गसन
५ सप्टेंबर	सात मिनिटे शिकवा	विनोद मिरगणे, सुलभा कुलकर्णी	नेसवाडिया
८ सप्टेंबर	साक्षरता पदयात्रा	१५५ विद्यार्थी	एस एन डी टी कॉलेज
१४ सप्टेंबर	एड्स जनजागृती	अजित सरमाने, ज्योती चांदेरे	सिम्बायोसिस
२२ सप्टेंबर	निबंध स्पर्धा	राजेश भागवत, स्वाती गलांडे	पूना कॉलेज
२३ सप्टेंबर	व्यवसाय मार्गदर्शन	१२५ विद्यार्थी	मॉडर्न कॉलेज
१ ऑक्टोबर	एन.एस.एस. व्याख्यान	प्रा. साळुंके	गरवारे कॉलेज
२ ऑक्टोबर	गांधीजींची विचारधारा	शीतल गुजराथी, अनिता रासकर	शाहू कॉलेज
२ ऑक्टोबर	ओळख तरुणाईची	रेश्मा सावंत, वैष्णवी सरमाने जयश्री लोहकरे; किरण ठवरे यशवंतराव मोहिते	भारती विद्यापीठ
२४-२५ नोव्हेंबर	आरोग्य जाणीव	अमोल साडेकर, मधुरा पांगारकर	मराठवाडा मित्रमंडळ
२७ नोव्हेंबर	क्रीडा महोत्सव	७० विद्यार्थी	पुणे विद्यापीठ
१ डिसेंबर	एड्स जागृती दिन	८० विद्यार्थी पदयात्रा	पुणे विद्यापीठ
७ फेब्रुवारी २००१	मुलाखतः चारित्र्य संपन्न स्वयंसेवक	प्राची काळे	मॉडर्न महाविद्यालय
९ फेब्रुवारी	धान्य फेरी	१० विद्यार्थी	जाणीव संघटना
२१ फेब्रुवारी	शिवचरित्र अभ्यासवर्ग	२४ विद्यार्थी	धर्मवीर संभाजीमहाराज स्मृती समिती
२३ फेब्रुवारी	गीवसे शिबिर	विशाल तोत्रे, संदीप साबळे अजित सरमाने, किरण ठवरे, अमोल साडेकर, प्रकाश खेडकर	नेहरु युवा केंद्र सी वाय डीए व एनूएसूएस् पुणे विभाग
२५ फेब्रुवारी	चारित्र्यसंपन्न एनूएसूएस्	४४ विद्यार्थी	चारित्र्य प्रतिष्ठान, पुणे स्वयंसेवक पुरस्कार

८ मार्च समारोप व पुढील वर्षाचे नियोजन सर्व स्वयंसेवक महाविद्यालयामध्ये

विशेष नोंदी

*** कु. मुग्धा किशोर लेले** ११ वी कला हिने राजकोट (गुजरात) येथे ४ ऑक्टोबर ते १४ ऑक्टोबर या काळात झालेल्या प्रजासत्तकदिन पूर्व प्रशिक्षणासाठी महाराष्ट्राचे प्रतिनिधित्त्व केले.

*** कु. प्रियांका शिणोलीकर** ११ वी कला हिची कै. बाळकृष्ण पाठक पारितोषिक २०००-२००१ यासाठी निवड.

*** कु. प्राची काळे** हिची कनिष्ठ महाविद्यालयातील सर्वोत्कृष्ट विद्यार्थी म्हणून निवड.

*** प्रा. सांबरे** यांचे १२ डिसेंबर ते २१ डिसेंबर या काळात अहमदनगर येथे कार्यक्रम अधिकाऱ्याचे प्रशिक्षण पूर्ण.

*** प्रा. सुधा ढोनसाळे व प्रा. मानसिंग साळुंके** यांचा चारित्र्य प्रतिष्ठानच्यावतीने सत्कार.

*** रुपी बँक 'कर्मचारी न्यास, ने'** या वर्षी फुलगावच्या विशेष हिवाळी शिबिरासाठी रु. १५०० अर्थसाहाय्य केले त्याबद्दल धन्यवाद.

*** प्रा. मानसिंग साळुंके** यांचा प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, पुणे ५ ने आदर्श शिक्षक (कनिष्ठ महाविद्यालय) म्हणून आदरणीय कै. शंकरराव कानिटकर स्मृती दिनी सत्कार केला.

वर्षभरातील विविध कार्यक्रमांसाठी प्राचार्य अ.गो. गोसावी, उपप्राचार्य आर. जी. लिमये, व्ही.जी जोशी, डॉ. वाघमारे, प्रा. चिंचोरे, प्रा. जोर्वेकर (पर्यवेक्षक), प्रा. दीक्षित (सल्लागार), प्रा. गीताराम गायकवाड(सल्लागार), प्रा. सौ. ए.एस. कुलकर्णी, प्रा. रायरीकर, प्रा. सौ. वरपे, डॉ. पद्माकर आपटे, प्रा. आल्हाट, डॉ. निकम, रजिस्ट्रार श्री. कुलकर्णी, कार्यालय अधीक्षक खोपकर, सेविका संगीता पिंगळे, अरुणा जाधव यांचे सहकार्य लाभले.

सर्व समिती सभासदांचे मनःपूर्वक आभार.

प्रा. मानसिंग साळुंके प्रा. सौ. सुधा ढोनसळे प्रा. सौ. वीणा नारगुंद
कार्यक्रम अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना
वरिष्ठ महाविद्यालय

राष्ट्रीय सेवा योजना समितीमध्ये, ज्यूनिअर आणि सिनिअर कॉलेजमधील खालील प्राध्यापकांची, समिती सदस्य म्हणून २०००-२००१ सालासाठी निवड झालेली आहे.

अध्यक्ष : प्राचार्य अ. गो. गोसावी

कार्यक्रम अधिकारी (सिनिअर कॉलेज)	कार्यक्रम अधिकारी (ज्युनिअर कॉलेज)
प्रा. डॉ. अुजळंबकर	प्रा. साळुंके
प्रा. सौ. कांबळे	प्रा. सौ. नरगुंद

समिती सदस्य

प्रा. येनगे, प्रा. सौ. ढोणसळे, प्रा. सौ. धर्माधिकारी, प्रा. सौ. बर्वे, प्रा. डॉ. सौ. गंधे, प्रा. गोहेल, प्रा. आर. डब्ल्यू. कुलकर्णी, प्रा. गवळी, प्रा. खोकले, प्रा. सौ. शिंदे, प्रा. शेळके, प्रा. खंडाळे, प्रा. वाघ, प्रा. डोईफोडे, प्रा. सौ. अहिवळे, प्रा. सांबारे, प्रा.सौ. भंडारी, प्रा. दत्ता लिमये, प्रा. डॉ. सौ. अदमाने.

ऑफिस सदस्य

श्री. बोधनी, सौ. वैद्य

जुलै २०००

१. १४ जुलै. सेंट मीरा कॉलेज, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे उद्घाटन, पुणे जिल्हा कार्यक्रम समन्वयक प्रा. डॉ. सुधीर कृष्ण उजळंबकर यांच्या हस्ते झाले.

२. १६ जुलै. पठारावर वृक्षारोपण समारंभ रा.से.यो. च्या ८५ विद्यार्थ्यांचा सहभाग. उपप्राचार्य आर. जी. लिमये, डॉ. उजळंबकर, प्रा. झगडे, प्रा. येनगे यांचा प्रत्यक्ष सहभाग.

३. १८ जुलै रा.से.यो.च्या स्वयंसेवक नोंदणीस

सुरुवात व माहिती देण्यात आली.

४. १९ जुलै. रा.से.यो.च्या नियतकालिक काढण्यासंदर्भात, पुणे विद्यापीठात सभा. डॉ. उजळंबकर यांचा सहभाग.

५. २१ जुलै. राजूर येथे होणाऱ्या, कार्यक्रम अधिकाऱ्यांच्या कार्यशालेसंदर्भात पुणे विद्यापीठात सभा. डॉ. उजळंबकर यांचा सहभाग व मार्गदर्शन.

६. २५ जुलै. राजूर येथील कार्यशालेचे कुलगुरु डॉ. अरुण निगवेकर यांच्या हस्ते उद्‌घाटन. प्रा. सौ. कांबळे, प्रा. डॉ. उजळंबकर सहभागी.

७. २६ जुलै. राजूर येथील कार्यशालेचा समारोप. प्रा. उजळंबकर यांचा शाल व श्रीफळ देऊन सत्कार कार्यशालेचे मार्गदर्शन.

८. ३० जुलै. सिनिअर कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय सेवा योजनेची ध्येये आणि उद्दिष्टे या संदर्भात प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे व्याख्यान.

ऑगस्ट २०००

९. ४ ऑगस्ट. नागपंचमीनिमित्ताने श्री. रमेश मुंगीकर यांनी सापांचे विविध प्रकार यांची माहिती, विषारी साप प्रत्यक्ष दाखवून दिली. प्रा. सौ. ढोणसळे, प्रा. उजळंबकर यांचा सहभाग.

१०. ५ ऑगस्ट. मामासाहेब मोहोळ कॉलेज येथे राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची सभा घेण्यात आली. सभेस उपकुलगुरू डॉ. सोनावणे, राज्यमंत्री अनिस अहमद कार्यक्रम समन्वयक प्रा. बैरागी आणि डॉ. उजळंबकर यांनी मार्गदर्शन केले.

११. ८ ऑगस्ट. नियतकालिक संदर्भात सर्व कार्यक्रम समन्वयकांची सभा पुणे विद्यापीठात घेण्यात आली. डॉ. उजळंबकर यांची प्रमुख संपादक म्हणून निवड.

१२. ९ ऑगस्ट. रक्तदान कार्यक्रमास पुणे विद्यापीठातील अंतर्गत विविध महाविद्यालयांचे कार्यक्रम अधिकारी, स्वयंसेवक यांचा सहभाग. प्रा. उजळंबकर सहभागी.

१३. ९ ऑगस्ट. ११ ते १ ह्या वेळात मॉडर्न कॉलेज, गणेशखिंड येथे झालेल्या कार्यक्रमास अध्यक्ष म्हणून डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

१४. १२ ऑगस्ट. मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५ येथील कॉलेजचा परिसर व वर्गांची स्वच्छता ह्या कार्यक्रमास सर्व समिती सदस्य, कॉलेजमधील प्राध्यापक, प्रा. साळुंके, प्रा. सौ. नरगुंद, प्रा. सौ. कांबळे, प्रा. येनगे, प्रा. उजळंबकर या सर्वांचा कार्यात सहभाग.

१५. १४ ऑगस्ट. नियतकालिक संदर्भात पुणे विद्यापीठात सभा. प्रा. उजळंबकर यांचा सहभाग.

१६. १५ ऑगस्ट. ध्वजवंदन कार्यक्रमास सर्व कार्यक्रम अधिकारी आणि रा.से.यो.चे स्वयंसेवकांची उपस्थिती. स. ८ ते ९ ह्या वेळेत प्रा. डॉ. प्रदीप आगाशे यांचे 'स्वातंत्र्य आणि रक्षाबंधन' या विषयावर भाषण.

१७. १५ ऑगस्ट. ११ ते १२ रक्षाबंधन निमित्ताने बालसुधारगृह व नेहरु रोजगार केंद्रास रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांची भेट. सारिका सासवडे व इतर स्वयंसेवक सहभागी.

१८. १५ ऑगस्ट. ११ ते १२ वेळात रक्षाबंधनाच्या निमित्ताने गांधीभवन येथील अंधशाळेतील विद्यार्थिनींना राख्या बांधण्यात आल्या. खाऊचे वाटप. प्रा. येनगे, प्रा. आठवले, प्रा. ठेंगडी, प्रा.उजळंबकर यांचा सहभाग.

१९. १५ ऑगस्ट. १ ते ३ या वेळात पिरंगूट येथील मूकबधिर केंद्रास प्रा. डॉ. उजळंबकर आणि रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांनी भेट दिली. राख्या बांधण्यात आल्या. खाऊचे वाटप करण्यात आले.

२०. १६ ऑगस्ट. पुणे विद्यापीठातील कार्यक्रम अधिकाऱ्यांच्या सभेस प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे मार्गदर्शन.

२१. १८ ऑगस्ट. सेंट मीरा कॉलेज यांच्या

'निर्भय बना अभियाना' स प्रा. सौ. कांबळे उपस्थित. छाया भावे आणि सुषमा हिरवे यांचा सहभाग.

२२. २२ ऑगस्ट. नियतकालिक संदर्भात कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची बैठक प्रा. उजळंबकर यांचे सभेस मार्गदर्शन.

२३. २३ ऑगस्ट. 'मुक्त एकक बक्षीस समारंभ' संदर्भात बैठक. प्रा. उजळंबकर उपस्थित.

२४. २४ ऑगस्ट. 'गरवारे कॉलेज ऑफ कॉमर्स' येथील रा.से.यो. विभागातील स्वयंसेवकांना 'छंद कसा जोपासावा' या संदर्भात प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे व्याख्यान.

२५. २५ ऑगस्ट. रा.से.यो कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची बैठक पुणे विद्यापीठात घेण्यात आली. प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे सभेस मार्गदर्शन.

२६. २६ ऑगस्ट. 'मुक्त एकक' उद्घाटन श्री. मोहन धारिया यांनी केले. कुलगुरू डॉ. निगवेकर, उपकुलगुरू डॉ. सोनावणे, प्रा. के.पी.बैरागी उपस्थित.

दुपारच्या सत्रास ना.मा. दिलीप वळसे- पाटील यांनी मार्गदर्शन केले. सूत्रसंचालन प्रा. डॉ. उजळंबकर व प्रा. सौ. साबणे यांनी केले.

२७. २७ ऑगस्ट. स. ७ ते रात्री १० सायन्स कॉलेज सातारा येथील कार्यक्रम अधिकाऱ्यांच्या कार्यशालेचे उद्घाटन मा. एच.एस.सुरेश, मा. राजन वेळूकर यांनी केले. प्रा. उजळंबकर यांचे व्याख्यान दुपारच्या सत्रास झाले.

२८. २८ ऑगस्ट. सिप्ला फाऊंडेशन येथे 'छंद'- संदर्भात व्याख्यान.

२९. ३१ ऑगस्ट. रोटरी क्लब, टिळक रोड येथे पुणे जिल्हा कार्यक्रम समन्वयक प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे 'गणेश विज्ञान' या विषयावर व्याख्यान.

सप्टेंबर २०००

३०. २ सप्टेंबर. राजगड ट्रेकसाठी रा.से.यो. च्या स्वयंसेवकांची सभा. प्रा. दत्ता लिमये व डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

३१. ३ सप्टेंबर. राजगड ट्रेकसाठी रा.से.यो चे विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींचा सहभाग. ६० विद्यार्थी प्रत्यक्ष उपस्थित. उपप्राचार्य आर. जी.लिमये, प्रा. दत्ता लिमये, प्रा. साळुंके, सौ. साळुंके, प्रा. डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

३२. ५ सप्टेंबर. 'शिक्षक दिन'निमित्ताने मॉडर्न कॉलेज रा.से.यो. चे उद्घाटन माजी कार्यक्रम अधिकारी प्रा. वाणी, प्रा.दीक्षित, प्रा.सौ. ओक यांच्या हस्ते झाले. उपप्राचार्य डॉ. वाघमारे, प्राचार्य गोसावी यांच्या उपस्थितीत उद्घाटन झाले. प्रा. सौ. कांबळे, प्रा. साळुंके, प्रा. सौ. ढोणसळे, प्रा. सौ. नरगुंद, प्रा. उजळंबकर उपस्थित.

३३. ७ सप्टेंबर. गणेशोत्सवानिमित्ताने प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे 'श्री गणपतीची विविध रुपे, प्रकार' या विषयावर व्याख्यान.

३४. ८ सप्टेंबर. 'बॅन्डानवाला लेप्रसी हॉस्पीटल कोंढवा येथे रा.स.यो यांच्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींनी सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केला. प्रा. सौ. भंडारी, प्रा. डॉ. उजळंबकर कार्यक्रमास उपस्थित.

३५. ९ सप्टेंबर. 'साहित्य संघटना', मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५ यांच्या विद्यार्थ्यांसाठी 'छंद कसा जोपासावा ' या- संदर्भात प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे व्याख्यान.

३६. १४ सप्टेंबर. 'रा.से.यो. 'ज्युनिअर कॉलेजच्या सर्व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची सभा. प्रा. साळुंके, प्रा. सौ. ढोणसळे, प्रा. सौ. नरगुंद, प्रा. डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

३७. १५ सप्टेंबर. नियमकालिक संदर्भात पुणे विद्यापीठात सभा. प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे मार्गदर्शन.

३८. १८ सप्टेंबर. उपकुलगुरू डॉ. सोनावणे

यांची कुलगुरुपदी निवड झाल्याबद्दल रा.से.यो.विभागाच्या समन्वयकांची शुभेच्छा भेट.

३९. २२ सप्टेंबर. 'मॉम करंडक' संदर्भात रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांची सभा.

४०. २२ सप्टेंबर. हिवाळी शिबिराची जागा निश्चित करण्यासाठी प्रा. डॉ. उजळंबकर यांची सणसवाडीस भेट.

४१. २३ सप्टेंबर. ज्युनिअर कॉलेज रा.से.यो. विभागातर्फे सामूहिक कृती कार्यक्रमाचे प्राचार्य गोसावी यांच्या हस्ते उद्घाटन. प्रा. साळुंके, प्रा. सौ. ढोणसळे, प्रा. सौ. नरगुंद उपस्थित.

४२. २४ सप्टेंबर. 'राष्ट्रीय सेवा योजना' विभागाचा वर्धापनदिन साजरा. आदर्श शिक्षक श्री. मुल्ला यांचे व्याख्यान. प्रा. साळुंके. प्रा. उजळंबकर उपस्थित.

४३. २५ सप्टेंबर. सिप्ला फाऊंडेशन वारजे, येथे कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची सभा घेण्यासंदर्भात डॉ. परांजपे यांच्याशी भेट.

४४. २६ सप्टेंबर. पुणे जिल्ह्यातील सर्व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची सभा सिप्ला फाऊंडेशन, वारजे येथे झाली. उद्घाटन कुलगुरू डॉ. सोनावणे यांनी केले. प्राचार्य गोसावी अध्यक्ष होते. प्रास्ताविक व सूत्रसंचालन डॉ. उजळंबकर यांनी केले.

४५. २७ सप्टेंबर. 'राष्ट्रीय सेवा योजना' कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची सेंट मीरा कॉलेजमध्ये 'शांतता पदयात्रा' संदर्भात बैठक. प्रा. बैरागी, प्रा. उजळंबकर यांचे सभेस मार्गदर्शन.

४६. ३० सप्टेंबर. रा.से.यो. पदव्युत्तर विभागाचे, पुणे विद्यापीठात उद्घाटन.

उद्घाटक : मा. बाळासाहेब भारदे, अध्यक्ष कुलगुरू डॉ. सोनावणे, सूत्रसंचालन : प्रा. डॉ. उजळंबकर.

ऑक्टोबर २०००

४७. २ ऑक्टोबर. सणसवाडीस दोन दिवसांच्या शिबिरासाठी २५ विद्यार्थी आणि प्रा. डॉ. उजळंबकर उपस्थित. सरपंचशी मुख्याध्यापक, चर्चा.

४८. ३ ऑक्टोबर. हिवाळी शिबिर घेण्यासंदर्भातील पाहणी ग्रामस्थांची भेट.

४९. ४ ऑक्टोबर. रेडक्रॉस संस्थेतर्फे रक्तदान शिबिर मॉडर्न कॉलेजमध्ये घेण्यात आले. प्राचार्य, उपप्राचार्य, इतर प्राध्यापक उपस्थित. एकूण ८२ जणांचा सहभाग. प्रा. साळुंके, प्रा. येनगे, प्रा. सौ. कांबळे, प्रा. उजळंबकर व इतर कमिटी सदस्य उपस्थित.

५०. १० ऑक्टोबर. हिवाळी शिबीरासाठी निवड झालेल्या सर्वांना एकत्र माहिती देण्यात आली.

५१. १२ ऑक्टोबर. विशेष हिवाळी शिबिरासाठी निवड झालेल्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींसाठी प्राचार्य गोसावी यांचे मार्गदर्शन. प्रा. डॉ. उजळंबकर, प्रा. सौ. कांबळे, प्रा. सौ. भंडारी उपस्थित.

५२. १४ ऑक्टोबर. फुलगाव येथील हिवाळा शिबिराचे उद्घाटन, पुणे विद्यापीठाच्या रा.से.यो चे प्रमुख कार्यक्रम समन्वयक प्रा. के.पी. बैरागी यांनी केले. अध्यक्षस्थानी प्राचार्य गोसावी सर होते.

५३. १५ ऑक्टोबर. प्रा. दामोदरे यांचे 'वक्तृत्व एक-कौशल्य' विषयावर भाषण.

५४. १६ ऑक्टोबर. 'प्रा. अशोक पवार यांचे 'भ्रष्टाचार निर्मूलन' आणि प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे 'गणेश विज्ञान' या विषयावर भाषण.

५५. १७ ऑक्टोबर. प्रा. नायडू यांचे 'स्वामी चिन्मयानंद' विषयावर शिबिरार्थींना भाषण .

५६. १८ ऑक्टोबर. प्रा. वैशंपायन यांचे 'माहिती तंत्रज्ञान' या विषयावर शिबिरात भाषण.

५७. १९ ऑक्टोबर. प्रा. सौ. जोग यांचे

'नित्यप्रार्थना' विषयावर शिबिरामध्ये भाषण. त्याचप्रमाणे प्रा. डॉ. प्रदीप आगाशे यांचे 'पर्यावरण' विषयावर कीर्तन.

५८. २० ऑक्टोबर. ग्रामस्थ महिलांसाठी, हळदीकुंकू व उखाणे कार्यक्रम.

५९. २१ ऑक्टोबर. रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांचे फुलगावमधील ग्रामस्थांसाठी व सर्वांसाठी सांस्कृतिक कार्यक्रम.

६०. २२ ऑक्टोबर. रा.से.यो.च्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींची तुळापूर, येथील संभाजीमहाराजांच्या समाधीस भेट व संध्याकाळी उपप्राचार्य आर.जी. लिमये, डॉ. वाघमारे, प्रा. दीक्षित, प्रा. डी.एल. लिमये, प्रा. मुल्ला, प्रा. कुलकर्णी, या सर्वांच्या उपस्थितीत हिवाळी शिबिराचा समारोप समारंभ पार पडला. हिवाळी शिबिरास रा.से.यो. चे कमिटी सदस्य, कॉलेजमधील अनेक प्राध्यापक, शिक्षकेतर कर्मचारी यांनी विविध दिवशी भेटी दिल्या. प्रा. येनगे, प्रा, साळुंके, प्रा. सौ. कांबळे, प्रा.डॉ. उजळंबकर यांनी कार्यभार सांभाळला.

६१. २३ ऑक्टोबर. रा.से.यो. च्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनी अशा ८८ जणांसाठी हिवाळी शिबिराचा समारोप समारंभ.

नोव्हेंबर २०००

६९. ९ नोव्हेंबर. ज्युनिअर कॉलेज, रा.से.यो., मॉडर्न पुणे ५, यांच्या हिवाळी शिबिरास भेट व व्याख्यान.

६३ १४ नोव्हेंबर. सर्व क्रीडा संचालक व राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या सर्व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची 'अश्वमेध -२०००' क्रीडासंदर्भात सभा. सभेस प्रा. बैरागी, डॉ. सोनावणे, डॉ. चितळे, डॉ. उजळंबकर यांचे मार्गदर्शन.

६४. १७ नोव्हेंबर. सेंट मीरा कॉलेज यांच्यातर्फे निघालेल्या बी.एम.सी.सी.ते इंजिनिअरिंग कॉलेज ग्राऊंड, या शांती यात्रेत रा.से.यो.चे स्वयंसेवक आणि प्रा. डॉ. उजळंबकर सहभागी.

६५. १९ नोव्हेंबर. मंचर येथे राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर भरले. यांचे उद्घाटन व तंत्रशिक्षण मंत्री, ना. श्री. दिलीप वळसे -पाटील आणि कुलगुरू, डॉ. सोनावणे यांच्या उपस्थितीत पार पडले. रा.से.यो. च्या मासिकाचे उद्घाटन मा. मंत्र्यांनी केले. याचे संपादक प्रा. डॉ. उजळंबकर होते.

६६. २० नोव्हेंबर. विविध विद्यापीठातील रा.से.यो. चे स्वयंसेवक यांच्यातर्फे मंचर येथे सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचा प्रत्यक्ष सहभाग.

६७. २१ नोव्हेंबर. आंबेगाव येथे सर्व विद्यापीठाच्या रा.से.यो. च्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींचा सांस्कृतिक कार्यक्रम. पुणे विद्यापीठातील संघात कु. सुप्रिया काळे, आणि कु. सुतार यांची निवड आणि उत्कृष्ट सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले.

६८. २२ नोव्हेंबर. राष्ट्रीय एकात्मता शिबिरात सहभागी आलेल्या सर्व कार्यक्रम अधिकारी आणि स्वयंसेवकांची भीमाशंकर या प्रसिद्ध स्थानास भेट यांत डॉ. उजळंबकर सहभाग.

६९. २३ नोव्हेंबर घोडेगाव येथील कॉलेजमध्ये, विविध विद्यापीठांतील विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर केले. प्रा. डॉ. उजळंबकर कार्यक्रमात सहभागी.

७०. २४ नोव्हेंबर., राष्ट्रीय एकात्मता शिबिराचा समारोप समारंभ आंबेगाव येथे झाला. खासदार सूर्यकांत पाटील आणि कुलगुरू, डॉ. सोनावणे यांची भाषणे झाली. प्रा. डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

७१. २५ नोव्हेंबर. राष्ट्रीय एकात्मता शिबिरातील विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींचा राजगुरुनगर येथील कॉलेजमध्ये सांस्कृतिक कार्यक्रम व निरोप व समारंभ.. प्रा. डॉ. उजळंबकर उपस्थित.

७२. २६ नोव्हेंबर गरवारे कॉलेज ऑफ कॉमर्सच्या सेनापूर येथे झालेल्या हिवाळी शिगिरास डॉ. उजळंबकर सहभागी.

७३. २७ नोव्हेंबर 'अश्वमेघ-२०००' स्पर्धेचे राज्यपाल डॉ. पी.सी.अलेक्झांडर यांच्या हस्ते उद्घाटन कार्यक्रमात डॉ. उजळंबकर सहभागी.

७४. २८ नोव्हेंबर 'अश्वमेध-२०००' स्पर्धकांसाठी सांस्कृतिक कार्यक्रम केले गेले. मॉडर्न कॉलेजच्या रा.से.यो. विभागाच्या विद्यार्थिनी सुप्रिया काळे, विद्या सुतार, सुषमा हिरवे सहभागी.

७५. २९ नोव्हेंबर. स्पर्धकांसाठी सांस्कृतिक कार्यक्रम मॉडर्न कॉलेजचा सहभाग .

७६. ३० नोव्हेंबर 'अश्वमेघ-२०००' स्पर्धेसाठी आलेल्या, महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठातील स्पर्धकांसाठी एकत्रित सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करण्यात आले. सांस्कृतिक कार्यक्रमाची जबाबदारी प्रा. म्हस्के व डॉ. उजळंबकर यांच्याकडे होती.

डिसेंबर २०००

७७. १ डिसेंबर. 'अश्वमेध-२०००' कार्यक्रमाचा समारोप, मुख्यमंत्री मा. विलासराव देशमुख, कुलगुरू डॉ. सोनावणे, मा. श्री. पतंगराव कदम, मा. श्री. दिलीप वळसे पाटील इ. मान्यवर व विविध विद्यापीठाचे कुलगुरू यांच्या उपस्थितीत समारंभ पार पडला कार्यक्रम समन्वयक म्हणून डॉ. उजळंबकर सहभागी.

७८. १ डिसेंबर दुपारी ३ ते ५ एडस् पदयात्रा पुणे विद्यापीठ गेट ते मेन बिल्डींग पर्यम काढण्यात आली. पुण्यातील अनेक महाविद्यालयांनी यात भाग घेतला. प्रा. उजळंबकर पदयात्रेत सहभागी.

७९. १० डिसेंबर. सेंट मीरा कॉलेजच्यसा नॅब होम, खंडाळा येथे झालेल्या हिवाळी शिगिरास डॉ. उजळंबकर यांची भेट व व्याख्यान.

८०. १० डिसेंबर. पल्स पोलिओ मोहिमेत रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

८१. २४ डिसेंबर. मॉडर्न कॉलेज, गणेशखिंड, पुणे ५३, यांच्या कोडित या गावी झालेल्या हिवाळी शिबिरास डॉ. उजळंबकर यांची भेट व व्याख्यान.

८२. ३१ डिसेंबर.आप्पासाहेब जेधे, महाविद्यालयाच्या चैत्राई देवीमळा, चाकण येथे भरलेल्या हिवाळी शिबिरास भेट व मार्गदर्शन.

जानेवारी २००१

८३. ४ जानेवारी. नौरोसजी वाडिया कॉलेजच्या भावडी येथें झालेल्या हिवाळी शिबिरास भेट व व्याख्यान.

८४. ६ जानेवारी. नारायणगाव येथील कॉलेजने घेतलेल्या एकदिवसीय कार्यशालेस कु. निनाद पिंगळे व कु. विद्या सुतार यांचा कॉलेजतर्फे सहभाग.

८५. ६ जानेवारी. शाहू कॉलेजच्या गोकवडी, ता. भोर येथे झालेल्या हिवाळी शिबिरास कार्यक्रम समन्वयक म्हणून डॉ. उजळंबकर यांची भेट व व्याख्यान

८६. ८ जानेवारी. सर्व जिल्हा समन्वयकांची पुणे विद्यापीठात सभा. डॉ. उजळंबकर सहभागी.

८७. १२ जानेवारी. युवक सप्ताहानिमित्ताने प्रा. नायडू यांचे रा.से.यो.च्या विद्यार्थ्यांना 'स्वामी विवेकानंद यांच्यासंदर्भात व्याख्यान. स्वयंसेवकांची उत्स्फूर्त भाषणे.

८८. १२ जानेवारी. 'सहस्त्रावर्तन' कार्यक्रमाचा शुभारंभ पुणे विद्यापीठात झाला. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन प्रख्यात टी.व्ही. कलाकार श्रीमती मृणाल (देव) कुलकर्णी यांनी केले. अध्यक्षस्थानी कुलगुरू डॉ. एन जे. सोनावणे होते. प्रास्ताविक व सूत्रसंचालन डॉ. उजळंबकर यांनी केले.

८९. १३ जानेवारी. सकाळी ७ ते रात्री १० वाजेपर्यंत महाराष्ट्रातील झालेल्या, विविध विद्यापीठांच्या कार्यक्रम अधिकारी आणि रा.सो.यो च्या स्वयंसेवकांनी विविध प्रकारचे सांस्कृतिक कार्यक्रम साजरे केले. याची सर्व जबाबदारी प्रा. डॉ. उजळंबकर व प्रा. त्रिभुवन

यांच्यावर होती.

९०. १४ जानेवारी. क्वीन मेरी टेक्निकल इंन्स्टिटयूटमध्ये युद्धात जखमी झालेल्या जवानांच्या उपस्थितीत तिळगूळ-वाटपाचा कार्यक्रम सादर झाला. नंतर सर्वांना 'कारगील' वरील फिल्म दाखविण्यात आली. प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचा मानचिन्ह व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला.

९१. १५ जानेवारी. चिन्मय मिशनतर्फे ब्रह्मचारी चैत्यनंदांचे रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांना व्याख्यान. याचे उद्‌घाटन प्राचार्य गोसावी यांनी केले. प्रास्ताविक व सूत्रसंचालन डॉ. उजळंबकर यांनी केले.

९२. १५ जानेवारी. रा.से.यो.च्या विद्यार्थ्यांसाठी रांगोळी स्पर्धा, पोस्टर्स स्पर्धा घेण्यात आल्या.

९३. १६ जानेवारी. रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रगीत, भावगीत, लोकगीत स्पर्धा घेण्यात आल्या. विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

९४. १७ जानेवारी. निबंध, कथाकथन, वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या. रा.से.यो. च्या स्वयंसेवकांचा सहभाग.

९५. २६ जानेवारी. प्रजासत्ताक दिना निमित्ताने सर्व स्वयंसेवकांची उपस्थिती रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांसाठी व्याख्यान ठेवण्यात आले.

९६. ३० जानेवारी. वार्षिक शैक्षणिक गुणवत्ता दिनामध्ये राष्ट्रीय सेवा योजनेत उत्कृष्ट कार्य केलेल्या विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनींना खालील पारितोषिके देण्यात आली.

श्री. शंकर सेवा पारितोषिक - महेश रावळ

श्री. बी.पी. सातपुते पारितोषिक - कु.मनीषा नरवडे

श्री. बी. एस. पाठक पारितोषिक - कु. प्रियांका शिणोलीकर

होतकरू विद्यार्थिनी पारितोषिक - कु. अश्विनी चव्हाण

फेब्रुवारी २००१

९७) ३ ते ५ फेब्रुवारी. मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५ येथील ग्राऊंडवर झालेल्या संस्कार यज्ञात रा. से. यो.च्या स्वयंसेवकांचा सहभाग.

९८) ९ फेब्रुवारी. सर्व कार्यक्रम अधिकाऱ्यांची गुजराथ भूकंपग्रस्तांसाठी मदतीसाठी सभा. डॉ. उजळंबकर यांचे मार्गदर्शन.

९९) १० फेब्रुवारी. जाणीव संघटनेतर्फे गुजराथ भूकंपग्रस्तांसाठी मदत म्हणून धान्य मदतफेरी काढण्यात आली. सांस्कृतिक कार्यक्रमात रा.से.यो. च्या विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

१००) २१ फेब्रुवारी. संभाजीमहाराज स्मृती समितीतर्फे 'शिवचरित्र वर्गाचे' रा. से. यो. च्या स्वयंसेवकांसाठी आयोजन. ६०० विद्यार्थ्यांचा सहभाग. याचे उद्‌घाटन प्राचार्य वाघ यांनी केले. प्रा. के. पी. बैरागी अध्यक्षस्थानी होते. मा. चिंचोलकर, मा. दाढे गुरुजी, मा. सु. ह. जोशी, प्राचार्य निकम, मा. श्री. शिवाजीराव सावंत आदी मान्यवरांची यात व्याख्याने झाली. याचे संयोजन मा. मिलिंद एकबोटे यांनी केले. सूत्रसंचालन व प्रास्ताविक प्रा. डॉ. उजळंबकर यांनी केले. आभार प्रा. साळुंके यांनी मानले.

१०१) २४ ते २८ फेब्रुवारी. गिव्हीस, ता. वेल्हे, जि. पुणे येथे विशेष ग्रामीण शिबिर घेण्यात आले. यात रा. से. यो. च्या विद्यार्थ्यांचा सहभाग.

१०२) २५ फेब्रुवारी. ११ ते २ तृतीय वर्ष विद्यार्थ्यांसाठी निरोप समारंभ. प्रमुख वक्ते : प्रा. डॉ. प्रदीप आगाशे, प्रा. डॉ. उजळंबकर, प्रा. साळुंके, प्रा. सौ. भंडारी उपस्थित.

१०३) २५ फेब्रुवारी. काशिग येथे संपन्न झालेल्या आयुर्वेद कॉलेजच्या, विद्यार्थ्यांच्या शिबिरास प्रा. डॉ. उजळंबकर यांचे मार्गदर्शन.

मार्च २००१

१०४) १२ ते १५ मार्च. पल्स पोलिओ मोहिमेत रा.से.यो.च्या स्वयंसेवकांचा सहभाग.

अहवाल २०००-०१
पारितोषिक वितरण समिती

समिती सदस्यांची नावे -

कार्याध्यक्ष : डॉ. सुषमा जोग

सदस्य : प्रा. संजीवनी कुवळेकर, प्रा. सुनीता गोसावी, प्रा. सुनिता निघोट, नीता पाटील, प्रा. आर. एन. इंगोले, प्रा. ए. ए. खंडागळे, प्रा. जे. जे. पवार, प्रा. एस. जे. कारेकर, प्रा. के. एस. लगू, प्रा. यू. के. गवळी, प्रा. कांचन राजाध्यक्ष, प्रा. पिंकल शहा, प्रा. माधुरी घाणेकर, श्री. आर. पी. काळे (कार्यालय), श्रीमती कल्याणी वैद्य (कार्यालय).

कामाचे स्वरूप :

दरवर्षी घेतल्या जाणाऱ्या महाविद्यालयीन, विद्यापीठीय तसेच उच्च माध्यमिक परीक्षामंडळाच्या एकूण ३० हून अधिक वेगवेगळ्या परीक्षांच्या निकालपत्रांच्या आधारे तसेच वर्षभरातील अभ्यासपूरक उपक्रमांतील यशाच्या आधारे, महाविद्यालयात शिकणाऱ्या तसेच उत्तीर्ण होऊन इतरत्र गेलेल्या विद्यार्थ्यांची निवड विविध शैक्षणिक पारितोषिकांसाठी करून त्यांचे वितरण करण्यासाठी 'गुणवत्ता-दिन' समारंभाचे संयोजन करणे असे समितीच्या कामाचे स्वरूप आहे.

सन २०००-०१ मधील कामकाजातील उल्लेखनीय बाबी :

संगणकीकरण : पारितोषिक - वितरणाच्या कामाची व्याप्ती मोठी आहे. महाविद्यालयावर लोभ असणाऱ्या ५० हून अधिक देणगीदारांनी पी. ई. सोसायटीकडे ठेवलेल्या 'पारितोषिक ठेव निधी'तून सुमारे ११० वेगवेगळ्या निकषांसाठी सुमारे १३५ पारितोषिके आपल्या विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध आहेत. त्यांकरिता सुमारे १०० विद्यार्थी पात्र ठरतात. यांत काही पारितोषिके एकाहून अधिक विद्यार्थ्यांत विभागली जातात तर काही विद्यार्थी एकाहून अधिक पारितोषिकांसाठी पात्र ठरतात. पारितोषिक वितरणाचे काम अचूक व सुकर व्हावे यासाठी कार्याध्यक्षा डॉ. सुषमा जोग यांनी मुख्य आराखडा तयार केला आणि त्यानुसार समिती सदस्या प्रा. पिंकल शहा आणि प्रा. माधुरी घाणेकर यांनी नवीन सॉफ्टवेअर तयार केले.

नवीन पारितोषिके :

पारितोषिकासाठी ठेवलेली रक्कम आणि पारितोषिकांच्या संख्येत वाढ करण्यासाठी गेली तीन वर्षे समिती सतत कार्यरत आहे. त्यात गेल्या दोन वर्षांत समितीला यश आले आहे. १९९८-९९ मध्ये ६ नवी पारितोषिके आणि १२ स्मृतिचिन्हे देण्याची प्रथा सुरू झाली. १९९९-२००० मध्ये १३ स्कॉलर बॅच पारितोषिके, १९ विविध पारितोषिके आणि एक फिरता करंडक याची भर पडली. यंदा वेगवेगळ्या निकषांसाठी ११ नवी पारितोषिके व महाविद्यालयाचे एक मानचिन्ह द्यायला सुरुवात झाली आहे. पी. ई. सोसायटीच्या उभारणीत गुरुवर्य कानिटकरांना ज्यांनी सर्वतोपरी सहकार्य दिले होते त्या प्राचार्य विश्वनाथ केशव जोग यांच्या नावाने सुरू करण्यात आलेला 'सर्वोत्तम पदवीधर' पुरस्कार व त्यासाठी महाविद्यालयाचे 'सर्वोत्तम पदवीधर' मानचिन्ह यांचा यात समावेश आहे.

गेल्या तीन वर्षांत सुरु झालेल्या काही पारितोषिकांसाठी पी. ई. सोसायटीकडे रु. ३०,००० हून अधिक रक्कम यापूर्वीच ठेव म्हणून जमा झालेली आहे. यंदा सुरू झालेल्या नव्या पारितोषिकांचा तपशील पुढीलप्रमाणे :

१) कै. सुमित्राबाई हरिरामजी भिवगडे पारितोषिक :

देणगीदार : प्रा. मंदा आदमाने. निकष : द्वि. व.

कला परीक्षेत 'स्पे.इतिहास' विषयात सर्वाधिक गुण मिळवून याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू.

२) गणेश धोंडोपंत नरगुंद पारितोषिक :

देणगीदार : प्रा.वीणा नरगुंद. निकष : ११ वी वाणिज्य परीक्षेत S.P. विषयात सर्वाधिक गुण.

३) सदाशिव विश्वनाथ जोग रसायनशास्त्र पारितोषिके :

देणगीदार : प्रा. डॉ. सुषमा जोग. निकष : १) द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत रसायनशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण व याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू. २) तृ. व. शास्त्र (रसायनशास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम.

४) प्राचार्य विश्वनाथ केशव जोग 'सर्वोत्तम पदवीधर' पुरस्कार :

देणगीदार : प्रा. डॉ. सुषमा जोग. निकष : महाविद्यालयातून B.A., B.Sc., B.Com, BCS अशी कोणतीही पदवी परीक्षा उत्तमप्रकारे उत्तीर्ण होऊन त्याच्या जोडीला पदवी / पुढील शिक्षणासंदर्भात लक्षणीय असे यश संपादन.

५) प्रा. डॉ. के. एस. काळे रसायनशास्त्र पारितोषिक :

देणगीदार : प्रा. डॉ. के. एस. काळे. निकष : प्र. व. शास्त्र परीक्षेत 'रसायनशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण व याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू.

६) प्रा. मोरा तेजा चौहान स्मृती प्राणिशास्त्र पारितोषिक :

देणगीदार : प्रा. अमृता सातभाई. निकष : तृ.व. शास्त्र (प्राणिशास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम

७) लक्ष्मण देऊस्कर इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र पारितोषिके :

देणगीदार : श्री. अजय लक्ष्मण देऊस्कर. निकष : १) M.Sc. - I (इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र) परीक्षा सर्वाधिक गुणांनी उत्तीर्ण. २) M.Sc. (इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम.

८) विश्वनाथ माधव रायरीकर पारितोषिके :

देणगीदार : प्रा. ए. व्ही. रायरीकर. निकष : १) बँकिंग पारि. - तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'बँकिंग' विषयात सर्वाधिक गुण. २) 'गणित' पारि. - प्र. व. वाणिज्य परीक्षेत 'गणित' विषयात सर्वाधिक गुण व याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू.

शैक्षणिक गुणवत्ता-दिन समारंभ :

'शैक्षणिक गुणवत्ता-दिन समारंभ' मंगळवार दि. ३० जानेवारी २००१ रोजी संपन्न झाला. पुण्याच्या सिप्ला कर्करोग परिहार केंद्राच्या वैद्यकीय संचालक डॉ. अनुराधा सोवनी यांना या समारंभासाठी प्रमुख अतिथी म्हणून आमंत्रित केले होते. शालांत परीक्षेत दुसरा क्रमांक मिळवून पुढे M.D. (मेडिसिन) पर्यंत आपली सर्वोच्च गुणवत्ता ज्यांनी सिद्ध केलेली आहे त्या अनुराधा सोवनी ह्या स्वत: एक सर्वगुणसंपन्न व्यक्तिमत्त्व आहेत. शिवाय विविध पातळ्यांवरून त्यांनी चालवलेल्या कर्करोग-परिहार-कार्यातून दिसून येते ती त्यांनी मानलेली नितांत सामाजिक बांधिलकी! उच्च शैक्षणिक यश मिळवलेल्या आमच्या विद्यार्थ्यांना त्यांनी एकंदर जीवनाचीच गुणवत्ता कशी वाढेल ते बघण्याचा आणि केवळ पैशावर दृष्टी ठेवून प्रवाहपतित न बनता आपल्या अंतर्मनाला पटेल असेच काहीतरी करण्याचा बहुमोल संदेश दिला.

समितीच्या कामाचा वाटा बहुतांश सदस्यांनी तत्परतेने उचलला. याच्या जोडीला विविध विभागांतील प्राध्यापक व शिक्षकेतर कर्मचारी (विशेष उल्लेखनीय म्हणजे रसायनशास्त्र व संगणकशास्त्र विभाग) तसेच कार्यालयीन कर्मचारी आणि अनेक विद्यार्थी-स्वयंसेवक यांच्या उत्स्फूर्त सहकार्यामुळे समितीचे कामकाज सुकर झाले.

डॉ. सुषमा जोग
कार्याध्यक्ष

शैक्षणिक पारितोषिके २०००-२००१

१) **कोलते धवल :** पी. ए. सोसायटीच्या शाळेतून शालांत परीक्षा उत्तीर्ण होऊन मॉडर्न महाविद्यालयात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये सर्वप्रथम, द्वारिका संगमनेरकर पारितोषिक

२) **देव मयंक :** मॉडर्न हायस्कूल, पुणे - ५ मधून शालांत परीक्षा उत्तीर्ण होऊन मॉडर्न महाविद्यालयात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये सर्वप्रथम, कै. गोविंद निरगुडकर शिष्यवृत्ती

३) **शेडगे मेधा :** पी. ए. एस. गर्ल्स हायस्कूल, पुणे.५ येथून शालांत परीक्षा उत्तीर्ण होऊन मॉडर्न महाविद्यालयात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थिनींमध्ये सर्वप्रथम, कै. सीताबाई गोविंद निरगुडकर शिष्यवृत्ती

४) **शिंदे राजेंद्र :** ११ वी शास्त्र परीक्षेत सर्वप्रथम शिष्यवृत्ती ११ वी शास्त्र परीक्षेत पदार्थविज्ञान विषयात सर्वाधिक गुण , द्वारकाबाई पारसनीस पारि., प्राध्यापक निधी पारितोषिक.

५) **सोनावणे पद्मिनी :** ११ वी वाणिज्य परीक्षेत सर्वाधिक गुण, ११ वी वाणिज्य परीक्षेत बुक कीपिंग - अकौंटन्सी विषयात सर्वाधिक गुण कै. ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक प्राध्यापक निधी पारितोषिक

६) **भट लावण्या :** ११ वी वाणिज्य परीक्षेत *'S.P.'* विषयात सर्वाधिक गुण, गणेश धोंडोपंत नरगुंद पारि.

७) **पासलकर धनश्री :** ११ वी कला परीक्षेत सर्वाधिक गुण, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

८) **कर्णिक केयूर :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत कला, विज्ञान, वाणिज्य शाखांमध्येमहाविद्यालयात सर्वप्रथम, १२वी शास्त्र परीक्षेत महाविद्यालयात प्रथम, प्राध्यापक निधी पारि., स्कॉलर बॅच पारि., कै. रावबहाद्दूर दत्तात्रय बळवंत राजोपाध्ये पारि., कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक, कै. यशवंतराव अनंतराव सुखथनकर पारितोषिक

९) **भालेराव पल्लवी :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत रसायनशास्त्र विषयात सर्वाधिक १०० पैकी १०० गुण, १२वी शास्त्र परीक्षेत CPM गटात सर्वाधिक गुण, १२ वी शास्त्र परीक्षेत गणित विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलरबॅच पारितोषिक, कै. प्राध्यापक ए. पी. फडके पारितोषिक विभागून, कै. डी.के.अत्रे पारितोषिक, उच्च माध्यमिक परीक्षेत गणित विषयात सर्वाधिक गुण, कै. सौ. कमलाबाई पानसे पारितोषिक विभागून

१०) **राजे अभिजित :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत पदार्थविज्ञान विषयात सर्वाधिक १०० पैकी १०० गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून; फिजिक्स क्लब पारितोषिक

११) **कुंडू अमित :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत पदार्थ -विज्ञान विषयात सर्वाधिक १०० पैकी १०० गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक-विभागून; फिजि. क्लब पारितोषिक

१२) **लुंकड अमोल :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत पदार्थविज्ञान विषयात सर्वाधिक १०० पैकी १०० गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून. फिजि. क्लब पारितोषिक.

१३) **लोणकर राधिका :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत जीवशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक

१४) **गुप्ता शीतल :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत 'इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून

१५) **गुप्ते गौरव :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत 'इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून

१६) **खांबायत विनायक :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत 'संगणकशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक

१७) **दीक्षित चिरंतन :** NCL शाळेतून आलेल्या विद्यार्थ्यांमध्ये १२ वी शास्त्र परीक्षेत गणित विषयात सर्वाधिक गुण, पायलट ऑफिसर कै. गणेश चंदिराम माटे पारितोषिक

१८) **टोकेकर संहिता :** १२ वी शास्त्र परीक्षा मॉडर्न महाविद्यालयातून उत्तीर्ण होऊन याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू ठेवणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये सर्वप्रथम, कै.निर्मला एकनाथ पोतनीस पारितोषिक, कै. वासुदेवराव ताटके पारितोषिक -विभागून

१९) **मोरे शिल्पा :** १२ वी शास्त्र परीक्षेत सर्वाधिक गुण मिळवून शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालयात प्रवेश घेणारा पी. अी. सोसायटीच्या शाळेचा विद्यार्थी, रावबहाद्दूर वागळे स्मृती पारितोषिक

२०) **पाटील अश्विनी :** १२ वी शास्त्र परीक्षा उत्तीर्ण होऊन शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयात सर्वाधिक गुणांनी प्रवेश घेणारी पी. अी. सोसायटीच्या शाळेची विद्यार्थिनी, रावबहाद्दूर वागळे स्मृती पारितोषिक (विभागून)

२१) **पुरोहित केदार :** पी. अी. सोसायटीच्या शाळेतून शालांत परीक्षा, मॉडर्न महाविद्यालयातून १२ वी शास्त्र परीक्षा उत्तीर्ण होऊन अभियांत्रिकी अभ्यासक्रम उत्तम प्रकारे चालू ठेवणारा अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थी, कै. दत्तात्रय कृष्ण शेणोलीकर शिष्यवृत्ती (वर्ष दुसरे)

२२) **पागार नीता :** १२ वी शास्त्र परीक्षा मॉडर्न महाविद्यालयातून उत्तीर्ण होऊन वैद्यकीय अभ्यासक्रम उत्तम प्रकारे चालू ठेवणारी अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थिनी, कै. आनंदीबाई दत्तात्रय शेणोलीकर शिष्यवृत्ती (वर्ष तिसरे)

२३) **पिल्ले श्रीलेखा :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'भूगोलशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक

२४) **साबळे शिल्पा :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'संस्कृत' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक; कै. श्रीपाद मल्हार जोशी पारितोषिक १२ वी शास्त्र परीक्षा उत्तीर्ण होऊन शासकिय वैद्यकीय महाविद्यालयात सर्वाधिक गुणांनी प्रवेश घेणारी पी.ई. सोसायटीच्या शाळेतील विद्यार्थिनी, रावबहादूर वागळे स्मृती पारितोषिक विभागातून

२५) **तोडकर जसवंती :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'मराठी' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभाग, कै. गौरीबाई महादेव सिधये पारितोषिक विभागून

२६) **अलकुंटे रेणुका :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'मराठी' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून, कै. गौरीबाई महादेव सिधये पारितोषिक विभागून

२७) **काकडे चैत्राली :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'मराठी' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून, कै. गौरीबाई महादेव सिधये पारितोषिक विभागून

२८) **लुनावत दीपाली :** उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'मराठी' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून, कै. गौरीबाई महादेव सिधये पारितोषिक विभागून

२९) **प्रभुदेसाई आरती :** १२ वी वाणिज्य उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'हिंदी' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक

३०) **कोलते चैताली :** १२ वी वाणिज्य परीक्षेत गुणवत्ता यादीत ५ वा क्रमांक, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, १२ वी वाणिज्य परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक, कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक, कै. वासुदेवराव ताटके पारितोषिक विभागून, १२ वी वाणिज्य परीक्षा मॉडर्न महाविद्यालयातून उत्तीर्ण होऊन याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू ठेवणाऱ्या विद्यार्थ्यांत सर्वाधिक गुण, १२ वी वाणिज्य परीक्षेत विद्यार्थिनींमध्ये सर्वप्रथम, कै. प्राध्यापिका ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक, उच्च माध्यमिक परीक्षेत

'इंग्लिश' विषयात सर्वाधिक गुण, उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'जर्मन' विषयात सर्वाधिक गुण, कै. श्रीपाद मल्हार जोशी पारीतोषिक, कै. सौ. कमलाबाई पानसे पारीतोषिक विभागून, उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'गणित' विषयात सर्वाधिक गुण, कै. प्रा. ए. पी. फडके पारितोषिक विभागून, उच्च माध्यमिक परीक्षेत 'अर्थशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक, प्रा. दत्ता लिमये पारितोषिक, १२ वी वाणिज्य परीक्षेत बुककीपिंग-अकौटंन्सी विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून, कै. ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक विभागून

३१) कोल्हापुरे केतकी : १२ वी वाणिज्य परीक्षेत 'बुककीपिंग' अकौटन्सी विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून, कै. ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक-विभागून, १२ वी वाणिज्य परीक्षेत 'O.C.' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक

३२) आगरवाल आशिष : १२ वी वाणिज्य परीक्षेत महाविद्यालयातील मुलांमध्ये सर्वप्रथम, कै. प्राध्यापिका ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक

३३) थिटे प्राजक्ता : १२ वी वाणिज्य परीक्षेत 'S.P.' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून

३४) जेवाळीकर सरिता : १२ वी वाणिज्य परीक्षेत 'S.P.' विषयात सर्वाधिक गुण, स्कॉलर बॅच पारितोषिक विभागून

३५) पाटील शोभा : १२ वी कला परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक; बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक

३६) मालुसरे सुजाता : १२ वी कला परीक्षा मॉडर्न महाविद्यालयातून उत्तीर्ण होऊन याच महाविद्यालयात पुढील शिक्षण चालू ठेवणाऱ्या विद्यार्थ्यांत सर्वाधिक गुण, कै. वासुदेवराव ताटके पारितोषिक विभागून

३७) यादव सुनीता : प्र. व. शास्त्र परिक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

३८) देव सुमेधा : प्र. व. शास्त्र परीक्षेत 'A' ग्रुपमध्ये महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्र. व. शास्त्र परीक्षेत गणित विषयात सर्वाधिक गुण, नारायणराव भागवत पारितोषिक विभागून, सौ. लक्ष्मीबाई ताटके पारि., कै. वेणुताई अरगडे पारि.

३९) वाणी तृप्ती : प्र. व. शास्त्र परीक्षेत 'रसायनशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, प्रा. के. एस. काळे पारितोषिक

४०) नाखे कांचन : प्र. व. वाणिज्य परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

४१) कुलकर्णी अभिजित : प्र. व. वाणिज्य परीक्षेत 'गणित' विषयात सर्वाधिक गुण, विश्वनाथ माधव रायरीकर पारितोषिक

४२) नायकारे सुचेता : प्र. व. कला परीक्षेत महाविद्यालयात प्रथम, प्र. व. कला परीक्षेत 'इंग्लिश' विषयात सर्वाधिक गुण मिळवून याच महाविद्यालयात 'इंग्लिश स्पेशल'साठी द्वि. व .कला वर्गात प्रवेश,आध्यापक निधी पारि. कै. गोपाळ यशवंत परब पारितोषिक

४३) गदगकर प्रतुल : द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत 'पदार्थ विज्ञान' विषयात सर्वाधिक गुण, द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत 'संख्याशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत 'गणित' विषयात सर्वाधिक गुण, प्राध्यापक निधी पारि., कै. रविशंकर बाळकृष्ण रासने पारितोषिक, कै. इंदिराबाई चिरपुटकर पारितोषिक, कै. वेणुताई अरगडे पारितोषिक

४४) इनामदार समीर : द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत 'इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक विभागून

४५) शिंदे अमित : ११ वी शास्त्र ते द्वि. व. शास्त्र

मॉडर्न महाविद्यालयात शिकून पाचव्या वर्षी येथेच तृ. व. शास्त्र वर्गात प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांमध्ये सर्वप्रथम, मातोश्री यशोदाबाई पलुस्कर-गाडगीळ शिष्यवृत्ती

४६) **पोटे मधुरा :** द्वि. व. वाणिज्य परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

४७) **फडके विवेक :** द्वि. व. वाणिज्य परीक्षेत 'संख्याशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, कै. इंदिराबाई चिरपुटकर पारितोषिक

४८) **जाधव रूपाली :** द्वि. व. कला परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

४९) **जाधव वर्षा :** द्वि. व. कला परीक्षेत 'इतिहास-स्पेशल' विषयात सर्वाधिक गुण व याच महाविद्यालयात तृ. व. कला वर्गात प्रवेश, कै. सुमित्राबाई हरिरामजी भिवगडे पारितोषिक

५०) **शिंदे यशवंत :** द्वि. व. कला परीक्षेत 'इतिहास-स्पेशल' विषयात सर्वाधिक गुण व याच महाविद्यालयात तृ. व. कला वर्गात प्रवेश, कै. सुमित्राबाई हरिरामजी भिवगडे पारितोषिक

५१) **चव्हाण मनीषा :** तृ. व. शास्त्र परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, प्राध्यापक निधी पारितोषिक, माजी विद्यार्थी पारितोषिक, वासुदेव वेंकटेश पंडित पारितोषिक

५२) **मॉल अमितकुमार :** तृ. व. शास्त्र (पदार्थविज्ञान) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. प्रकाश भागवत पारितोषिक, कै. रविशंकर बाळकृष्ण रासने पारितोषिक

५३) **साळवी रवींद्र :** तृ. व. शास्त्र (इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक

५४) **पवार विकास :** तृ. व. शास्त्र (रसायनशास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. माई भिडे पारितोषिक, प्राचार्य बी. व्ही. भिडे पारितोषिक, सदाशिव विश्वनाथ जोग रसायनशास्त्र पारितोषिक

५५) **पवार नितीन :** तृ. व. शास्त्र (संख्याशास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. निर्मला एकनाथ पोतनीस पारितोषिक

५६) **जोशी प्रीती :** तृ. व. शास्त्र (प्राणिशास्त्र) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्रा. मोरा तेजा चौहान स्मृती प्राणिशास्त्र पारितोषिक

५७) **गांधी शीतल :** तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'ॲडव्हान्सड कॉस्टिंग' विषयात सर्वाधिक गुण, तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'मर्कंटाइल लॉ' विषयात सर्वाधिक गुण, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, प्राध्यापक निधी पारितोषिक, माजी विद्यार्थी पारितोषिक, कै. वासुदेव वेंकटेश पंडित पारितोषिक, कै. निर्मला एकनाथ पोतनीस पारितोषिक, त्रिंबक पुरुषोत्तम गोंधळेकर पारितोषिक, कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक, कै. रविशंकर बाळकृष्ण रासने पारितोषिक

५८) **दोदवाड ओंकार :** तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'अकौन्टन्सी व ऑडिटिंग' विषयात सर्वाधिक गुण, मातोश्री मुळाबाई कर्नावट पारितोषिक

५९) **बियानी हिमांशु :** तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'संख्याशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, चंद्रकांत मोरेश्वर शिंदे पारितोषिक विभागून

६०) **पालरेचा गीता :** तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'संख्याशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, चंद्रकांत मोरेश्वर शिंदे पारितोषिक विभागून

६१) **रेगे रेश्मा :** तृ. व. वाणिज्य परीक्षेत 'बँकिंग' विषयात सर्वाधिक गुण, विश्वनाथ माधव रायरीकर बँकिंग पारितोषिक

६२) **केसकर स्वप्ना :** तृ. व. कला परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, प्राध्यापक निधी पारितोषिक, माजी विद्यार्थी पारितोषिक, कै. वासुदेव वेंकटेश पंडित पारितोषिक

६३) ढेकणे भाग्यश्री : तृ. व. कला (स्पेशल इंग्लिश) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक

६४) कदम स्वाती : तृ. व. कला (स्पेशल मराठी) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, कै. बाळनाथ शंकर पाठक पारितोषिक

६५) गोरे अतुल : तृ. व. संगणकशास्त्र परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह.

६६) गोयल मीना : एम्.कॉम. (भाग १) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

६७) मर्सी इव्हांजेलाइन : एम्.कॉम. पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, प्राध्यापक निधी पारितोषिक

६८) पांडे रामराज : एम्.एस्सी. पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, एम्.एस्सी. इलेक्ट्रॉनिक्स परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, कै. लक्ष्मण देऊस्कर पारितोषिक

६९) शेरकर सुजाता : एम. ए. पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह.

७०) जोशी दीप्ती : एम्.सी.एस्. पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह.

७१) तांदळे छाया : महाविद्यालयातील शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांमध्ये सर्वाधिक गुण मिळवून पदवी परीक्षा उत्तीर्ण, कै. रविशंकर बाळकृष्ण रासने पारितोषिक

७२) पटवर्धन राहुल : महाविद्यालयातील शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या पाल्यांमध्ये सर्वाधिक गुण मिळवून पदव्युत्तर पदवी परीक्षा उत्तीर्ण, कै. रविशंकर बाळकृष्ण रासने पारितोषिक

७३) कस्तुरे मानसी : तृ. व. (पदार्थविज्ञान) या वर्गातील हुशार व होतकरू विद्यार्थिनी, कै. यशवंत पंढरिनाथ गंभीर पारितोषिक

७४) कुलकर्णी संध्या : तृ. व. पदार्थविज्ञान वर्गातून सर्वोत्कृष्ट प्रकल्प सादर करणारा विद्यार्थी, एच्. बी. जोशी पारितोषिक

७५) कामत मंगेश : तृ. व. इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र वर्गातील हुशार व होतकरू विद्यार्थी, कै. देवकी यशवंत गंभीर पारितोषिक

७६) दासगुप्ता सुजया : तृ. व. इलेक्ट्रॉनिक शास्त्र वर्गातून सर्वोत्कृष्ट प्रकल्प सादर करणारी विद्यार्थिनी, द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत इलेक्ट्रॉनिक शास्त्रमध्ये सर्वाधिक गुण, अन्नपूर्णाबाई गोंधळेकर पारितोषिक, बाळकृष्ण सावळाराम रासने पारितोषिक विभागून

७७) भोर शुभांगी : तृ. व. रसायनशास्त्र वर्गातील सर्वोत्तम विद्यार्थिनी, मालती मधुसूदन गोखले पारितोषिक

७८) यशराज बोरसे : संगणकीय भाषेत सर्वोत्कृष्ट प्रोग्रॅम लिहिणारा विद्यार्थी म्हणून निवड, आर. एम्. मराठे पारितोषिक

७९) शिणोलीकर प्रियांका : राष्ट्रीय सेवा योजना - कनिष्ठ कक्षात उत्कृष्ट काम करणारी विद्यार्थिनी, बाळनाथ शंकर पाठक पारितोषिक

८०) नरवडे मनीषा : राष्ट्रीय सेवा योजना - वरिष्ठ कक्षात उत्कृष्ट काम करणारी होतकरू विद्यार्थिनी, कै. बापुराव काशिनाथ सातपुते पारितोषिक

८१) रावळ महेश : राष्ट्रीय वो योजनेत दोन वर्षे उत्तम काम करणारा तृ. व. कला वर्गातील होतकरू विद्यार्थी, कै. शंकर शेलार सेवा पारितोषिक

८२) आपटे धनश्री : महाविद्यालयाच्या कनिष्ठ कक्षातील अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थिनी, सुवर्णमहोत्सव निधी पारितोषिक (कनिष्ठ कक्ष)

८३) चव्हाण अश्विनी : महाविद्यालयाच्या वरिष्ठ कक्षातील अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थिनी, सुवर्ण महोत्सव निधी पारितोषिक (वरिष्ठ कक्ष)

८४) सांगळे अश्विनी : १२ वी मधील अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थिनी, कै. शंकर रामचंद्र कानिटकर

पारितोषिक

८५) दळवी किरण : १२ वी मधील अभ्यासू व होतकरू विद्यार्थी, कै. विष्णू त्र्यंबक ताटके पारितोषिक

८६) अक्षर आवलगावकर : मोरोपंत करंडक व आणखी २ आंतरमहाविद्यालयीन वादस्पर्धांमध्ये प्रथम क्रमांक व हौशी रंगभूमीवर अभिनय करणारा कनिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी , कै.पांडुरंग विष्णू महाडकर सांस्कृतिक पारितोषिक-विभागून

८७) पवार प्रतुल : मोरोपंत करंडक व आणखी २ आंतर महाविद्यालयीन वादस्पर्धांमध्ये प्रथम क्रमांक व टी.व्ही. मालिकांमध्ये अभिनय करणारा कनिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै. पांडुरंग विष्णू महाडकर सांस्कृतिक पारितोषिक विभागून

८८) मंदार गोरे : महाविद्यालयीन, आंतरमहाविद्यालयीन व खुल्या एकांकिका स्पर्धांमध्ये पारितोषिकप्राप्त एकांकिकांचे दिग्दर्शन करणारा वरिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै. पांडुरंग विष्णू महाडकर सांस्कृतिक पारितोषिक विभागून

८९) शर्मा मधुबाला : महाविद्यालयीन व आंतरमहाविद्यालयीन वक्तृत्व व स्वरचित कवितावाचन स्पर्धांमध्ये उत्कृष्ट यश संपादन करणारी वरिष्ठ कक्षातील विद्यार्थिनी, कै. पांडुरंग विष्णू महाडकर सांस्कृतिक पारितोषिक विभागून

९०) नरगुंद अमित : जिल्हा स्तर व विभागीय स्तर जलतरण स्पर्धेमध्ये विविध प्रकारांत पहिला तर राज्यस्तरावर तिसरा क्रमांक मिळवणारा कनिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै.पांडुरंग विष्णू महाडकर क्रीडा पारितोषिक-विभागून

९१) गायकवाड अविनाश : विभागीय व राज्यस्तरीय व्हॉलीबॉल स्पर्धांत उत्कृष्ट कामगिरी बजावून राष्ट्रीय स्तरावर निवड झालेला कनिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै.पांडुरंग विष्णू महाडकर क्रीडा पारितोषिक -विभागून

९२) राठोड विठ्ठल : आंतरमहाविद्यालयीनी, विभागीय, विद्यापीठीय, राज्यस्तरीय तसेच राष्ट्रीय स्तरावर विविध प्रकारच्या मैदानी स्पर्धांमध्ये यश संपादन करणारा वरीष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै. पांडुरंग विष्णू महाडकर क्रीडा पारितोषिक

९३) श्रौती शशांक : राष्ट्रीय प्रज्ञाशोध शिष्यवृत्ती मिळवणारा तसेच १० वी व ११ वीच्या परीक्षांमध्ये उत्कृष्ट यश मिळवणारा कनिष्ठ कक्षातील विद्यार्थी, कै.पांडुरंग विष्णू महाडकर शैक्षणिक पारितोषिक

९४) शिंगटे संध्या : द्वि. व. शास्त्र परीक्षेत 'रसायनशास्त्र' विषयात सर्वाधिक गुण, 'विज्ञान संशोधिका' संस्थेने घेतलेल्या विज्ञान प्रज्ञा शोध परीक्षेद्वारा सायन्स प्रमोशन प्रोग्रॅमसाठी निवड तसेच द्वि. व. शास्त्र 'बी' ग्रुपमध्ये प्रथम असे उत्तम शैक्षणिक यश मिळविणारी वरिष्ठ कक्षातील विद्यार्थिनी, सदाशिव विश्वनाथ जोग रसायन शास्त्र पारितोषिक, कै. पांडुरंग विष्णू महाडकर शैक्षणिक पारितोषिक

९५) पंडित सुहास : तृ. व. शास्त्र (गणित) परीक्षेत महाविद्यालयात सर्वप्रथम, तृ. व. शास्त्र (गणित) मध्ये प्रथम, तसेच पुढील शिक्षणासाठी नॅशनल बोर्ड ऑफ हायर मॅथेमॅटिक्सच्या मानाच्या शिष्यवृत्तीसाठी महाराष्ट्रातून निवड झालेला विद्यार्थी, कै. एस. के. अरगडे पारि., प्राचार्य विश्वनाथ केशव जोग 'सर्वोत्तम पदवीधर' पुरस्कार

९६) प्राची काळे : कनिष्ठ कक्षातील सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्वाची सर्वोत्तम विद्यार्थिनी म्हणून निवड, फिरता करंडक, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, कै. ज्योत्स्ना गोडबोले पारितोषिक

९७) लोणकर स्मिता : वरीष्ठ कक्षातील सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्वाची 'सर्वोत्तम विद्यार्थिनी' म्हणून निवड, 'दामोदर शील्ड' फिरती ढाल, महाविद्यालयाचे स्मृतिचिन्ह, वीर सावरकर पारितोषिक

राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी.सी.)

या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयातील १२० विद्यार्थी आणि ३० विद्यार्थिनी राष्ट्रीय छात्रसेनेच्या विविध युनिटस्मध्ये दाखल झाल्या होत्या. त्यांची युनिटनुसार विभागणी खालीलप्रमाणे.

Name of NCC unit	No. of cadets
36 MAH BN (ARMY)	53
3 MAH AIR UNIT	42
3 MAH AIR SQN	30
2 MAH GIRLS BN (ARMY)	19
3 MAH ARMD SQN	04
1 MAH SIGNAL COY	02
	150

नौसैनिक नेव्हल विंगचे छात्र CDT/CPT मनोज कदम व LD/CDT रोहन शिंदे मॉडर्न महाविद्यालयाने व महाराष्ट्राने प्रतिनिधित्व करण्यास पुढे सरसावले होते. रत्नागिरी शिबिराच्या शेवटच्या दिवशी अन्य छात्रांचा जीव वाचवता वाचवता ते काळाच्या पडद्यामागे गेले ! खरंच धन्य ते आपले छात्र त्यांना राष्ट्रीय छात्रसेनेची मानवंदना! भावपूर्ण श्रद्धांजली!

विशेष उल्लेखनीय

- या वर्षी राष्ट्रीय छात्र सेनेचा सर्वोच्च बहुमान 'प्राईम मिनिस्टर बॅनर' माननीय पंतप्रधानांच्या हस्ते महाराष्ट्र राष्ट्रीय छात्र सेना निर्देशालयला देण्यात आला. या यशात व प्रजासत्ताक दिन शिबिरात आमचा एअरविंगचा छात्र सार्जंट खापणेचा सहभाग होता.
- सार्जंट समीर पानसेची (आर्मीविंग) स्कुबा ड्रायव्हींग कॅम्पसाठी निवड व सहभाग.
- नवी दिल्ली येथे झालेल्या राष्ट्रीय एकात्मता शिबिरात व ए.सी.सी. डे परेडमध्ये आर्मी विंगचा ज्युनिअर अंडर ऑफीसर गोपालसिंग पतियालचा सहभाग. शिबिरात संरक्षण मंत्री जॉर्ज फर्नांडीस यांची मुलाखत घेण्यासाठी निवड.
- CDT/CPT मंदार आपटे, PO/CDT दिपक सुक्रे, PO/CDT किशोर गायकवाड व PO/CDT प्रितीशा परदेशी व LD/CDT सम्राट जाधवची (नेव्हलविंग) आंबेगाव ते पंढरपूर सेलींग एक्सपेडींशनसाठी निवड व सहभाग.
- सार्जंट भिमराव मानेस् (आर्मी विंग) यास मुख्य मंत्री शिष्यवृत्ती.
- अंडर ऑफिसर प्रशांत जामदार (आर्मी विंग) यास राज्य सरकार शिष्यवृत्ती.
- राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर लेह-लडाख व वायुसैनिक शिबिर बंगलोरसाठी फ्लाईट लेफ्टनंट व्ही. बी. आल्हाट यांची निवड व सहभाग
- सब लेफ्टनंट व्ही. एम. व्हनकळस यांची CATC IV साठी निवड व सहभाग.
- लेफ्टनंट डॉ. टी. डी. निकम यांची CATC I साठी निवडी व सहभाग. Member of the high powered committee (HPC) for preparation of disaster management plans at national and state levels input of youth to be mobilised from national social service (NSS) and National Cadet Corps (NCC)

३६ महाराष्ट्र बटालियन (आर्मी)

३६ महाराष्ट्र बटालियनचे वार्षिक प्रशिक्षण शिबिर १६ मराठा लाइट इन्फन्ट्रीच्या प्रांगणात भरले होते. शिबिरात सिनिअर अंडरऑफीसर रंजीत सोमवंशीची कॅम्प सिनियर म्हणून तर ज्युनिअर अंडर ऑफिसर राकेशसिंगची क्वार्टर मास्टर म्हणून निवड.

ज्युनिअर अंडर ऑफिसर मारूती चिकणे, कार्पोरल कृष्णा पिसाळ व कॅडेट संदीप पाटीलची गोवा, कर्नाटक ट्रेकींग एक्सपिडशतसाठी निवड व सहभाग.

सिनियर अंडरऑफिसर नितिन शिंदे व कॅडेट सौमित्रा भिडेची राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर पातियाळा

पंजाबसाठी निवड व सहभाग.

कॅडेट कपील विटकरची बॉम्बे इंजिनिअरिंग ग्रुप बरोबर व कॅडेट दिपक गायकवाडची मेकॅनाईजड् इनफन्ट्री बरोबर आर्मी ॲटचमेंट कॅम्पसाठी निवड व सहभाग.

सार्जंट अमित वनारसेचा स्थल सैनिक कॅम्प एकसाठी निवड व सहभाग.

ज्युनिअर अंडर ऑफीसर राकेशसिंग, अंडर-ऑफिसर रंजित सोमवंशी, कॅडेट सचिन टापरे व कॅडेट अभिजित देशमुख, बिगेडियर मेहता, डेप्युटी डायरेक्टोरेट जनरल एन.सी.सी. महाराष्ट्र राज्य यांना मानवंदना देण्यासाठी सहभाग.

पुणे वुमेन्स काऊन्सिलतर्फे पुणे विद्यापीठात झालेल्या पुष्प प्रदर्शनासाठी ४० छात्र स्वयंसेवक म्हणुन सहभाग.

एन.डी.ए. पासींग आऊट परेड विटनेसाठी २५ छात्रांचा सहभाग. आर्मी विंगच्या छात्रांना लेफ्टनंट टी.डी. निकम यांनी मार्गदर्शन केले.

३ महाराष्ट्र नेव्हल युनिट

३ महाराष्ट्र नेव्हल युनिटने वार्षिक प्रशिक्षण शिबिर १६ मराठा लाइट इन्फन्ट्रीच्या प्रांगणात भरले होते.

CDT/CAP मंदार आपटे, LD/CDT महींद्रा नेगी, PO/CDT किशोर किशोर गायकवाडला विशाखापटनम् येथील राष्ट्रीय एकात्मा शिबिरासाठी निवड व सहभाग LD/CDT पूनम खाटपे व LD/CDT जीता नायरचा रत्नागिरी येथिल नौसैनिक कॅम्पसाठी निवड व सहभाग.

नेव्हलविंगच्या छात्रांना सब लेफ्टनंट ए. एम. व्हनकळस यांनी मार्ददर्शन केले.

३ महाराष्ट्र एअर स्क्वॉड्रन

कार्पोरल सुदेश शेडगेची व रविंद्र फडतालेची वायु सैनिक व एअर फोर्स अटॅचमेंट कॅम्पसाठी निवड व सहभाग.

कॅडेट स्वाती धनावलेची ग्लायडर पायलट म्हणुन व कॅडेट सारंग जोशीची वायुसैनिक कॅम्प बंगलोरसाठी निवड व सहभाग.

कॅडेट विशाल पाटील, कॅडेट कपिल धर्माधिकारी, कॅडेट जोरकर व कॅडेट संदीप दळवीची CATC-II कॅम्पसाठी निवड व सहभाग.

एअरविंगच्या छात्रांना फ्लाइट लेफ्टनंट व्ही. बी. आल्हाट यांनी मार्गदर्शन केले.

२ महाराष्ट्र गर्ल्स बटालियन (आर्मी)

सार्जंट सपना कदमची स्थलसैनिक कॅम्प, मुंबई व राष्ट्रीय एकात्मता शिबिर, दिघी पुणेसाठी निवड व सहभाग.

कार्पोरल धनश्री मुनोतची CATC II कॅम्पसाठी निवड व सहभाग. स्पोर्टस् कॅम्पमध्ये संगिता घोडेस उंच उडीसाठी पुणे ग्रुपचे सुवर्णपदक.

कॅडेट वृषाली गोखलेचा स्पोर्टस् कॅम्पमध्ये सांस्कृतिक कार्यक्रमात सहभाग.

२६ जानेवारी रोजी प्राचार्य अ. गो. गोसावी यांनी छात्रांना मार्गदर्शन केले. त्यांनी यशस्वी छात्रांचे कौतुक केले.

या वर्षी राष्ट्रीय छात्र सेनेने राष्ट्रीय सेवा योजनेबरोबर महाविद्यालयात रक्तदान शिबीर आयोजित केले होते. त्यात ७८ विद्यार्थ्यांनी व २७ छात्रांनी रक्तदान केले. महाविद्यालयात वार्षिक स्नेहसंमेलन व्यवस्थित पार पडण्यासाठी मदत केली.

राष्ट्रीय छात्र सेनेच्या सूचना नोटीस बोर्डवर लिहून त्या छात्रांपर्यंत पोचवण्यास श्रीयुत बबन साळुंखे यांचे सहकार्य मिळाले.

राष्ट्रीय छात्र सेनेच्या उपक्रमांना माननीय प्राचार्य, उपप्राचार्य, शिक्षक, कार्यालयीन कर्मचारी व सेवक यांचे उत्तम सहकार्य लाभले. त्याबद्दल त्या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

लेफ्टनंट डॉ. टी. डी. निकम
ऑफिसर इनचार्ज

राष्ट्रीय छात्र सेना
व राष्ट्रीय सेवा योजना आयोजित
रक्तदान शिबीर
४ ऑक्टोबर २०००
रक्तगट यादी

A + ve

प्रा. आल्हाट विलास	ANo Fitlt मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५.
प्रा. येनगे बाळकृष्ण	राष्ट्रीय सेवा योजना मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५.
पिंजारी इमत्याज ए.	शिवाजीनगर पोलीस लाईन, पुणे ५.
गोरे मंदार एस.	११४६/अेर शुभंकरोती सोसायटी, पुणे १६.
आढाव अमोल एस.	वैशाली अपार्टमेंट, सोमेश्वरवाडी, पुणे ८.
शिंदे नितीन एस.	गणेशनगर, टेल्को कॉलनी, वडगाव मावळ.
परब अभिशेम एस.	३५९ सह्याद्रीनगर, लोणावळा.
काळे दीपक एस.	बोरी खुर्द, जुन्नर, जि. पुणे.
भावसार विशाल के.	सेक्टर २५, बिल्डिंग ३२/५, प्राधिकरण, निगडी.
आचार्य रमाकांत एस.	हिरामण बारणे गल्ली, थेरगाव, चिंचवड.
लवांडे मंगेश पी.	सी/४२ चव्हाणनगर, पुणे ८.
घोलवे विनोद यु.	फर्गसन होस्टेल, रूम नं. ४४.
शिंदे यशवंत एन.	शिंदेवाडी, ता. भोर, जि. पुणे.
पोतदार शर्मिला एस.	सुरभी अपार्टमेंट, पाषाण, पुणे २१.
चिटणीस दीपा एस.	अे/२ सिद्धिविनायक नगरी, निगडी, पुणे ४४.
गायकवाड किशोर जे.	२४६/२बी/२४ कालवड, लोहगाव, पुणे ३२.
घोगटे गणेश आर.	संत गाडगेमहाराज आश्रम, राहुरी.
शेंडकर दिनेश डी.	गुरुप्रसाद अपार्टमेंट, ३७/३३ धनकवडी, पुणे - ४३.

AB + ve

शिंदे नितीन बी.	श्री अपार्ट श्रीधरनगर, चिंचवड, पुणे ३३.
पासलकर योगेश बी.	९१ अशोक सो. दीप बंगला, पुणे १६.
महाले अजित एस.	कादरगा, ता. चिकोडी, बेळगाव.
फडतरे रवी ए.	सम्राट कॉलनी, गणेशनगर, पिंपळे निलख, पुणे २७.
साळुंखे अमित एस.	२१/१ वीर नेताजीनगर, पुणे ५.
शेळके उत्तम	१०३ बहिरटवाडी, पुणे १६.
गायकवाड आर. आर.	१/४२/२०१९ महाराष्ट्र हौ. येरवडा, पुणे ६.
पालांडे प्रफुल्ल पी.	शिवाजीनगर, पो. लाईन, पुणे ५.
पारखी अभिजित ए.	अे/९ भक्ती अंबर, माणिक कॉलनी, पुणे ३३.

B + ve

प्रा. साळुंके मानसिंग	कार्यक्रम अधिकारी, मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५.
परदेशी रवींद्र आर.	५३९ महात्मा फुले पेठ, पुणे ४२.
शर्मा दीपक एस.	१५ अे, एल्फिन्स्टन रोड, खडकी, पुणे ३.
मुनोत धनश्री एस.	१२९२ भाटेवाडा, अडते बाजार, अहमदनगर.
कारले रेश्मा व्ही.	१०/४५ पी.एम.सी. कॉलनी, पुणे ३.
कांबळे पल्लवी एम.	राधाअपार्ट, गायकवाडनगर, औंध, पुणे ७.
होडगे प्रणिता आर.	१०४/४ पो. लाईन, शिवाजीनगर, पुणे ५.
खासबागे प्रेम ए.	वसंतप्रभा, संकल्प सो. पुणे ३३.
जाधव प्रशांत डी.	३ अक्षय अपार्ट. मोहनवाडी, येरवडा, पुणे ६.
इंगळे संकल्प बी.	१०० स्वप्नसागर, चव्हाणनगर, धनकवडी, पुणे ४३.
कांबळे करिश्मा व्ही.	२१५, गणेशखिंड रोड, पुणे १६.
नेरकर दर्शनकुमार	एस. ८९१ लाहोटी चौक, सदाशिव पेठ, पुणे ३०.
खेराडे समीर एस.	११७०/५ शिवाजीनगर, पुणे ५.

पिंगळे निनाद एन.	कामदा सोसायटी, चिंचवड, पुणे ३३.
पाटील सतीश	पिंपळे अपार्टमेंट एफ/४, कासारवाडी, पुणे ३४.
कारंडे अनिता एच.	४८/२९ चव्हाणनगर, पुणे ५.
पालांडे संदेश एस.	एफ/१६ शिवाजीनगर, पोलीस लाईन, पुणे ५.
कुदळे कालिदास बी.	कल्पतरू सोसा., हडपसर, पुणे २८.
ललवाणी धिरज आर. सोसा.,	बी ७, मरमाऊंट हौसिंग १९८१ कँप, पुणे १.
मुळीक मानसिंग डी.	१ प्रसाद आर्ट, गुरूराज सोसा, पौड रोड, पुणे २९.
इनामदार सुभाष एन.	२०३ मोहननगर, चिंचवड, पुणे.
दांगट भाऊराव	स. नं. २७, प्रेमनगर, पुणे १५.
तोतदार रेश्मा एस.	सुरभी अपार्टमेंट पाषाण, पुणे २१.
बांदेकर कुनाल	सी.पी.एस. होस्टेल, तानाजीवाडी, पुणे ५.

O - Neg.

पानसे राजन एन.	कार्यालय मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५.

O - ve

डॉ. अदमाने मंदा	मॉडर्न कॉलेज, पुणे ५.
तोत्रे विशाल जी.	शिवाजीनगर, पो. लाईन, पुणे ५.
तेजी शेरू एम.	पी/सी७ फ्लॅट नं. २१०, अजमेरा हौ. पिंपरी, पुणे १८.
शिंदे सागर ए.	शिवयोग अपा. गाडीतळ, पुणे २८.
चौगुले महावीर बी.	२८, २१, ६१ मयुरेश, तानाजीनगर, पुणे ३३.
गाडगीळ सचिन व्ही.	१२७१ सदाशिव पेठ, पुणे ३०.

O + ve

भोसले वैभव	मलगाव, ता. महांकाळ, जि. सांगली
पोतदार क्रांती एस.	२४/२२१ पंचवटी प्राधिकरण, पुणे ४४.
कुलकर्णी तेजस्विनी	C/o शाह अमर सो. पुणे. ४.
राजे तन्मय यु.	३ शाह कॉलनी तळेगाव दाभाडे
धुंडरे उमेश आर.	आळंदी देवाची, जि. पुणे

पाटील विजय एस.	प्रयत्नशील बी २१, बिबवेवाडी, पुणे ३७.
गिजरे सुमुख एस.	४४/१२८ नवसह्याद्री, कर्वेनगर
गांधी श्वेता शरद	८ ए, पानिनी सोसा., सहकारनगर, पुणे ९.
हिंगे सूर्यकांत डी.	उत्तमनगर, पुणे ३३.
वनारसे अमित ए.	११८९/९० दुर्गा निवास, लिमयेवाडी, पुणे ३०.
शिंत्रे विनायक ए.	एम.आय.टी. लेन ४, पुणे १६.
बेलसरे सी. व्ही.	साई अपार्टमेंट, नवी सांगवी, पुणे २७.
परदेशी मनीष जी.	४७/१ कोनार्क अपार्ट, नरवीर तानाजी वाडी, पुणे ५.
गायकवाड दीपक बी.	नचिकेत निवास, खंडोबामाळ, भोसरी, पुणे ३९.
बर्वे आदित्य ए.	जी. २१ इंदिरानगर, डाणूरकर, पुणे २९.
आचार्य कौस्तुभजी	इ/७ शंकरनग्री, पौड रोड, पुणे २९.
काटे विदुला ए.	२२६ गंगानगर, सांगवी, पुणे २७.
ढालके मनीषा बी.	माधव केशव सोसा. फुगेवाडी, पुणे १२.
जगदाळे अतुल बी.	शितोळेनगर, सांगवी, पुणे २७.
पानसे समीर आर.	आय.एन.एस. प्रतापनगर, लोणावळा.
शेंडगे सुदेश के.	६३३ महात्मा फुले पेठ, पुणे ४२.

आयोजन

NCC

प्रा. व्ही. बी. आल्हाट,

डॉ. टी. डी. निकम;

NSS

प्रा. एम. एस. साळुंके,

डॉ. उजळंबकर

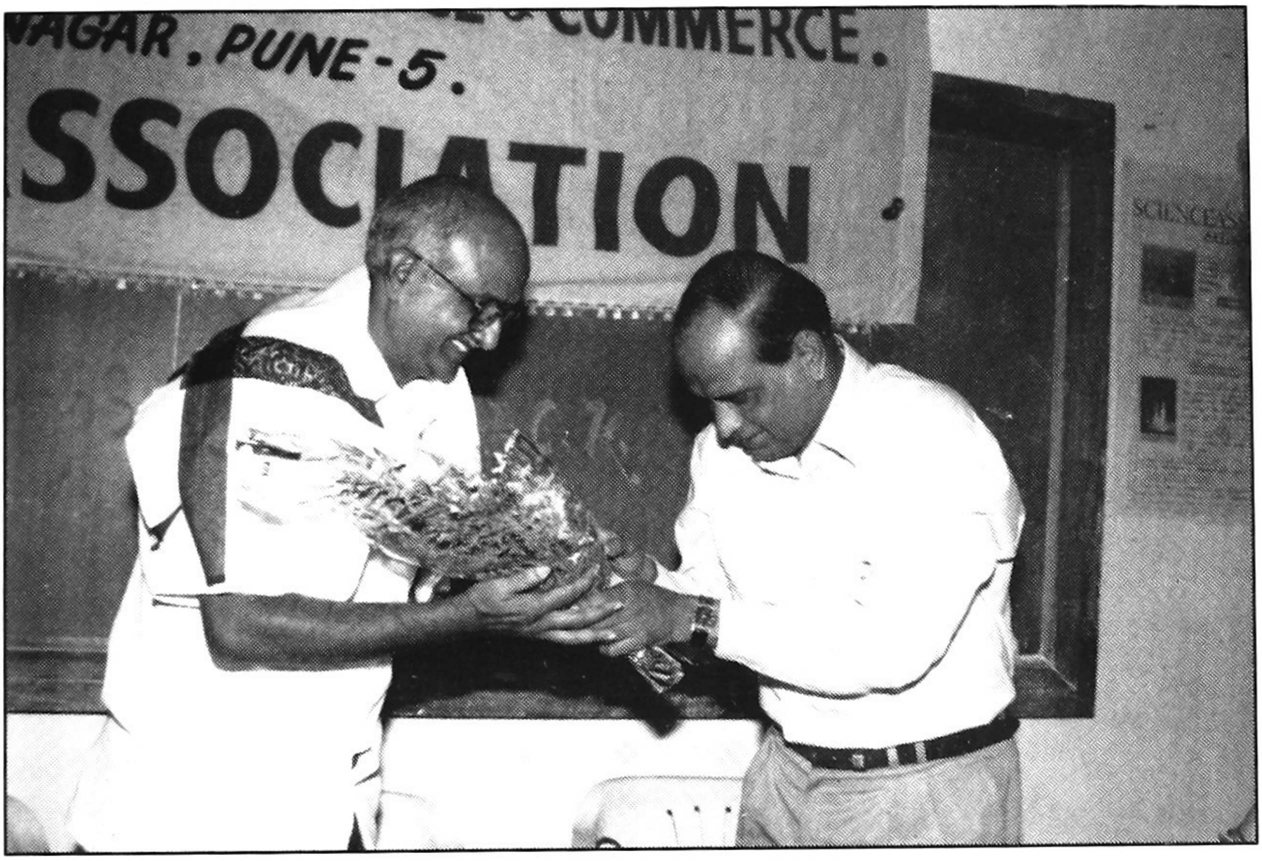

सायन्स असोसिएशनच्या उद्‌घाटनप्रसंगी डॉ. देसाई यांचा सत्कार करताना प्राचार्य गोसावी

'प्लॅनिंग फोरम'च्या उद्‌घाटनप्रसंगी डॉ. रत्नाकर महाजन यांच्या समवेत
प्राचार्य गोसावी, डॉ. पाथरे, प्रा. साटम आणि विद्यार्थी

मानसशास्त्र विभाग आयोजित 'व्यक्तिमत्त्व विकास कार्यशाळा' उद्‌घाटनप्रसंगी भाषण करताना
संस्थेच्या नियामक मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. एकबोटे, प्राचार्य गोसावी,
डॉ. देशपांडे, डॉ. अद्यंताया, डॉ. शिरवैकर आणि प्रा. ओक

व्यक्तिमत्त्व विकास कार्यशाळा - उपस्थित मान्यवर